ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ШЕВЧЕНКО Роман Петрович

УДК 364:355.291.1

ДИСЕРТАЦІЯ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”
галузю 28 “Публічне управління та адміністрування”

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Р.П. Шевченко
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник: Марушева Олександра Анатоліївна, доктор наук з державного управління, професор

КИЇВ – 2025

АНОТАЦІЯ

Шевченко Р. П. Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. **– Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.**

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування” галузі 28 “Публічне управління та адміністрування”. – Державний університет “Київський авіаційний інститут“, Київ, 2025.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне та методологічне обґрунтування механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів та членів їх сімей в умовах сучасних викликів, спричинених повномасштабною агресією та процесами реінтеграції. Результати дослідження розширюють можливості адаптації міжнародного досвіду в українській практиці та стимулюють формування ефективних підходів до публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

Автором визначено теоретичні засади публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. На основі проведених досліджень було запропоноване уточнення визначення публічного управління у зазначеній сфері як інтегрованої системи заходів, рішень та механізмів, які реалізуються органами державної влади, місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та міжнародними партнерами. Метою системи є забезпечення адаптації, реабілітації та реінтеграції ветеранів війни та членів їхніх сімей у мирне життя через надання належного рівня соціальної підтримки, що включає медичну допомогу, психологічну реабілітацію, житлове забезпечення, доступ до освіти, працевлаштування, правовий супровід, та базується на

принципах адресності, відкритості, міжвідомчої координації, міжнародного співробітництва та соціальної відповідальності.

У роботі проаналізовано проблеми нормативно-правової бази, які стосуються публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів, зокрема недостатню координацію між органами влади, обмеженість фінансування, а також відсутність комплексного підходу до надання соціальних послуг. З'ясовано, що сучасні виклики, спричинені повномасштабним вторгненням, актуалізували потребу у вдосконаленні механізмів публічного управління у цій сфері. Досліджено підходи до публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів на основі досвіду децентралізації, міжнародних практик і партнерств із громадянським суспільством. Запропоновано моделі інституційно-організаційного забезпечення, які орієнтовані на адресність, відкритість, інтеграцію ресурсів і активне залучення місцевих громад та спрямовані на ефективне вирішення потреб ветеранів війни та членів їхніх сімей, забезпечення соціальної стабільності, підвищення рівня соціальної захищеності й розвиток суспільства загалом. Наголошено на розширені можливостей адаптації міжнародного досвіду до українських реалій, а також формуванню ефективних стратегій та інструментів для реалізації публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

Проаналізовано нормативно-правове регулювання України у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, зокрема, його відповідність підходам та стандартам, представленим документами ООН, ЄС, МОП та стандартам НАТО. З'ясовано, що українське законодавство забезпечує широкий спектр соціальних гарантій, включаючи матеріальну допомогу, доступ до медичних і реабілітаційних послуг, підтримку професійної адаптації та психологічної реабілітації. Разом з тим, реалізація соціальних гарантій значною мірою залежить від нормативно-правових актів, які визначають порядок надання відповідних послуг ветеранам війни та членам їх сімей. Проаналізовано

міжнародний досвід публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів, зокрема практики соціальної інтеграції, психологічної підтримки та професійної реабілітації, що дозволило виявити недоліки у чинних механізмах в Україні. Встановлено, що попри загальну відповідність українського законодавства підходам та вимогам засад соціального захисту в країнах ЄС та світовим кращим практикам щодо соціального захисту означених категорій осіб, потребують вдосконалення механізми психологічної підтримки, реабілітації, а також соціального захисту членів сімей ветеранів війни та загиблих військовослужбовців. Автором запропоновано підходи до вдосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту, які передбачають інтеграцію міжнародного досвіду, впровадження комплексних програм психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів, а також розробку ефективних механізмів соціального захисту для членів їхніх сімей для формування сучасної комплексної системи соціального захисту, здатної ефективно відповідати на виклики, спричинені військовими діями, економічною нестабільністю та процесами соціальної трансформації.

Здійснено ґрунтовний аналіз інституційно-організаційного механізму регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Автором визначено основні теоретичні підходи до розуміння інституційно-організаційного механізму як комплексної системи, що поєднує нормативно-правові, адміністративні, фінансові та технічні інструменти для координації діяльності органів публічної влади, а саме: державних органів, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства та міжнародних інституцій. Проаналізовано діяльність ключових суб’єктів, які беруть участь у реалізації політики соціального захисту ветеранів. Зокрема, оцінено внесок Міністерства у справах ветеранів України, яке виконує провідну роль у формуванні та реалізації політики реабілітації, професійної адаптації та соціальної підтримки. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю забезпечує

фінансову допомогу, компенсує витрати на лікування та надає технічні засоби реабілітації. Центри соціальних служб активно реалізують програми підтримки на місцевому рівні, пропонуючи консультації, психологічну допомогу та програми реінтеграції. З'ясовано, що важливим елементом механізму є діяльність громадських організацій, таких як Veteran Hub та Юридична Сотня, які забезпечують правову та психологічну підтримку ветеранів, сприяють їх інтеграції в суспільство, а також впливають на формування відповідного законодавства. Крім того, міжнародні організації, зокрема Європейський Союз, ООН та Червоний Хрест активно підтримують програми реабілітації та адаптації, надають фінансову і технічну допомогу, а також сприяють створенню реабілітаційних центрів. Автором запропоновано уточнення тлумачення інституційно-організаційного механізму регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей як такої системи, яка інтегрує ресурси, координує управлінські процеси та створює умови для надання соціальних послуг, реабілітації, адаптації, працевлаштування, юридичної та психологічної підтримки. Встановлено, що ефективність механізму регулювання безпосередньо залежить від тісної взаємодії органів публічної влади, громадських ініціатив та міжнародних партнерів, що забезпечує комплексний підхід до задоволення потреб ветеранів війни та членів їх сімей.

Автором здійснено комплексний аналіз механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, зокрема програм допомоги, з метою оцінки їхньої ефективності у сприянні інтеграції ветеранів у цивільне життя. Проведене дослідження дозволило з'ясувати, що в Україні функціонують різноманітні програми підтримки, які охоплюють медичні, житлові, фінансові та освітні пільги. Вказані програми відіграють важливу роль у забезпеченні соціального захисту, полегшенні адаптації ветеранів війни до цивільного життя та наданні їм необхідної допомоги після служби. Проаналізовано основні проблеми та виклики, що впливають на ефективність

зазначених програм. Зокрема, виявлено, що доступ ветеранів війни та членів їх сімей до якісних медичних послуг є обмеженим через недостатнє фінансування системи охорони здоров'я, брак спеціалізованих ресурсів та складність процедур отримання необхідної допомоги. З'ясовано, що житлове забезпечення є ще однією критичною проблемою: тривалі черги та обмежені ресурси створюють значні труднощі для ветеранів, які потребують вирішення житлового питання. Дослідження також виявило недоліки у фінансовій підтримці, яка залишається недостатньою для покриття базових потреб ветеранів війни та членів їх сімей. Бюрократичні процедури та складність доступу до грошової допомоги уповільнюють процес отримання необхідних ресурсів, що посилює фінансові ветеранів війни та членів їх сімей. Проаналізовано освітні пільги та програми перекваліфікації, які хоча і існують, проте часто є малодоступними через складність процедур їх отримання та недостатню поінформованість ветеранів війни про доступні можливості. Вказане обмежує перспективи ветеранів війни для професійного розвитку та ефективної інтеграції у цивільне життя. У дисертаційній роботі вдосконалено підходи до публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей шляхом формування нових моделей підтримки, що враховують сучасні виклики, зокрема потребу в комплексній реабілітації, психологічній допомозі та професійній адаптації. Запропоновано інноваційні механізми управління, які сприяють підвищенню ефективності існуючих програм, їх адаптації до потреб ветеранів та інтеграції міжнародного досвіду в українську практику.

Здійснено комплексне дослідження механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Ідентифіковано ключові проблеми у реалізації соціального захисту зазначених категорій громадян в Україні, серед яких основними є складність процедур отримання пільг, недостатня цифровізація процесів, відсутність єдиного електронного реєстру, низька координація між державними органами та обмежене

фінансування. Проаналізовано бюрократичні бар'єри, дублювання функцій, нерівномірний розподіл ресурсів та фрагментарність системи, які створюють перешкоди для доступу до соціальних послуг, таких як реабілітація, психологічна підтримка та перекваліфікація. З'ясовано, що сучасні виклики, спричинені повномасштабною агресією та процесами реінтеграції, вимагають вдосконалення існуючих механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Запропоновано низку стратегічних підходів, які включають спрощення процедур надання пільг, автоматизацію процесів, створення єдиного електронного реєстру отримувачів соціальних послуг, забезпечення стабільного фінансування та покращення міжвідомчої координації. Вдосконалено підходи до адаптації міжнародного досвіду та кращих світових практик у практиці соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні, що дозволить реалізувати ефективні моделі соціального забезпечення, орієнтовані на реальні потреби ветеранів війни та членів їх сімей. Зокрема, акцент зроблено на комплексній реабілітації, психологічній допомозі, професійній адаптації та створенні умов для інтеграції ветеранів у суспільство.

Досліджено системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей у країнах ЄС та НАТО, що дозволило визначити ефективні практики для вдосконалення публічного управління у цій сфері. Автором проведено порівняльний аналіз ключових напрямів підтримки, серед яких медична реабілітація, психологічна допомога, програми професійної перепідготовки, фінансова підтримка та житлові пільги. У ході дослідження з'ясовано, що Франція та Німеччина надають пріоритет комплексній медичній допомозі, яка забезпечує всебічну фізичну та психологічну реабілітацію ветеранів. Польща, Італія та Іспанія зосереджуються на професійній адаптації та житлових програмах, спрямованих на соціальну інтеграцію ветеранів. Швеція та Канада демонструють успішність довготривалої психологічної підтримки, що сприяє адаптації до мирного життя. США вирізняються ефективністю сучасних

медичних послуг та наданням значних фінансових субсидій для покриття широкого спектра потреб ветеранів. Велика Британія та Нідерланди активно залучають благодійні організації, що дозволяє розширити масштаби соціальної підтримки ветеранів. На основі порівняльного аналізу запропоновано адаптацію найкращих міжнародних практик до українських реалій, враховуючи виклики, пов'язані із сучасним станом воєнних дій та процесами реінтеграції. Дослідження підтверджує, що ефективна система соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей має враховувати їхні медичні, соціальні та економічні потреби. Запропоновано підходи до формування державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей на основі адаптації міжнародного досвіду. Зазначено, що комплексна реабілітація, професійна перепідготовка та довготривала психологічна підтримка є стратегічно важливими для підвищення рівня соціальної захищеності цієї категорії населення.

Визначено ключові напрями вдосконалення публічного управління, спрямовані на забезпечення комплексного підходу до соціального захисту цієї категорії населення. Досліджено необхідність створення єдиної цифрової платформи для інтеграції соціальних послуг, що дозволить спростити доступ ветеранів до медичних, житлових, фінансових та освітніх програм, мінімізувати бюрократичні процедури, а також забезпечити прозорість і підзвітність процесів надання допомоги. Проаналізовано важливість розширення мережі реабілітаційних центрів, зокрема із залученням міжнародних партнерів і приватного сектору, для покращення доступності та якості реабілітаційних послуг. Особлива увага приділена забезпеченню цих послуг у віддалених регіонах, де існує дефіцит ресурсів і кваліфікованих спеціалістів. З'ясовано значущість підвищення інформованості ветеранів війни та членів їх сімей про доступні соціальні програми. Визначено, що інформаційні кампанії, залучення громадських об'єднань та засобів масової інформації сприятимуть активнішому використанню наявних послуг та підвищенню їхньої ефективності.

Запропоновано комплекс заходів, орієнтованих на створення ефективної, прозорої та адаптивної системи соціального захисту, яка відповідає реальним потребам ветеранів війни та їхніх сімей. Зазначені заходи спрямовані на сприяння успішній реінтеграції, забезпечення соціальної стабільності та покращення якості життя.

Автором визначено актуальність удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в умовах сучасних викликів за допомогою новітніх технологій. У процесі дослідження було з'ясовано, що впровадження новітніх технологій у систему соціального захисту сприятиме підвищенню її ефективності та прозорості. Проаналізовано можливості використання цифрових рішень для оптимізації управління соціальними програмами, зокрема забезпечення доступу до медичної, психологічної та реабілітаційної допомоги. Визначено перспективи впровадження таких інноваційних технологій, як телемедицина, єдина цифрова платформа для інтеграції соціальних програм, а також інструменти штучного інтелекту та Big Data для персоналізації послуг і прогнозування потреб ветеранів війни та членів їх сімей. На основі проведеного аналізу розроблено рекомендації щодо створення єдиної цифрової платформи, яка забезпечить інтеграцію соціальних програм, автоматизацію процесів надання допомоги, підвищення прозорості та доступності послуг. Запропоновані технологічні рішення спрямовані на усунення існуючих проблем у системі соціального захисту, створення рівних умов доступу до підтримки для всіх категорій ветеранів та членів їхніх сімей, а також оптимізацію державної політики у цій сфері.

Проаналізовано існуючі моделі взаємодії держави з ветеранськими та громадськими організаціями, з'ясовано їх переваги та недоліки. Виявлено, що сучасна система соціального захисту потребує комплексного підходу, який включає не лише матеріальну підтримку, але й реабілітацію, психологічну допомогу та професійну адаптацію ветеранів. Досліджено механізми координації

між державними установами, громадськими організаціями, експертним середовищем і приватним сектором через пропозицію створення спеціального координаційного органу. Запропоновано ефективні моделі взаємодії, які включають посилення інтеграції та координації дій між учасниками процесу, а також впровадження цифрових платформ для оптимізації інформаційних потоків, забезпечення прозорості розподілу ресурсів та підвищення доступності соціальних послуг. Окрему увагу приділено розвитку публічно-приватного партнерства, що дозволяє залучати додаткові фінансові ресурси, розбудовувати сучасну інфраструктуру для реабілітації та працевлаштування ветеранів, а також формувати умови для сталого розвитку системи соціального захисту. Запропоновані моделі забезпечують не лише оптимізацію процесів надання соціальної допомоги ветеранам війни та членам їх сімей, але й сприяють створенню стійкої системи підтримки, здатної адаптуватися до нових викликів.

Ключові слова: ветерани та члени їх сімей, ветеранський рух, захист ветеранів, інноваційні підходи, механізми публічного управління, міжнародний досвід, національна безпека, органи публічної влади, професійна адаптація, психологічна допомога, публічне управління, реабілітація, реінтеграція, соціальна адаптація, соціальна підтримка, соціальний захист, соціальні послуги, соціальні програми, територіальні громади, цифрові рішення.

ANNOTATION

Shevchenko R. P. Improvement of public administration mechanisms in the field of social protection of war veterans and their families. – Qualification Scientific Work as Manuscript.

Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy in Specialty 281 "Public management and administration", in the field of knowledge "Public management and administration" State University "Kyiv Aviation Institute", Kyiv, 2025.

In the dissertation, the theoretical and methodological foundations of public governance mechanisms in the sphere of social protection for veterans and their families have been substantiated in the context of modern challenges caused by large-scale aggression and reintegration processes. The research results enhance the adaptation of international experience to Ukrainian practices and stimulate the development of effective approaches to public governance in the area of social protection for war veterans and their families.

The author has identified the theoretical foundations of public governance in the sphere of social protection for war veterans and their families. Based on the conducted research, a refined definition of public governance in this domain has been proposed as an integrated system of measures, decisions, and mechanisms implemented by public bodies, namely state authorities, local governments, civil society institutions, and international partners. The system's goal is to ensure the adaptation, rehabilitation, and reintegration of war veterans and their families into peaceful life by providing an adequate level of social support, including medical care, psychological rehabilitation, housing, access to education, employment, legal assistance, and more. This system is based on the principles of targeting, transparency, interagency coordination, international cooperation, and social responsibility.

In this study, the challenges of the regulatory and legal framework related to

public governance in the field of social protection for veterans were analyzed. Particular attention was given to the lack of coordination among government bodies, limited funding, and the absence of a comprehensive approach to providing social services. It was found that contemporary challenges, exacerbated by the full-scale invasion, have underscored the need to improve governance mechanisms in this area. The study explored approaches to public governance in the field of veterans' social protection based on decentralization experiences, international practices, and partnerships with civil society organizations. The paper proposed institutional and organizational models aimed at targeting, openness, resource integration, and active engagement of local communities. These models are designed to effectively address the needs of war veterans and their families, ensure social stability, enhance social protection, and contribute to societal development overall. Emphasis was placed on expanding the adaptation of international experience to Ukrainian realities, as well as on forming effective strategies and tools for implementing public governance in the sphere of social protection for war veterans and their families.

The research analyzed Ukraine’s regulatory framework in the field of social protection for war veterans and their families, focusing particularly on its compliance with approaches and standards set forth by the EU, UN, ILO, and NATO standards. It was determined that Ukrainian legislation provides a broad spectrum of social guarantees, including financial assistance, access to medical and rehabilitation services, support for professional adaptation, and psychological rehabilitation. However, the implementation of these guarantees largely depends on regulations that define the procedure for delivering services to war veterans and their families. International practices of public governance in veterans' social protection were analyzed, including approaches to social integration, psychological support, and professional rehabilitation. These insights helped identify gaps in the existing mechanisms in Ukraine. While Ukrainian legislation generally aligns with international requirements, improvements are needed in mechanisms for psychological support, rehabilitation, and the social

protection of family members of war veterans and deceased service members. The author proposed approaches to improving public governance mechanisms in the field of social protection, including the integration of international practices, the implementation of comprehensive programs for psychological rehabilitation and professional adaptation of veterans, and the development of effective social protection mechanisms for their families. These measures aim to establish a modern, integrated system of social protection capable of effectively addressing the challenges posed by military actions, economic instability, and societal transformation processes.

A comprehensive analysis of the institutional and organizational mechanism for regulating public administration in the field of social protection for war veterans and their families has been conducted. The author identifies the main theoretical approaches to understanding the institutional and organizational mechanism as a complex system that integrates legal, administrative, financial, and technical tools for coordinating the activities of governmental bodies, local self-government, civil society, and international institutions. The activities of key actors involved in implementing social protection policies for veterans have been analyzed. Specifically, the contribution of the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine, which plays a leading role in shaping and implementing policies for rehabilitation, professional adaptation, and social support, has been assessed. The Social Protection Fund for Persons with Disabilities provides financial assistance, compensates for medical expenses, and supplies technical rehabilitation devices. Social service centers actively implement local-level support programs, offering counseling, psychological assistance, and reintegration initiatives.

The analysis revealed that an essential component of the mechanism is the involvement of non-governmental organizations such as Veteran Hub and Legal Hundred, which provide legal and psychological support to veterans, facilitate their integration into society, and influence relevant legislation. Additionally, the European Union, international organizations, including the United Nations, the Red Cross

actively support rehabilitation and adaptation programs, provide financial and technical assistance, and promote the establishment of rehabilitation centers. The author proposes a refined interpretation of the institutional and organizational mechanism for regulating public administration in the field of social protection for war veterans and their families as a system that integrates resources, coordinates management processes, and creates conditions for delivering social services, rehabilitation, adaptation, employment, legal assistance, and psychological support. It has been established that the effectiveness of this regulatory mechanism directly depends on the close interaction of state structures, civil society initiatives, and international partners, ensuring a comprehensive approach to addressing the needs of war veterans and their families.

The author conducted a comprehensive analysis of public administration mechanisms in the field of social protection for war veterans and their families, particularly assistance programs, to evaluate their effectiveness in promoting veterans' integration into civilian life. The study revealed that Ukraine has various support programs covering medical, housing, financial, and educational benefits. These programs play a critical role in ensuring social protection, easing the adaptation of war veterans to civilian life, and providing them with essential post-service assistance. Key challenges and issues affecting the effectiveness of these programs were identified. For instance, access to quality medical services for war veterans and their families is limited due to insufficient healthcare funding, a lack of specialized resources, and complex procedures for obtaining necessary assistance. Housing provision is another critical issue, as long waiting lists and limited resources create significant difficulties for veterans needing housing solutions.

Financial support was found to be inadequate to meet the basic needs of war veterans and their families. Bureaucratic procedures and difficulties accessing financial aid slow down the process of obtaining necessary resources, exacerbating financial challenges. Educational benefits and retraining programs, though available, are often underutilized due to complex application procedures and insufficient awareness among

veterans about available opportunities. This limits veterans' prospects for professional development and effective integration into civilian life. The dissertation enhances approaches to public administration in the field of social protection for war veterans and their families by developing new support models that address modern challenges, including the need for comprehensive rehabilitation, psychological assistance, and professional adaptation. Innovative management mechanisms are proposed to improve the efficiency of existing programs, adapt them to veterans' needs, and integrate international best practices into Ukrainian policy.

A comprehensive study of public governance mechanisms in the sphere of social protection for war veterans and their families has been conducted. The key challenges in implementing social protection for these categories of citizens in Ukraine have been identified, including complex procedures for obtaining benefits, insufficient digitalization of processes, the absence of a unified electronic registry, weak interagency coordination, and limited funding. Bureaucratic barriers, functional overlaps, uneven resource allocation, and system fragmentation have been analyzed as obstacles to accessing social services such as rehabilitation, psychological support, and professional retraining. It has been established that modern challenges, caused by large-scale aggression and reintegration processes, necessitate improvements in the existing public governance mechanisms in the sphere of social protection for war veterans and their families. A number of strategic approaches have been proposed, including simplifying benefit application procedures, automating processes, creating a unified electronic registry of social service beneficiaries, ensuring stable funding, and enhancing interagency coordination.

Approaches to adapting international practices in the field of social protection for war veterans and their families in Ukraine have been refined, enabling the implementation of effective social security models tailored to the real needs of war veterans and their families. Special attention has been given to comprehensive rehabilitation, psychological support, professional adaptation, and the creation of

conditions for the integration of veterans into society.

The social protection systems for war veterans and their families in EU and NATO countries have been examined, allowing for the identification of effective practices to improve public governance in this area. A comparative analysis of key support measures has been conducted, including medical rehabilitation, psychological support, professional retraining programs, financial assistance, and housing benefits. The research revealed that France and Germany prioritize comprehensive medical care, providing holistic physical and psychological rehabilitation for veterans. Poland, Italy, and Spain focus on professional adaptation and housing programs aimed at social integration. Sweden and Canada demonstrate the success of long-term psychological support, aiding veterans' adjustment to civilian life. The United States stands out for its efficiency in modern medical services and substantial financial subsidies covering a broad range of veterans' needs.

The United Kingdom and the Netherlands actively engage charitable organizations, which expands the scope of social support for veterans. Based on the comparative analysis, the adaptation of best international practices to Ukrainian realities has been proposed, considering challenges related to the current state of warfare and reintegration processes. The study confirms that an effective social protection system for war veterans and their families must address their medical, social, and economic needs. Approaches to the formation of state policy in the field of social protection for war veterans and their families have been proposed, emphasizing the strategic importance of comprehensive rehabilitation, professional retraining, and long-term psychological support to enhance the social security of this population group.

The author has identified the relevance of improving public governance mechanisms in the field of social protection for war veterans and their families in response to modern challenges through the use of advanced technologies. The study revealed that the introduction of innovative technologies into the social protection system would enhance its efficiency and transparency. The potential of utilizing digital

solutions to optimize the management of social programs, particularly in ensuring access to medical, psychological, and rehabilitation assistance, has been analyzed. The study highlights the prospects of implementing such innovative technologies as telemedicine, a unified digital platform for integrating social programs, as well as artificial intelligence and Big Data tools for personalizing services and forecasting the needs of war veterans and their families.

Based on the analysis, recommendations have been developed for the creation of a unified digital platform to ensure the integration of social programs, automation of assistance delivery processes, and increased transparency and accessibility of services. The proposed technological solutions aim to address existing issues within the social protection system, create equal access conditions for all categories of veterans and their families, and optimize state policies in this domain.

Analyzed are the existing models of interaction between the state and veteran and civil society organizations, identifying their advantages and disadvantages. It has been established that the current social protection system requires a comprehensive approach that includes not only material support but also rehabilitation, psychological assistance, and professional adaptation for veterans. The mechanisms of coordination among state institutions, civil society organizations, the expert community, and the private sector were explored, with a proposal to establish a special coordination body.

Effective interaction models have been proposed, which emphasize enhanced integration and coordination among process participants, as well as the implementation of digital platforms to optimize information flows, ensure transparency in resource allocation, and improve access to social services. Special attention has been given to the development of public-private partnerships, enabling the attraction of additional financial resources, the construction of modern infrastructure for the rehabilitation and employment of veterans, and the creation of conditions for the sustainable development of the social protection system. The proposed models ensure not only the optimization of processes for providing social assistance to war veterans and their families but also

contribute to the establishment of a resilient support system capable of adapting to new challenges.

Keywords: veterans and their family members, veteran movement, veteran protection, innovative approaches, public administration mechanisms, international experience, national security, public authorities, professional adaptation, psychological assistance, public administration, rehabilitation, reintegration, social adaptation, social support, social protection, social services, social programs, territorial communities, digital solutions.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Шевченко Р. П. Державне регулювання соціального захисту ветеранів війни та членів їх родини: нормативно-правове забезпечення. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 10, 2023 р. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.15

2. Шевченко Р. П. Удосконалення механізмів публічного управління для забезпечення доступу ветеранів до соціальних послуг в Україні. Інвестиції: практика та досвід. № 3, 2024 р. С. 184-188 DOI: 10.32702/23066814.2024.3.184.

3. Шевченко Р. П Інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни: міжнародний досвід. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 2 лютий, 2024 р. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.25

4. Shechenko R. Educational and professional programs for war veterans and members of their families: ensuring successful integration into society in Ukraine. Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej, Częstochowa, 2024, 62 2024) nr 1, s. 230. DOI: https://doi.org/10.23856/6227

*Статті, опубліковані у закордонних виданнях^*

6/ Semenenko O., Snapkova N., Merzliuk L., Shevchenko K., **Shevchenko R.** *Gaps in the Military Law of Ukraine: Analysis of International Experience and Recommendations for the Regulation of the Armed Forces of the Country* // Pakistan Journal of Criminology. Vol. 15, No. 03, July-September 2023. P. 373-389. *Особистий внесок: автор провів аналіз національного законодавства у сфері військового права, зокрема ідентифікація основних прогалин у чинних нормативно-правових актах.*

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

6. Мельничук Л., Шевченко Р. Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни: контур проблем. Публічне управління та адміністрування: актуальні проблеми теорії та практики: тези доповідей І Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференція студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Київ, 22.12.2022 р.), К. ДУТ, 2022. С.91-95. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/p_2628_62773067.pdf?file=p_2628_62773067.pdf. *Особистий внесок: окреслено головні проблеми у сфері соціального забезпечення ветеранів, зокрема недостатнє фінансування, бюрократичні перепони та неефективність існуючих програм підтримки.*

7. Шевченко Р. Мовна адаптація ветеранів війни та їхніх родин в умовах глобалізації: публічне управління та соціальний захист. Збереження національної ідеї та національної самосвідомості українського народу в контексті історичних подій XX–XXI століть : зб. наук. пр. Хмельницького ін-ту МАУП. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2023. Вип. 16. 258 с. С.233-236.

8. Шевченко Р. Загрози глобальної та регіональної безпеки та їх вплив на ветеранів війни і членів їх родини. Сучасні загрози глобальній та регіональній безпеці : матер. Міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф. (м. Одеса, 29 жовтня 2023 р.) уклад. А. Полухіна ; ГО “ГУЕЦ”. Одеса : Фенікс, 2023 р. С. 337- 339.

9. Шевченко Р. Інтеграція міжнародного досвіду у публічному управлінні соціальним захистом ветеранів війни та їх родин в Україні. *Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні*: зб. наук. пр. гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2024. Вип. 13. 428 с. С. 377-383.

10. Шевченко Р. П. Стратегії забезпечення соціального захисту ветеранів війни та їхніх родин: теоретичні концепції та практичні інновації. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф.* (м. Дніпро, 15 бер. 2024 р.) ; у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. І. 740 с. С. 224-227.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ 23

ВСТУП 24

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ 37

1.1 Сфера соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей: ідентифікація проблеми як предмет наукового аналізу 37

1.2 Нормативно-правове регулювання законодавства України та міжнародних стандартів у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей 48

1.3. Інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей 63

Висновки до 1 розділу 81

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ 84

2.1 Оцінка ефективності реалізації програм допомоги ветеранам війни та членам їх сімей 84

2.2 Ідентифікація ключових проблемних аспектів в реалізації соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні 104

2.3 Аналіз систем соціального захисту ветеранів війни у країнах ЄС та членах НАТО 118

Висновки до другого розділу 146

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ 149

3.1 Визначення напрямів удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей 149

3.2 Впровадження новітніх технологій у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей 162

3.3 Моделі ефективної взаємодії держави з ветеранськими та громадськими організаціями 182

Висновки до третього розділу 202

ВИСНОВКИ **205**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ **212**

ДОДАТКИ **246**

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АТО	–	антитерористична операція
ВРУ	–	Верховна Рада України
ГО	–	громадська організація
ЄС	–	Європейський Союз
ЗУ	–	Закон України
ЗСУ	–	Збройні сили України
КМУ	–	Кабінет Міністрів України
МОЗ	–	Міністерство охорони здоров'я
МОП	–	Міжнародна організація праці
МОМ	–	Міжнародна організація з міграції
НАТО	–	Організація Північноатлантичного договору
ООН	–	Організація Об'єднаних Націй
ООС	–	Операція Об'єднаних сил
ППП	–	публічно-приватне партнерство
ПТСР	–	посттравматичний стресовий розлад
США	–	Сполучені Штати Америки
ЦНАП	–	центр надання адміністративних послуг
UNDP	–	United Nations Development Programme

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах, коли Україна зіштовхується з численними викликами, пов’язаними з війною та реінтеграцією ветеранів війни у мирне життя, тема соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей набула особливої актуальності. Ветерани війни, які повертаються з фронту, потребують всебічної підтримки не лише в матеріальному, але й в соціальному та психологічному аспектах. Держава має забезпечити їх гідними умовами життя та можливістю для повноцінної адаптації до нових умов після завершення військової служби. Соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей включає різноманітні програми, спрямовані на медичну реабілітацію, житлову підтримку, освіту, перекваліфікацію та фінансову допомогу. Усі вказані елементи відіграють важливу роль у створенні комплексної системи, яка здатна забезпечити ветеранам війни та членам їх сімей належний рівень підтримки. Важливим аспектом є те, що соціальний захист має бути не лише доступним, але й ефективним, відповідаючи їх реальним потребам.

Однак в Україні існують проблеми, пов’язані з реалізацією програм соціального захисту ветарнів війни та членів їх сімей. Недостатня координація між державними структурами, обмежені ресурси та складні бюрократичні процедури значно ускладнюють доступ до соціальних послуг. Окреслене, в свою чергу, створює бар’єри для ветеранів війни, які потребують негайної допомоги. Тому актуальним є питання удосконалення та перспектив розвитку існуючих механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. У зв’язку з цим, особливого значення набувають питання розробки нових моделей соціальної підтримки, інтеграції цифрових рішень та залучення міжнародних партнерів до процесу надання допомоги ветеранам війни та членам їх сімей.

Даний підхід узгоджується із ЗУ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, з Указом Президента “Про невідкладні заходи щодо підтримки

ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України", якими визначається правовий статус ветеранів війни та членів їх сімкй, забезпечується створення належних умов для їх життєзабезпечення, що сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них. Щоб досягти цього, особливу увагу слід приділити вдосконаленню механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні, забезпечити їхню гнучкість та відповідність сучасним викликам, щоб ветерани та їхні сім'ї мали змогу отримати необхідну підтримку для гідного повернення до цивільного життя.

Аналіз основних аспектів соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні є важливою темою досліджень багатьох вітчизняних науковців, серед яких: І. Горбатенко [34], Ю. Горемикіна [35], Т. Грень [36], О. Грішнова [37], В. Красноноженко [98], А. Миколюк [98], О. Матрос [150], О. Сидорчук [148], О. Малярчук [89], Л. Малюга [85], І. Чернишова [88], М. Токар [165] та інші. Їхні дослідження зосереджуються на питаннях правового, економічного та соціального забезпечення ветеранів, оцінці ефективності державних програм та шляхах удосконалення наявних механізмів підтримки.

Дослідження міжнародного досвіду у сфері соціального захисту ветеранів війни активно проводяться такими науковцями, як: Г. Воробйова [27], О. Галицький [30], В. Катрич [184], О. Кондратенко [65], І. Мосійчук [100], А. Островерх [107], І. Шапошникова [184] які розглядають особливості функціонування соціальних систем у країнах ЄС та НАТО. Вони наголошують на важливості інтеграції найкращих практик та адаптації підходів та існуючих стандартів до українських умов для створення ефективної системи соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей.

Цифровізація процесів у сфері публічного управління та впровадження процесів цифровізації є ключовими аспектами сучасної реформи соціального захисту, що досліджується такими авторами як: О. Галан [29; 79], А. Жаворонок [49],

І. Лопащук [49], М. Лісніченко [79], Д. Плинокос [79]. Їхні дослідження спрямовані на аналіз методів впровадження цифрових технологій у діяльність органів державної влади, розробку єдиних інформаційних систем для забезпечення прозорості та доступності соціальних послуг ветеранам.

Вивчення інституційно-організаційного механізму забезпечення соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні отримало значну увагу з боку таких авторів, як: В. Борщевський [16], О. Василиця [16], Є. Матвєєв [16], О. Сидорчук [149], О. Хандій [149]. Вони досліджують взаємодію між державними структурами, громадськими організаціями та міжнародними інститутами, акцентуючи увагу на важливості координації та оптимізації ресурсів для ефективної підтримки ветеранів та їхніх сімей.

Однак, попри значний обсяг досліджень, що розглядають різні аспекти публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні, залишається низка невирішених проблем, які потребують подальшого вивчення. Зокрема, актуальними залишаються питання інтеграції сучасних цифрових технологій у процес надання соціальних послуг, оптимізації ефективної координації процесів і дій між державними та недержавними структурами, а також впровадження інноваційних підходів до розширення доступу до послуг реабілітації та психологічної підтримки. Недостатнє фінансування, складні бюрократичні процедури та обмежена поінформованість ветеранів про існуючі програми підтримки створюють серйозні бар’єри для повноцінної реінтеграції ветеранів у цивільне життя, що вимагає системних реформ та розробки нових моделей соціального захисту, адаптованих до сучасних викликів.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до науково-дослідних робіт (НДР):

кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету “Київський авіаційний інститут” на тему “Теоретико-методологічні засади трансформації публічного управління в умовах дії воєнного стану та

післявоєнного” (номер державної реєстрації 0125U002024). У межах дослідження здобувач здійснив аналіз існуючих публічних механізмів у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, дослідив міжнародний досвід у цій сфері, а також розробив науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення правових, організаційних, соціально-економічних аспектів управління соціальним захистом ветеранів, зокрема в рамках післявоєнного відновлення.

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на тему “Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави” (номер державної реєстрації 0117U000103) та “Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції України” (номер державної реєстрації 0120U104417). У межах дослідження здобувач здійснив комплексний аналіз інституційних та правових аспектів удосконалення механізмів соціального захисту ветеранів війни.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичний аналіз механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, а також розробка рекомендацій щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети визначено такий комплекс *завдань*:

- дослідити сферу соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей шляхом ідентифікації ключових проблем як предмета наукового аналізу;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання законодавства України та стандарти у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей;
- дослідити інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей;
- оцінити ефективність реалізації програм допомоги ветеранам війни та членам їх сімей в Україні для визначення їх результативності;
- ідентифікувати ключові проблеми у реалізації соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, що впливають на ефективність публічного управління у

даній сфері;

- провести порівняльний аналіз систем соціального захисту ветеранів війни у країнах ЄС та членах НАТО з метою адаптації кращих практик до українських реалій;
- визначити напрями вдосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, враховуючи сучасні виклики;
- розробити рекомендації щодо впровадження новітніх технологій у систему соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей для підвищення її ефективності;
- запропонувати моделі ефективної взаємодії держави з ветеранськими та громадськими об'єднаннями для забезпечення комплексного соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні з урахуванням суспільних інтересів.

Предмет дослідження − процеси формування та розвитку механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні.

Методи дослідження. Для реалізації визначених мети і завдань у процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, у тому числі: *порівняльний метод* – дав змогу виявити відмінності та спільні риси між різними теоретичними моделями соціального захисту, а також оцінити їх ефективність у контексті українських реалій (підрозділи 1.1; 1.2), дав змогу порівняти різні програми соціального захисту ветеранів в Україні та міжнародні стандарти, що допомогло виявити основні відмінності та прогалини в системі соціальної підтримки (підрозділи 2.1; 2.2), дозволив оцінити успішні стратегії впровадження новітніх технологій у системи соціального захисту в інших країнах, що дало змогу адаптувати кращі практики для умов України (підрозділи 3.2; 3.3); *аналіз нормативно-правової*

бази – дозволив розглянути та систематизувати нормативні документи, що регулюють питання соціального захисту ветеранів в Україні, а також проаналізувати їх відповідність міжнародним стандартам (підрозділ 1.2); *системний підхід* – дав змогу комплексно оцінити функціонування системи соціального захисту як сукупності взаємопов'язаних елементів, що включають інституції, правові механізми та моделі підтримки, з метою визначення чинників, які впливають на її ефективність (підрозділ 1.3), дозволив оцінити функціонування соціальної підтримки як сукупності взаємозалежних елементів, включаючи державні інституції, нормативно-правові акти, механізми фінансування та їхню взаємодію в контексті реалізації політики підтримки ветеранів (підрозділи 2.1; 2.2), дав змогу комплексно оцінити механізми взаємодії між різними елементами системи соціального захисту, включаючи цифрові платформи, реабілітаційні центри, державні установи та інноваційні методи підтримки. Застосування цього методу дозволило розробити інтегровану модель, яка об'єднує всі напрями соціальної підтримки в єдину систему (підрозділи 3.1; 3.2; 3.3); *контент-аналіз* – забезпечив можливість поглибленого вивчення змісту нормативно-правових актів і міжнародних документів, що регулюють соціальний захист ветеранів та їхніх сімей, дозволивши виявити основні правові механізми та напрями соціальної підтримки (підрозділи 1.2; 1.3); *аналіз вторинних соціологічних даних* – використано для вивчення результатів проведених опитувань серед ветеранів та членів їхніх сімей, що дозволило визначити основні потреби та оцінити рівень задоволення існуючими програмами підтримки (підрозділ 2.1); *метод аналізу статистичних даних* – дав змогу дослідити показники охоплення ветеранів соціальними програмами, ефективність фінансування, а також ідентифікувати ключові проблеми у реалізації підтримки на місцевому та національному рівнях (підрозділи 2.1; 2.2); *метод багатокритеріального аналізу* – дозволив здійснити оцінку ефективності різних соціальних програм за ключовими критеріями, такими як доступність, якість, вплив на реінтеграцію та рівень задоволеності ветеранів. Використання цього методу допомогло визначити сильні та

слабкі сторони кожної програми, а також розробити рекомендації для їх вдосконалення (підрозділ 3.1); *метод моделювання* – використано для створення нових моделей цифрових рішень і концептуальної платформи, що включає всі послуги для ветеранів та їхніх сімей, з метою оптимізації доступу до соціальних програм та зменшення бюрократичних процедур (підрозділи 3.2; 3.3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних засад удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні. Дослідження включає комплексний аналіз механізмів соціального захисту, з акцентом на реінтеграцію ветеранів у цивільне життя, а також розробку інноваційних підходів і стратегій для підвищення якості надання соціальних послуг. У межах проведеного дослідження виокремлено наступні практичні результати, які визначають його наукову новизну:

вперше:

- розроблено інноваційну модель розширення мережі реабілітаційних центрів через багатостороннє партнерство для удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Вказана модель спрямована на ефективну адаптацію та реінтеграцію ветеранів війни у суспільство, а також покращення доступу до медичних і реабілітаційних послуг для ветеранів та членів їх сімей у віддалених регіонах. Завдяки впровадженню багатостороннього партнерства забезпечується фінансова і технічна підтримка, а приватні інвестори впроваджують новітні технології та ефективні методи управління;

удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, зокрема, шляхом деталізації змісту поняття “публічне управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей”, як інтегрованої системи заходів, рішень та механізмів, які реалізуються органами державної влади, місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та міжнародними партнерами з метою забезпечення адаптації, реабілітації, реінтеграції ветеранів війни та їхніх сімей у

мирне життя. Вона спрямована на надання належного рівня соціальної підтримки, включаючи медичну допомогу, психологічну реабілітацію, житлове забезпечення, доступ до освіти, працевлаштування, а також правовий супровід, і базується на принципах адресності, відкритості, міжвідомчої координації, міжнародного співробітництва та соціальної відповідальності; "інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей", як комплексну систему публічного управління, яка включає нормативно-правові, адміністративні, фінансові та технічні інструменти, що координують діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства та міжнародних інституцій, а також забезпечує ефективну реалізацію політики соціального захисту через інтеграцію ресурсів, координацію управлінських процесів і створення умов для надання соціальних послуг, реінтеграції, працевлаштування, юридичної та психологічної підтримки, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя ветеранів війни та членів їх сімей;

- інформаційний механізм публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей шляхом впровадження моделі єдиної цифрової платформи, яка інтегрує всі соціальні програми в єдиний інформаційний простір. Дана платформа надасть можливість швидкого доступу до послуг, подання заявок, відстеження їхнього статусу та мінімізації бюрократичних процесів. Вона значно спростить отримання медичної, житлової, фінансової та освітньої підтримки, підвищить прозорість процесів і допоможе знизити корупційні ризики, а отже, покращить ефективність системи соціального захисту і забезпечить швидке реагування на потреби ветеранів та їхніх сімей;

- механізми взаємодії між органами публічної влади та міжнародними організаціями у публічному управлінні сферою соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, що дозволяє більш ефективно залучати міжнародний досвід та ресурси для розширення програм реабілітації та соціальної адаптації. Окреслене включає покращення координації між державними структурами, міжнародними

донорами та організаціями, такими як ООН, Червоний Хрест, ЄС і НАТО, які надають фінансову, технічну та експертну підтримку. В результаті взаємодія з міжнародними партнерами забезпечує більш системний підхід до впровадження інноваційних рішень та передових практик у реабілітації, що сприяє створенню стійкої системи соціального захисту для ветеранів і їхніх сімей;

– нормативно-правовий механізм публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в умовах сучасних викликів, пов’язаних із повномасштабною війною, що включає інтеграцію міжнародних стандартів та адаптацію національних законодавчих актів до сучасних умов. Впровадження норм міжнародного права, таких як стандарти ЄС і міжнародних організацій, забезпечує відповідність українського законодавства сучасним викликам та дозволить створити ефективні механізми для комплексної підтримки ветеранів та членів їх сімей, враховуючи нові потреби, що виникають у зв'язку з масштабами конфлікту та соціально-економічними наслідками;

набули подальшого розвитку:

– підходи до децентралізації системи публічного управління у сфері соціального захисту, що дозволяє громадам більш гнучко та оперативно реагувати на потреби ветеранів війни та членів їх сімей. Зазначене включає не лише адаптацію загальнодержавних програм на місцевому рівні, але й реалізацію власних ініціатив, таких як будівництво житла, створення реабілітаційних центрів та надання соціальних послуг відповідно до специфіки кожної громади. Такий підхід сприяє зростанню відповідальності місцевих органів влади та підвищує ефективність соціальної підтримки;

– моделі змішаного фінансування та комунітарної підтримки, які запропоновані для вдосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Модель змішаного фінансування орієнтована на розподіл фінансового навантаження між державними установами, приватними інвесторами та міжнародними партнерами, що підвищує стійкість та

стабільність системи в умовах обмежених державних ресурсів. Комунітарна модель акцентує увагу на залученні місцевих громад для надання соціальної підтримки та психологічної допомоги, що сприяє посиленню соціальної взаємодії на локальному рівні та оперативному реагуванню на потреби ветеранів у кризових ситуаціях;

– механізми міжвідомчої координації у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, що включають створення спеціалізованих міжвідомчих груп для забезпечення скоординованої реалізації програм підтримки. Окреслене дозволяє уникати дублювання функцій, забезпечує комплексний підхід до розв'язання проблем ветеранів та їх сімей, а також сприяє ефективному використанню ресурсів. Окреслене передбачає залучення Міністерства у справах ветеранів України, Міністерства охорони здоров’я України, Міністерства соціальної політики України та інших відомств, що відповідають за різні напрями підтримки. Такий підхід підвищує якість надання соціальних послуг та забезпечує стабільність соціальної підтримки в умовах змінних зовнішніх обставин.

Практичне значення одержаних результатів. У дисертаційній роботі сформульовані теоретичні положення та обґрунтовані практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні.

Результати аналізу, що викладені у дослідженні, були застосовані:

– *Білоцерківською міською радою* з метою підвищення ефективності соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей шляхом запровадження нових підходів до інтеграції державних і місцевих програм підтримки, що включало модернізацію нормативно-правової бази для полегшення доступу до соціальних послуг. Зокрема, були вдосконалені механізми співпраці між органами влади та неурядовими організаціями, що дозволило оперативніше реагувати на потреби ветеранів, особливо в питаннях надання психологічної реабілітації, медичної допомоги та забезпечення житлом *(Довідка про впровадження 04 вересня 2024 року);*

– *економічним факультетом Білоцерківського національного аграрного*

університету, зокрема дослідження забезпечило широке практичне використання на кількох рівнях: його результати були представлені на національних та міжнародних форумах для обговорення ідей серед фахівців, факультет підготував рекомендації для вдосконалення політики соціального захисту ветеранів, а також результати сприяли посиленню співпраці з громадськими організаціями та ветеранськими спільнотами, що покращило якість університетських соціальних проєктів для ветеранів (*Довідка про впровадження 04 вересня 2024 року № 01-12/550*);

– *Національним університетом цивільного захисту України* з метою покращення освітніх програм для ветеранів війни та членів їх сімей, що реалізовувалося через розробку комплексних навчальних курсів та програм підвищення кваліфікації, спрямованих на адаптацію ветеранів до мирного життя та їхнє успішне працевлаштування *(Довідка про впровадження від 06 вересня 2024 року);*

– *Громадською організацією "Антикорупційний комітет об'єднаний"* з метою підвищення ефективності реалізації програм соціального захисту для ветеранів та членів їх сімей заходами, які включають удосконалення управлінських механізмів прозорості процесів надання соціальних пільг і допомоги, а також забезпечення більшої підзвітності державних органів у сфері соціального забезпечення ветеранів *(Довідка про впровадження від 10 вересня 2024 року*);

– *Громадською організацією "Спілка землевпорядників, власників земельних ділянок та землекористувачів Київської області"* для покращення умов соціального захисту ветеранів війни серед членів організації. Впровадження цих рекомендацій дозволило організувати більш ефективну комунікацію з ветеранами війни та членами їх сімей, що забезпечило оперативне вирішення соціальних питань завдяки створенню нових каналів зв'язку та взаємодії (*Довідка про впровадження від 12 вересня 2024 року);*

– *Узинською міською територіальною громадою* з метою підвищення ефективності соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей на місцевому рівні шляхом розробки та впровадження комплексу заходів, спрямованих на адаптацію механізмів управління до специфічних потреб цієї категорії населення (*Довідка про впровадження від 16 жовтня 2024 року № 03-10-948).*

Емпіричну базу дисертаційної роботи становлять законодавчі й нормативно-правові акти, статистичні збірники та публікації вітчизняних і зарубіжних учених із питань публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів та членів їхніх сімей.

Особистий внесок здобувача. Теоретико-методологічні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки та пропозиції, які отримані в ході проведення досліджень, розроблено здобувачем самостійно. Особистий внесок здобувача у працях, що опубліковано у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, практичні рекомендації та результати дисертаційного дослідження були представлені автором на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: “Публічне управління та адміністрування: актуальні проблеми теорії та практики” (Київ, 2022); “Сучасні загрози глобальній та регіональній безпеці” (Одеса, 2023); Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти” (Дніпро, 2024).

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладено в 10 наукових працях, 3 з яких опубліковано у фахових наукових виданнях України, віднесених до категорії “Б”, 1 – у зарубіжному виданні, 1 – у виданні, проіндексованому у базі даних Scopus. Крім того, серед публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації – 5 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний

обсяг роботи становить 258 сторінок, з них основного тексту – 187 сторінок. Дисертація містить 11 рисунків, 6 таблиць та 6 додатків. Список використаних джерел налічує 250 найменувань.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ

1.1 Сфера соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей: ідентифікація проблеми як предмет наукового аналізу

Соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей є однією з найважливіших сфер публічного управління, що безпосередньо впливає на соціальну стабільність, добробут населення та ефективну інтеграцію ветеранів у цивільне життя. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, стало визначальним чинником, що створив нові виклики для системи соціального захисту. Значне збільшення кількості ветеранів війни та членів їх сімей, масштабні людські втрати, а також економічні та соціальні наслідки збройного конфлікту обумовили необхідність перегляду та адаптації існуючих моделей соціальної підтримки.

Соціальний захист ветеранів війни передбачає створення умов для їх адаптації до мирного життя, реабілітації, працевлаштування, отримання медичної допомоги та соціальних гарантій. Проте ця сфера має ряд проблем, зокрема законодавчу неузгодженість, недостатність інфраструктури, обмеженість фінансових ресурсів, низький рівень координації між державними і недержавними організаціями та відсутність інтегрованого підходу до вирішення соціальних питань.

Науковий аналіз проблеми соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей зосереджується на визначенні ключових недоліків у системі соціального захисту, вивченні історичного розвитку та адаптації успішних міжнародних практик. Важливою є розробка моделей і механізмів, які враховують потреби ветеранів у психологічній, соціальній, економічній та реабілітаційній підтримці. Зокрема, досліджуються питання децентралізації, що дозволяє залучити місцеві громади до реалізації програм соціального

захисту, а також розвиток партнерств між державними та недержавними організаціями. Аналіз підходів до публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей включає багатогранний огляд теоретичних, історичних, інституційних і практичних аспектів.

Починаючи з 2022 року низка українських науковців та аналітичних організацій почали активно досліджувати сферу соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, надаючи сучасні визначення та аналізуючи її особливості. Зокрема, у "Білій книзі: Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців" (2022) [119] використовувався інституційно-організаційний підхід. У документі підкреслюється, що офіційна статистика не включає членів сімей ветеранів, які також потребують підтримки з боку держави в процесі повернення ветеранів до цивільного життя, зокрема надання психологічних, освітніх, правових та інших послуг. Таким чином, цей підхід фокусується на інституційних і організаційних аспектах системи, виявленні її недоліків і необхідності створення механізмів для комплексного забезпечення соціального захисту.

У "Аналітичній записці з питань порівняльного законодавства щодо формування державної політики соціального захисту ветеранів" (2022) [231] використовується нормативно-правовий підхід, оскільки у документі підкреслюється необхідність оновлення законодавства про соціальний та правовий захист ветеранів війни та членів їх сімей, оскільки чинні норми потребують системного удосконалення. Таким чином, нормативно-правовий підхід орієнтується на критичний аналіз чинних норм, виявлення їх недоліків та розробку рекомендацій для оновлення законодавчої бази відповідно до сучасних реалій.

Український ветеранський фонд у 2023 році провів правктично-аналітичне дослідження "Потреби ветеранів" (2023) [232], яке стало продовженням комплексного дослідження "Портрет ветерана" (2022). У даних дослідженнях аналізувалися актуальні потреби ветеранів війни та членів їх сімей, зокрема в сферах охорони здоров'я, освіти, матеріальної підтримки,

зайнятості та житлових питань. Також було проведено аналіз кращих міжнародних практик у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Таким чином, практично-аналітичний підхід забезпечив комплексний аналіз реальних потреб ветеранів війни та членів їх сімей, з урахуванням як локального контексту, так і міжнародного досвіду.

У дослідженні “Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби” (2023) [230] аналітичний центр Cedos аналізував, чи розглядає наявна система публічного управління ветеранів війни та членів їх сімей, як отримувачів соціальних послуг, чи враховує особливості ветеранів і ветеранок, та чи спроможна вона допомогти їм успішно реінтегруватися в суспільство та адаптуватися до цивільного життя. Інституційно-аналітичний підхід в даному випадку дозволяє виявити прогалини та можливості вдосконалення роботи інституцій у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, з особливим акцентом на реінтеграцію та адаптацію в суспільстві.

Крім того, у вересні 2023 року Л. Яценко, представниця Національного інституту стратегічних досліджень опублікувала результати опитування, здійсненого серед ветеранів та чинних військовослужбовців, яке висвітлює проблеми, що виникли у їхньому житті після повернення з російсько-української війни [229]. У даному дослідженні акцентується увага на питаннях працевлаштування ветеранів війни та їхньої соціальної адаптації. Емпірично-аналітичний підхід у дослідженні дозволив виявити реальні виклики, з якими стикаються ветерани війни та члени їх сімей, та зробити обґрунтовані рекомендації щодо їх вирішення на основі безпосередніх даних.

Практичний аналіз використовується у статті Є. Гетьмана та В. Шевердіної “Формування системи соціального захисту ветеранів війни: досвід сполучених штатів Америки та Великобританії” (2024) [233], де аналізується іноземний досвід у сфері соціального захисту ветеранів війни з метою адаптації ефективних практик до українських реалій. Автори акцентують на важливості впровадження спеціального законодавства в Україні, створення

державних органів для координації соціальних програм і забезпечення належного рівня допомоги, враховуючи міжнародні стандарти та зростаючі потреби ветеранів війни та членів їх сімей в Україні.

Також у статті В. Шевердіної “До питання правової основи соціального забезпечення учасників бойових дій та ветеранів війни” (2024) [234] досліджено теоретико-правові аспекти соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Авторка аналізує чинні нормативно-правові акти України, що регулюють правовий статус цих осіб, та висвітлює особливості їхнього соціального забезпечення в умовах зростання кількості ветеранів війни та членів їх сімей через повномасштабну агресію російської федерації. У роботі наголошується на необхідності вдосконалення законодавства, яке б забезпечувало ефективну підтримку цієї категорії населення, включаючи медичну, соціальну та економічну допомогу. Зазначено, що соціальне забезпечення ветеранів війни та членів їх сімей є пріоритетним напрямом соціальної політики держави, а розробка відповідних програм сприятиме їхній інтеграції у суспільство та підвищенню якості життя. Теоретико-правовий підхід у цьому дослідженні дозволяє глибоко проаналізувати правову основу соціального забезпечення ветеранів війни та членів їхніх сімей, виявити прогалини у законодавстві та запропонувати напрямки для його вдосконалення з метою підвищення ефективності соціальної політики.

Г. Слозанська, Н. Горішна, Д. Бибик та І. Криницька у праці “Соціальна підтримка ветеранів російсько-української війни та їх сімей у воєнний та післявоєнний період” (2023) [235] пропонують власне розуміння поняття “соціальний захист ветеранів війни” як комплексу заходів, програм і послуг, спрямованих на реінтеграцію та забезпечення гідного життя ветеранів війни та членів їх сімей. Автори висвітлюють результати аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду організації соціальної підтримки ветеранів, а також розглядає перспективи роботи державних і комунальних установ, зокрема Міноборони, Мінветеранів та Мінсоцполітики, підкреслюючи важливість чіткого розподілу повноважень і відповідальності між вищевказаними

установами для ефективної реалізації соціальної підтримки ветеранів російсько-української війни та членів їхніх сімей. Комплексний підхід дозволив авторам одночасно охоплювати теоретичні, інституційні та практичні аспекти соціального захисту ветеранів, забезпечуючи цілісне бачення реінтеграції та підтримки ветеранів війни та членів їх сімей у сучасних умовах.

У статті Р. Погосяна “Генезис становлення та розвитку захисту прав ветеранів війни” (2023) [236] досліджено генезис становлення і розвитку системи захисту прав ветеранів війни та членів їх сімей, зокрема аналіз історіографії інституту соціального захисту з ІХ століття до сучасності. У праці використовується історико-генетичний підхід, який дозволяє простежити еволюцію захисту прав ветеранів війни та членів їх сімей з давніх часів до сучасності. Автор аналізує, як трансформувалися моделі соціальної підтримки, зокрема форми медичної допомоги, соціальних гарантій і державної політики щодо ветеранів у різні історичні періоди. Історико-генетичний підхід дозволив визначити ключові етапи розвитку та виявити закономірності, які вплинули на формування сучасної системи соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей.

У своїй статті “Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни: контур проблем” (2022) [93] автори Л. Мельничук та Р. Шевченко аналізують державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, акцентуючи на її значущості в умовах сучасних викликів, зокрема повномасштабного вторгнення Російської Федерації. Основна увага зосереджена на прогалинах у законодавчому забезпеченні, зокрема відсутності системності, узгодженості й раціональності дій державних органів. Автори наголошують на важливості інтеграції різних напрямів державної політики, таких як охорона здоров’я, зайнятість, освіта, для досягнення ефективного соціального захисту. Визначено недоліки інфраструктури соціальних послуг, що не відповідає сучасним потребам, та фінансові проблеми, які стримують реалізацію соціальних цілей. Автори пропонують створити інтегровану

модель соціального захисту, здатну забезпечити цілісне вирішення проблем ветеранів війни та членів їх сімей, підвищити адресність допомоги та сприяти сталому розвитку цієї сфери.

О. Малярчук у кваліфікаційній роботі “Державна політика щодо соціального захисту ветеранів” (2023) [86] досліджувала реалізацію державної політики щодо соціального захисту ветеранів, аналізуючи нормативно-правове регулювання, а також зарубіжний досвід у публічному управлінні сферою соціального захисту ветеранів війни. Автор дійшла висновку, що в Україні існує розвинена законодавча та інституційна база для соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, яка охоплює різноманітні пільги та заходи, спрямовані на реабілітацію, соціальну адаптацію та визнання ветеранів. Однак система має значні недоліки, зокрема, відсутність єдиного центрального органу для координації послуг, що призводить до бюрократизації, недостатньої взаємодії між міністерствами та нечіткого розподілу функцій, що ускладнює отримання послуг ветеранами та членами їх сімей, зокрема, у сфері медичної допомоги, психологічної підтримки та соціальної реінтеграції. Автор наголошує на необхідності комплексного вдосконалення системи, зокрема перегляду нормативно-правової бази, усунення термінологічних невідповідностей та посилення координації між органами державної влади.

У своїй дисертації “Механізми реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій в Україні” (2021) [249] Є. Гордієнко досліджувала теоретичні засади, механізми реалізації та концептуальні підходи до формування системи соціального захисту учасників бойових дій, приділяючи увагу як національному, так і міжнародному досвіду. Це безпосередньо стосується ветеранів війни та членів їх сімей, оскільки запропоновані механізми та підходи спрямовані на вдосконалення державної політики, що забезпечує їхню соціальну адаптацію, реабілітацію та підтримку. Автор визначила сутність, принципи та механізми реалізації державної політики соціального захисту ветеранів війни та учасників бойових дій в Україні, наголошуючи на необхідності вдосконалення інституційної, правової,

соціально-економічної та психологічної складових. Виявлено недоліки існуючих механізмів, включаючи слабку функціональну взаємодію між суб'єктами, низьку ефективність надання пільг і послуг, а також недостатню роль громадянського суспільства та бізнесу у процесі соціального захисту. Запропоновано модель активної політики, орієнтованої на реабілітацію, реадаптацію та розвиток людського потенціалу ветеранів, з акцентом на інновації, соціальне партнерство та запровадження сучасних світових практик. Також автор розробила рекомендації щодо створення державної стратегії реформування, впровадження обов’язкового медичного страхування, компенсації вартості житла та інших заходів, які сприятимуть підвищенню ефективності соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

А. Миколюк у статті “Публічне управління в умовах військового стану” (2022) [97] досліджував особливості публічного управління в Україні в умовах військового стану, зокрема, механізми соціального захисту ветеранів війни. Автор акцентував увагу на важливості адаптації системи публічного управління до викликів, які постають у зв’язку з бойовими діями, а також на необхідності вдосконалення механізмів соціального захисту ветеранів та членів їх сімей. У дослідженні зазначено, що система соціального захисту ветеранів війни має враховувати комплексний підхід, включаючи надання пільг, забезпечення реабілітації, психологічної допомоги та соціальної адаптації. Автор наголошує на недоліках існуючих управлінських механізмів, таких як низька координація між органами державної влади, відсутність ефективного моніторингу та адресності програм. Висловлено пропозиції щодо посилення ролі громадянського суспільства та міжнародного співробітництва для забезпечення прав ветеранів. Соціальний захист ветеранів війни автор визначає як сукупність дій і заходів, спрямованих на забезпечення належного рівня життя ветеранів, їхньої реабілітації, адаптації до мирного життя та захисту прав, що є важливою складовою публічного управління в умовах військового стану.

К. Мукутун у своїй роботі “Пільги на житлово-комунальні послуги для

ветеранів/нок, УБД та їх сімей: роз'яснення від юристів" (2023) [102] досліджував аспекти надання пільг на житлово-комунальні послуги ветеранам війни, учасникам бойових дій (далі – УБД) та членам їх сімей, аналізуючи правові норми, які регулюють ці питання, та практичні аспекти їх реалізації. Автор дійшов висновку, що, попри існуючі законодавчі норми, значна частина УБД і ветеранів війни та членів їх сімей стикається з проблемами доступу до пільг через недостатню поінформованість, бюрократичні перепони та відсутність чітких механізмів реалізації. Соціальний захист ветеранів війни визначено як систему правових, економічних та соціальних заходів, спрямованих на забезпечення належного рівня життя, доступу до пільг і послуг, а також відновлення фізичного та психологічного стану ветеранів війни, враховуючи їхній особливий статус і внесок у захист держави.

А. Островерх у статті «Світовий та вітчизняний досвід вирішення проблем соціального захисту військовослужбовців» (2022) [107] досліджує питання забезпечення соціального захисту військовослужбовців та ветеранів війни, аналізуючи як світовий досвід (США, Великобританія, Німеччина), так і українську практику. Автор визначає основні проблеми соціального захисту в Україні, включаючи недостатність фінансування, нечіткість нормативно-правової бази та відсутність комплексного підходу до реабілітації та адаптації ветеранів війни. У висновках автор наголошує на необхідності запровадження системного підходу до соціального захисту військовослужбовців, що включає вдосконалення законодавства, розширення доступу до медичної та психологічної допомоги, впровадження нових механізмів адаптації та залучення до процесу громадянського суспільства. Соціальний захист ветеранів війни автор визначає як систему державних, суспільних та інституційних заходів, спрямованих на забезпечення їхніх прав та потреб, зокрема через матеріальну підтримку, медичну та психологічну допомогу, а також створення умов для їхньої соціальної реінтеграції.

О. Павлова у своїй роботі "Реалізація соціального потенціалу ветеранів військових дій як елемент трансформації українського суспільства" (2023) [122]

досліджує роль соціального захисту ветеранів у контексті їх інтеграції в суспільство та використання їхнього соціального потенціалу для трансформації України. Автор визначає соціальний захист ветеранів війни як сукупність заходів, спрямованих на забезпечення їхньої соціальної адаптації, реабілітації, професійного розвитку, збереження фізичного та психічного здоров'я, а також створення умов для їх повноцінної участі у суспільному житті. У висновках О. Павлова наголошує на необхідності вдосконалення системи соціального захисту шляхом розробки комплексних програм, які враховують специфічні потреби ветеранів, забезпечення їхньої участі у прийнятті рішень та підтримки інноваційних підходів до інтеграції ветеранів війни у суспільство.

Автори Р. Пінчук та О. Письменна у своїй праці "Правовий захист учасників бойових дій та ветеранів війни" (2019) [126] досліджують правові аспекти захисту учасників бойових дій та ветеранів війни, аналізуючи чинне законодавство України, міжнародний досвід та його імплементацію в українське правове поле. Автори акцентують увагу на недосконалості нормативно-правової бази, яка регулює соціальний захист ветеранів, що призводить до недостатньої реалізації прав та гарантій для цієї категорії осіб, а також зазначають, що для забезпечення ефективного правового захисту ветеранів війни необхідно впроваджувати механізми, які ґрунтуються на міжнародних стандартах, посилювати координацію між органами влади та розробляти цільові програми реабілітації, адаптації та підтримки. Соціальний захист ветеранів війни авторами визначено як комплекс правових заходів, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя, медичної та психологічної реабілітації, а також реалізацію пільг і гарантій, встановлених законом, у зв'язку зі службою та заслугами ветеранів війни перед державою.

В. Сергієнко у своїй роботі "Механізми реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни" (2024) [146] досліджував механізми реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни, зосереджуючись на інституційних, правових і соціально-економічних аспектах цього питання. Автор виявив ключові недоліки в існуючій системі, серед яких

недостатня координація між державними органами, низька ефективність надання пільг, брак адресного підходу та недостатнє фінансування соціальних програм. У висновках роботи наголошено на необхідності створення єдиної системи управління соціальним захистом ветеранів, модернізації нормативно-правової бази, впровадження інноваційних підходів до адаптації ветеранів та активного залучення громадянського суспільства. Соціальний захист ветеранів війни автор визначає як комплекс цілеспрямованих заходів, які спрямовані на відновлення фізичних, психологічних і соціальних ресурсів ветеранів, забезпечення їхнього гідного рівня життя та інтеграцію в суспільство через надання пільг, соціальних гарантій і підтримки в реабілітації.

У статті І. Ткаченко "Суб'єктний механізм реалізації соціальної функції держави щодо захисту ветеранів: зарубіжний досвід" (2019) [163] досліджено механізми реалізації соціальної функції держави у сфері захисту ветеранів на основі аналізу зарубіжного досвіду. Автор розглянув суб'єктний склад механізмів соціального захисту, акцентуючи увагу на ролі органів державної влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у цій сфері. Висновки роботи підкреслюють важливість інтеграції зусиль різних суб'єктів для ефективної реалізації політики соціального захисту ветеранів, зокрема, запровадження системного підходу, що враховує міжнародні стандарти та локальні особливості. Автор наголосив на необхідності вдосконалення координації між органами влади та посилення соціального діалогу з громадськими організаціями ветеранів. Соціальний захист ветеранів війни автором визначено як комплекс заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для реабілітації, адаптації до цивільного життя, забезпечення гідного рівня життя через надання соціальних гарантій, пільг, матеріальної допомоги та реалізації інших прав, закріплених законодавством.

Варто зазначити, що А. Сидоренко у своєму дослідженні "Соціальний захист членів сімей військовослужбовців" (2024) [250] визначив сутність і основні принципи соціального захисту членів сімей військовослужбовців як важливого напрямку соціальної політики держави, наголосивши на

відсутності чіткого законодавчого регулювання цього питання в Україні. Автор дослідив систему нормативно-правових актів, окреслив умови та чинники, які впливають на ефективність соціального захисту, та виділив основні соціальні гарантії, включаючи матеріальне забезпечення, медичну і психологічну допомогу, гарантії у сфері освіти, працевлаштування, житлового забезпечення та правового супроводу. Автором запропоновано створення ефективного механізму соціального захисту, що базується на стабільному законодавстві, соціальному моніторингу, адресному підході та належному фінансуванні, а також врахування міжнародного досвіду для забезпечення гідного рівня життя членів сімей військовослужбовців.

Узагальнюючи аналіз сфери соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей як предмета наукового дослідження, можна зробити висновок, що дана сфера є одним із ключових елементів забезпечення соціальної стабільності та сталого розвитку держави. Зростання чисельності ветеранів війни та членів їх сімей, особливо в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації, актуалізувало потребу в удосконаленні публічного управління у сфері їх соціального захисту. Основними проблемами залишаються законодавча неузгодженість, нераціональність організаційних структур, недостатність фінансування, слабка інтеграція між різними напрямами державної політики, недосконаліть інфраструктури соціальних послуг і низький рівень координації між державними та недержавними організаціями.

Таким чином, наукові дослідження акцентують увагу на необхідності системного підходу до аналізу сфери соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, що охоплює вивчення історичних, нормативно-правових, інституційних і практичних аспектів. Важливою є розробка інтегрованої моделі соціального захисту, яка враховує потреби ветеранів війни і членів їхніх сімей у реабілітації, працевлаштуванні, медичній і психологічній підтримці, забезпеченні житлом та інших соціальних гарантіях. Рекомендації авторів включають вдосконалення законодавчої бази, впровадження адресних програм

допомоги, інтеграцію міжнародного досвіду, а також розширення ролі місцевих громад у реалізації соціальних ініціатив. Успішне вирішення вищевказаних завдань сприятиме соціальній адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей, підвищенню їхньої якості життя та зміцненню довіри до держави.

На основі досліджених праць, та в умовах сучасних викликів, створених повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України, запропоновано уточнити визначення *"публічне управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей"* наступним чином: це інтегрована система заходів, рішень та механізмів, які реалізуються органами публічної влади, а саме органами державної влади, місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та міжнародними партнерами з метою забезпечення адаптації, реабілітації, реінтеграції ветеранів війни та членів їх сімей у мирне життя, яка спрямована на надання належного рівня соціальної підтримки, включаючи медичну допомогу, психологічну реабілітацію, житлове забезпечення, доступ до освіти, працевлаштування, а також правовий супровід, і базується на принципах адресності, відкритості, міжвідомчої координації, міжнародного співробітництва та соціальної відповідальності. Такий підхід враховує не лише сучасні потреби ветеранів та членів їх сімей, але й перспективу сталого розвитку соціальної політики України в умовах складних соціально-економічних та безпекових викликів.

1.2 Нормативно-правове регулювання законодавства України та міжнародних стандартів у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей

Нормативно-правове регулювання у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей є надзвичайно актуальним у сучасних умовах, коли Україна стикається з масштабними наслідками збройного конфлікту та потребує ефективної правової бази для підтримки своїх громадян. Повномасштабне вторгнення російської федерації у 2022 році призвело до значного збільшення

кількості ветеранів війни та членів їх сімей, які потребують соціальної, медичної, психологічної та економічної допомоги. З урахуванням міжнародних стандартів та зобов'язань України в рамках співпраці з міжнародними організаціями, такими як ООН, ЄС та Червоний Хрест, необхідно не лише вдосконалювати національне законодавство у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, а й забезпечувати його відповідність найкращим світовим практикам.

Законодавча база у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей відіграє критичну роль у забезпеченні належних умов для соціальної адаптації та реабілітації ветеранів. Вона визначає конкретні механізми надання допомоги, такі як матеріальна підтримка, медичні послуги, психологічна допомога, а також гарантії працевлаштування [182, с. 37]. Дані правові інструменти мають бути чітко сформовані та ефективно застосовувані, щоб відповідати потребам ветеранів у різних сферах їх життя, включаючи соціальну, економічну та медичну підтримку.

Важливим аспектом є також вплив міжнародних стандартів на формування законодавчої бази України в частині соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Світова спільнота давно розробила системи захисту військовослужбовців та їх сімей, які базуються на багаторічному досвіді країн, що стикалися з наслідками конфліктів. Зокрема, стандарти ЄС та Організація Північноатлантичного договору (далі – НАТО), що стосуються підтримки ветеранів, стають важливими орієнтирами для України. Міжнародні документи, такі як рекомендації ООН чи конвенції Міжнародної організації праці (далі − МОП), забезпечують правову базу, яка може бути адаптована до українських реалій, щоб створити ефективну систему соціального захисту [3, с. 294]. Загалом, процес гармонізації українського законодавства із міжнародними стандартами є важливим кроком для підвищення ефективності державної політики у сфері соціального захисту ветеранів. Окреслене дозволить не лише забезпечити належний рівень підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, а й сприятиме виконанню Україною своїх міжнародних зобов'язань у даній сфері.

З огляду на важливість соціального захисту ветеранів війни та членів їх

сімей, необхідно звернути увагу на чинну нормативно-правову базу України, яка забезпечує регулювання цього питання. Законодавство у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей включає комплекс актів, що визначають як права ветеранів, так і зобов'язання держави щодо їхнього забезпечення. Основним законодавчим документом є Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" від 28 червня 2024 року, № 3783-IX, який встановлює широкий спектр правових гарантій для ветеранів війни, включаючи матеріальну допомогу, медичне обслуговування та заходи щодо їх соціальної інтеграції [141].

Окрім вказаного Закону, слід згадати низку інших нормативних актів, що посилюють захист цієї категорії населення. Наприклад, Закон України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" від 9 серпня 2024 року, № 3886-IX передбачає детальний порядок пенсійного забезпечення для військовослужбовців, звільнених із військової служби. Він визначає умови, за яких ветерани та інші особи мають право на пенсійні виплати, а також містить положення щодо пільг і додаткових виплат у разі поранення або інвалідності, отриманих під час виконання військових обов'язків [136].

Ще одним ключовим нормативно-правовим актом є Закон України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" від 25 серпня 2024 року, № 3900-IX, який передбачає широкий спектр заходів соціальної підтримки не тільки для самих військовослужбовців, але й для їхніх родин. Даний закон охоплює питання забезпечення житлом, матеріальних виплат, соціальної допомоги у разі втрати годувальника, а також права на освіту та професійну адаптацію для членів сімей військовослужбовців [140].

Також важливими є положення Закону України "Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні" від 01 січня 2024 року, № 3460-IX, який регулює питання реабілітації осіб з інвалідністю, включаючи ветеранів, що зазнали поранень або втратили працездатність внаслідок військових дій. Даний закон передбачає створення умов для комплексної реабілітації, що включає

медичну, психологічну та соціальну допомогу, а також інтеграцію таких осіб у суспільне життя. Особливу увагу приділено доступу до спеціалізованих реабілітаційних центрів, які мають на меті відновлення фізичних і психологічних можливостей осіб з інвалідністю. Закон також передбачає запровадження сучасних реабілітаційних технологій та забезпечення рівного доступу до реабілітаційних послуг для всіх громадян, незалежно від їх місця проживання [138].

Суттєвим елементом у системі соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей є не тільки закони, але й підзаконні акти, які надають конкретні механізми для реалізації закріплених прав та гарантій. Одним із таких важливих документів є Постанова Кабінету Міністрів України “Про додатковий соціальний захист окремих категорій осіб” від 1 квітня 2024 року № 279-2024-п, яка спрямована на посилення підтримки окремих категорій ветеранів та їхніх родин. Вказаний документ закріплює порядок надання додаткової матеріальної допомоги, медичного забезпечення та інших соціальних пільг для осіб, які потрапили під визначені законодавством категорії. Постанова забезпечує правові механізми для ефективного розподілу ресурсів держави на підтримку тих, хто зазнав значних втрат через військові дії, що є важливою частиною соціальної політики держави [131].

Значну увагу приділено також Постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку надання статусу члена сім’ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України” від 16 квітня 2024 року, № 416-2024-п, яка чітко регламентує процедури визначення та офіційного надання статусу членам сімей загиблих військовослужбовців. Даний документ є важливим для забезпечення прозорості процесу визнання прав на соціальні пільги та допомогу, гарантовану сім’ям, які втратили своїх близьких під час захисту держави. У результаті цієї постанови, сім’ї загиблих ветеранів війни можуть отримати належний статус, що дозволяє їм користуватися низкою прав і привілеїв, передбачених державним законодавством [133].

Додатково, важливим аспектом визнання заслуг військовослужбовців є

Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни” від 23 липня 2024 року, № 837-2024-п, яка встановлює процедуру видачі посвідчень ветеранів та відповідних нагрудних знаків. Зазначена Постанова забезпечує організацію процесу визнання учасників бойових дій і їх офіційне вшанування через надання їм спеціальних відзнак. Посвідчення ветеранів дає право на пільги, визначені законом, а також сприяє їх соціальній інтеграції в суспільстві [137].

Окрім визнання статусу, важливою частиною соціальної політики є забезпечення фізичного та психологічного здоров’я ветеранів, що регулюється Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів сімей загиблих (померлих) таких осіб санаторно-курортним лікуванням” від 24 травня 2022 року, № 605-2022-п. Нормативний акт визначає порядок надання ветеранам та постраждалим особам можливостей для оздоровлення в санаторіях, що є важливим елементом їхньої соціальної та медичної реабілітації. Постанова передбачає ефективне використання бюджетних коштів для підтримки здоров’я ветеранів, що робить значний внесок у їхнє відновлення після пережитих подій [132].

Заслуговує на увагу також Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб” від 12 липня 2024 року, № 805-2024-п, яка має на меті створення системного підходу до реабілітації та адаптації ветеранів [41]. Зазначений документ передбачає надання комплексних послуг, що включають тільки фізичну та психологічну реабілітацію, але й ментальну підтримку та професійну адаптацію ветеранів війни та членів їх сімей. Постановою регулюється, зокрема, Реєстр суб’єктів надання послуг із психологічної

допомоги для ветеранів війни та членів їх сімей – інструмент, який сприяє ефективній реалізації програм підтримки ветеранів війни та їх родин та забезпечує можливість обрати кваліфікованих фахівців і установ, які пропонують послуги психологічної підтримки, що відповідають найвищим стандартам якості [248]. Завдяки Реєстру ветерани війни та члени їх сімей можуть отримувати своєчасну та якісну допомогу, спрямовану на поліпшення їхнього емоційного стану та соціальної адаптації.

Постанова також регулює впровадження програм спортивної та фізичної реабілітації, що сприяють відновленню фізичних можливостей та загального здоров'я ветеранів. Особлива увага приділяється професійній адаптації, яка забезпечує ветеранам можливість здобути нові навички та працевлаштуватися після служби, що є критично важливим для їхньої інтеграції в мирне життя. Постанова визначає чіткі механізми фінансування та реалізації даних програм на державному рівні, що забезпечує їхню доступність та ефективність для соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей [41].

Усі зазначені постанови підкреслюють важливість комплексного підходу до соціального захисту ветеранів та членів їх сімей, забезпечуючи не лише правову підтримку, але й конкретні механізми для реалізації таких прав, включаючи фінансові, медичні та соціальні пільги. Таким чином, підзаконні акти є важливим інструментом для впровадження соціальної політики на практиці та створюють умови для забезпечення належного рівня життя осіб, які присвятили своє життя захисту країни.

Окрім Постанов Кабінету Міністрів, вагому роль у системі соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей відіграють Укази Президента України, які визначають пріоритетні напрямки державної політики. Доречно звернути увагу на Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України" від 22 серпня 2024 року, № 512/2024, який спрямований на посилення державної підтримки та соціального захисту ветеранів війни та

членів їх сімей. Вказаний Указ запроваджує додаткові заходи щодо поліпшення матеріального становища вищезазначених категорій населення, передбачаючи одноразові виплати, соціальні пільги, забезпечення медичними послугами та психологічною допомогою. Указ також підкреслює важливість створення системи підтримки сімей загиблих Захисників і Захисниць, включаючи забезпечення житлом і доступ до реабілітаційних послуг [134].

Заслуговує на увагу також Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо посилення соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей" від 11 лютого 2000 року, № 228/2000, який є фундаментальним документом, що заклав основи для розвитку сучасної системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Він передбачає надання житлових пільг, медичного забезпечення та професійної адаптації для військовослужбовців, які повернулися з бойових дій. Додатково Указ передбачає створення спеціальних програм для забезпечення психологічної допомоги військовим, що важливо для їхньої реінтеграції в суспільство після військової служби [135].

Ще одним ключовим документом є Указ Президента України "Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України" від 02 квітня 2024 року, № 214/2024, який встановлює нові вимоги до проходження служби в Збройних Силах України. Дані зміни спрямовані на адаптацію військової служби до сучасних викликів, включаючи удосконалення умов для контрактної служби, запровадження нових стандартів підготовки, а також посилення соціального захисту військовослужбовців [130]. Указ забезпечує гнучкість системи військової служби, водночас зберігаючи високі стандарти професіоналізму та соціальних гарантій. В цілому вищевказані укази Президента України підкреслюють важливість державної підтримки ветеранів війни, військовослужбовців та їх сімей, акцентуючи на необхідності постійного вдосконалення соціальної політики з урахуванням нових викликів, з якими стикається Україна в умовах війни.

Таким чином, вищевказані нормативно-правові акти, відіграють надзвичайно важливу роль у деталізації та реалізації основних положень законів, що стосуються соціального захисту ветеранів. Вони встановлюють конкретні механізми надання допомоги, пільг і реабілітації, що дозволяє забезпечити повноцінну підтримку ветеранів та їхніх родин. Доцільно відмітити, що на основі окреслених актів забезпечується комплексна система соціальних гарантій для ветеранів війни та членів їх сімей, зокрема матеріальна допомога, що є важливим компонентом їхнього соціального захисту. Вищезазначені акти гарантують право ветеранів війни та їх сімей на фінансову підтримку, яка покриває різноманітні витрати, пов'язані з житлом, медичними послугами та реабілітацією. Завдяки цьому, ветерани можуть розраховувати на належне матеріальне забезпечення, що допомагає стабілізувати їхній соціально-економічний стан після повернення з військової служби.

Що стосується медичної підтримки, вона регламентується вищезгаданими актами і включає безоплатне надання медичних послуг, що є важливою гарантією для ветеранів війни, які постраждали під час виконання бойових завдань. Дані акти забезпечують доступ до спеціалізованих медичних закладів, де ветерани можуть отримати необхідну медичну допомогу, включаючи реабілітаційні послуги в санаторіях та курортах. Крім того, психологічна реабілітація, передбачена в розглянутих вище актах, забезпечує ветеранам війни доступ до програм психологічної допомоги, що особливо важливо для осіб, які стикаються з посттравматичним стресом, а також для їх сімей. Розглянуті вище Закони, Постанови та Укази створюють правову базу для функціонування системи реабілітаційних центрів, де надається психологічна допомога, спрямована на інтеграцію ветеранів у суспільство після військових подій.

Нарешті, вищевказані нормативно-правові акти регулюють механізми допомоги в працевлаштуванні ветеранів війни, що включає професійну перепідготовку та отримання нових кваліфікацій. Окреслене дозволяє

забезпечити ветеранів війни роботою та сприяти їхньому економічному відновленню після служби. Завдяки програмам державної підтримки, ветерани можуть отримати пільги при працевлаштуванні та доступ до спеціальних програм підприємництва.

Отож, аналіз нормативно-правового регулювання у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей показав, що хоча загальна структура законодавства охоплює ключові аспекти підтримки, деякі акти залишаються недосконалими та потребують оновлення. Так, зокрема: для покращення закону "Про пенсійне забезпечення осіб звільнених з військової служби та деяких інших осіб" слід звернути увагу на декілька ключових статей. У (*статті 2*) доцільно уточнити механізм визначення розміру пенсії залежно від актуальних змін у заробітній платі та забезпеченні військовослужбовців; в (*статті 10*) варто передбачити автоматичний перерахунок пенсій для членів сімей загиблих та розширити категорії осіб, які мають право на ці виплати; також у (*статті 15*), слід закріпити обов'язкове врахування інфляційних показників під час перегляду розміру пенсійних виплат.

Доречно відмітити, що для покращення ефективності законодавчого регулювання в Законі України "Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні" слід розглянути такі можливі вдосконалення: (*стаття 10*), варто уточнити процедури забезпечення індивідуальних планів реабілітації; (*стаття 14*), слід розширити права осіб з інвалідністю на безкоштовний доступ до додаткових реабілітаційних послуг; (*стаття 20*), необхідно забезпечити чіткіші норми фінансування програм реабілітації; (*стаття 22*), доречно передбачити механізми моніторингу ефективності реабілітаційних заходів та системи оцінки якості надання послуг. Такі зміни дозволять удосконалити регуляторний процес та сприяти ефективнішому наданню реабілітаційних послуг.

Проте, не можна оминути увагою і Закон України "Про соціальний захист дітей війни", в якому доцільно вдосконалити наступні статті, зокрема:

(*стаття 5*) потребує оновлення для забезпечення стабільного розміру компенсаційних виплат і передбачення автоматичної індексації відповідно до змін економічної ситуації. Важливо додати положення, що гарантують захист прав осіб з інвалідністю серед дітей війни та розширити доступ до медичних послуг; (*статтю 6*), варто доповнити положенням про обов'язковий перегляд умов надання соціальних пільг; (*статтю 9*), варто посилити положеннями про нагляд і відповідальність за порушення цього закону.

Поміж іншого, слід враховувати, що Закон "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" має декілька статей, що потребують вдосконалення. Зокрема, (*стаття 9*), потребує уточнення щодо компенсаційних виплат для військовослужбовців, які перебувають на службі за кордоном, щоб відповідати сучасним потребам та ризикам; також у (*статті 10*), варто оновити положення щодо робочого часу під час виконання інтенсивних службових завдань, аби забезпечити чітке регулювання робочих умов.

Додатково, Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" потребує удосконалення кількох статей для підвищення ефективності соціального захисту ветеранів. Зокрема, варто покращити (*статтю* 1^{1}), доповнивши її положеннями про довгостроковий моніторинг ефективності програм підтримки та адаптації; (*статтю* 3^{1}), розширивши функціонал Єдиного державного реєстру для кращої інтеграції з іншими системами; також в (*статті* 6^{1}*),* необхідно уточнити механізми підтвердження статусу добровольців, щоб уникнути дискримінації та забезпечити справедливий доступ до пільг.

Не можна також оминути увагою і Постанову Кабінету Міністрів України "Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни", яку варто вдосконалити за наступними пунктами: (*пункт 4*), варто уточнити механізми виготовлення бланків посвідчень для різних категорій ветеранів з урахуванням змін законодавства та впровадження сучасних технологій; (*пункт* 7^{3}), слід розширити можливості використання електронних посвідчень,

додавши функцію інтеграції з іншими державними системами для забезпечення комплексного захисту персональних даних.

Постанова Кабінету Міністрів України “Про додатковий соціальний захист окремих категорій осіб”, також потребує рекомендацій, зокрема: у (*пункті 1*), варто забезпечити автоматичний перерахунок допомоги для сімей загиблих, враховуючи інфляцію; в (*пункті 2*), слід деталізувати джерела фінансування для кращої прозорості; у (*пункті 3*), включити механізм регулярного моніторингу виплат та можливості корекції сум, що дозволить ефективніше реагувати на соціальні потреби членів сімей загиблих Захисників і Захисниць України.

Однак, не менш важливим є для вдосконалення постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони”, так варто звернути увагу на кілька пунктів, які потребують доопрацювання. Зокрема, (*пункт 2*) варто доповнити деталями щодо механізму надання путівок, враховуючи потреби учасників та членів їх сімей; (*пункт 4*) може бути переглянутий, щоб чіткіше визначити процедуру взяття на облік, особливо для внутрішньо переміщених осіб, які потребують більш гнучкого підходу; (*пункт 5*), потребує уточнення щодо необхідних документів для подачі заяви, щоб уникнути зайвих затримок; (*пункт 17[4]*) слід доповнити положеннями, що спрощують процедуру взаємодії санаторно-курортних закладів із органами соціального захисту, забезпечуючи прозорість фінансування та обліку.

Заслуговує на увагу також те, що для вдосконалення постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку надання статусу члена сім’ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України” варто уточнити процедуру отримання документів через електронний кабінет, що спростить взаємодію між заявниками та державними органами. Доцільно доповнити

(*пункт 4*), деталями щодо процедури підтвердження статусу за допомогою цифрових сервісів" доречно також переглянути (*пункт 14*) для чіткого визначення термінів обміну документами між уповноваженими органами, щоб уникнути затримок у наданні статусу.

В цілому, запропоновані зміни та вдосконалення до законодавчих актів і постанов спрямовані на підвищення ефективності соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, забезпечення справедливого доступу до пільг та підтримки, а також створення прозорих та гнучких механізмів регулювання, що відповідатимуть сучасним умовам та потребам. Вказане дозволить не лише оптимізувати процеси надання допомоги, але й сприяти покращенню якості життя захисників України та їхніх родин. Однак, для забезпечення ще більш високих стандартів та ефективності системи соціального захисту ветеранів та членів їх сімей, важливим є також вивчення та інтеграція міжнародного досвіду. Міжнародні організації та альянси, такі як ООН, МОП, НАТО та ЄС, вже розробили ефективні підходи до соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Впровадження стандартів в українське законодавство дозволить забезпечити не лише належний рівень соціальних послуг, але й відповідність кращим практикам, що використовуються в різних країнах світу.

Не можна оминути той факт, що міжнародні стандарти соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, закріплені в ключових документах, формують основу для національних програм підтримки ветеранів у різних країнах.

Особливо важливою є Резолюція ООН A/RES/52/15, яка підкреслює необхідність соціального захисту ветеранів з інвалідністю, а також гарантує їх право на отримання медичної, соціальної та професійної реабілітації [77, с. 330; 87]. Даний документ створює рамкові умови для держав-членів ООН щодо створення національних програм, які надають спеціалізовану допомогу ветеранам війни з обмеженими можливостями, забезпечуючи їм належний доступ до соціальних послуг, медичного забезпечення та працевлаштування.

Важливо також згадати Резолюцію ООН A/RES/67/92, яка забезпечує захист прав осіб з інвалідністю, включаючи ветеранів, і передбачає надання необхідної підтримки через програми реабілітації та соціальної інтеграції [2, с. 4].

Додатково, у Конвенції МОП № 159 про професійну реабілітацію та працевлаштування осіб з інвалідністю підкреслюється обов'язок держав забезпечити ветеранів можливістю професійної адаптації та рівного доступу до ринку праці [3, с. 295]. Документ містить вимогу про надання соціальних гарантій не тільки під час служби, але й після завершення військової кар'єри, що особливо актуально для ветеранів війни, які отримали інвалідність під час виконання військових обов’язків. Практичне застосування іноземного досвіду в Україні сприятиме створенню інклюзивної системи реабілітації та працевлаштування для ветеранів, яка відповідає міжнародним стандартам. Важливим доповненням є Рекомендація МОП № 168, яка також регулює соціальний захист осіб з інвалідністю, включаючи ветеранів, і сприяє наданню доступу до соціальних послу [10, с. 294].

Що стосується стандартів ЄС, важливою основою є Європейська соціальна хартія, яка гарантує право ветеранів війни та членів їх сімей на соціальне забезпечення, зокрема доступ до житлових програм, медичних послуг та фінансової підтримки. Відповідно до Рамкової директиви ЄС щодо соціальної політики та працевлаштування (2000/78/ЕС), держави-члени ЄС зобов’язані створювати рівні можливості для ветеранів війни у працевлаштуванні та соціальній інтеграції [85, с. 215]. Директива вимагає, щоб роботодавці надавали пільги ветеранам війни під час пошуку роботи, а також адаптацію робочих місць для ветеранів з обмеженими можливостями, забезпечуючи їм доступ до рівних умов праці. Також важливу роль відіграє Директива 2011/24/ЄС про права пацієнтів у транскордонній охороні здоров’я, яка забезпечує доступ ветеранів війни до медичних послуг у різних країнах ЄС [42, с. 239].

У контексті НАТО, стандарти соціального захисту ветеранів є

невід’ємною частиною зобов’язань держав-членів. Важливим документом є Резолюція НАТО 245/2008 про захист прав військовослужбовців та ветеранів, яка спрямована на створення єдиних підходів до соціальної реабілітації ветеранів. Програма НАТО з реабілітації ветеранів фокусується на наданні медичних, психологічних та професійних послуг, що допомагають ветеранам успішно інтегруватися в мирне життя після служби [61, с. 75; 189]. Зокрема, країни-члени НАТО зобов'язуються створювати спеціалізовані центри для лікування бойових травм та реабілітації військовослужбовців, а також надавати їм та їх сім’ям пільги у доступі до житлових програм і професійної перепідготовки.

Підсумовуючи, міжнародні стандарти соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, закріплені в резолюціях ООН, МОП, ЄС та НАТО, створюють фундамент для розробки національних програм підтримки ветеранів у багатьох країнах світу. Резолюції ООН та документи МОП акцентують на необхідності надання медичних, соціальних і професійних послуг ветеранам, з особливим акцентом на реабілітацію осіб з інвалідністю. Вони встановлюють обов'язок держав забезпечити ветеранів рівним доступом до соціальних послуг і працевлаштування. У ЄС ключові документи, такі як Європейська соціальна хартія та Рамкові директиви ЄС, зобов’язують держави-члени гарантувати соціальний захист і рівні можливості для ветеранів, включаючи доступ до медичних послуг та підтримку під час працевлаштування. Важливу роль відіграють директиви, що забезпечують ветеранам війни право на отримання медичних послуг у транскордонному контексті.

Країни-члени НАТО, у свою чергу, мають спільні підходи до реабілітації ветеранів війни, де на перший план виходять медичні, психологічні та соціальні послуги. Програма НАТО з реабілітації ветеранів війни гарантує доступ до спеціалізованих центрів для лікування бойових травм, забезпечує пільги для житлових програм і підтримує професійну перепідготовку, що сприяє успішній адаптації ветеранів війни до мирного

життя [66, с. 68]. Так, аналіз цих документів демонструє необхідність використання найкращих міжнародних практик для вдосконалення системи соціального захисту ветеранів в Україні, зокрема через створення умов для їхньої реабілітації, соціальної інтеграції та працевлаштування, що відповідатиме міжнародним стандартам.

Отож, розглянувши українське законодавство та міжнародні стандарти соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, можна зробити висновок, що українське законодавство у сфері соціального захисту ветеранів значною мірою відповідає основним міжнародним принципам. Встановлені державою гарантії матеріальної допомоги, медичних послуг та реабілітації відображають ті ж принципи, що і в міжнародних документах, таких як Резолюції ООН та Конвенції МОП. Україна активно впроваджує соціальні пільги для ветеранів та членів їх сімей, забезпечуючи їхню соціальну адаптацію після завершення служби. Однак, при порівнянні з міжнародними стандартами, можна виявити низку проблемних зон. Одна з найбільш важливих − це ментальне здоров'я ветеранів. У багатьох країнах НАТО та ЄС психологічна підтримка ветеранів війни є невід'ємною частиною загальної системи соціального захисту, що включає доступ до спеціалізованих програм та реабілітаційних центрів.

В Україні програми психологічної реабілітації лише починають набирати обертів, і їх масштаби ще не відповідають міжнародним практикам. Окреслене створює значний простір для вдосконалення системи ментальної підтримки ветеранів та членів їх сімей. У той же час, Україна вже має певні успіхи в адаптації міжнародних стандартів. Зокрема, програми професійної перекваліфікації ветеранів війни, які відповідають рекомендаціям МОП, є важливим кроком вперед. Ветерани війни отримують можливість здобувати нові навички та адаптуватися до цивільного життя після завершення служби, що є ключовим елементом успішної реінтеграції. Крім того, пенсійне забезпечення військовослужбовців в Україні також наближається до міжнародних норм, забезпечуючи додаткові пільги для ветеранів війни із

пораненнями або інвалідністю.

Однак, для забезпечення повної відповідності міжнародним стандартам, необхідно внести декілька змін до українського законодавства. По-перше, слід розширити доступ до психологічної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, зробивши її доступною на всіх рівнях системи охорони здоров'я. По-друге, варто переглянути державні програми підтримки сімей загиблих військовослужбовців, щоб вони охоплювали більше аспектів соціального захисту, таких як додаткові фінансові пільги та доступ до освітніх програм. Вказане дозволить створити комплексну систему, яка надаватиме підтримку не лише ветеранам, але й їх сім'ям.

Загалом, порівняння українського законодавства з міжнародними стандартами показує, що попри наявність значних досягнень, залишаються сфери для вдосконалення. Використання міжнародного досвіду, особливо у сфері психологічної реабілітації та підтримки сімей загиблих, може значно підвищити ефективність соціальних програм в Україні. Таким чином, інтеграція кращих міжнародних практик дозволить забезпечити більш комплексний та дієвий соціальний захист для ветеранів війни та членів їх сімей.

1.3. Інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей

Інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей є ключовим інструментом забезпечення державної підтримки цієї категорії громадян. У зв'язку з військовим конфліктом та соціально-економічними викликами, Україна потребує ефективного управління для гарантування гідного рівня життя ветеранів та їхніх родин, який включає нормативно-правову базу, організаційну структуру, фінансові ресурси та технологічні інструменти. У таких умовах формування дієвого інституційно-

організаційного механізму є ключовим для забезпечення соціальної стабільності та інтеграції ветеранів війни у цивільне життя. Формування такої політики неможливе без чітко розробленого інституційно-організаційного механізму, який забезпечує її впровадження на всіх рівнях. Від центральних органів влади, що розробляють загальнонаціональні стратегії, до місцевих установ, що безпосередньо працюють із ветеранами війни та членами їх сімей, даний механізм є основою для системного та комплексного підходу до вирішення проблем ветеранів.

Важливою складовою є також участь громадських та міжнародних організацій, які часто стають мостом між державою та суспільством у реалізації програм соціальної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей. Спільні зусилля державних, недержавних та міжнародних інституцій спрямовані на те, щоб зробити соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей дієвим і довготривалим. Такий підхід гарантує, що політика соціальної підтримки не залишиться лише на папері, а буде впроваджуватися через ефективну координацію всіх залучених сторін, забезпечуючи ветеранам не тільки матеріальну, але й емоційну та соціальну підтримку на кожному етапі їхнього життя.

Визначення інституційно-організаційного механізму регулювання публічного управління варіюється серед науковців. Зокрема, О. Михайловська, І. Косач та Н. Філіпова зазначають, що інституційний механізм виступає як цілісна система впорядкування взаємовідносин та різноманітних ролей з урахуванням змін та нових суспільних вимог [237].

У свою чергу, Т. Радчук визначає механізм публічного управління як сукупність політичних, економічних, організаційних, мотиваційних та правових засобів впливу суб’єкта управління (органів публічної влади та місцевого самоврядування) на об’єкти управління [238].

Таким чином, *інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей* запропоновано визначити, як комплексну систему публічного

управління, яка включає нормативно-правові, адміністративні, фінансові та технічні інструменти, що координують діяльність органів публічної влади, а саме державних органів, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства та міжнародних інституцій. Інституційно-організаціний механізм забезпечує ефективну реалізацію політики соціального захисту через інтеграцію ресурсів, координацію управлінських процесів і створення умов для надання соціальних послуг, реінтеграції, працевлаштування, юридичної та психологічної підтримки, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя ветеранів війни та членів їх сімей.

Міністерство у справах ветеранів України виконує центральну роль у формуванні політики соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей. Його основні функції охоплюють розробку стратегічних документів, координацію діяльності інших державних органів, а також забезпечення комплексної підтримки ветеранів. У межах своїх повноважень Міністерство у справах ветеранів України здійснює моніторинг та аналіз потреб ветеранів, створює умови для їх соціальної адаптації, забезпечує доступ до різних видів допомоги, включаючи медичну, психологічну, житлову та освітню [116].

Взаємодія Міністерства у справах ветеранів України з іншими державними органами є комплексною та багаторівневою, що дозволяє забезпечити всебічну підтримку ветеранів війни та членів їх сімей на різних етапах. Зокрема, тісна співпраця з Міністерством охорони здоров’я України спрямована на організацію медичних послуг, які мають враховувати специфічні потреби ветеранів [114]. Ветерани, особливо ті, що зазнали фізичних чи психологічних травм, потребують особливої уваги до реабілітації та лікування. У цьому контексті Міністерство охорони здоров’я України забезпечує доступ до спеціалізованих медичних установ, які пропонують як фізичну реабілітацію, так і психологічну допомогу для адаптації до цивільного життя.

Міністерство у справах ветеранів України координує вказані процеси, забезпечуючи своєчасну комунікацію та узгодженість дій між медичними

закладами та органами соціальної підтримки. Вказане особливо важливо для ветеранів, які повертаються після активної служби з бойових дій і часто потребують невідкладної медичної допомоги та довготривалої реабілітації [17, с. 31]. Окрім цього, Міністерство охорони здоров'я України, спільно з Міністерством у справах ветеранів України, розробляє програми, що забезпечують ветеранів безкоштовними або пільговими медичними послугами, включаючи лікування за кордоном, у випадках, коли вітчизняна система не може забезпечити належний рівень допомоги.

Так само важливою є взаємодія з Міністерством соціальної політики України, яке відповідає за розробку та впровадження програм соціальної підтримки, спрямованих на забезпечення ветеранів війни і членів їх сімей різними видами соціальних пільг [115]. У рамках такої співпраці Міністерство соціальної політики України розробляє спеціальні програми для надання матеріальної допомоги, житлових субсидій, освітніх пільг для дітей ветеранів. Окреслене дозволяє членам сімей ветеранів отримувати допомогу, яка сприяє їхній адаптації до умов, що виникають після повернення їхніх близьких з військової служби.

Важливу роль відіграє й координація з місцевими органами самоврядування, адже вони відповідають за реалізацію соціальних програм на місцевому рівні. Саме місцеві адміністрації та органи самоврядування часто є першими точками контакту для ветеранів війни і членів їх сімей, коли йдеться про соціальну допомогу, житлові пільги або місцеві програми реабілітації. Міністерство у справах ветеранів України активно співпрацює з місцевими органами для забезпечення того, щоб загальнодержавні ініціативи були адаптовані до специфіки кожного регіону та відповідали конкретним потребам ветеранів у різних місцевостях [117, с. 33]. Так, взаємодія між Міністерством у справах ветеранів України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством соціальної політики України та місцевими органами публічної влади створюють комплексну систему підтримки, яка охоплює всі аспекти життя ветеранів та їхніх сімей. Вказане дозволяє забезпечити своєчасне

надання послуг та підтримку на кожному етапі, від медичної допомоги до соціальної інтеграції, що є важливою складовою успішної адаптації ветеранів до мирного життя.

Варто також звернути увагу на стратегії та програми, що реалізуються через Міністерство у справах ветеранів України, спрямовані на всебічну підтримку ветеранів під час їхньої інтеграції до мирного життя. Вони акцентують увагу на довгострокових заходах, які охоплюють як фінансову, так і соціальну допомогу. Одним із ключових напрямів є надання грошових виплат та пільг, які створюють основу для підтримки матеріального добробуту ветеранів війни та членів їх сімей [121]. Проте, крім фінансової допомоги, Міністерство у справах ветеранів України активно впроваджує програми, спрямовані на соціальну та професійну адаптацію, розуміючи, що для успішного повернення до мирного життя необхідно вирішувати не лише матеріальні, а й професійні та соціальні потреби ветеранів війни.

Програми професійної реабілітації та перекваліфікації є особливо важливими, оскільки більшість ветеранів війни після завершення військової служби стикаються з викликами, пов’язаними з працевлаштуванням. Для багатьох з них робота у військовій сфері була основною професійною діяльністю, і повернення до цивільного сектору вимагає нових знань та навичок [147, с. 309]. У цьому контексті Міністерство у справах ветеранів України пропонує широкий спектр програм перекваліфікації, що дають можливість ветеранам освоїти нові професії або підвищити кваліфікацію у вже наявних сферах. Дані програми включають курси навчання, стажування, а також підтримку при пошуку роботи, що дозволяє ветеранам легше інтегруватися на ринку праці.

Окрім професійної реабілітації, важливою складовою програм є житлове забезпечення ветеранів війни та членів їх сімей. Міністерство у справах ветеранів України реалізує житлові програми, які надають можливість отримати або компенсувати житло, що є особливо важливим для тих, хто через війну втратив власне житло або не має умов для нормального

проживання. Ветерани війни отримують або нове житло, або фінансову компенсацію, яка дозволяє їм самостійно вирішити житлове питання. Вказані програми забезпечують стабільність та впевненість у майбутньому, що є важливою умовою для успішної адаптації ветеранів до цивільного життя. Важливість цих стратегій полягає в їхній довготривалій перспективі: вони не обмежуються короткочасною підтримкою, а створюють умови для поступової та стабільної інтеграції ветеранів у суспільство [22, с. 81; 149, с. 159]. Завдяки таким програмам, Міністерство у справах ветеранів України формує основу для повноцінної адаптації ветеранів, забезпечуючи їм не тільки матеріальні засоби, але й можливості для професійного розвитку та соціальної інтеграції.

Враховуючи це все, можна вважати, що Міністерство у справах ветеранів України діє як центр формування державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, здійснюючи стратегічну координацію, впроваджуючи важливі програми підтримки та сприяючи інтеграції ветеранів у суспільство на всіх рівнях.

Проте, не можна оминути увагою і Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю, який є важливою складовою системи підтримки ветеранів, зокрема тих, хто отримав інвалідність під час служби. Механізми, що реалізуються через Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю, спрямовані на забезпечення інвалідів серед ветеранів війни соціальними гарантіями, які дозволяють їм зберігати гідний рівень життя та мати доступ до необхідних послуг. Основною функцією Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю є надання фінансової допомоги, що включає як одноразові виплати, так і регулярні соціальні виплати. Дані заходи допомагають полегшити фінансове навантаження на ветеранів війни, які через інвалідність часто стикаються з труднощами у працевлаштуванні [118].

Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю співпрацює з місцевими органами самоврядування, що дозволяє адаптувати програми до специфічних потреб регіонів, забезпечуючи ветеранам війни та членам їх сімей доступ до програм у різних куточках країни. Крім того, держава активно залучає

міжнародні грантові програми та співпрацює з міжнародними організаціями для фінансування та розвитку програм підтримки [46, с. 160]. Стосовно конкретних сум або статистичних даних, вони можуть варіюватися в залежності від року, типу інвалідності та місцевих програм підтримки. Найкращим джерелом для отримання точних цифр є офіційні сайти Міністерства у справах ветеранів України або Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю. На даний момент актуальні дані можна отримати, звернувшись до відповідних державних установ або вивчаючи інформацію на сайті Верховної Ради України, де публікуються звіти про фінансові показники державних програм підтримки інвалідів [108].

Необхідно акцентувати увагу на тому, що Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю тісно співпрацює з Міністерством у справах ветеранів України. У рамках цієї співпраці Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю реалізує механізми фінансової підтримки для ветеранів війни, які отримали інвалідність, тоді як Міністерство у справах ветеранів України відповідає за стратегічне планування та розробку відповідних політик [47, с. 8; 121]. Така синхронізація дій дозволяє ефективно реалізовувати програми, орієнтовані на соціальну та професійну реабілітацію ветеранів війни, а також забезпечення їх необхідними технічними засобами реабілітації. Міністерство у справах ветеранів України координує роботу Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю щодо надання пільг і допомоги на місцевому та регіональному рівнях, забезпечуючи, щоб усі ветерани війни отримували доступ до послуг, незалежно від місця проживання.

Крім того, Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю взаємодіє з Міністерством соціальної політики України. Завдяки співпраці ветерани війни та члени їх сімей отримують доступ до програм соціальної допомоги, таких як виплати, пільги на комунальні послуги, забезпечення житлом, і різні форми матеріальної підтримки для адаптації програм підтримки відповідно до змін у законодавстві та актуальних потреб ветеранів війни та членів їх сімей [147, с. 312].

Іншою важливою складовою є взаємодія Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю з органами місцевого самоврядування. Саме вказані органи забезпечують реалізацію державних програм підтримки на місцях, працюючи безпосередньо з ветеранами та членами їх сімей. Місцеві державні адміністрації часто виступають першою точкою контакту для ветеранів війни, які звертаються за допомогою, і в цьому контексті співпраця з Фондом соціального захисту осіб з інвалідністю дозволяє їм оперативно отримувати необхідні ресурси та послуги [51, с. 22]. Місцеві органи, зі свого боку, відповідають за моніторинг ситуації на регіональному рівні, що дозволяє Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю вчасно реагувати на потреби ветеранів війни та членів їх сімей, адаптуючи свої програми до специфіки конкретного регіону.

Нарешті, співпраця з іншими профільними державними та недержавними організаціями, такими як громадські об’єднання ветеранів війни або міжнародні організації, дозволяє Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю долучати додаткові ресурси для підтримки ветеранів та вдосконалювати існуючі програми [22, с. 83]. Така інтеграція зусиль між різними структурами сприяє створенню ефективної та стійкої системи соціального захисту, яка реагує на виклики та потреби, що постають перед ветеранами, зокрема інвалідами війни.

Взявши до увагу вищенаведене, можна дійти висновку, що Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю відіграє критичну роль у підтримці ветеранів, особливо тих, хто отримав інвалідність під час служби. Його діяльність охоплює широкий спектр фінансових, медичних і соціальних програм, які забезпечують ветеранам гідний рівень життя та доступ до необхідних послуг. Ефективна співпраця з державними, місцевими та міжнародними організаціями дозволяє адаптувати допомогу до потреб ветеранів та їхніх сімей у різних регіонах країни, сприяючи їхній соціальній та професійній інтеграції.

На додаток до цього, слід звернути увагу на центри соціальних служб

для сім'ї, дітей та молоді, які відіграють надзвичайно важливу роль у системі соціального захисту, зокрема у підтримці ветеранів та їхніх сімей. Вони створені для того, щоб забезпечувати різноманітні соціальні послуги, необхідні для інтеграції ветеранів війни у цивільне життя, надаючи допомогу як на рівні індивідуальних потреб, так і на рівні сімей [150, с. 96]. Основна діяльність центрів спрямована на соціальну підтримку, психологічну допомогу, професійну реабілітацію, а також забезпечення доступу до ресурсів, які сприяють адаптації до нових умов після повернення з війни.

Варто відмітити, що центри соціальних служб виконують багатоаспектні функції у процесі допомоги ветеранам війни та членам їх сімей. По-перше, вони забезпечують ветеранів та їхні родини інформаційною підтримкою. Вказане включає консультації з питань соціальних прав і пільг, допомогу у зверненнях до державних органів для отримання матеріальної допомоги, пенсій або медичних послуг. Центри також виступають як посередники між ветеранами та іншими організаціями, що надають соціальні, медичні та правові послуги.

Однією з важливих функцій є підтримка ветеранів війни у сфері правових консультацій. Спеціалісти центрів допомагають ветеранам і членам їх сімей розібратися у складних правових питаннях, що виникають у зв'язку з наданням пільг, оформленням пенсій, компенсацій або вирішенням житлових питань. Часто саме центри стають тією ланкою, яка допомагає подолати адміністративні труднощі та надає конкретні поради щодо оформлення документів [156, с. 209].

Також слід відзначити, що центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді реалізують численні програми соціальної адаптації, що мають на меті полегшити перехід ветеранів війни до мирного життя. Зокрема, соціальні працівники центрів організовують заходи для професійної реабілітації, що включають перекваліфікацію та сприяння працевлаштуванню. Ветерани війни можуть брати участь у спеціальних курсах і тренінгах, які допомагають їм освоїти нові професії або підвищити кваліфікацію в своїй галузі [170, с. 301].

Психологічна підтримка також є однією з ключових послуг, що надаються через центри. Ветерани війни, які повернулися з фронту, часто стикаються з емоційними та психологічними проблемами, такими як посттравматичний стресовий розлад, депресія, тривожні стани або труднощі з інтеграцією в суспільство. Центри організовують індивідуальні та групові консультації з психологами, які допомагають ветеранам війни впоратися з психологічними травмами та адаптуватися до нових життєвих умов [162, с. 7]. Психологічна допомога поширюється також на членів сімей ветеранів, оскільки вони часто стикаються з труднощами у підтримці своїх близьких під час реабілітації.

Не можна не підкреслити, що центри соціальних служб активно взаємодіють з місцевими органами влади, медичними закладами, школами, громадськими організаціями та іншими структурами. Така координація дозволяє забезпечити ефективне надання допомоги ветеранам війни та членам їх сімей на різних рівнях. Наприклад, у співпраці з медичними установами, центри організовують лікування та реабілітацію для ветеранів війни, включаючи медичну допомогу, яку ветерани отримують за державними програмами. Це можуть бути як короткотермінові послуги, так і довготривала підтримка для осіб, які потребують спеціальної медичної допомоги після важких поранень або психологічних травм. Громадські організації також грають важливу роль у координації з центрами [161, с. 71]. Вони допомагають залучати додаткові ресурси для забезпечення соціальних потреб ветеранів війни, а також сприяють організації волонтерських програм, що надають підтримку ветеранам та членам їх сімей. Завдяки такій співпраці забезпечується комплексний підхід до вирішення соціальних проблем ветеранів, що дозволяє надавати необхідні послуги у своєчасній і ефективній формі.

Поміж іншого, слід звернути увагу і на громадські ветеранські організації, які відіграють ключову роль у формуванні політики соціального захисту, адже вони слугують важливою ланкою між ветеранами війни та членами їх сімей, державою та суспільством. Через ці організації ветерани

війни можуть доносити свої потреби та проблеми до органів влади, забезпечуючи врахування їх голосів при розробці нових соціальних програм або змін до законодавства [68, с. 8]. Крім того, громадські ветеранські організації виступають своєрідним каналом комунікації, що дозволяє забезпечити швидке реагування держави на змінні потреби ветеранів війни та членів їх сімей, особливо в умовах активних військових дій [166, с. 71].

Доцільно також зауважити, що громадські організації відіграють вагому роль у впливі на політику соціального захисту ветеранів, активно взаємодіючи з державними структурами для досягнення позитивних змін. Такі організації не тільки представляють інтереси ветеранів, але й безпосередньо залучаються до розробки законодавчих ініціатив та реалізації державних програм. Однією з найбільш активних є Юридична Сотня − організація, яка спеціалізується на правовій допомозі ветеранам та військовослужбовцям [119].

Юридична Сотня не лише надає правові консультації, але й активно впливає на законодавство, ініціюючи зміни, які захищають соціальні права ветеранів та членів їх сімей, включаючи питання пільг, житлових умов та медичного обслуговування. Наприклад, вони брали участь у розробці законодавства про соціальні гарантії для ветеранів АТО/ООС, яке стало основою сучасної системи підтримки.

Додатково, слід звернути увагу на Veteran Hub, який представляє собою громадську організацію та простір для ветеранів війни, де вони можуть отримати психологічну допомогу, консультації з працевлаштування та перекваліфікації [109]. Важливою особливістю роботи Veteran Hub є організація центрів підтримки в кількох містах України, що забезпечують ветеранам війни та членам їх сімей доступ до послуг як на місцевому, так і на загальнонаціональному рівні. Їхня співпраця з органами публічної вдади дозволяє забезпечити всебічний підхід до соціальної реінтеграції ветеранів війни, надаючи їм необхідну матеріальну та психологічну підтримку. Завдяки таким ініціативам Veteran Hub створює умови для успішної адаптації військовослужбовців до цивільного життя.

Особливу увагу варто приділити також Жіночому Ветеранському Руху, організації, яка підтримує жінок-ветеранок і займається захистом їхніх прав [111]. Дана організація не лише працює з конкретними кейсами надання допомоги ветеранкам війни, але й активно бере участь у зміні державної політики щодо соціальної інтеграції жінок, які брали участь у бойових діях. Вони просувають програми професійної та соціальної реабілітації, співпрацюючи з державними та міжнародними організаціями для розширення правових можливостей ветеранок. Через активну участь у консультаціях з Міністерством у справах ветеранів України та Верховною Радою, Жіночий Ветеранський Рух впливає на формування національних програм підтримки та захисту жінок-ветеранів війни. Загалом, громадські організації ветеранів не лише надають безпосередню допомогу, а й активно беруть участь у формуванні політики, спрямованої на захист інтересів ветеранів війни та членів їх сімей.

Так, рисунок 1.1. ілюструє ключові елементи інституційно-організаційного механізму регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні, відображаючи основні суб'єкти та їх функції, що забезпечують комплексний підхід до підтримки ветеранів війни та членів їх сімей. Інтеграція інституційних і організаційних механізмів створює умови для ефективного надання послуг, реалізації програм реабілітації, адаптації та соціального забезпечення.

Отже, з рис. 1.1. можна дійти висновку, що інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей є багатокомпонентною системою, яка об'єднує зусилля органів публічної влади та громадських організацій. Його ключова мета – створення ефективної системи підтримки, яка забезпечує ветеранів війни та членів їх сімей необхідними соціальними, медичними, фінансовими та психологічними послугами.

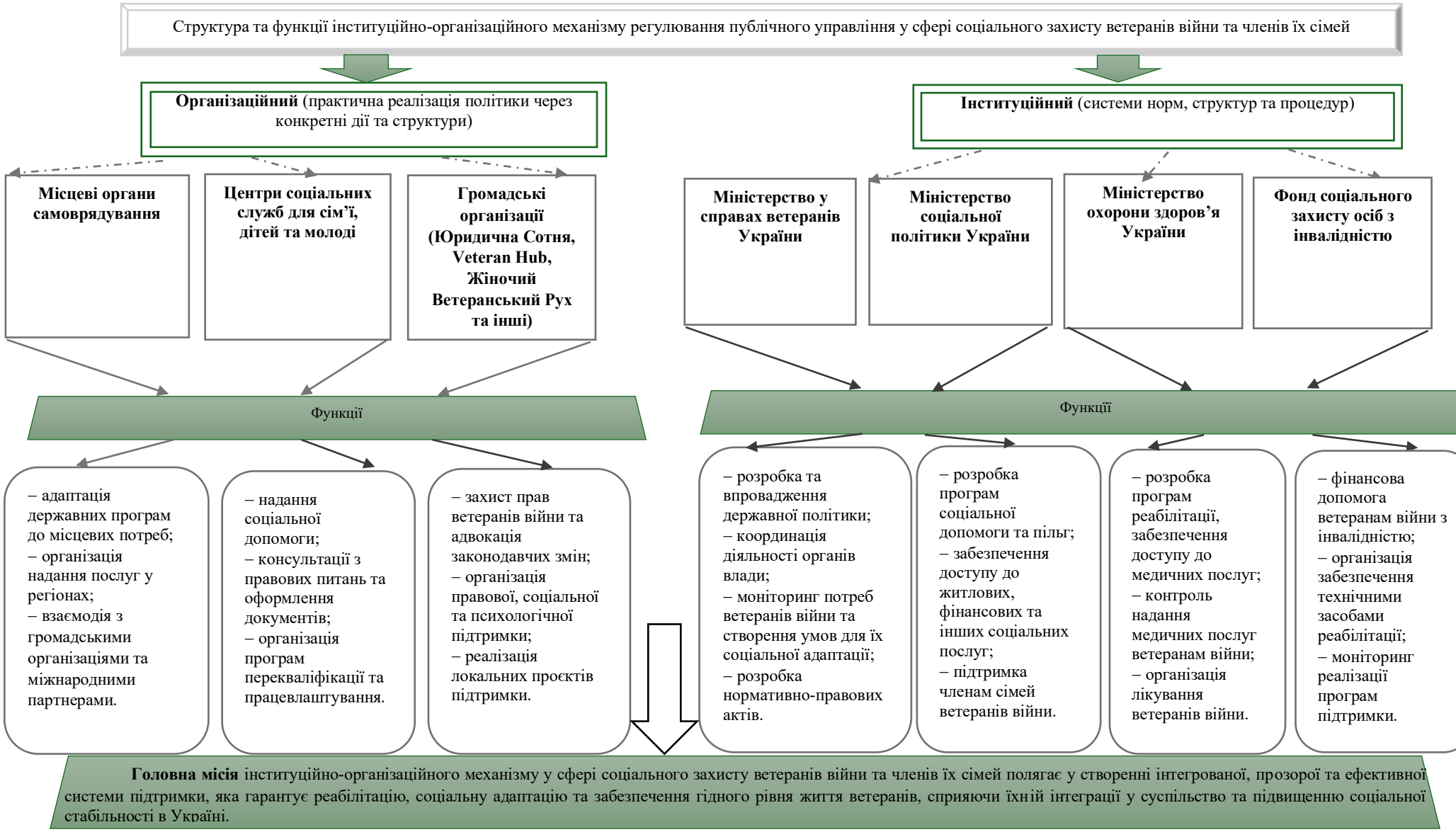

Рис. 1.1. Структура і функції інституційно-організаційного механізму регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, *авторська розробка*.

Інституційні механізми формують стратегічні основи та нормативно-правову базу, а організаційні – реалізують ці стратегії на практиці через безпосередню роботу з ветеранами. Такий комплексний підхід дозволяє вирішувати широкий спектр проблем, пов’язаних із реабілітацією, адаптацією та інтеграцією ветеранів у цивільне життя, сприяючи соціальній стабільності та зміцненню національної єдності.

Міжнародні організації також відіграють важливу роль у підтримці України в питаннях соціального захисту ветеранів війни та їхньої реабілітації. Співпраця з такими організаціями, як ООН, Червоний Хрест та інші міжнародні партнери, дозволяє впроваджувати різноманітні програми та проєкти, спрямовані на забезпечення соціальних і медичних послуг для ветеранів, які повернулися з зони бойових дій [124, с. 29]. Дана взаємодія сприяє не лише поліпшенню умов життя ветеранів війни, але й створенню умов для їхньої соціальної адаптації та інтеграції в суспільство після військових дій.

Варто відмітити, що співпраця України з ООН та Червоним Хрестом у питаннях підтримки ветеранів війни та членів їх сімей охоплює різні аспекти, спрямовані на забезпечення соціальної, медичної та психологічної допомоги тим, хто постраждав під час військових дій [16, с. 31; 38]. Така взаємодія є важливим елементом у реінтеграції ветеранів до цивільного життя, оскільки вона передбачає не лише матеріальну допомогу, а й надання більш глибоких послуг, які стосуються фізичної та емоційної реабілітації.

ООН, зокрема через свою структуру − Управління Верховного комісара у справах біженців, активно підтримує ветеранів війни, надаючи їм правову допомогу та допомагаючи отримати доступ до пільг і соціальних програм. Зазначене охоплює консультації щодо правового статусу, вирішення бюрократичних питань, пов'язаних із отриманням виплат, а також забезпечення психологічної реабілітації для ветеранів, які повертаються з бойових дій. ООН також сприяє впровадженню програм, спрямованих на психологічну підтримку ветеранів та членів їх сімей, які стикаються з

труднощами інтеграції у суспільство [38].

Червоний Хрест, завдяки багаторічному досвіду у наданні гуманітарної допомоги, також відіграє центральну роль у медичній підтримці ветеранів війни. Важливим аспектом діяльності є евакуація поранених з зони бойових дій та забезпечення їх належним лікуванням. Червоний Хрест також доставляє необхідні медикаменти та медичне обладнання до регіонів, які найбільше постраждали від війни, що дозволяє швидше організувати допомогу тим, хто цього потребує. Водночас організація підтримує довгострокові програми реабілітації для ветеранів війни, що дозволяє їм отримати належну фізичну та психологічну допомогу [38; 227].

Особливо важливими є програми психологічної підтримки, які допомагають ветеранам справлятися з посттравматичними стресовими розладами. Завдяки індивідуальним та груповим консультаціям ветерани війни отримують можливість працювати над своїм емоційним станом, відновлюючи зв’язок із суспільством та родинами. Дані програми охоплюють не лише самих ветеранів, але й членів їх сімей, оскільки вони також стикаються з труднощами під час адаптації близьких після війни. Така психологічна підтримка, організована Червоним Хрестом, є ключовою для повернення ветеранів війни до мирного життя [227].

Крім того, завдяки співпраці Червоного Хреста з Міністерством у справах ветеранів України, реалізуються програми фінансової допомоги для ветеранів війни, зокрема тих, які мають інвалідність. Вказані програми включають надання грошових виплат, що сприяє поліпшенню матеріального становища ветеранів війни та ченів їх сімей, а також забезпеченню їм належних умов для реабілітації та соціальної адаптації. Завдяки тісній співпраці з міжнародними партнерами, Україна отримує не лише матеріальну допомогу, але й необхідні ресурси для побудови ефективної системи реабілітації та соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, що полегшує процес їх повернення до нормального життя [8, с. 102].

Слід звернути увагу на те, що серед численних проєктів міжнародної

допомоги, спрямованих на підтримку ветеранів, слід відзначити ініціативи Європейського Союзу та НАТО, які сприяють розвитку систем соціальної реабілітації в Україні. Дані програми передбачають надання технічної допомоги, обмін досвідом та організацію тренінгів для українських фахівців, що працюють з ветеранами війни та членами їх сімей. Крім того, ЄС і НАТО підтримують створення центрів реабілітації та перекваліфікації для ветеранів війни, що дає змогу їм адаптуватися до мирного життя і отримати нові професійні навички, необхідні для працевлаштування [39, с. 99].

Також важливим аспектом є медична підтримка, яка надається через міжнародні фонди та організації. Наприклад, ряд країн надає Україні медичне обладнання для забезпечення реабілітаційних центрів, де ветерани війни можуть отримувати спеціалізоване лікування та фізичну реабілітацію [13, с. 5]. Такі програми з медичної допомоги сприяють зменшенню наслідків бойових травм і поверненню ветеранів війни до повноцінного життя.

Взаємодія України з міжнародними партнерами, зокрема ООН та ЄС, є важливим елементом у реалізації програм соціальної реабілітації ветеранів війни. Одним з основних напрямків співпраці є впровадження інноваційних методів, спрямованих на психологічну та соціальну адаптацію ветеранів. Такі підходи включають надання психологічної допомоги та реабілітації, з особливим акцентом на боротьбу з посттравматичними стресовими розладами, які є поширеними серед військових після участі в бойових діях [81; 215].

Міжнародна підтримка також охоплює створення інфраструктури для надання послуг ветеранам війни. Фінансування та технічна допомога з боку ЄС дозволяють Україні впроваджувати програми, що полегшують процес реінтеграції військових у цивільне життя. Зазначене стосується, зокрема, програм перекваліфікації та працевлаштування, які допомагають ветеранам війни здобути нові навички та знайти роботу в мирний час [227].

Цілком логічно вважати, що завдяки такій співпраці, міжнародні партнери допомагають Україні не лише поліпшити якість життя ветеранів війни та членів їх сімей, але й підвищити обізнаність про проблеми, з якими

стикаються військові, на міжнародному рівні. Зазначене сприяє залученню додаткових ресурсів та експертизи, що дозволяє поліпшувати послуги для ветеранів і підвищувати ефективність існуючих програм. Слід загострити увагу на таблицю 1.1., яка відображає основні напрями діяльності міжнародних організацій у підтримці українських ветеранів та їхніх родин, а також їхню співпрацю з Україною.

Таблиця 1.1.

Міжнародні організації та їхня підтримка українських ветеранів війни та членів їх сімей

Міжнародна організація	*Основна діяльність*	*Допомога членам сімей*	*Співпраця з Україною*
ООН	Надання правової допомоги, підтримка в отриманні пільг і соціальних програм, психологічна підтримка ветеранів війни та членів їх сімей	Психологічна підтримка для родин ветеранів війни, консультації з адаптації до нового соціального життя	Співпраця з Міністерством у справах ветеранів, сприяння впровадженню соціальних і психологічних програм для ветеранів війни
Червоний Хрест	Медична підтримка, евакуація поранених, надання медикаментів, організація довгострокових програм реабілітації та психологічної допомоги	Психологічна підтримка для членів сімей ветеранів війни, що допомагає у процесі адаптації після війни	Спільна реалізація програм медичної допомоги та реабілітації ветеранів війни, фінансова допомога ветеранам війни з інвалідністю
ЄС	Фінансова і технічна допомога, підтримка програм реабілітації та перекваліфікації ветеранів війни, створення центрів реабілітації	Створення інфраструктури для підтримки членів сім'ї ветеранів війни, допомога у перекваліфікації та соціальній адаптації	Фінансування і технічна допомога для програм реабілітації ветеранів війни, обмін досвідом з українськими фахівцями
НАТО	Організація тренінгів для українських фахівців, розвиток систем соціальної реабілітації, надання технічної допомоги	Підтримка родин у програмах соціальної реабілітації, участь у тренінгах для адаптації після війни	Технічна допомога у реалізації програм соціальної реабілітації та перекваліфікації для ветеранів війни

Таблицю складено автором на основі аналізу джерел [8; 124; 215; 227].

Відтак, можна підсумувати, що міжнародні організації, такі як ООН, Червоний Хрест, Європейський Союз та НАТО, активно підтримують

ветеранів війни, забезпечуючи широкий спектр послуг − від правової та медичної допомоги до психологічної реабілітації та соціальної адаптації. Важливо, що програми охоплюють не лише самих ветеранів, але й членів їх сімей, надаючи комплексну підтримку в період післявоєнної адаптації. Співпраця з Україною дозволяє залучати необхідні ресурси та експертний досвід, що сприяє побудові ефективної системи соціального захисту та реабілітації ветеранів.

В цілому, враховуючи вищевказане, слід стверджувати, що інституційно-організаційний механізм регулювання соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей є складним і багаторівневим, об'єднуючи роботу органів публічної влади усіх рівнів управління, громадських організацій і міжнародних партнерів. Міністерство у справах ветеранів України відіграє центральну роль у координації заходів, спрямованих на реабілітацію, соціальну інтеграцію та перекваліфікацію ветеранів. Разом з тим, тісна співпраця з іншими державними структурами, зокрема Міністерством соціальної політики України та Міністерством охорони здоров'я України, дозволяє реалізовувати комплексні програми, спрямовані на різні аспекти соціальної підтримки. Окремо слід зазначити важливу роль Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, який надає фінансову допомогу ветеранам війни, які отримали інвалідність під час військових дій. Його діяльність спрямована на забезпечення доступу до необхідних медичних та реабілітаційних послуг, що сприяє відновленню фізичного та психологічного стану ветеранів та членів їх сімей. Взаємодія з місцевими органами влади дозволяє адаптувати ці програми до конкретних потреб регіонів, забезпечуючи доступність підтримки в різних частинах країни. Громадські організації також відіграють значну роль у процесі підтримки ветеранів війни та членів їх сімей. Юридична Сотня, Veteran Hub та Жіночий Ветеранський Рух надають правову та психологічну підтримку, допомагають ветеранам війни та їх сім'ям у вирішенні складних соціальних і правових питань, а також активно впливають на формування законодавчих ініціатив, що захищають права ветеранів війни. Вони

забезпечують прямий зв'язок між ветеранами та державою, що дозволяє вчасно реагувати на змінні потреби тих, хто повертається з війни. Завдяки підтримці міжнародних організацій, таких як ООН, Червоний Хрест та Європейський Союз, Україна має доступ до сучасних методів соціальної реабілітації та перекваліфікації. Їхня фінансова, технічна та гуманітарна допомога забезпечує ефективну реалізацію програм, спрямованих на реінтеграцію ветеранів у цивільне життя, що дозволяє підвищити ефективність соціальної підтримки та зробити її більш доступною для ветеранів по всій країні.

Таким чином, інституційно-організаційний механізм соціального захисту ветеранів війни в Україні демонструє високу ефективність завдяки злагодженій співпраці між державними, громадськими та міжнародними організаціями. Такий комплексний підхід дозволяє забезпечити всебічну підтримку ветеранам війни і членам їхніх сімей, адаптуючи програми до реальних потреб суспільства та створюючи умови для їхньої успішної інтеграції у мирне життя.

Висновки до 1 розділу

1. Доведено, що публічне управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей є критично важливою для забезпечення соціальної стабільності й сталого розвитку держави, особливо в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації. Наукові дослідження акцентують на необхідності системного підходу до аналізу та реформування цієї сфери, що включає врахування історичних, нормативно-правових, інституційних і практичних аспектів. Важливим напрямом є розробка інтегрованої моделі соціального захисту, яка б охоплювала потреби ветеранів у реабілітації, працевлаштуванні, медичній і психологічній допомозі, забезпеченні житлом та інших соціальних гарантіях. Особливу увагу приділено адаптації міжнародного досвіду, впровадженню адресних програм

підтримки, розширенню ролі місцевих громад та покращенню координації між державними й недержавними структурами. Рекомендації науковців спрямовані на вдосконалення законодавчої бази, інтеграцію міжнародних стандартів, створення ефективних механізмів реінтеграції ветеранів війни та членів їх сімей у суспільство, а також розвиток партнерств для забезпечення комплексного підходу.

2. Проаналізовано ключові напрями українського законодавства у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, такі, як матеріальна підтримка, доступ до медичних і реабілітаційних послуг, соціальна адаптація та перекваліфікація. Проаналізовано міжнародні стандарти, які встановлюють високі вимоги до систем соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Зроблено висновок, що українське законодавство відповідає основним міжнародним нормам, проте ще потребує подальшої адаптації у сферах психологічної реабілітації та соціальної інтеграції родин загиблих. Важливим кроком для України стане впровадження кращих міжнародних практик, що дозволить зробити систему соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей більш ефективною та всебічною, забезпечуючи їх надійну підтримку.

3. Визначено, що інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та їхніх сімей в Україні базується на тісній взаємодії органів публічної влади, громадських та міжнародних організацій, що створює основу для комплексного підходу до вирішення короткострокових і довгострокових питань соціального забезпечення. Визначено важливу роль громадських організацій у соціальному захисті ветеранів війни та членів їх сімей, наданні консультацій та адвокації змін у законодавстві. Доведено, що міжнародні партнери сприяють впровадженню світових практик реабілітації та перекваліфікації, надаючи технічну, фінансову та гуманітарну підтримку. Таким чином, завдяки інтеграції зусиль національних і міжнародних інституцій, забезпечується збалансована система соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, спрямована на їхню адаптацію до

цивільного життя, стабільність і підвищення якості життя їхніх родин.

Основні наукові результати даного розділу опубліковано в працях автора [93; 188; 189].

РОЗДІЛ 2
СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

2.1 Оцінка ефективності реалізації програм допомоги ветеранам війни та членам їх сімей

В умовах тривалої війни в Україні соціальні програми для ветеранів війни та членів їх сімей набувають особливої важливості. Підтримка військових, які повертаються з фронту, а також тих, хто втратили годувальника, є ключовим елементом державної політики, спрямованої на збереження соціальної стабільності та забезпечення гідного життя для захисників країни. Державна допомога, що включає фінансові, медичні та житлові пільги, має на меті не лише задоволення нагальних потреб, але й довгострокову адаптацію ветеранів і їхніх родин до мирного життя.

Основною метою соціальних програм є створення умов для ефективної реабілітації ветеранів війни, а також підтримка членів їх сімей, які стикаються з викликами, пов'язаними з втратами та труднощами, що виникають під час війни. Програми охоплюють широкий спектр заходів: від медичної допомоги та надання житла до фінансової підтримки і можливостей для освіти та працевлаштування. Такий комплексний підхід дозволяє не тільки вирішити нагальні соціальні проблеми, але й забезпечити стабільність і можливості для подальшого розвитку, інтегруючи ветеранів та їхні сім'ї в сучасне українське суспільство. Загалом, соціальні програми для ветеранів та членів їх сімей є важливою складовою національної безпеки, оскільки вони сприяють не лише захисту прав військових, але й соціальній згуртованості країни в період війни.

Необхідно підкреслити, що на сьогоднішній день існують кілька ключових програм соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, серед яких варто виділити медичні, житлові, фінансові та освітні програми,

що спрямовані на забезпечення основних потреб і соціальної підтримки. Медичні програми охоплюють широкий спектр послуг − від безкоштовного лікування та реабілітації до протезування й надання санаторно-курортного лікування, що відіграє важливу роль у відновленні фізичного та психологічного стану ветеранів. Житлові програми включають не лише можливість пільгового отримання житла, а й компенсацію витрат на оренду житла та знижки на оплату комунальних послуг, що сприяє покращенню житлових умов ветеранів війни та членів їх сімей. Фінансова підтримка реалізується через надання одноразових грошових виплат, регулярних пенсій та пільг, які забезпечують мінімальний рівень матеріального благополуччя. Освітні програми, у свою чергу, створюють умови для перекваліфікації, здобуття нових професійних навичок та підвищення рівня освіти, що дозволяє ветеранам війни адаптуватися до сучасних вимог ринку праці та інтегруватися у цивільне життя [1; 63].

Медичні пільги для ветеранів війни та членів їх сімей є одним із центральних елементів соціальних програм допомоги. Ветерани війни мають право на безкоштовне отримання ліків, медичних засобів та імунобіологічних препаратів за рецептами лікарів, що забезпечує необхідний доступ до лікування та профілактики захворювань. Важливою складовою медичної підтримки є також першочергове безкоштовне протезування зубів, що дозволяє ветеранам війни швидко отримати стоматологічну допомогу, забезпечуючи їх належний догляд та мінімізацію фінансового навантаження.

Крім цього, в межах державної програми протезування передбачено безкоштовне виготовлення, ремонт та обслуговування протезів для ветеранів війни, які отримали поранення під час служби. Вона охоплює всі етапи процесу − від подання документів до забезпечення протезу та його подальшого обслуговування, що гарантує ветеранам повний цикл медичної допомоги. Наприклад, державна програма протезування “Захист” забезпечує повне фінансування протезування ветеранів війни як в Україні, так і за кордоном. Зокрема, ветерани війни проходять реабілітацію в Німеччині,

Польщі, США та інших країнах. Клінічний військовий шпиталь у Львові та проєкт “UNBROKEN” також демонструють успішні приклади сучасної медичної реабілітації ветеранів війни, включаючи фізіотерапію, лікувальну фізкультуру та використання роботизованих систем для відновлення рухових функцій. Програма “Protez Hub” у Києві забезпечує ветеранів війни біонічними протезами, що значно покращує якість їхнього життя [72]. Проте масштаби даних програм обмежені, і вони не завжди доступні всім, хто їх потребує. Для підвищення ефективності необхідно збільшити фінансування та вдосконалити логістику надання послуг.

Дані ініціативи дозволяють військовим отримати високоякісні протези без необхідності виїзду за кордон, оскільки українська система протезування забезпечує доступ до сучасних виробів. У 2024 році було виділено додаткові 4,5 мільярда гривень на допоміжні засоби реабілітації, включаючи протези для ветеранів війни. Вказані заходи дозволяють значно поліпшити процес реабілітації ветеранів та інших осіб, які постраждали під час війни [72].

Санаторно-курортна реабілітація для ветеранів та членів їх сімей є ще одним важливим аспектом медичних пільг. Ветерани війни можуть отримати безкоштовне оздоровлення в спеціалізованих закладах, де забезпечується реабілітація після поранень або тяжких хвороб [210]. Окреслене допомагає ветеранам не лише фізично відновитися, а й психологічно адаптуватися після складних військових дій. За потреби, передбачено також компенсацію вартості самостійного санаторно-курортного лікування, що дає можливість кожному ветерану обирати найбільш прийнятні умови для оздоровлення [123, с. 131-137].

Також ветерани війни зберігають право користуватися послугами поліклінік і госпіталів, до яких вони були прикріплені під час служби, навіть після виходу на пенсію або зміни місця роботи. Вказане гарантує безперервність медичної допомоги, що є важливим для ветеранів війни, які потребують постійного медичного нагляду через травми або хронічні захворювання. Такий підхід сприяє не лише підтримці фізичного здоров’я

ветеранів війни, але й їхньому соціальному захисту. Першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та госпіталізація також є важливим компонентом медичних пільг [15]. Окреслене гарантує швидкий доступ до необхідної медичної допомоги, що є критично важливим для своєчасного діагностування та лікування. Усе це дозволяє не лише забезпечити належний рівень медичної підтримки, але й допомагає ветеранам війни та членам їх сімей адаптуватися до мирного життя в умовах, які сприяють їхньому відновленню.

Важливим є забезпечення житловими пільгами для ветеранів війни та членів їх сімей, які забезпечують важливу соціальну підтримку, спрямовану на покращення умов проживання та зменшення фінансового навантаження. Ветерани війни мають право на 75% знижку на оплату житла та комунальних послуг, що суттєво полегшує фінансові витрати сімей. А завдяки програмі “Доступне житло” ветерани війни та члени їх сімей можуть отримати пільговий кредит на придбання житла. Наприклад, кредит надається з пільговою ставкою 7%, а частина вартості житла компенсується державою. Окрім цього, ветерани війни та члени їх сімей, які потребують поліпшення житлових умов, мають першочергове право на забезпечення житлом, а також на відведення земельних ділянок для індивідуального будівництва або садівництва [102].

Особливо важливими є положення щодо забезпечення житлом осіб, які зазнали поранень, контузії або каліцтв під час бойових дій. Зазначене регулюється Законом України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, що покликаний забезпечити ветеранам війни належні умови для проживання та сприяти їхній соціальній реабілітації й інтеграції в суспільство [141]. Для таких осіб передбачено отримання житлової площі впродовж двох років після постановки на квартирний облік, що є важливим для їх гідного життя та відновлення після служби.

Крім того, учасники бойових дій мають можливість отримати позику на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт житла, що

погашається протягом десяти років, починаючи з п’ятого року після завершення будівельних робіт. Окреслене надає можливість створення належних умов для проживання ветеранів війни та членів їх сімей, що сприяє їхньому стабільному майбутньому. Важливими є також пільги на вступ до житлових кооперативів, стоянок для транспортних засобів і садівницьких товариств, що створює додаткові можливості для поліпшення житлових умов. Загалом, житлові пільги є невід'ємною частиною підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, надаючи їм можливість забезпечити свої сім’ї житлом та поліпшити матеріальні умови після повернення з бойових дій.

Освітні пільги для дітей ветеранів також є важливою частиною соціальної підтримки, яка спрямована на забезпечення доступу до якісної освіти. Одним із ключових аспектів є безкоштовне навчання у державних та комунальних закладах освіти, що допомагає зменшити фінансове навантаження на родини ветеранів. Вказане охоплює не тільки шкільну освіту, але й здобуття професійної та вищої освіти, що дозволяє дітям ветеранів отримати необхідну підготовку для подальшого життя. Завдяки програмі “Освіта для захисників” діти та самі ветерани війни мають право на пільгове або безкоштовне навчання у вищих навчальних закладах. Наприклад, Львівський національний університет імені Івана Франка надає можливість здобуття вищої освіти за спеціальними умовами для ветеранів війни та їх дітей [218].

Таким чином, особливу увагу приділено можливості вступу до вищих навчальних закладів на пільгових умовах дітям ветеранів війни, які мають право на зарахування поза конкурсом або на переведення на бюджетну форму навчання, що значно розширює їхні можливості для здобуття якісної освіти, створюючи для них додаткові перспективи на ринку праці, допомагаючи будувати успішну кар’єру і забезпечувати стабільне майбутнє [171]. Крім того, освітні пільги включають забезпечення проживання у гуртожитках на пільгових умовах, що дозволяє студентам зосередитися на навчанні без додаткових витрат на житло. Така підтримка сприяє не тільки

академічному зростанню дітей ветеранів війни, але й створенню сприятливих умов для соціальної адаптації.

При цьому не слід забувати про транспортні пільги для ветеранів війни та членів їх сімей, які є важливою частиною державної підтримки, спрямованої на зменшення фінансового навантаження та забезпечення доступу до транспортних послуг. Ветерани війни мають право на безкоштовний проїзд у міському та міжміському транспорті, що включає автомобільний, залізничний, водний і повітряний транспорт, що дозволяє їм безперешкодно пересуватися країною, вирішуючи свої соціальні, медичні та інші потреби.

Окрім ветеранів війни, члени їхніх сімей також користуються транспортними пільгами. Вони мають право на безкоштовний проїзд у випадках, пов’язаних із переїздом або відпусткою військовослужбовця, а також на період після його звільнення з військової служби [159, с. 28]. Вказане полегшує членам сім’ї ветеранів вирішення логістичних питань і забезпечує можливість підтримувати зв'язок із близькими, що є важливим для психологічної та соціальної стабільності. Відтак, можна сказати, що транспортні пільги дозволяють не лише полегшити пересування, але й сприяють підтримці соціальних зв'язків, що є важливим для адаптації та інтеграції ветеранів і їхніх сімей після завершення служби.

Матеріальна підтримка є ключовим інструментом соціального захисту. Держава забезпечує регулярні грошові виплати ветеранам війни та членам їх сімей. У 2023 році виплати для учасників бойових дій у зоні активних бойових дій становили 100 тисяч гривень на місяць. Крім того, члени сімей загиблих ветеранів отримують одноразову компенсацію в розмірі 15 мільйонів гривень. Програми матеріальної підтримки значно полегшують фінансове навантаження на сім’ї ветеранів, але часто стикаються з проблемою затримок виплат. Для підвищення ефективності важливо автоматизувати процеси та інтегрувати їх із єдиною інформаційною системою обліку. Також передбачені пільги на комунальні послуги та

податки, що значно полегшує фінансове навантаження на родини. Окрім цього, діти загиблих ветеранів мають право на безкоштовне навчання, проживання у гуртожитках та соціальну стипендію [40].

Особливу увагу приділено учасникам бойових дій, які мають низку фінансових пільг, включно зі знижками на паливо та безкоштовним проїздом. Учасники бойових дій також отримують допомогу з тимчасової непрацездатності у розмірі 100% середньої заробітної плати, незалежно від стажу роботи, що забезпечує стабільність їхнього фінансового становища під час лікування або відновлення після поранень. Крім того, ветеранам війни підвищуються пенсії на 25% від прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб, що сприяє покращенню їхніх життєвих умов у довгостроковій перспективі. Фінансова підтримка також поширюється на податкові пільги, що включають зменшення або звільнення від податкових зобов'язань для ветеранів війни [86, с. 58]. Вказане дозволяє значно знизити фінансовий тягар, що лежить на родинах загиблих та учасниках бойових дій. В цілому, такий комплекс заходів забезпечує необхідну соціальну підтримку тим, хто віддав життя або здоров'я на захист країни. Враховуючи вищезазначені програми допомоги, доцільно перейти до систематизованого огляду ключових елементів, що становлять основу підтримки ветеранів війни та членів їх сімей (див. рис. 2.1.).

Отож, розглянувши структуру комплексної допомоги ветеранам війни та членам їх сімей, стає очевидним, що вказані програми спрямовані на всебічну підтримку та полегшення процесу адаптації до мирного життя. Взаємодія різних аспектів − медичної, житлової, освітньої, транспортної та фінансової допомоги − забезпечує ветеранам і їх родинам належний рівень соціального захисту та сприяє їхньому добробуту в довгостроковій перспективі. Однак результати опитування, проведеного Українським ветеранським фондом у січні 2024 року, свідчать про низку викликів, зокрема щодо доступності та ефективності програм.

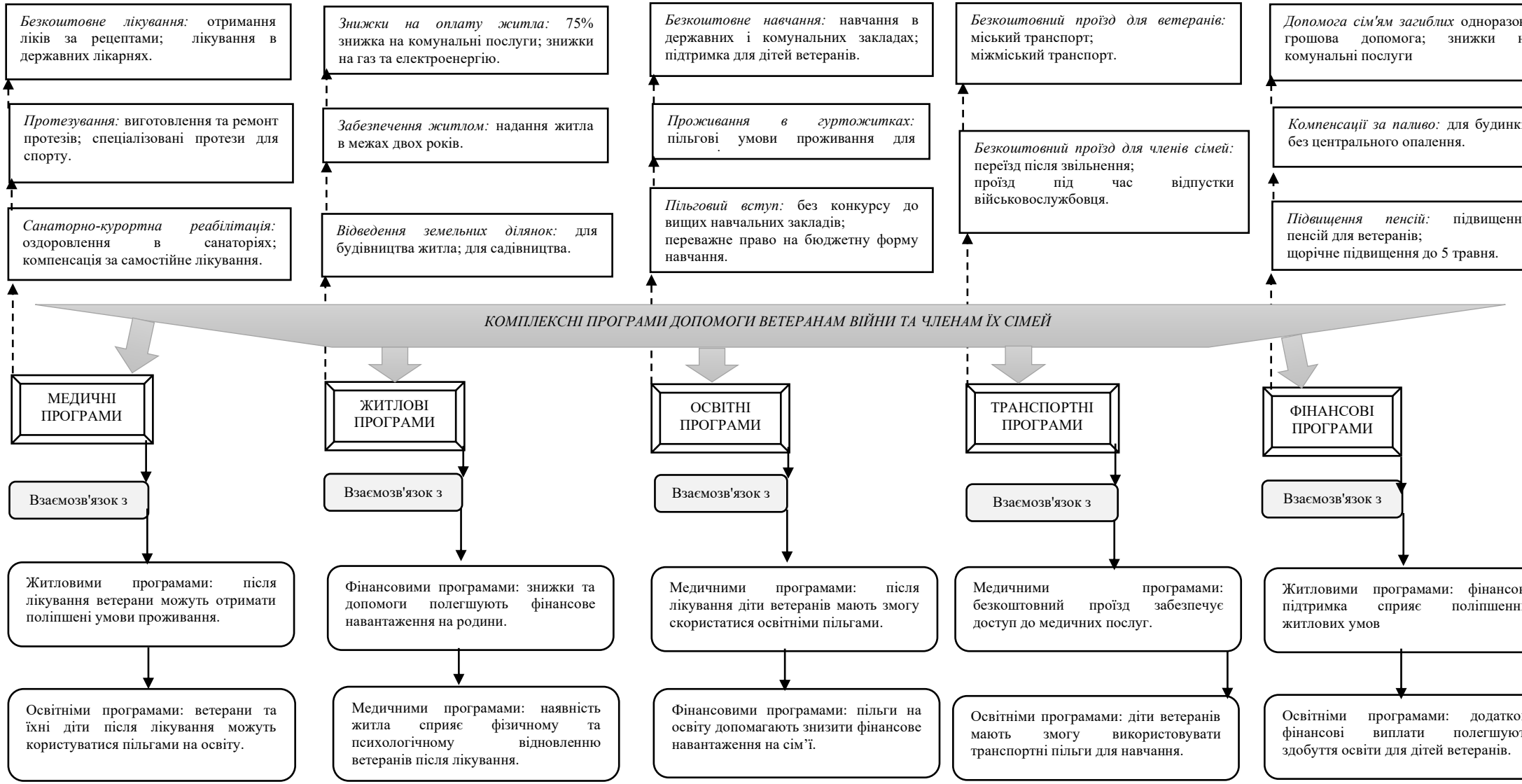

Рис. 2.1. Структура комплексної допомоги ветеранам війни та членам їх сімей, *розроблено автором на основі аналізу джерел* [15; 72; 86; 102; 123; 159; 171; 210].

Для дослідження актуальних потреб ветеранів війни та членів їхніх сімей в Україні було проведено анонімне онлайн-опитування. Опитування тривало з 15 по 25 січня 2024 року та було спрямоване на збір первинних даних щодо соціальних, професійних та кар'єрних перспектив цієї категорії громадян.

Зважаючи на умови воєнного стану та обмежений доступ до офіційної статистики щодо загальної кількості ветеранів, діючих військовослужбовців та їхнього розподілу за віком і статтю, було обрано метод анонімного онлайн-опитування. Це дозволило охопити широку аудиторію, хоча вибірка залишалася «стихійною». Загалом у дослідженні взяли участь 1043 респонденти. Попри те, що результати не є репрезентативними, вони дають можливість простежити ключові тенденції та настрої серед ветеранів війни та їхніх родин. Опитування складалося з 4 основних блоків і включало 29 запитань, серед яких: 12 закритих запитань (із запропонованими варіантами відповідей); 17 напівзакритих запитань, де респонденти могли запропонувати власні відповіді.

Блоки опитування: Блок 1 – соціально-демографічні питання. иБлок 2 – питання, орієнтовані на ветеранів, які вже не несуть службу в Силах оборони України. Блок 3 – питання для діючих військовослужбовців. Блок 4 – обов'язковий для всіх респондентів, включав питання про перекваліфікацію та можливості навчання.

Доцільно зазначити те, що на запитання "Якої допомоги ви потребуєте зараз або в майбутньому", респонденти з числа ветеранів війни, які наразі не несуть службу в Силах оборони України, висловили такі потреби: 56,16% ветеранів зазначили, що найбільш актуальними є фінансові потреби. Такий високий показник свідчить про те, що основним викликом для ветеранів війни є відсутність або нестабільність доходу після завершення служби, що може бути наслідком проблем з працевлаштуванням або незадовільними соціальними виплатами; 52,44% ветеранів потребують підтримки в питаннях охорони здоров'я, що свідчить про велику кількість тих, хто стикається з

медичними проблемами після служби. Даний показник підкреслює важливість розвитку програм медичної реабілітації та психологічної підтримки; 29,23% ветеранів заявили про потребу у власному житлі, що свідчить про важливість вирішення житлового питання для тих, хто повернувся з війни. Нестача житлових програм або їх обмеженість є серйозним бар'єром для повноцінної адаптації ветеранів; 27,22% ветеранів бажають отримати інвестиції для започаткування власної справи, що свідчить про активне прагнення багатьох ветеранів до професійного розвитку та самозайнятості. Однак це також вказує на потребу у відповідних підтримуючих програмах; 26,65% респондентів відчувають потребу у покращенні своїх житлових умов, що може бути пов'язане як із відсутністю власного житла, так і з необхідністю поліпшити існуючі житлові умови після тривалої служби; 26,07% ветеранів бачать потребу у здобутті нових знань або освіти. Окреслене свідчить про бажання багатьох ветеранів війни знайти себе в новій професії та адаптуватися до цивільного життя через навчання; 24,07% респондентів вказали на потребу у працевлаштуванні. Зазначене підкреслює складнощі, з якими стикаються ветерани у пошуках робочих місць після військової служби, що може бути викликано недостатньою кількістю робочих місць або браком кваліфікації; 22,64% ветеранів потребують психологічної допомоги, що свідчить про значні виклики у психологічній адаптації після участі в бойових діях. Це підкреслює необхідність розширення програм психологічної реабілітації; 15,19% респондентів бажають отримати нефінансову допомогу для розвитку підприємницької діяльності, що вказує на потребу у консультаціях, навчанні та менторстві; лише 2,58% ветеранів потребують відновлення житла, що може свідчити про певну обмеженість такої потреби серед учасників опитування [1].

Так, аналіз вказаних даних демонструє, що основні виклики для ветеранів війни після завершення служби зосереджені навколо матеріальної підтримки, здоров'я та житлових умов. Незважаючи на існуючі програми, необхідно розробляти додаткові заходи, які будуть враховувати реальні потреби ветеранів війни та членів їх сімей, забезпечуючи їхню повну

інтеграцію в цивільне життя.

Важливо, що на запитання “Якими пільгами користуєтеся ви та ваша родина?”, більшість респондентів відповіли, що користуються комунальними субсидіями (71,06%). Вказане свідчить про високу залежність ветеранів війни від допомоги держави у покритті житлово-комунальних витрат. Безкоштовний проїзд, яким користуються 42,12% респондентів, також залишається популярною пільгою, що допомагає ветеранам війни скорочувати транспортні витрати, особливо в умовах підвищених цін на паливо та транспортні послуги. Щодо пенсій, то 39,54% опитаних отримують виплати, що вказує на значну частку осіб, які після військової служби мають право на пенсійне забезпечення. Проте 16,62% респондентів користуються земельними ділянками, що може свідчити про відносно обмежену можливість доступу до таких ресурсів, або про нерелевантність цієї пільги для ветеранів війни, які проживають в урбанізованих регіонах або не мають можливості чи бажання використовувати її.

Медичні пільги використовує лише 13,75% респондентів. Зазначене може свідчити про проблеми з доступом до якісного медичного обслуговування або недостатню обізнаність ветеранів про цю програму. Пільги на навчання, якими користуються 7,74% респондентів, також демонструють, що не всі ветерани війни мають можливість чи бажання здобувати нові знання. Грошову допомогу отримують 6,3% ветеранів війни, що свідчить про відносно низький рівень попиту або доступності цієї пільги. Ще менший відсоток респондентів (4,3%) користується програмами психологічної реабілітації, що може вказувати на недостатню підтримку в цій сфері, незважаючи на важливість психологічної допомоги для ветеранів. Додатково, 14,04% респондентів зазначили, що ще не мають досвіду користування пільгами [1]. Вказане може бути свідченням відсутності інформації або доступу до програм допомоги, а також бар’єрів на шляху до отримання підтримки. Доречно, далі звернути увагу на рис. 2.2., який наочно демонструє розподіл пільг, якими користуються ветерани та члени їхніх сімей.

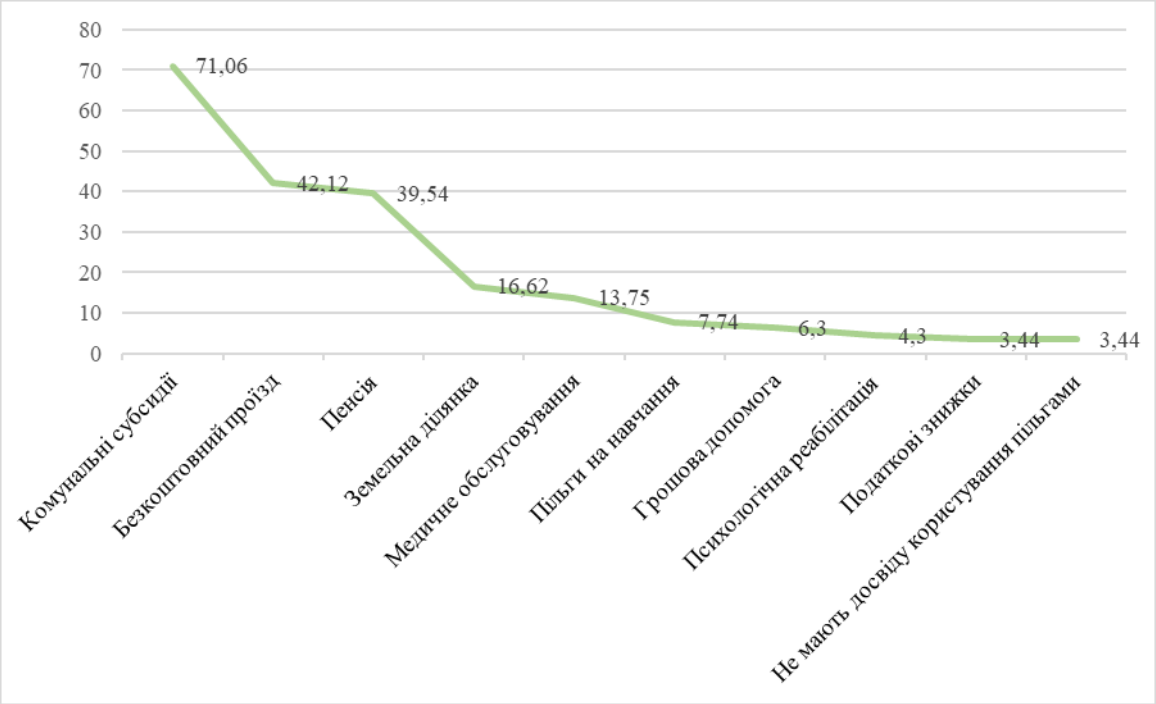

Рис. 2.2. Основні пільги, якими користуються ветерани війни та члени їх сімей, *розроблено автором на основі аналізу джерела* [1].

Отож, з аналізу рис. 2.2. можна зробити висновок, що, попри існування численних програм допомоги, ветерани війни та члени їхніх сімей все ще стикаються з низкою серйозних викликів. Значна частина ветеранів війни користується лише базовими пільгами, такими як комунальні субсидії та безкоштовний проїзд, у той час як доступ до медичних, освітніх та психологічних програм залишається обмеженим. Високий відсоток ветеранів війни, які не користуються жодними пільгами, свідчить про те, що інформаційна та бюрократична складова потребує значного покращення. Звідси з’являється нагальна потреба у вдосконаленні доступності програм та зменшенні бар'єрів, які заважають повноцінному використанню існуючих можливостей для соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що на запитання “Якими з отриманих послуг ви найбільше не задоволені?”, більшість респондентів (36,68%) висловили незадоволення медичним обслуговуванням, що свідчить про суттєві виклики в системі медичної допомоги для ветеранів війни, зокрема у її доступності та якості. Незадоволеність земельними ділянками (30,95%)

може бути зумовлена бюрократичними перешкодами або обмеженим доступом до цих ресурсів. Низький рівень задоволеності грошовою допомогою (28,08%) вказує на можливі проблеми з її обсягом або своєчасністю. Близько 25,5% респондентів зазначили, що ще не мали досвіду отримання пільг, що вказує на виклик з інформаційною підтримкою або складнощі з отриманням пільг через бюрократичні процедури. Психологічна реабілітація також є однією з проблемних сфер, адже 20,63% опитаних висловили незадоволення її якістю або доступністю.

Також значна частина респондентів висловила незадоволення комунальними субсидіями (20,63%), що може свідчити про те, що розмір субсидій або умови їх надання не покривають реальних витрат ветеранів війни та членів їх сімей на комунальні послуги. Пенсії (17,77%), податкові знижки (16,91%) та безоплатний проїзд (16,62%) також були вказані серед пільг, з якими ветерани мали труднощі [1]. Принагідно, звернути увагу на рис. 2.3., який відображає рівень незадоволеності ветеранів війни отриманими послугами, що дасть змогу зрозуміти, які саме пільги викликають найбільше проблем і потребують уваги з боку держави.

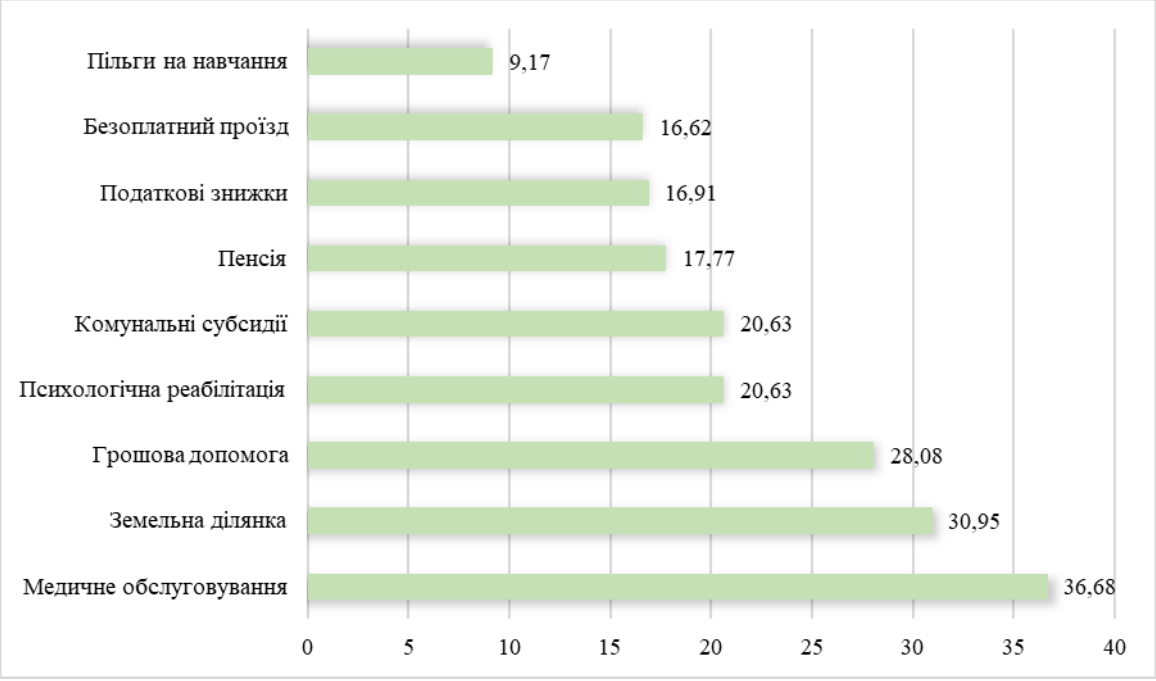

Рис. 2.3. Незадоволеність ветеранів отриманими послугами, *розроблено автором на основі аналізу джерела* [1].

У результаті аналізу рис. 2.3. стає очевидним, що ветерани війни та члени їх сімей стикаються з рядом викликів у сфері отримання соціальних пільг. Найбільше незадоволення викликає медичне обслуговування, що свідчить про значні проблеми з доступністю або якістю медичних послуг. Крім того, ветерани війни вказують на труднощі з отриманням земельних ділянок, грошової допомоги та психологічної реабілітації. Вказане підкреслює необхідність подальшого вдосконалення існуючих програм для покращення соціального захисту ветеранів та їхніх сімей.

Важливо відзначити також на запитання “В доступі до яких послуг вам було відмовлено?” значна частина ветеранів війни (36,68%) вказали, що не мають такого досвіду. Вказане може свідчити про те, що не всі ветерани війни стикалися з процесом отримання пільг або ще не зверталися по допомогу. Однак, суттєва частка (33,81%) вказала на проблеми з отриманням земельної ділянки. Окреслене може бути пов'язано зі складністю процедур отримання або недостатньою кількістю землі, доступної для розподілу.

Щодо медичного обслуговування, 19,48% ветеранів війни отримали відмову в доступі до цієї послуги. Зазначене свідчить про наявність бар’єрів у системі охорони здоров’я, які ускладнюють ветеранам доступ до необхідного лікування або медичних послуг. Аналогічні проблеми можна відзначити щодо грошової допомоги, де 15,47% респондентів зіштовхнулись із відмовою, що може бути наслідком суворих критеріїв або обмежених ресурсів для надання фінансової підтримки ветеранам війни.

Цікавим є той факт, що 12,03% ветеранів війни отримали відмову у безоплатному проїзді, що, ймовірно, вказує на регіональні проблеми або обмежений доступ до транспорту для ветеранів у деяких місцях. Щодо пільг на навчання (7,74%), податкових знижок (7,45%) і психологічної реабілітації (6,88%), відмови можуть бути пов’язані з недостатнім фінансуванням цих програм або недостатньою обізнаністю ветеранів про можливості отримання даних пільг.

Окрім цього, комунальні субсидії (6,02%) та пенсії (5,16%) також

фігурують серед послуг, у доступі до яких ветерани війни та члени їх сімей отримали відмову, що може свідчити про високі бюрократичні бар'єри або проблеми з розподілом коштів. Також 10,89% респондентів вказали власні варіанти відповідей, серед яких відмова у покращенні житлових умов, санаторно-курортному лікуванні та отриманні безвідсоткових позик, що свідчить про те, що частина ветеранів війни потребує індивідуалізованих рішень для подолання своїх викликів [1].

Доцільно, далі загострити свою увагу на рис. 2.4., який відображає проблеми, з якими ветерани стикаються у доступі до певних послуг. Вказане дає змогу побачити, які саме послуги є найбільш недоступними для ветеранів війни та членів їх сімей і потребують подальшого вдосконалення для забезпечення належного рівня соціальної підтримки.

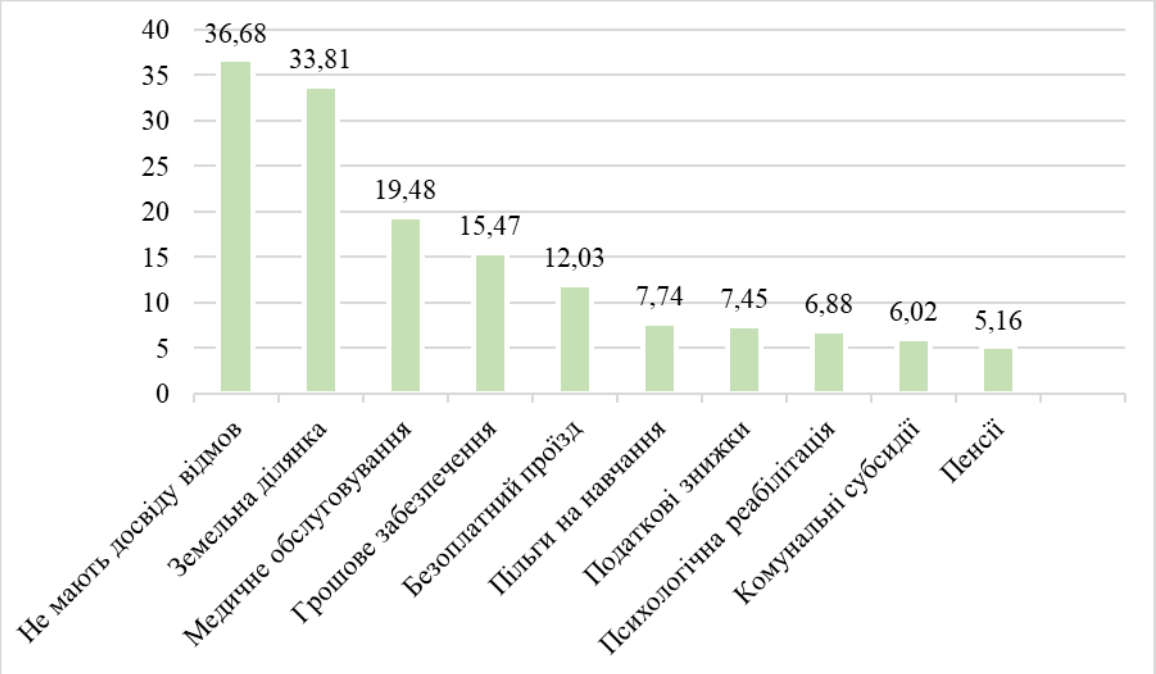

Рис. 2.4. Відмови у доступі до послуг для ветеранів війни та членів їх сімей,

розроблено автором на основі аналізу джерела [1].

Отже, можна стверджувати, що значна частина ветеранів війни та членів їх сімей стикається з відмовами у доступі до важливих послуг, таких як медичне обслуговування, отримання грошової допомоги та земельних ділянок.

Зазначене свідчить про потребу вдосконалення існуючих програм та зменшення бар'єрів для ветеранів війни у користуванні передбаченими пільгами. Аналіз вказує на необхідність оптимізації процесів доступу до соціальних послуг, що є ключовим для забезпечення належного рівня життя та реабілітації ветеранів війни.

Окрім цього, важливо зауважити, що на запитання "Які послуги з відновлення ви би хотіли отримати у 2024 році" більшість респондентів (69,05%) висловили потребу в санаторно-курортному лікуванні. Окреслене вказує на те, що фізична реабілітація залишається критично важливою складовою відновлення ветеранів війни після служби, оскільки вона допомагає відновити фізичний стан та зміцнити здоров'я. Планова стоматологічна допомога є пріоритетною для 49,28% ветеранів війни, що свідчить про те, що майже половина респондентів стикається з проблемами, які не можуть бути вирішені в рамках звичайної медичної системи. Значна частина респондентів (39,54%) потребує зубопротезування, що демонструє необхідність надання спеціалізованої стоматологічної допомоги, пов'язаної з наслідками травм або недостатньою турботою про здоров'я зубів під час служби.

Психологічна допомога залишається важливою для 26,93% респондентів, що відображає психологічні наслідки війни та необхідність надання відповідної підтримки. Потреба у протезуванні кінцівок (8,02%) свідчить про те, що хоча дана проблема менше розповсюджена, вона все ще залишається актуальною для значної частини ветеранів війни. Невелика частка респондентів (5,16%) вказала, що не потребує жодних послуг з відновлення, тоді як 5,73% зазначили власні варіанти відновлення, зокрема консультації окуліста-хірурга, протезування серцевого клапану, хірургічна допомога щодо усунення наслідків поранень [1]. Вказане свідчить про індивідуалізовані медичні потреби, які виходять за межі стандартних програм відновлення.

Таким чином, дані свідчать про важливість фізичної та психологічної реабілітації, а також стоматологічної допомоги для ветеранів війни. Водночас, індивідуальні випадки потребують додаткового фокусу з боку медичних

програм, оскільки ветерани війни стикаються з серйозними проблемами, які не завжди охоплюються стандартними програмами допомоги. Додатково до аналізу опитування, проведеного Українським ветеранським фондом у січні 2024 року, варто звернути увагу на дані, наведені у звіті Міжнародної організації з міграції (далі − ІОМ). Поєднання результатів опитування та даних з міжнародного звіту надасть ширший контекст для оцінки ефективності існуючих програм підтримки ветеранів та дозволить побачити більш повну картину проблем, які потребують вирішення.

Так, зокрема, у звіті ІОМ зазначено, що доступ до медичних послуг залишається одним із головних викликів для ветеранів війни в Україні. 19,48% ветеранів війни вказали, що вони стикалися з відмовами або труднощами в отриманні медичної допомоги. Вказане підкреслює потребу в реформуванні системи охорони здоров'я для ветеранів війни, щоб забезпечити їм доступ до необхідних послуг [209, с. 28]. Також у звіті зазначається, що 26,93% ветеранів потребують психологічної допомоги, що є критичним для їхньої реінтеграції у мирне життя. Однак, багато ветеранів війни стикаються з браком доступу до таких послуг або не мають достатньої інформації про наявні програми.

Крім того, 49,28% респондентів вказали на необхідність отримання планової стоматологічної допомоги, що може бути пов'язане з наслідками бойових дій або погіршенням стану здоров'я під час служби. 8,02% респондентів потребують протезування кінцівок, що вказує на необхідність розширення державних програм сфері безкоштовного протезування. Загалом, цифри свідчать про те, що медична підтримка, включаючи як фізичну, так і психологічну реабілітацію, має бути пріоритетом у соціальних програмах для ветеранів війни та членів їх сімей [209, с. 29].

Доступність житлових програм для ветеранів війни та членів їх сімей є однією з ключових проблем, з якими стикаються учасники бойових дій після повернення з фронту. За інформацією Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, одним із рішень є надання грошової

компенсації для придбання житла ветеранам війни та членам їх сімей, зокрема тим, хто зазнав поранень або є особами з інвалідністю I-II груп [113].

Однак, навіть попри ці зусилля, програми доступу до житла часто залишаються недоступними або мають значні затримки. Серед ключових викликів − обмежений обсяг державного фінансування, що призводить до довгих черг на отримання житлових субсидій або грошової допомоги для придбання житла. Окремою проблемою є відсутність необхідної інфраструктури для забезпечення доступу до програм у великих містах, де попит на житло є особливо високим, що робить цей процес ще більш складним [227]. Загалом, проблема забезпечення ветеранів війни та членів їх сімей житлом вимагає суттєвого покращення, оскільки черги на отримання житла для ветеранів залишаються довгими, а саме отримання пільг часто пов’язане з бюрократичними труднощами, які затримують доступ до необхідних ресурсів.

Принагідно, звернути увагу на освітні пільги та працевлаштування, які є важливими компонентами соціальної адаптації ветеранів війни, оскільки після повернення зі служби більшість потребує перекваліфікації або підвищення рівня освіти для інтеграції в цивільне життя. Слід, відмітити, що в Україні вже діють спеціальні програми для професійної підготовки та перекваліфікації ветеранів війни. Однак, згідно з дослідженнями, багато ветеранів стикаються з проблемами доступу до освітніх програм через недостатню обізнаність про наявні можливості. Часто ветерани війни не звертаються за допомогою через брак інформації про діючі програми або через складні бюрократичні процедури, які необхідно пройти для отримання пільг на освіту [113].

Що стосується працевлаштування, багато ветеранів війни стикаються з труднощами під час пошуку роботи через те, що їх військові навички не завжди відповідають вимогам ринку праці. Зокрема, ветерани війни потребують спеціальних програм перекваліфікації, які допомогли б їм набути нових компетенцій та ефективно інтегруватися в цивільне життя. Серед найбільших викликів – недостатня підтримка з боку державних установ у

пошуку роботи, а також відсутність спеціалізованих програм підтримки працевлаштування, орієнтованих саме на ветеранів [113]. Таким чином, хоча в Україні існують можливості для здобуття нових знань і професійної адаптації ветеранів війни, наявні освітні пільги та програми перекваліфікації часто не є достатньо доступними для всіх ветеранів.

Фінансова підтримка для ветеранів війни та членів їх сімей в Україні є однією з ключових форм допомоги, проте отримання цієї підтримки стикається з рядом викликів. Однією з головних проблем є складність доступу до державних виплат та субсидій через бюрократичні процедури, що уповільнює отримання належних коштів. Згідно з дослідженнями, 15,47% респондентів стикалися з відмовами у фінансовому забезпеченні, що свідчить про наявність системних недоліків у механізмах надання допомоги ветеранам війни та членам їх сімей.

Ще однією проблемою є недостатність розміру грошових виплат, які не завжди відповідають реальним потребам ветеранів війни та членів їх сімей. Наприклад, рівень пенсій для ветеранів часто є недостатнім для покриття життєвих витрат, що змушує багатьох ветеранів війни шукати додаткові джерела доходу або звертатися за іншими видами допомоги, такими як комунальні субсидії [205].

Значна частина ветеранів війни також стикається з проблемами в отриманні пільг на опалення, оскільки витрати на енергоресурси зростають, і державна підтримка не завжди покриває всі необхідні витрати. Це створює додатковий фінансовий тягар на ветеранів війни та членів їх сімей, особливо в зимовий період. Так, хоча фінансова підтримка є однією з основних форм допомоги, існують численні виклики щодо її доступності та ефективності, які потребують уваги та вдосконалення.

В цілому, незважаючи на широкий спектр програм, включаючи медичну підтримку, житлові пільги, психологічну допомогу та фінансову підтримку, ветерани війни та члени їх сімей стикаються з низкою викликів. Зокрема, доступ до медичних послуг залишається проблематичним, що ускладнює

процес фізичної та психоемоційної реабілітації. Психологічна допомога, хоч і є доступною, все ще не відповідає реальним потребам ветеранів війни та членів їх сімей, що підкреслює необхідність покращення якості та обсягу існуючих послуг. Житлові програми також викликають занепокоєння, оскільки ветерани війни та члени їх сімей стикаються з бюрократичними бар'єрами та недостатнім доступом до житла. Програми фінансової підтримки не завжди забезпечують достатній рівень допомоги, що ускладнює покриття базових потреб. Проблеми з перекваліфікацією і працевлаштуванням створюють додаткові труднощі для ветеранів війни, особливо через недостатньо адаптовані програми професійної підготовки. В сукупності виклики створюють невідповідність програм соціального захисту реальним потребам ветеранів війни та членам їх сімей, про що узагальнено описано на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Невідповідність програм підтримки реальним потребам

ветеранів війни та членам їх сімей, *авторська розробка.*

Таким чином, можна зробити висновок, що система програм підтримки ветеранів війни та членів їх сімей має суттєві недоліки, які знижують її ефективність і відповідність реальним потребам. Основними проблемами є відсутність індивідуального підходу, зокрема для ветеранів війни з інвалідністю, недостатня розвиненість реабілітаційних центрів, що не пристосовані для роботи з важкопораненими та маломобільними ветеранами та обмежений доступ до програм у віддалених регіонах через брак інфраструктури та кваліфікованих фахівців. Крім того, недостатній зворотний зв'язок між ветеранами та розробниками програм ускладнює врахування їхніх реальних потреб. Дані фактори вимагають комплексного підходу для вдосконалення програм, забезпечення доступності та ефективності послуг, а також покращення комунікації з цільовою аудиторією.

Отже, для ефективної інтеграції ветеранів війни у цивільне життя необхідно реформувати та вдосконалити існуючі програми соціального захисту. Особливу увагу слід приділити адресній фінансовій підтримці ветеранів війни та членів їхніх сімей, що забезпечить цільове використання коштів на задоволення специфічних потреб ветеранів та членів їх сімей у лікуванні, реабілітації, оплату житла або освітніх потребах. підтримка сприятиме прозорості та ефективності системи соціального захисту, дозволяючи зменшити ризик нецільового використання коштів. Інтеграція таких механізмів у загальну стратегію соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей дозволить покращити їхнє матеріальне становище та сприятиме їхній успішній реінтеграції в суспільство.

2.2 Ідентифікація ключових проблемних аспектів в реалізації соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні

Соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей є однією з найважливіших складових державної політики, особливо в умовах сучасної

України, яка стикається з викликами війни та її наслідками. Враховуючи масштабність проблем, пов’язаних з реінтеграцією ветеранів війни у цивільне життя, ефективне управління програмами соціального захисту є критично необхідним. Однак, як показує досвід, лише наявність програм не гарантує їх ефективності. Проблеми, що виникають у процесі реалізації цих програм, часто зумовлені не лише відсутністю ресурсів, але й недоліками в публічному управлінні даною сферою.

Однією з основних проблем є обмеженість фінансових ресурсів, які виділяються на програми підтримки ветеранів та членів їх сімей. Наприклад, згідно з даними Міністерства фінансів України за 2023 рік, лише 70% від потреби було профінансовано за програмами медичної реабілітації ветеранів, що призводить до того, що багато ветеранів війни та члени їх сімей змушені чекати на отримання послуг або оплачувати їх за власний рахунок [40].

Крім того, регіональні бюджети стикаються з серйозними обмеженнями у фінансуванні. У малих містах та сільській місцевості часто відсутні навіть базові ресурси для забезпечення медичних та соціальних послуг ветеранам. Наприклад, у деяких громадах Чернігівської області відзначено дефіцит коштів на фінансування програм соціальної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, що охоплюють лише 40% потреб регіону.

Ситуацію ускладнює недостатнє залучення міжнародної допомоги для реалізації соціального сахисту ветеранів війни та членів їх сімей. Хоча організації, такі як Міжнародний Комітет Червоного Хреста та USAID, пропонують фінансову підтримку, їхні ініціативи не покривають усіх потреб. Наприклад, проєкт “UNBROKEN” у Львові забезпечує протезування лише 20% від потребуючих ветеранів війни, оскільки фінансування обмежене грантовими угодами з міжнародними партнерами. Для вирішення даної проблеми необхідно підвищити рівень державного фінансування, оптимізувати його розподіл між регіонами, а також активніше залучати міжнародних партнерів до підтримки програм реабілітації та соціального захисту ветеранів.

Додаково, слід наголосити на тому, що однією з основних причин затримок у наданні соціальних послуг ветеранам війни та членам їх сімей є недостатня автоматизація системи. Незважаючи на те, що ветерани війни готові користуватися сучасними електронними засобами для подачі заявок і відстеження статусу пільг, відсутність єдиного електронного державного реєстру ветеранів війни значно ускладнює цей процес. Інтегровані цифрові рішення могли б спростити процедури, зробити їх більш прозорими та забезпечити ефективний контроль за наданням послуг, що також допомогло б знизити рівень корупції. Однак, створення такої системи все ще залишається викликом для української держави [168; 178]. Тому ліквідація дублювання функцій та створення єдиного реєстру ветеранів війни є критично важливим завданням. Відсутність централізованої бази даних ускладнює координацію між державними структурами, що надають соціальні послуги. Крім того, це ускладнює моніторинг і аналіз ефективності програм.

Ключовим аспектом вирішення проблеми автоматизації та спрощення процедур надання соціальних пільг ветеранам війни та членам їх сімей, за словами колишньої Міністерки у справах ветеранів України Ю. Лапутіної, є створення єдиного електронного реєстру. Вона наголошувала, що це дозволить об’єднати всі необхідні дані, полегшити процес отримання допомоги та зробити його більш прозорим. Ю. Лапутіна підкреслювала, що такі цифрові рішення також можуть значно знизити рівень корупції, що є нагальною проблемою в системі соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей [75; 215]. Доцільно підкреслити, що Ю. Лапутіна подала у відставку в лютому 2024 року після критики щодо ефективності роботи Міністерства у справах ветеранів України, зокрема з боку ветеранських організацій, які висловлювали невдоволення тим, як були організовані соціальні програми [29].

Серед ключових проблемних аспектів також варто виділити нерівний доступ до послуг. Регіональна нерівність у наданні соціальних послуг є суттєвою проблемою, що зумовлює нерівний доступ ветеранів війни та членів

їх сімей до необхідної підтримки залежно від їхнього місця проживання. У великих містах, таких як Київ, Львів чи Одеса, існує значно більше можливостей для отримання медичних, психологічних та соціальних послуг завдяки наявності спеціалізованих установ, таких як реабілітаційний центр “UNBROKEN” у Львові чи клінічний військовий шпиталь у Києві. Проте у сільській місцевості або малих містах таких послуг часто немає [52; 125].

Наприклад, у селах Луганської області ветерани війни та члени їх сімей змушені долати десятки кілометрів, щоб отримати базову медичну допомогу або психологічну підтримку. Аналогічна ситуація спостерігається і в деяких громадах Черкаської області, де відсутність належної інфраструктури унеможливлює реалізацію програм реабілітації для ветеранів війни. За даними Міністерства охорони здоров’я України (2023), лише 30% медичних закладів у сільській місцевості мають необхідні ресурси для надання спеціалізованої допомоги ветеранам війни та членам їх сімей.

Крім того, у сільських регіонах часто бракує кваліфікованих фахівців. Наприклад, в аналізі громадської організації “Побратими” зазначається, що у більшості сільських районів Дніпропетровської області психологічну підтримку надають фахівці, які не мають належної підготовки для роботи з ветеранами війни, що сприяє поглибленню соціальної несправедливості та дискримінації за територіальним принципом.

Для вирішення даної проблеми необхідно ініціювати на державному рівні створення мережі мобільних реабілітаційних бригад, які забезпечать надання послуг у віддалених районах, а також впровадити державні програми з розвитку інфраструктури та залучення кваліфікованих фахівців до соціальної роботи в сільській місцевості для підтримки ветеранів війни та членів їх сімей. Наприклад, подібний підхід успішно реалізовано в Литві, де мобільні команди забезпечують доступ до реабілітаційних послуг навіть у найвіддаленіших регіонах.

Також варто відзначити проблему недостатньої підготовки кадрів. Фахівці, які працюють у сфері соціального захисту, часто не мають належної

підготовки для роботи з ветеранами війни та членами їх сімей. Відсутність спеціалізованих тренінгів, програм навчання та підвищення кваліфікації призводить до низького рівня обслуговування. Наприклад, за даними громадської організації “Побратими”, у багатьох регіонах України працівники центрів соціальної підтримки не проходять тренінгів з роботи із ветеранами, які мають ПТСР або інші психологічні травми, що створює ситуацію, коли ветерани війни та члени їх сімей не отримують належної допомоги, що поглиблює їхню соціальну ізоляцію.

Чинна система соціального захисту в Україні орієнтована на вирішення окремих проблем, однак часто ігнорує необхідність комплексного підходу. Наприклад, медичні, психологічні та соціальні послуги надаються розрізнено, без взаємодії між відповідними установами. Це призводить до втрати часу та ресурсів, а також до зниження ефективності реабілітації ветеранів.

За даними Міністерства у справах ветеранів України, лише 20% ветеранів, які потребують комплексної реабілітації, отримують послуги в повному обсязі. У багатьох випадках відсутня координація між органами охорони здоров'я, соціального захисту та юридичними структурами, що створює додаткові перешкоди для ветеранів.

Зокрема, проблема полягає в тому, що реабілітаційні центри часто не пристосовані до роботи з ветеранами, які мають складні поранення або потребують спеціалізованого лікування. Як відзначив директор медичного центру Superhumans А. Віленський, ситуація з реабілітацією в Україні довго була залежна від старих підходів, що не враховують сучасні виклики війни. Багато центрів не мають належної інфраструктури або достатньої кількості фахівців для роботи з ветеранами, які потребують протезування або інтенсивної психологічної допомоги [33]. Крім того, ветерани часто скаржаться на забюрократизованість процесу реабілітації. Варто відмітити, що багатьом пораненим важко отримати відповідні висновки медико-соціальних комісій, що ускладнює доступ до належних виплат та медичної допомоги. Ветерани іноді змушені самостійно займатися питаннями реабілітації, що

призводить до того, що деякі з них не витримують навантаження і “зникають з поля зору”, залишаючись без необхідної підтримки. Враховуючи це все, слід констатувати, що для покращення ситуації, необхідно розробити більш гнучкі програми, які б враховували індивідуальні потреби кожного ветерана та забезпечували доступ до якісних медичних і психологічних послуг.

Не можна також не підкреслити, що проблема обмеженості програм реабілітації ветеранів, особливо у віддалених регіонах, є однією з найбільших перешкод для доступу до якісної медичної допомоги та підтримки. Як зазначає, колишня заступниця Міністра охорони здоров'я України І. Микичак, у багатьох селах і невеликих містах відсутні реабілітаційні центри або ж вони не забезпечують повний спектр послуг через нестачу обладнання чи кваліфікованого персоналу. Наприклад, у Закарпатській та Чернівецькій областях відсутні достатньо потужні реабілітаційні центри, що спричиняє затримки у процесі реабілітації, оскільки ветерани війни змушені звертатися до медичних закладів в інших регіонах, часто значно віддалених від місця проживання [96]. Зазначене лише підсилює необхідність розширення доступу до спеціалізованих реабілітаційних програм та забезпечення належного фінансування для створення інфраструктури, особливо у віддалених регіонах України.

Недостатня увага до психологічної реабілітації також ідентифікується, як проблемний аспект у реалізації публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей в Україні, оскільки психологічний супровід ветеранів війни та членів їх сімей є однією з найслабших ланок системи соціального захисту в Україні. За даними Національного інституту стратегічних досліджень, лише 15% ветеранів, які потребують допомоги через ПТСР, отримують необхідну підтримку. Відсутність достатньої кількості кваліфікованих психологів та низький рівень фінансування програм психологічної реабілітації значно ускладнюють процес адаптації ветеранів до мирного життя.

Варто зауважити, що корупційні схеми у сфері соціального захисту

ветеранів також залишаються значною проблемою. Зловживання службовим становищем під час розподілу коштів та пільг, а також непрозорість процедур знижують довіру ветеранів до державних структур. За даними Transparency International (2022), понад 40% ветеранів вважають, що корупція є основною перешкодою для отримання соціальної допомоги.

Наприклад, у 2021 році було виявлено схему незаконного привласнення коштів у рамках програми забезпечення житлом ветеранів у Київській області, що призвело до втрати понад 10 мільйонів гривень. Для боротьби з корупцією необхідно впроваджувати цифрові платформи для моніторингу витрат та забезпечення прозорості процедур.

Багато ветеранів та членів їх сімей не знають про свої права, доступні пільги та програми підтримки. Однією з причин цього є недостатня інформаційна кампанія з боку державних структур. За даними соціологічного дослідження, проведеного VeteranHub (2023), лише 30% опитаних ветеранів зазначили, що отримали достатню інформацію про можливості соціального захисту. Відсутність доступних інструкцій та консультативних центрів ускладнює процес отримання допомоги. За даними досліджень Українського ветеранського фонду, зокрема, проведених у жовтні 2023 року, понад 60% ветеранів вважають, що на етапі їхньої реінтеграції важливіше залучати їх до інформування, зокрема у бізнесі та працевлаштуванні [73; 164]. Інформаційна підтримка повинна включати регулярні тренінги, освітні програми та консультативні гарячі лінії.

Реалізація публічного управління у сфері інформування ветеранів війни та членів їх сімей через існуючий додаток “Дія. Ветеран” також має низку недоліків. По-перше, це обмежений доступ для тих, хто не володіє достатнім рівнем цифрової грамотності або не має сучасних гаджетів і стабільного доступу до інтернету, що особливо стосується старших людей та мешканців сільської місцевості. По-друге, інтеграція додатка з реєстрами ветеранів підвищує ризики витоку персональних даних і зловмисного використання інформації. Ще одним недоліком є обмежені можливості персоналізації, коли

уніфікований підхід не враховує індивідуальні потреби ветеранів, наприклад, різницю у програмах соціальної підтримки для учасників ветеранів війни. Додатково, інформація у додатку може бути не завжди актуальною через труднощі вчасного оновлення інтегрованих реєстрів. Окрім того, масове використання платформи може викликати технічні збої, особливо у періоди підвищеного навантаження, як-от подача заявок на виплати.

Щодо порталу соціальної підтримки військових від Міністерства ветеранів України, також є певні недоліки. Надмірна кількість інформації на платформі ускладнює навігацію, особливо якщо структура сайту не є інтуїтивною. Обмежений зворотний зв'язок з користувачами створює труднощі у випадках, які потребують персонального підходу. Багато ветеранів війни та членів їх сімей можуть не знати про існування порталу через недостатню інформаційну кампанію. Як і у випадку з додатком "Дія. Ветеран", бар'єром для використання може стати низький рівень цифровізації у віддалених регіонах чи проблеми з доступом до інтернету. Крім того, функції порталу можуть дублювати можливості додатка, що спричиняє плутанину серед користувачів у виборі відповідного інструменту.

Обидва інструменти мають спільні проблеми. Недостатня координація між державними органами ускладнює інтеграцію баз даних та реєстрів, що негативно впливає на швидкість і якість послуг. Відсутність ефективних офлайн-альтернатив для ветеранів, які не можуть скористатися цифровими платформами, обмежує доступність послуг. Неврегульованість питань захисту даних та правового забезпечення цифрових платформ може знижувати рівень довіри ветеранів. Крім того, деякі категорії ветеранів, наприклад, особи з фізичними чи психічними травмами, стикаються з додатковими труднощами, адже інструменти не враховують їхні особливі потреби.

Таким чином, попри важливість модернізації через цифрові інструменти, ефективність додатка "Дія. Ветеран" та порталу соціальної підтримки залежить від вирішення зазначених недоліків. Варто приділити увагу підвищенню доступності платформ для всіх категорій ветеранів війни та

членів їх сімей, удосконаленню функціоналу та налагодженню якісного зворотного зв'язку.

Однією з ключових проблем у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні вважається також низький рівень довіри до державних органів. Явище має глибокі корені та зумовлене численними негативними прикладами у попередньому досвіді ветеранів під час звернень за допомогою.

Частою причиною недовіри є затримки у виплатах і наданні пільг, наприклад, компенсації за лікування чи придбання житла часто надходять із суттєвим запізненням. У багатьох випадках такі затримки тривають місяцями або навіть роками, змушуючи ветеранів шукати альтернативні джерела фінансування або взагалі відмовлятися від своїх прав. Також значний вплив має формальне ставлення до запитів. Часто звернення ветеранів війни до органів влади розглядаються без належної уваги до їхніх реальних потреб, оскільки під час подачі заявок на отримання статусу учасника бойових дій ветерани війни та члени їх сімей зіштовхуються з бюрократичними перепонами, необхідністю повторно надавати документи або пояснювати очевидні обставини.

Додатковою проблемою є брак прозорості в ухваленні рішень. Наприклад, процес розподілу житла для ветеранів війни та членів їх сімей часто сприймається як непрозорий. Критерії відбору та пріоритетність заявок не завжди публічно доступні, що породжує підозри у корупційних діях. Водночас інформація про статус звернень або результат розгляду заявок нерідко залишається недоступною. Недостатня комунікація між ветеранами та органами публічної влади погіршує ситуацію. Під час подачі заявок на реабілітаційні програми чи пільгові кредити немає чіткого механізму інформування про статус чи результати, через що ветерани війни змушені самостійно уточнювати деталі, витрачаючи час і нерви.

Ще одним аспектом є невиконання державою власних обіцянок. Часто анонсовані ініціативи, наприклад, розширення програм підтримки чи

створення нових реабілітаційних центрів, залишаються на рівні заяв, що лише посилює скептицизм ветеранів війни та членів їх сімей. Зокрема, у 2021–2022 роках було зафіксовано численні скарги ветеранів війни та членів їх сімей на затримки у виплатах компенсацій для придбання житла. У багатьох випадках це відбувалося через недостатнє фінансування або зміни у нормативно-правовій базі, які створювали додаткові труднощі.

Окрім цього, ветерани війни часто стикаються з проблемами під час реалізації права на безкоштовний проїзд у громадському транспорті. Попри офіційні гарантії, багато перевізників відмовляються виконувати ці зобов'язання через відсутність компенсацій від держави, що створює напруженість між ветеранами та транспортними компаніями.

Такі негативні приклади породжують недовіру до державної системи. Через попередній досвід ветерани війни та члени їх сімей уникають звернення до органів публічної влади, відмовляються від участі в програмах підтримки або шукають альтернативні шляхи вирішення своїх проблем, що знижує ефективність реалізації державної політики та сприяє соціальному відчуженню ветеранів.

Для наочного ознайомлення з основними викликами у системі соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей пропонується узагальнюючий рис. 2.6, який ілюструє, що система соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні стикається з численними викликами, що охоплюють усі аспекти її функціонування: від реалізації пільг до якості надання послуг. Складність отримання пільг, затримки у виплатах, низька якість соціальних послуг та обмеженість регіонального доступу свідчать про необхідність масштабного реформування. Основні шляхи вирішення проблем включають автоматизацію процесів, зменшення бюрократії, забезпечення прозорості у фінансуванні, підвищення кваліфікації кадрів та розробку комплексних програм, які враховують індивідуальні потреби ветеранів війни.

Рис. 2.6. Основні виклики в системі соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні та шляхи їх вирішення, *авторська розробка.*

Реалізація даних заходів сприятиме підвищенню довіри ветеранів війни та членів їх сімей до державних органів, покращенню ефективності соціального захисту та інтеграції ветеранів війни у суспільство, що є ключовим елементом сталого розвитку соціальної політики України.

При цьому не слід забувати про те, що на сьогоднішній день недосконаліть законодавчої бази та нормативно-правових актів є однією з головних перешкод для ефективної реалізації соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні. Чинні закони, які регулюють підтримку ветеранів війни та членів їх сімей, часто містять прогалини, що не дозволяють повністю задовольнити потреби ветеранів у реабілітації, медичній допомозі та соціальній адаптації. Застарілі норми не враховують специфіку сучасної війни,

яка призвела до появи нових викликів, зокрема потреби в більшій кількості психологічних та реабілітаційних програм для ветеранів з посттравматичним синдромом та важкими фізичними пораненнями.

Важливо також зазначити, що відсутність систематичного перегляду та оновлення нормативно-правових актів ускладнює адаптацію законодавства до нових реалій. Багато законів, прийнятих роками раніше, не враховують зростаючі потреби ветеранів, які виникли після початку повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році. Вказане створює ситуацію, коли навіть наявні програми підтримки не можуть ефективно реалізовуватися через правові обмеження або відсутність механізмів впровадження. Ветерани нерідко стикаються з бюрократичними перешкодами при доступі до соціальних пільг та допомоги, оскільки закони не відображають їхні реальні потреби [152].

Окрім цього, проблема інтеграції міжнародних стандартів у національне законодавство залишається невирішеною. Хоча Україна взяла на себе зобов'язання наблизити своє законодавство до європейських норм, це часто ускладнюється через відсутність належних фінансових ресурсів і браку координації між відповідними органами. Міжнародні стандарти, зокрема у сфері реабілітації та соціальної адаптації, могли б значно покращити якість послуг, які надаються ветеранам, однак їхнє впровадження вимагає комплексного підходу, який наразі не забезпечується [186].

Додатково, відсутність чіткого розподілу відповідальності між різними відомствами призводить до того, що багато програм залишаються недофінансованими або неефективними. Важливо забезпечити координацію між різними державними структурами та впровадити механізми моніторингу і контролю за виконанням соціальних програм для ветеранів, щоб уникнути дублювання функцій та неефективного використання коштів.

Відтак, варто констатувати, що для вирішення вказаних проблем необхідно систематично переглядати нормативно-правові акти, оновлювати їх відповідно до нових викликів і забезпечити гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами. Лише таким чином можна буде

створити ефективну систему соціального захисту ветеранів, яка відповідатиме їхнім реальним потребам. Враховуючи значні проблеми, пов'язані з недосконалістю нормативно-правових актів у сфері соціального захисту ветеранів, доцільно далі звернути увагу на ключові аспекти цих проблем, детально представлені на рис. 2.7.

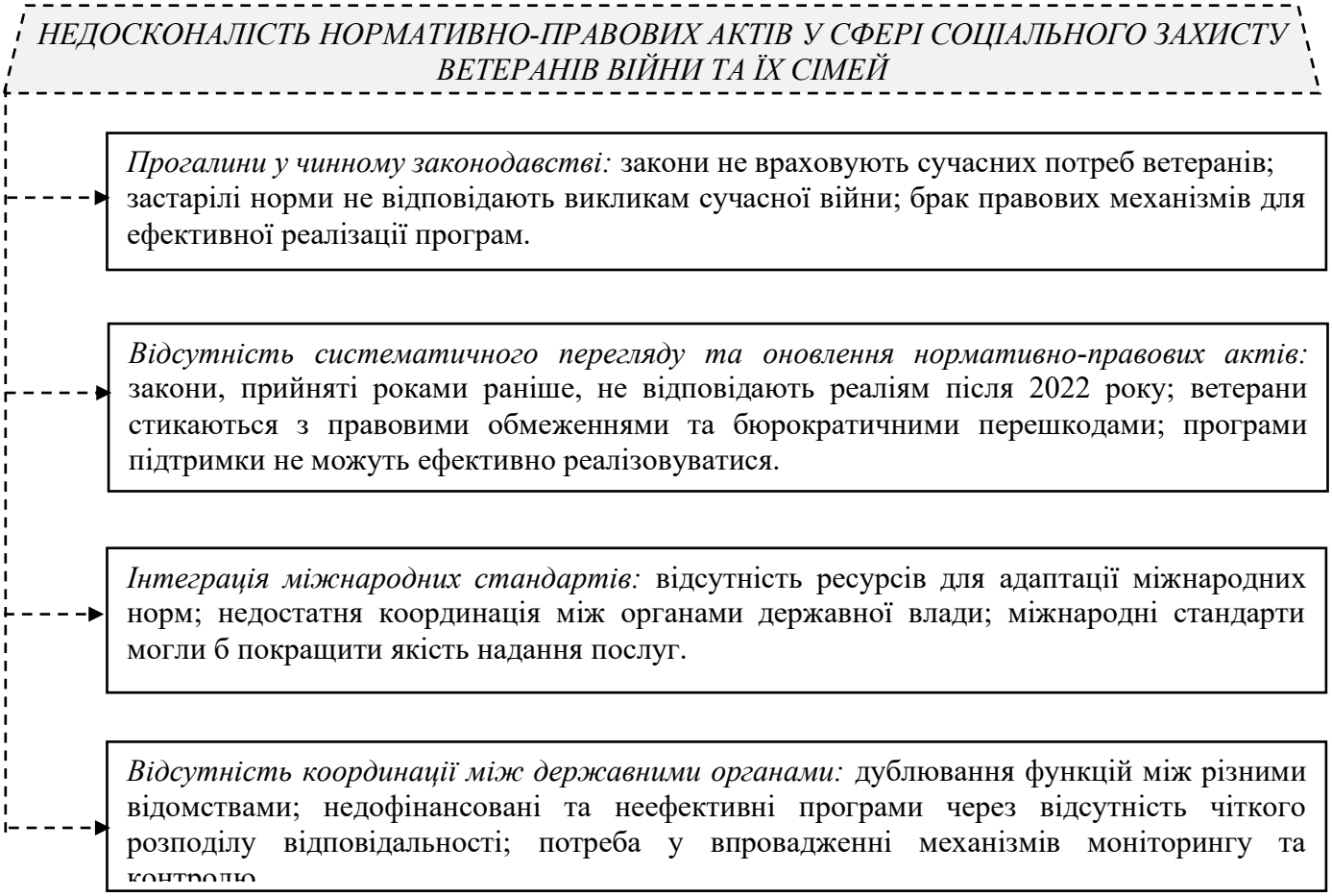

Рис. 2.7. Проблеми нормативно-правових актів у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей,

авторська розробка.

Отож, рис. 2.7. ілюструє, що прогалини в чинному законодавстві, відсутність систематичного перегляду та оновлення нормативно-правових актів, а також слабка інтеграція міжнародних стандартів значно ускладнюють реалізацію ефективної соціальної підтримки ветеранів. Недостатня координація між органами публічної влади та відсутність механізмів

моніторингу ведуть до дублювання функцій і неефективного використання ресурсів, що підриває ефективність програм підтримки.

Загалом, підсумовуючи розгляд ключових проблем у реалізації соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні, можна виділити кілька основних аспектів. По-перше, значною проблемою залишається складна бюрократична система, яка створює суттєві перешкоди для доступу ветеранів до соціальних пільг. Наявність численних документальних вимог та складних процедур уповільнює процес отримання допомоги. По-друге, неповне та нерегулярне фінансування, особливо в регіонах, обмежує можливості реалізації та забезпечення належної підтримки ветеранів. По-третє, недосконалість чинних нормативно-правових актів, що не враховує специфіку сучасних викликів, таких як поранення, посттравматичний синдром і реінтеграція до мирного життя, призводить до неефективної реалізації соціальних програм. Нарешті, відсутність ефективної координації між різними державними структурами, які відповідають за соціальний захист ветеранів, спричиняє дублювання функцій і затримки в наданні допомоги.

У зв’язку з вищеописаними проблемними аспектами пропонується спростити бюрократичні процедури через цифровізацію процесів і створення єдиної платформи для подання заявок ветеранами війни та членами їх сімей. Важливо забезпечити регулярне та повне фінансування програм підтримки ветеранів, особливо в регіонах, шляхом збільшення державного фінансування та залучення міжнародної допомоги. Необхідно оновити нормативно-правові акти, враховуючи сучасні виклики, такі як лікування посттравматичного синдрому та реінтеграція ветеранів війни у суспільство. Крім того, слід посилити координацію між органами публічної влади, запроваджуючи чіткий розподіл функцій та відповідальності для підвищення оперативності й ефективності соціальної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей.

2.3 Аналіз систем соціального захисту ветеранів війни у країнах ЄС та членах НАТО

Соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей у сучасному світі відіграє критично важливу роль, оскільки він не лише забезпечує підтримку тим, хто безпосередньо брав участь у бойових діях, але й сприяє зміцненню стабільності в суспільстві в цілому. Учасники військових конфліктів часто стикаються з фізичними та психологічними травмами, що вимагають тривалої реабілітації та інтеграції в цивільне життя. Надання ветеранам війни доступу до медичної допомоги, соціальних пільг і програм реінтеграції є не лише етичним обов'язком держав, але й необхідним кроком для забезпечення соціальної рівноваги та довгострокової стабільності.

Одним із ключових викликів, з якими стикаються ветерани війни та члени їх сімей, є недостатня адаптація систем соціального захисту до сучасних потреб. В умовах зростаючої кількості конфліктів, ветерани війни часто залишаються поза увагою, особливо в країнах, де соціальна політика має недостатній рівень розвитку. Питання доступу до якісних медичних послуг, фінансової підтримки, реабілітації та працевлаштування залишається актуальним як у розвинених державах, так і в тих, які тільки починають формувати відповідні системи.

Крім того, виклики для ветеранів війни та членів їх сімейне обмежуються лише питаннями фінансового чи медичного забезпечення. Важливо враховувати і їхнє психологічне здоров'я, оскільки посттравматичний стресовий розлад та інші психічні розлади стають все більш поширеними серед військових, які повертаються з зони бойових дій. У зв'язку з цим важливим стає розробка програм психосоціальної підтримки, які повинні бути не лише доступними, а й орієнтованими на довготривалу допомогу.

Виклики ускладнюються ще й тим, що системи соціального захисту в різних країнах мають різні підходи до вирішення цих питань, що зумовлює нерівний рівень підтримки для ветеранів. Країни ЄС та НАТО, наприклад,

мають відмінні моделі, які варіюються від добре розвинених і всебічних систем соціального захисту до таких, що лише частково забезпечують належну підтримку. Зазначене створює необхідність не лише для аналізу, але й для впровадження найкращих практик в інші країни, які прагнуть покращити становище своїх ветеранів.

Так, соціальний захист ветеранів війни має бути багатошаровим, інтегруючи медичну, соціальну, психологічну та фінансову підтримку, що дозволить ветеранам повноцінно адаптуватися до життя після служби. У глобальному контексті це означає, що країни мають співпрацювати, обмінюватися досвідом та розробляти спільні стандарти, що відповідають викликам часу і враховують індивідуальні потреби кожного ветерана.

Принагідно, звернути увагу на те, що міжнародні стандарти щодо соціального захисту ветеранів війни формують важливу основу для розробки національних політик у багатьох країнах світу. Основні документи, прийняті на рівні ООН, Європейського Союзу та НАТО, визначають ключові принципи та механізми, які мають бути впроваджені для забезпечення соціального захисту учасників військових дій. Наприклад, резолюції ООН закликають до дотримання прав ветеранів війни, підкреслюючи їхнє право на отримання відповідної медичної допомоги, психологічної підтримки та реінтеграційних послуг. Водночас документи ЄС зосереджені на соціальній та економічній інтеграції ветеранів війни, надаючи особливу увагу програмах професійної адаптації та довгострокової фінансової підтримки [120, с. 132].

Значну роль у цьому процесі відіграє також НАТО, де стандарти підтримки ветеранів війни формуються відповідно до військових зобов’язань країн-членів. Організація акцентує увагу на необхідності розробки комплексних програм реабілітації та реінтеграції, зокрема забезпечення доступу до високоякісної медичної допомоги та психосоціальних послуг. Такі програми є невід'ємною частиною політики НАТО, оскільки організація прагне забезпечити не лише фізичне та психологічне здоров’я ветеранів, але й їхню успішну адаптацію до цивільного життя після служби.

Доречно підкреслити, що роль міжнародних організацій у розвитку політики захисту ветеранів війни виходить за рамки простої декларації принципів. ООН, наприклад, розробляє конкретні програми допомоги для ветеранів з країн, що постраждали від конфліктів, сприяючи їхній реабілітації та соціальній інтеграції. ЄС активно підтримує держави-члени у створенні національних систем захисту ветеранів, надаючи фінансування та експертну допомогу для реалізації ефективних програм соціальної підтримки [82, с. 229]. Водночас НАТО фокусується на розробці єдиних стандартів, які можуть бути адаптовані для кожної країни-члена, враховуючи її специфічні потреби та можливості.

У цьому контексті міжнародна співпраця стає вирішальним фактором для покращення захисту ветеранів війни, оскільки досвід різних країн та організацій дозволяє знаходити найкращі підходи до вирішення проблем, з якими стикаються військовослужбовці після завершення активної служби. Таким чином, міжнародні документи та політика відіграють не лише нормативну, але й практичну роль у забезпеченні всебічного захисту ветеранів, створюючи фундамент для їхньої соціальної, економічної та психологічної стабільності у мирний час.

Варто зазначити, що міжнародні стандарти та політика захисту ветеранів війни, закріплені в ключових документах ООН, ЄС і НАТО, створюють міцний фундамент для впровадження національних систем підтримки, однак, успішність цих систем значною мірою залежить від того, наскільки ефективно кожна країна адаптує ці принципи до власних реалій. Країни ЄС демонструють широкий спектр підходів до соціального захисту ветеранів, базуючи свої програми на конкретних національних потребах, економічних можливостях та політичних пріоритетах. Різні моделі, розроблені окремими державами, мають спільну мету − забезпечити ветеранів повноцінним доступом до соціальних, медичних та реабілітаційних послуг, проте способи досягнення цієї мети суттєво різняться.

Система соціального захисту ветеранів війни у Франції, відома як “La

politique de reconnaissance et de solidarité envers les anciens combattants" (Політика визнання та солідарності стосовно ветеранів), демонструє приклад комплексного підходу, який охоплює широкий спектр послуг для ветеранів війни та членів їх сімей [107]. Ветерани війни отримують доступ до спеціалізованих клінік, де надаються медичні послуги для лікування фізичних і психологічних травм, таких як посттравматичний стресовий розлад. Лікування фізичних травм, реабілітаційні програми та психологічна допомога є ключовими елементами системи, які сприяють поверненню ветеранів до повноцінного життя.

Окрім медичної допомоги, важливою частиною французької системи є програми соціальної інтеграції, які надають можливості для професійної перепідготовки. Вказане особливо важливо для тих ветеранів війни, які шукають нові можливості на ринку праці після завершення військової служби. Держава фінансує курси, що дозволяють ветеранам війни набути нові професійні навички, полегшуючи процес їхньої реінтеграції у цивільне суспільство. Програми також охоплюють підтримку родин ветеранів, забезпечуючи їм доступ до соціальних пільг і послуг, що робить систему всеосяжною та орієнтованою на забезпечення стабільності й добробуту ветеранів та членів їх сімей [107, с. 351].

Таким чином, французька система є однією з найкомплексніших у Європі завдяки її інтегрованому підходу, що охоплює медичну, соціальну та професійну підтримку. Завдяки цьому ветерани війни та члени їх сімей отримують необхідні ресурси для адаптації до нових життєвих умов, що допомагає підтримувати їхню соціальну і психологічну стабільність після завершення служби.

Німецька система соціального захисту ветеранів, яка є складовою моделі "Versorgung für ehemalige Soldaten" (Забезпечення для колишніх солдатів), фокусується на забезпеченні фінансової стабільності та наданні соціальних гарантій ветеранам війни. Центральним компонентом даної системи є пенсійні виплати, які ретельно регулюються залежно від рангу ветерана, його

фізичного стану та наявності інвалідності, отриманої під час служби. Пенсії в Німеччині корелюються з рівнем травм або інших медичних ускладнень, що виникли під час військової служби, що забезпечує індивідуальний підхід і належний рівень фінансової допомоги для кожного ветерана відповідно війни до його конкретних потреб [213, с. 171].

Окрім фінансової підтримки, важливою складовою вказаної моделі є програми перепідготовки та реінтеграції ветеранів війни на ринок праці. Держава активно фінансує різноманітні навчальні курси та професійні тренінги, які допомагають ветеранам війни здобути нові навички та отримати конкурентоспроможну спеціальність. Окреслене особливо важливо для тих ветеранів війни, які через травми або інші обмеження не можуть повернутися до попередньої діяльності. Подібні програми сприяють поверненню ветеранів війни до активного життя і забезпечують їхнє стабільне працевлаштування.

Медична підтримка також є невід'ємною частиною німецької системи, оскільки завдяки їй ветерани війни, які зазнали тяжких травм або страждають на посттравматичний стресовий розлад, мають доступ до довготривалої реабілітації у спеціалізованих медичних установах. Окрім фізичної реабілітації, Німеччина пропонує програми психологічної підтримки, які допомагають ветеранам війни подолати психологічні травми, пов'язані з участю в бойових діях [88, с. 139]. Дана комплексна медична допомога забезпечує не лише фінансову, але й психологічну стабільність для ветеранів, роблячи систему "Versorgung für ehemalige Soldaten" ефективною та всеосяжною.

Проте, не можна оминути увагою і систему соціального захисту ветеранів у Польщі, відому як "System wsparcia weteranów" (Система підтримки ветеранів), вона пропонує широкий доступ до реабілітаційних та соціальних послуг, що дозволяє ветеранам війни та членам їх сімей поступово повернутися до повноцінного життя. Ключовим елементом даної системи є безкоштовна або пільгова реабілітація в спеціалізованих медичних центрах, де ветерани війни можуть отримати як фізичну, так і психологічну допомогу

[100, с. 157]. Такі центри надають комплексне лікування, яке включає програми відновлення після травм і лікування психологічних наслідків війни, таких як ПТСР. Важливим аспектом є те, що програми спрямовані на довготривалу підтримку, оскільки ветеранам часто потрібен тривалий період для повного одужання та адаптації.

Окрім медичної підтримки, “System wsparcia weteranów” приділяє значну увагу житловим питанням ветеранів та членів їх сімей, що є важливим чинником їхньої соціальної інтеграції. Держава надає ветеранам пільгові умови для придбання житла або отримання фінансової допомоги для покращення житлових умов, що сприяє стабільності та відчуттю безпеки. Ветерани також можуть скористатися спеціальними кредитними програмами або отримати субсидії на житло, що значно полегшує їхнє повернення до мирного життя [65, с. 104]. Таким чином, житлові програми є важливим інструментом, який допомагає ветеранам створити стабільне середовище для себе та членів своїх сімей.

Зазначений комплексний підхід, що включає медичну реабілітацію, соціальну допомогу та житлові пільги, робить “System wsparcia weteranów” ефективним механізмом для інтеграції ветеранів у суспільство. Така підтримка сприяє не лише фізичному та психологічному відновленню, але й забезпечує соціальну стабільність ветеранів у довгостроковій перспективі.

В Італії система соціального захисту ветеранів відома як “Sistema di assistenza ai veterani” (Система підтримки ветеранів) та орієнтована на всебічну медичну допомогу, що охоплює як фізичну, так і психологічну підтримку. Безкоштовні медичні послуги, доступні для ветеранів, охоплюють лікування фізичних травм, а також реабілітацію після поранень. Особлива увага приділяється лікуванню психологічних проблем, зокрема ПТСР, який є поширеним серед колишніх військових. Держава забезпечує доступ до психологічної допомоги та довготривалої терапії, що допомагає ветеранам справитися з наслідками бойових дій і повернутися до нормального життя [6, с. 14].

Система соціальної адаптації в Італії спрямована на те, щоб допомогти ветеранам повернутися до активної участі у суспільстві через зайнятість. Італійська держава активно підтримує ініціативи з перепідготовки ветеранів, надаючи їм можливість здобути нові професійні навички або підвищити кваліфікацію. Окреслене дає змогу військовим, які завершили службу, інтегруватися в цивільний ринок праці та отримати доступ до нових кар'єрних можливостей [158, с. 245]. Такі програми є важливими для підтримки економічної стабільності ветеранів та членів їх сімей, що дозволяє їм забезпечувати власний добробут після завершення військової служби.

Крім цього, Італія створює спеціальні програми для тих ветеранів, які потребують додаткової допомоги в адаптації до цивільного життя. Вказані програми передбачають як навчальні курси, так і консультації щодо працевлаштування, що робить ветеранів конкурентоспроможними на ринку праці. Загалом, італійська система прагне забезпечити ветеранів усіма необхідними інструментами для успішної реінтеграції, охоплюючи як медичні, так і соціальні аспекти їхнього життя.

Додатково, слід звернути увагу на іспанську систему підтримки ветеранів, що є частиною політики “Apoyo y protección a los veteranos” (Підтримка та захист ветеранів), вона орієнтована на надання фінансової допомоги та освітніх можливостей для тих, хто завершив військову службу. Ветерани щомісячно отримують соціальні виплати, які допомагають покривати їхні базові потреби, забезпечуючи фінансову стабільність після служби [194, с. 73]. Такий підхід дає змогу ветеранам не лише зберігати гідний рівень життя, але й мати підтримку під час їхньої адаптації до цивільного суспільства. Розмір виплат часто варіюється залежно від стажу служби та фізичного стану ветерана, що робить систему гнучкою та здатною адаптуватися до потреб кожного окремого випадку.

Однією з унікальних особливостей “Apoyo y protección a los veteranos” є державна підтримка освіти для ветеранів. Ветерани можуть безкоштовно здобувати вищу освіту в державних установах, що дозволяє їм оновити або

здобути нові професійні навички, необхідні для адаптації до цивільного ринку праці [18, с. 141]. Дана програма є не тільки інструментом соціальної адаптації, а й стратегічним підходом до інтеграції ветеранів у професійне життя, допомагаючи їм отримати нову кваліфікацію та розширити кар'єрні можливості.

Окрім освітніх програм, Іспанія активно розвиває програми зайнятості, орієнтовані на залучення ветеранів до роботи у приватному секторі. Завдяки співпраці з приватними компаніями, держава стимулює працевлаштування ветеранів, надаючи пільги та створюючи умови для їхньої інтеграції в робочі колективи. Вказані програми, що активно підтримуються як державою, так і бізнесом, сприяють прискоренню процесу адаптації ветеранів і забезпечують їм стабільне майбутнє на ринку праці.

При цьому не слід забувати про Швецію, яка є прикладом країни з високорозвиненою системою соціального захисту ветеранів, вона приділяє особливу увагу психосоціальній підтримці та довготривалій реабілітації. Основним аспектом шведської системи є лікування ПТСР, а також інших психологічних розладів, які можуть виникати внаслідок участі у бойових діях. Дана система, відома як "Veteranstödssystemet" (Система підтримки ветеранів), забезпечує ветеранам доступ до спеціалізованих медичних закладів, де вони можуть отримати повний спектр терапевтичних послуг, зокрема психологічне консультування, групову терапію та індивідуальні сеанси з психологами [56, с. 131]. Підтримка спрямована на довгострокову допомогу, оскільки психологічні травми часто потребують тривалого часу для лікування та відновлення.

Крім медичної та психологічної допомоги, Швеція активно розвиває програми соціальної інтеграції ветеранів у цивільне суспільство. Одним з ключових елементів цієї моделі є програми зайнятості, що сприяють поверненню ветеранів до професійного життя. Дані програми зосереджені на наданні можливостей для професійної перепідготовки та реінтеграції на ринок праці, забезпечуючи тим самим соціальну стабільність та фінансову

незалежність ветеранів [63, с. 191]. Також Швеція тісно співпрацює з місцевими органами влади та приватними компаніями, створюючи умови для ефективного працевлаштування ветеранів та забезпечуючи їхню професійну реалізацію після завершення військової служби у рамках публічно-приватного партнерства.

Зокрема, слід сказати, що шведська система є зразком всебічної підтримки ветеранів, поєднуючи медичну реабілітацію, психосоціальну допомогу та програми соціальної інтеграції. Окреслене забезпечує не лише фізичне та психологічне відновлення, але й повну адаптацію ветеранів до цивільного життя, допомагаючи їм знайти нове місце у суспільстві та забезпечити власний добробут після служби.

Однак, не можна оминути увагою і Фінляндію, яка вирізняється своєю розвиненою системою підтримки ветеранів, країна значну увагу приділяє пенсійним програмам, орієнтованим на визнання внеску військових у захист країни. Ветерани, які брали участь у бойових діях, отримують пенсійні виплати, розмір яких визначається на основі їхнього військового стажу, внеску в оборону країни та стану здоров’я після завершення служби. Фінансова підтримка забезпечує стабільний дохід для ветеранів і стає основою їхньої соціальної захищеності після завершення активної служби. Дана система є частиною моделі “Veteranipalkkiojärjestelmä” (Система пенсій для ветеранів), яка надає можливість отримувати не лише основну пенсію, а й додаткові виплати для ветеранів з інвалідністю.

Окрім фінансових виплат, Фінляндія пропонує ветеранам широкий спектр соціальних послуг, що сприяють їхній адаптації до мирного життя. Важливим елементом цієї системи є доступ до безкоштовної медичної допомоги, яка включає лікування фізичних травм і психологічну підтримку. Особлива увага приділяється реабілітаційним програмам для ветеранів, які мають проблеми зі здоров’ям після бойових дій [60, с. 111]. Крім того, Фінляндія пропонує житлові пільги, що полегшують ветеранам доступ до власного житла або його поліпшення. Вказане дозволяє створити стабільні

умови для ветеранів і їхніх родин, сприяючи їхній соціальній інтеграції.

Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що кожна з розглянутих країн має унікальну систему соціального захисту ветеранів, яка відповідає національним реаліям і викликам. Водночас, загальним для всіх є прагнення створити комплексну систему підтримки, що охоплює медичну, фінансову та соціальну допомогу, а також програми реабілітації та професійної адаптації.

Отож, можна зазначити, що системи соціального захисту ветеранів у країнах ЄС демонструють різноманітність підходів, що враховують національні особливості та соціальні потреби. Загальною метою є забезпечення всебічної підтримки ветеранам, яка включає медичні, психологічні, соціальні та фінансові елементи. Вказані системи адаптуються до викликів, з якими стикаються ветерани, забезпечуючи їхнє повернення до цивільного життя через реабілітацію, перепідготовку та інтеграцію в суспільство. З огляду на аналіз систем соціального захисту ветеранів у країнах ЄС, доцільно розширити дослідження, звернувши увагу на країни НАТО, адже їхній досвід також є важливим для розуміння загальної картини забезпечення соціального захисту ветеранів на міжнародному рівні.

В цьому контексті, доречно звернути увагу на те, що системи соціального захисту ветеранів у країнах НАТО мають свої характерні особливості, які базуються на багаторівневій підтримці, орієнтованій на забезпечення повного спектра послуг для ветеранів. Однією з найпередовіших систем є модель “U.S. Department of Veterans Affairs” (Департамент у справах ветеранів США), яка охоплює як медичну, так і соціальну підтримку ветеранів. Дана система забезпечує всебічний захист, включаючи лікування фізичних травм, реабілітацію та спеціальні програми для ветеранів, що страждають на посттравматичний стресовий розлад. Медична допомога є ключовим аспектом системи, де ветерани мають доступ до спеціалізованих медичних закладів та реабілітаційних центрів, які займаються відновленням як фізичного, так і психічного здоров'я.

Окрім медичних послуг, Департамент у справах ветеранів США також надає важливі соціальні пільги, зокрема житлові програми, які дозволяють ветеранам отримати власне житло або покращити існуючі житлові умови. Вказані програми спрямовані на створення стабільного середовища для ветеранів та членів їх сімей, що є критично важливим для їхньої соціальної адаптації.

Не менш важливим компонентом системи є освітні та професійні програми, що допомагають ветеранам адаптуватися до цивільного життя. Програма “G.I. Bill” дозволяє ветеранам отримати вищу освіту або пройти професійну підготовку, що відкриває нові можливості для їхньої кар’єри [70, с. 119]. Завдяки таким програмам ветерани мають змогу успішно інтегруватися в суспільство, отримати нові професійні навички та знайти стабільне працевлаштування.

Враховуючи це все, можна вважати, що система соціального захисту ветеранів у США є однією з найкомплексніших серед країн НАТО, забезпечуючи всебічну підтримку, що включає медичну допомогу, реабілітацію, житлові пільги, доступ до освіти та професійної підтримки.

При цьому не слід забувати про Канаду, яка вирізняється своєю розвиненою системою соціального захисту ветеранів, яка робить акцент на всебічній психологічній підтримці та професійній адаптації. Система “Veterans Affairs Canada” (Відділ у справах ветеранів Канади) забезпечує широкий спектр послуг, спрямованих на підтримку психічного здоров'я ветеранів. Особлива увага приділяється лікуванню ПТСР та інших психологічних проблем, пов’язаних із наслідками військової служби. Канада розробила спеціалізовані програми, що пропонують як індивідуальні, так і групові терапевтичні сесії для підтримки ветеранів у їхній боротьбі з психологічними травмами [19].

Однією з ключових складових канадської системи є реінтеграція ветеранів у цивільне суспільство. Програми професійної адаптації відіграють важливу роль у тому, щоб ветерани могли знайти нове місце на ринку праці

після завершення військової служби. У рамках зазначених програм ветеранам пропонується пройти професійну перепідготовку, яка допомагає їм здобути нові навички, необхідні для цивільних професій [19, с. 3]. Крім цього, освітні програми дозволяють ветеранам продовжити навчання та підвищити рівень своєї кваліфікації, що суттєво підвищує їхні шанси на успішне працевлаштування.

Канада додатково надає ветеранам активну підтримку у пошуку роботи через співпрацю з державними та приватними установами. Програми зайнятості забезпечують не тільки перепідготовку, але й доступ до консультацій щодо пошуку роботи, що допомагає ветеранам швидко адаптуватися до умов цивільного ринку праці [187, с. 379]. Вказане сприяє їхній соціальній стабільності, а також забезпечує фінансову незалежність.

Узагальнюючи вищевикладене, можна сказати, що Канадська система соціального захисту ветеранів є багатокомпонентною та орієнтованою на довготривалу підтримку ветеранів у всіх аспектах їхнього життя − від психологічної допомоги до професійної адаптації.

Додатково, слід звернути увагу на те, що у Великій Британії функціонує комплексна система соціальних пільг для ветеранів, відома як “Veterans UK” (Ветерани Великої Британії) [151]. Дана система забезпечує широкий спектр послуг для підтримки ветеранів, включаючи медичну допомогу, фінансову підтримку та реабілітацію. Одна з ключових особливостей системи полягає в активній співпраці між державними установами та благодійними організаціями, що дозволяє комплексно і гнучко реагувати на потреби ветеранів.

Медична допомога, яка є одним із центральних елементів системи, охоплює як лікування фізичних травм, так і психологічну підтримку, особливо важливу для ветеранів, які страждають на посттравматичний стресовий розлад. У рамках програми ветерани мають доступ до спеціалізованих медичних установ, де надається як первинна медична допомога, так і тривала реабілітація. Фінансова підтримка також є важливою складовою системи

“Veterans UK”. Ветерани мають можливість отримати пільгові кредити на житло, що дозволяє їм придбати власне житло або покращити існуючі житлові умови [151, с. 88]. Окрім цього, система надає інші види соціальної підтримки, включаючи щомісячні виплати та допомогу на покриття медичних витрат.

Особливу роль у функціонуванні системи відіграють благодійні організації, які не тільки підтримують ветеранів матеріально, але й активно залучаються до процесу реабілітації. Їхня участь сприяє наданню індивідуальної підтримки кожному ветерану, враховуючи його конкретні потреби та обставини. Завдяки цьому Британська система забезпечує комплексний підхід до соціальної адаптації ветеранів і їх повернення до цивільного життя. Загалом, можна зазначити, що система соціального захисту ветеранів у Великій Британії, є однією з найкомплексніших серед країн НАТО. Її унікальність полягає в поєднанні державної підтримки та активної участі благодійних і волонтерських організацій, що дозволяє надавати індивідуальну допомогу кожному ветерану. Медична, психологічна та фінансова підтримка, зокрема пільгові кредити на житло, роблять дану систему ефективним механізмом реабілітації та соціальної інтеграції ветеранів.

В свою чергу, Норвегія використовує систему “Veteranforvaltningen” (Управління у справах ветеранів), яка спрямована на забезпечення комплексної підтримки ветеранів, особливо у питаннях житла та освіти. Однією з ключових особливостей цієї системи є житлові пільги, що надаються ветеранам, які дозволяють їм отримати власне житло або поліпшити умови проживання на вигідних умовах [177, с. 251]. Такі програми створюють стабільність для ветеранів та членів їх сімей, полегшуючи їхню інтеграцію в суспільство після служби. Крім житлових пільг, “Veteranforvaltningen” пропонує широкий спектр освітніх програм, спрямованих на професійну перепідготовку та підвищення кваліфікації ветеранів. Ветерани мають можливість здобувати нові професії, що дозволяє їм адаптуватися до цивільного життя та досягти фінансової незалежності. Освіта та перекваліфікація вважаються важливими елементами соціальної стабілізації,

оскільки вони допомагають ветеранам бути конкурентоспроможними на ринку праці. Система також тісно співпрацює з місцевими організаціями, що дозволяє більш ефективно забезпечувати ветеранів необхідною підтримкою. Особлива увага приділяється ветеранам, які зазнали фізичних або психологічних травм під час служби [34, с. 84]. Програми реабілітації та психологічної підтримки розроблені для того, щоб допомогти ветеранам відновитися після травм і знайти своє місце в цивільному житті.

Таким чином, "Veteranforvaltningen" забезпечує комплексний підхід до соціальної адаптації ветеранів, охоплюючи їхні потреби у житлі, освіті та психологічній підтримці. Цікавим також є те, що у Данії функціонує система "Veteranstøtte" (Підтримка ветеранів), яка забезпечує всебічний захист ветеранів з акцентом на медичні та соціальні послуги. Особливу увагу приділяють психологічній допомозі, що робить данську систему особливо гнучкою та комплексною. Ветерани мають доступ до широкого спектру медичних послуг, серед яких фізична реабілітація, лікування ПТСР та інші види психологічної підтримки. Система також надає соціальні програми, що сприяють реінтеграції ветеранів у цивільне життя [163, с. 107]. Вказане включає освітню підтримку, що дозволяє ветеранам здобувати нові навички або підвищувати кваліфікацію, а також програми працевлаштування, які допомагають знайти нову роботу. Житлові пільги є важливою складовою даної системи, забезпечуючи ветеранам можливість отримати власне житло на пільгових умовах або поліпшити свої житлові умови.

В цілому, система "Veteranstøtte" у Данії демонструє високий рівень комплексної підтримки для ветеранів, охоплюючи як медичні, так і соціальні аспекти. Особливий акцент робиться на психологічній допомозі, що є важливим елементом успішної реабілітації ветеранів після військової служби. Завдяки гнучкості програми, ветерани можуть отримати індивідуально налаштовану підтримку, включаючи освітні можливості, житлові пільги та допомогу з працевлаштуванням, що сприяє їхній успішній соціальній інтеграції та поверненню до цивільного життя.

Нідерланди пропонують ветеранам системні програми реабілітації та соціальної інтеграції через систему “Veteraneninstituu” (Інститут ветеранів). Дана система охоплює як медичну допомогу, так і професійну підтримку, надаючи ветеранам можливість відновитися після служби та успішно адаптуватися до цивільного життя. Програми спрямовані на лікування фізичних та психологічних травм, зокрема ПТСР, а також на забезпечення професійної перепідготовки, що допомагає ветеранам отримати нові знання та навички. Особливий акцент робиться на індивідуальній підтримці, яка дозволяє кожному ветерану отримати ті ресурси, які найкраще відповідають його потребам. Програми навчання та зайнятості допомагають ветеранам повернутися на ринок праці та забезпечити стабільне майбутнє [173, с. 155]. Такий підхід сприяє соціальній інтеграції ветеранів, полегшуючи їхню адаптацію до цивільного життя.

Нідерланди відзначаються індивідуальним підходом до реабілітації ветеранів, де кожен отримує персоналізовану підтримку, необхідну для успішної інтеграції в суспільство. Система “Veteraneninstituut” забезпечує ветеранів не лише медичними та психологічними послугами, а й можливістю професійної адаптації, що робить її ефективним інструментом соціальної підтримки.

Узагальнюючи вищевикладене, варто вважати, що системи соціального захисту ветеранів у країнах НАТО демонструють різноманіття підходів, однак усі вони об’єднані прагненням забезпечити ветеранам високий рівень медичної, психологічної та соціальної підтримки. Кожна країна намагається адаптувати свої програми відповідно до національних потреб та ресурсів, пропонуючи ветеранам широкий спектр послуг для їхньої успішної реінтеграції.

Враховуючи різноманітні підходи до соціального захисту ветеранів у країнах ЄС та НАТО, доцільно порівняти ключові аспекти підтримки, які надаються ветеранам у кожній із країн. Вказане дозволить виявити спільні риси та унікальні особливості кожної системи.

Таблиця 2.1.

Ключові аспекти соціального захисту ветеранів війни у країнах ЄС та НАТО: порівняльна таблиця

Країна	Медична допомога	Психологічна підтримка	Фінансова підтримка	Програми реінтеграції
Франція	Доступ до спеціалізованих клінік, реабілітаційні програми.	Лікування ПТСР, психологічна допомога.	Фінансування медичних і соціальних програм.	Професійна перепідготовка, підтримка родин.
Німеччина	Реабілітація у спеціалізованих центрах.	Довготривала терапія ПТСР, психологічна підтримка.	Пенсії залежно від травм, програми працевлаштування.	Професійні тренінги, курси перекваліфікації.
Польща	Безкоштовна реабілітація у спеціалізованих центрах.	Підтримка ПТСР, довготривалі програми відновлення.	Житлові пільги, субсидії на житло.	Соціальна підтримка родин ветеранів, програми інтеграції.
Італія	Безкоштовна медична допомога, лікування фізичних травм.	Лікування ПТСР, довготривала психологічна допомога.	Фінансова підтримка програм реабілітації.	Професійна адаптація, консультації щодо працевлаштування.
Канада	Широкий спектр медичних послуг.	Індивідуальні та групові терапевтичні сесії.	Щомісячні соціальні виплати.	Професійна адаптація, освітні програми.
США	Доступ до спеціалізованих медичних закладів.	Програми лікування ПТСР.	Житлові пільги, фінансова підтримка.	Освітні програми, професійна підготовка.
Швеція	Спеціалізовані медичні установи для реабілітації.	Групова терапія, індивідуальні консультації.	Підтримка працевлаштування.	Професійна перепідготовка, партнерство з приватними компаніями.
Велика Британія	Первинна медична допомога, тривала реабілітація.	Активна співпраця з благодійними організаціями.	Пільгові кредити на житло, щомісячні виплати.	Соціальна адаптація, індивідуальна допомога.

Таблицю складено автором на основі аналізу джерел [14;19; 34; 56; 60; 63; 65; 70; 82; 88; 100; 107; 120; 151; 158; 163; 173; 177; 187; 194; 213].

Аналіз порівняльної таблиці ключових аспектів соціального захисту ветеранів війни у країнах ЄС та НАТО свідчить про те, що ці системи мають комплексний характер і спрямовані на забезпечення всебічної підтримки ветеранів. Основні напрями включають медичну допомогу, психологічну підтримку, фінансову стабільність та програми реінтеграції в суспільство. У більшості країн надається доступ до спеціалізованих клінік та реабілітаційних центрів, де ветерани можуть отримувати лікування фізичних та психологічних травм, зокрема ПТСР. Психологічна підтримка є невід'ємною частиною цих систем, що свідчить про усвідомлення важливості подолання наслідків бойового досвіду.

Фінансова підтримка у вигляді пенсій, житлових пільг та щомісячних виплат допомагає ветеранам забезпечувати базові потреби, а програми професійної адаптації й перепідготовки сприяють їхньому поверненню до цивільного життя. Особливістю більшості систем є інтегрований підхід, який враховує потреби не лише ветеранів, але й членів їхніх сімей. Водночас рівень підтримки залежить від економічних можливостей кожної країни, що визначає масштаб та доступність послуг.

Таким чином, системи соціального захисту в країнах ЄС та НАТО є ефективними моделями, що поєднують медичну, психологічну, фінансову та соціальну підтримку, забезпечуючи ветеранам умови для стабільної адаптації до мирного життя. Україні доцільно врахувати цей досвід для вдосконалення власної системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

Водночас, з огляду на нові глобальні виклики, такі як повномасштабна війна в Україні, системи соціального захисту в країнах ЄС і НАТО змушені адаптуватися до зміненої реальності. Даний конфлікт виявив нові потреби як для власних ветеранів вищевказаних країн, так і для українських військовослужбовців, які шукають підтримки за кордоном. Зокрема, українські військовослужбовці, які зазнали поранень на полі бою, отримали можливість проходити реабілітацію в країнах ЄС та НАТО. Ці держави надають доступ до високоякісних медичних послуг, включаючи спеціалізовані

програми для лікування фізичних травм та ПТСР.

Необхідно зауважити, що у Франції українські військовослужбовці проходять лікування в спеціалізованих клініках, де надається комплексна медична допомога, зокрема для лікування фізичних травм, протезування та терапії ПТСР. Французькі медичні заклади пропонують широкий спектр реабілітаційних послуг, які дозволяють українським військовим отримати якісне лікування та повноцінно відновити фізичне й психологічне здоров'я.

Крім того, Франція забезпечує програми професійної перепідготовки для військовослужбовців, що дозволяють їм здобути нові навички та успішно інтегруватися в цивільне життя. Дані програми сприяють адаптації ветеранів до мирного середовища, забезпечуючи їм нові можливості для працевлаштування та розвитку кар’єри після завершення військової служби. Члени сімей українських військовослужбовців, які переїхали до Франції, також мають доступ до широкого спектру соціальних послуг. Окреслене включає медичну допомогу, освітні програми для дітей та фінансову підтримку [103, с. 8]. Франція надає можливість родинам інтегруватися у французьке суспільство, забезпечуючи їх необхідною допомогою для комфортного життя та адаптації.

Цікавим також є те, що у Німеччині діє потужна система реабілітації, яка включає як фізичне, так і психологічне відновлення для українських військовослужбовців. Німецькі реабілітаційні центри забезпечують високоякісне лікування складних травм, таких як поранення кінцівок та опіки, а також проводять терапію для військових, які страждають на ПТСР. Окрім медичної допомоги, військові мають доступ до комплексної реабілітації, що охоплює фізичне відновлення та тривалу психологічну підтримку. Німеччина додатково пропонує програми професійної перепідготовки, що дозволяють військовим здобути нові професійні навички та допомагають у їхній соціальній інтеграції після повернення до мирного життя. Такі програми сприяють адаптації військовослужбовців до нових умов та забезпечують їх необхідними ресурсами для продовження кар'єри в цивільному секторі.

Члени сімей українських військовослужбовців, які перебувають у Німеччині, також отримують підтримку. Зазначене включає доступ до медичних послуг, освітніх програм для дітей, а також фінансову допомогу. Завдяки цим програмам сім'ї мають можливість адаптуватися до життя в новій країні, отримуючи необхідну підтримку для забезпечення стабільності та благополуччя.

Не можна проігнорувати той момент, що Польща є однією з головних країн, що приймають українських військових для реабілітації. Польські медичні центри спеціалізуються на лікуванні фізичних травм, зокрема на складних випадках, таких як протезування кінцівок, а також забезпечують комплексну психологічну підтримку для військовослужбовців, які страждають на ПТСР та інші психічні розлади, пов`язані з бойовими діями. Польські фахівці надають українським військовим реабілітаційні послуги на високому рівні, допомагаючи їм як фізично, так і психологічно відновитися після поранень.

Окрім медичних послуг, Польща активно розвиває програми соціальної інтеграції, що допомагають українським ветеранам війни повернутися до цивільного життя. Вказані програми включають професійну перепідготовку, яка дозволяє військовослужбовцям здобути нові навички та спеціальності, необхідні для успішної кар’єри в мирному житті. Польща також сприяє соціальній адаптації, допомагаючи військовим інтегруватися в місцеве суспільство та отримати доступ до ринку праці. Члени сімей українських ветеранів війни, які перебувають у Польщі, отримують доступ до медичних послуг, соціальних виплат і освітніх програм для дітей [103, с. 10]. Польща надає підтримку сім’ям у процесі їх адаптації до нових умов життя, забезпечуючи стабільність та благополуччя для тих, хто був змушений покинути Україну через війну.

В свою чергу, в Італії українські військові отримують доступ до медичних центрів, які спеціалізуються на лікуванні фізичних травм і психологічних розладів, зокрема ПТСР. Італійська медична система

забезпечує комплексну реабілітацію, яка включає не лише фізичне відновлення, але й тривалу психологічну підтримку для військовослужбовців. Окреслені послуги допомагають військовим відновити фізичне та психічне здоров'я після поранень, отриманих на полі бою.

Крім того, Італія надає соціальну допомогу та програми професійної підготовки для українських військових, що дозволяє їм здобути нові навички й інтегруватися в мирне життя. Програми з професійної перепідготовки спрямовані на те, щоб допомогти військовим адаптуватися до нових умов і знайти роботу в цивільному секторі. Члени сімей українських військовослужбовців, які переїхали до Італії, також можуть скористатися соціальними послугами, включаючи медичну допомогу, фінансову підтримку та доступ до освітніх програм для дітей. Зазначене сприяє адаптації родин до нових умов життя, забезпечуючи їм стабільність і необхідну підтримку для комфортного перебування в країні.

Заслуговує на увагу також те, що в Іспанії українські військові мають можливість скористатися реабілітаційними послугами, які охоплюють як фізичну реабілітацію, так і лікування ПТСР. Іспанські медичні центри спеціалізуються на лікуванні військових з бойовими травмами, пропонуючи висококваліфіковану медичну допомогу, спрямовану на відновлення здоров’я та реінтеграцію. Реабілітаційні програми включають комплексний підхід, що допомагає українським військовим відновити фізичне здоров'я, а також подолати психологічні наслідки війни.

Іспанія також пропонує програми професійної перепідготовки для українських військовослужбовців, що допомагає їм здобути нові навички та можливості для інтеграції у цивільне суспільство. Вказані програми спрямовані на підтримку ветеранів у їхньому переході від військової кар'єри до мирного життя, забезпечуючи їм професійні знання та навички, необхідні для працевлаштування в цивільному секторі. Члени сімей українських військовослужбовців, які переїхали до Іспанії, також можуть розраховувати на соціальну підтримку, включаючи доступ до медичних послуг, освітніх

програм для дітей та фінансової допомоги. Іспанія активно сприяє адаптації родин до життя в нових умовах, забезпечуючи їм стабільність і доступ до необхідних ресурсів для комфортного проживання.

На додаток до цього, слід звернути увагу на те, що у Швеції військові з України можуть пройти лікування у спеціалізованих медичних центрах, де надаються послуги для відновлення після фізичних травм та лікування психологічних розладів, зокрема ПТСР. Шведські медичні установи мають високий рівень підготовки для роботи з військовими, які постраждали внаслідок бойових дій, забезпечуючи їм комплексну реабілітацію, що включає як фізичне, так і психологічне відновлення. Швеція також надає програми соціальної адаптації та реабілітації, які допомагають українським військовослужбовцям інтегруватися у мирне життя. Вказані програми охоплюють професійну перепідготовку, що дозволяє військовим здобути нові навички, необхідні для працевлаштування у цивільному секторі, та забезпечують соціальну підтримку в процесі їх адаптації. Члени сімей українських військових у Швеції мають доступ до медичних послуг, освітніх програм для дітей та фінансової підтримки [184, с. 6]. Такі заходи допомагають родинам адаптуватися до нового життя в країні, забезпечуючи їм необхідні ресурси для комфортного і стабільного проживання.

При цьому не слід забувати про Фінляндію, яка надає допомогу українським військовослужбовцям через свої реабілітаційні програми, які включають лікування фізичних травм та ПТСР. Фінські медичні центри забезпечують комплексне лікування, спрямоване на відновлення фізичного та психологічного здоров'я військових, надаючи їм необхідну підтримку в процесі реабілітації. Окрім медичних послуг, військовослужбовці отримують соціальну підтримку, що допомагає їм інтегруватися в нове середовище та адаптуватися до мирного життя. Фінляндія також пропонує освітні програми для членів сімей українських військових, що дозволяє дітям продовжувати навчання в місцевих школах та отримувати доступ до додаткових освітніх ресурсів. Окрім цього, сім'ї військовослужбовців мають доступ до медичних

послуг та соціальної підтримки, що сприяє їхній стабільній адаптації до нових умов життя в країні [184, с. 7]. Вказані заходи допомагають забезпечити як військовим, так і їхнім родинам необхідну допомогу для комфортного життя та успішної інтеграції в фінське суспільство.

Для більш наочного відображення ключових аспектів надання медичної та соціальної підтримки українським військовослужбовцям і їхнім родинам у країнах ЄС, варто звернути увагу на таблицю 2.2, де представлені основні характеристики цієї допомоги в кожній із зазначених країн.

Таблиця 2.2.

Медична та соціальна підтримка українських ветеранів війни та членів їх сімей у країнах ЄС

<table>
<tr><th>Країна</th><th>Медична допомога та ПТСР</th><th>Перепідготовка та інтеграція</th><th>Допомога сім'ям</th></tr>
<tr><td>Франція</td><td>Лікування травм, ПТСР</td><td>Перепідготовка, інтеграція</td><td>Медичні, освітні програми, фінансова підтримка</td></tr>
<tr><td>Німеччина</td><td rowspan="3">Лікування складних травм, ПТСР</td><td rowspan="2">Перепідготовка, соціальна інтеграція</td><td>Медичні послуги, освітні програми, фінансова допомога</td></tr>
<tr><td>Польща</td><td>Медичні, освітні програми, соціальні виплати</td></tr>
<tr><td>Італія</td><td rowspan="3">Перепідготовка, адаптація</td><td>Медичні, освітні програми, фінансова підтримка</td></tr>
<tr><td>Іспанія</td><td rowspan="2">Реабілітація, ПТСР</td><td>Медичні послуги, освітні програми, фінансова допомога</td></tr>
<tr><td>Швеція</td><td>Медичні послуги, освітні програми для дітей, фінансова підтримка</td></tr>
<tr><td>Фінляндія</td><td>Лікування травм, ПТСР</td><td>Інтеграція, соціальна підтримка</td><td>Освітні програми, медична допомога, соціальна підтримка</td></tr>
</table>

Таблицю складено автором на основі аналізу джерел [103; 184].

Так, можна сказати, що країни ЄС надають широкий спектр медичних, психологічних та соціальних послуг українським ветеранам війни та членам їх сімей. У кожній країні є свої особливості, але загальною метою є забезпечення повноцінної реабілітації та інтеграції ветеранів війни у цивільне життя. Важливими складовими є лікування фізичних травм і ПТСР, а також програми професійної перепідготовки та соціальної підтримки. Члени сімей українських військових також отримують доступ до медичних і освітніх послуг, що сприяє

їх адаптації до нових умов життя. Однак слід звернути увагу на те, що країни НАТО також відіграють важливу роль у наданні підтримки українським ветеранам війни та членам їх сімей. Вони пропонують свої унікальні програми реабілітації, психологічної підтримки та соціальної адаптації, що сприяють інтеграції ветеранів війни у мирне життя.

В цьому контексті, доречно звернути увагу на те, що у США українські ветерани війни мають можливість проходити реабілітацію в провідних медичних закладах, які спеціалізуються на лікуванні поранень і психологічних травм, зокрема ПТСР. Система підтримки ветеранів війни у США надає широкий спектр послуг, від фізичної реабілітації до психологічної допомоги та професійної перепідготовки, що дозволяє українським військовим успішно адаптуватися до цивільного життя. Важливим елементом є також соціальний захист, який включає доступ до житлових програм, фінансову підтримку, а також допомогу у працевлаштуванні для тих, хто завершив службу. Такі програми спрямовані на те, щоб військові могли швидко інтегруватися в суспільство та забезпечити себе і свої родини.

Щодо членів сімей українських ветеранів війни та членів їх сімей, які переїхали до США, держава надає широкий спектр соціальних програм. Сім'ї мають доступ до медичних послуг, соціальних виплат, а також освітніх програм для дітей. Зазначене включає право на безкоштовне навчання в державних школах та доступ до додаткових соціальних пільг [28, с. 56]. Особлива увага приділяється психологічній підтримці членів сімей, які також пережили наслідки війни, забезпечуючи їм необхідну допомогу для адаптації до нових умов життя.

Канада також надає допомогу українським військовослужбовцям через свої програми реабілітації, які включають лікування травм та психологічну підтримку. Українські ветерани війни, які проходять реабілітацію в Канаді, отримують доступ до спеціалізованих медичних центрів, де надаються послуги, зокрема з лікування ПТСР, фізичної реабілітації та довготривалої психологічної підтримки. Крім того, Канада пропонує програми професійної

перепідготовки, що дозволяють ветеранам війни з України успішно інтегруватися в цивільне життя.

Окремо варто зазначити наявність соціальних програм, які надають фінансову підтримку та допомогу у пошуку роботи, що сприяє швидшій реінтеграції військових у канадське суспільство. Для членів сімей українських ветеранів війни Канада також пропонує значний спектр соціальних послуг. Сім'ї мають доступ до медичних послуг, соціальних виплат і освітніх програм для дітей, що включають право на безкоштовне навчання в державних школах і доступ до соціальних пільг. Такі програми допомагають членам сімей ветеранів адаптуватися до життя в новій країні та забезпечують психологічну підтримку для тих, хто пережив стресові ситуації, пов'язані з війною.

Проте, не можна оминути увагою і те, що у Великій Британії українські ветерани війни можуть проходити лікування та реабілітацію в спеціалізованих центрах для ветеранів. Британська система реабілітації має великий досвід роботи з військовими, які постраждали внаслідок конфліктів, і пропонує фізичну та психологічну підтримку, включаючи лікування ПТСР, фізичну реабілітацію, а також довготривалу психологічну допомогу. Крім того, існують програми для професійного розвитку, які допомагають військовим здобути нові навички або перепідготуватися для інтеграції в цивільне життя. Британська система також включає елементи соціального захисту, такі як фінансова підтримка та допомога в пошуку житла [191, с. 185].

Для членів сімей українських ветеранів війни Велика Британія надає комплексну соціальну підтримку, яка включає доступ до медичних послуг, соціальних виплат та освітніх програм для дітей. Діти мають можливість навчатися в британських школах, а родини можуть користуватися психологічною допомогою для подолання стресу, спричиненого війною та адаптацією до нових умов життя. Вказане допомагає забезпечити стабільність і благополуччя українських сімей, які переїхали до Великої Британії.

Не менш важливим є те, що Норвегія активно підтримує українських ветеранів війни через свої програми реабілітації, які спрямовані на інтеграцію

поранених військових у суспільство. Норвезька система надає медичні послуги, зокрема лікування фізичних травм та психологічну допомогу для військовослужбовців, що постраждали внаслідок бойових дій. Особлива увага приділяється реабілітації після ПТСР, а також тривалій підтримці в процесі відновлення. Крім того, військові можуть скористатися житловими субсидіями, які допомагають їм забезпечити належні умови для проживання після завершення служби. Для членів сімей українських ветеранів війни Норвегія також пропонує освітні програми для дітей, які дозволяють їм продовжувати навчання у школах країни, а також соціальну та медичну допомогу для членів сімей ветеранів війни. Окреслене включає доступ до психологічних консультацій та програм підтримки, що сприяють адаптації до нового життя. Завдяки цим заходам, Норвегія забезпечує стабільність та інтеграцію для українських ветеранів війни та членів їх сімей

Заслуговує на увагу також те, що у Данії українські ветерани війни можуть користуватися послугами медичних і реабілітаційних центрів, які надають підтримку в лікуванні фізичних та психологічних травм, зокрема через лікування ПТСР та комплексну фізичну реабілітацію. Данські медичні установи мають досвід роботи з ветеранами та забезпечують високий рівень медичних послуг для тих, хто постраждав від бойових дій. Крім того, Данія пропонує програми професійної перепідготовки, що допомагають військовим отримати нові професійні навички та забезпечити успішну інтеграцію в цивільне життя після завершення служби. Члени сімей українських ветеранів війни також мають доступ до соціальних програм у Данії. Зазначене включає медичне обслуговування, освітні програми для дітей, які можуть безкоштовно навчатися в місцевих школах, а також фінансову підтримку. Данія також пропонує психологічну підтримку для членів сімей ветеранів війни, щоб допомогти їм адаптуватися до нових умов життя після переїзду.

Нідерланди також активно залучені до надання медичної допомоги українським ветеранам війни. Ветерани війни мають доступ до спеціалізованих медичних центрів, де їм надаються реабілітаційні послуги, що

включають лікування фізичних травм, реабілітацію після поранень, а також психологічну підтримку, зокрема для осіб з ПТСР [212, с. 151]. Нідерландські медичні заклади забезпечують комплексний підхід до лікування, пропонуючи індивідуалізовані плани реабілітації, що дозволяють максимально відновити фізичне та психологічне здоров'я.

Окрім медичної допомоги, Нідерланди пропонують програми соціальної адаптації для українських ветеранів війни, які включають професійну перепідготовку та допомогу в інтеграції на ринок праці. Зазначене дозволяє ветеранам війни здобути нові навички, що сприяє їхній реінтеграції в суспільство. Члени сімей українських ветеранів війни, які переїхали до Нідерландів, також можуть скористатися соціальними програмами, включаючи доступ до медичних послуг, освітні програми для дітей та фінансову підтримку. Це допомагає родинам адаптуватися до життя в новій країні, забезпечуючи стабільність та необхідну підтримку. Для наочного відображення основних аспектів надання медичної, психологічної та соціальної підтримки українським ветеранам війни та членам їх сімей у країнах НАТО, нижче наведено таблицю 2.3. з ключовими характеристиками допомоги.

Таблиця 2.3.

Медична, психологічна та соціальна підтримка українських ветеранів війни та членів їх сімей у країнах НАТО

Країна	*Медична допомога та ПТСР*	*Перепідготовка та інтеграція*	*Допомога сім'ям*
США	Лікування травм, ПТСР, фізична реабілітація	Професійна перепідготовка, соціальна адаптація	Медичні послуги, освітні програми, фінансова підтримка
Канада	Лікування травм, ПТСР, фізична реабілітація	Професійна перепідготовка, допомога у працевлаштуванні	Медичні послуги, соціальні виплати, освітні програми для дітей
Велика Британія	Лікування ПТСР, фізична та психологічна реабілітація	Професійна перепідготовка, допомога в пошуку житла	Медичні послуги, освітні програми для дітей, соціальні виплати
Норвегія	Лікування травм, ПТСР	Професійна інтеграція, житлові	Освітні програми для дітей, соціальна та медична

		субсидії	допомога
Данія	Лікування травм, ПТСР	Професійна перепідготовка, соціальна адаптація	Медичні послуги, освітні програми для дітей, фінансова підтримка
Нідерланди	Лікування травм, реабілітація, ПТСР	Професійна перепідготовка, допомога з працевлаштування	Медичні послуги, освітні програми, фінансова підтримка

Таблицю складено автором на основі аналізу джерел [28; 191; 212].

Так, можна сказати, що країни НАТО активно адаптують свої системи соціальної підтримки для українських ветеранів війни та членів їх сімей, забезпечуючи їм доступ до медичної допомоги, реабілітації та програм соціальної адаптації.

В цілому, огляд систем соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей у країнах ЄС та НАТО показує, що вони використовують різні підходи, спрямовані на всебічну підтримку військовослужбовців. Особлива увага приділяється забезпеченню фізичної, психологічної та соціальної допомоги, що включає медичну реабілітацію, психологічну підтримку і соціальну інтеграцію ветеранів війни та членів їх сімей. Більшість країн надають значну увагу комплексним програмам медичної реабілітації та психологічної допомоги, особливо для ветеранів, які постраждали від фізичних травм і психологічних наслідків війни, таких як ПТСР. Наприклад, Франція та Німеччина забезпечують високоякісні медичні послуги, включаючи спеціалізовані клініки для реабілітації, що дозволяє ветеранам війни отримати повний спектр допомоги, від лікування травм до тривалої психологічної підтримки. Крім медичної допомоги, особливу увагу приділяють професійній перепідготовці та соціальній інтеграції. Польща, наприклад, активно впроваджує програми перепідготовки, спрямовані на підготовку ветеранів війни до цивільного життя через здобуття нових професійних навичок, що сприяє їх поверненню до ринку праці. Італія також пропонує програми професійної перепідготовки та соціальної інтеграції, забезпечуючи ветеранам війни підтримку не лише на етапі медичної реабілітації, але й у процесі

їхнього професійного зростання та соціалізації.

У країнах НАТО, таких як США та Канада, системи соціального захисту ветеранів відзначаються особливою увагою до довготривалої реабілітації та спеціалізованих програм для лікування ПТСР. У США діє широка система соціальних програм, зокрема медичні клініки для ветеранів та програма GI Bill, яка дозволяє військовослужбовцям здобувати вищу освіту або проходити професійну перепідготовку, що сприяє їхній адаптації до цивільного життя. Канада також забезпечує комплексну психологічну підтримку для ветеранів, зокрема індивідуальні та групові терапевтичні сеанси, що допомагають ветеранам відновитися після важких психологічних травм.

Велика Британія та Норвегія демонструють ефективні моделі соціальної інтеграції ветеранів через співпрацю з благодійними організаціями та програмами житлових пільг. У Великій Британії благодійні організації грають ключову роль у забезпеченні індивідуальної допомоги ветеранам, що включає фінансову підтримку, житлові пільги та медичні послуги. Норвегія активно розвиває освітні програми для ветеранів, що дозволяють їм здобувати нові професійні навички та адаптуватися до умов мирного життя.

Окрім медичної та психологічної підтримки, країни ЄС та НАТО також пропонують соціальні програми для сімей військовослужбовців. Франція, Німеччина та Іспанія надають членам сімей українських військовослужбовців доступ до медичних послуг, освітніх програм для дітей та фінансової підтримки, що допомагає родинам адаптуватися до нових умов життя. Це є важливим аспектом загальної підтримки, оскільки родини також переживають важкі моменти під час воєнного конфлікту, і їхня соціальна стабільність сприяє успішній інтеграції ветеранів.

Таким чином, системи соціального захисту ветеранів у країнах ЄС та НАТО є різноманітними, але спільною метою залишається забезпечення всебічної підтримки військовослужбовців на всіх етапах їхнього відновлення та адаптації до мирного життя. Україна може скористатися передовими практиками цих країн для вдосконалення власної системи соціального захисту

ветеранів, інтегруючи найкращі медичні, соціальні та професійні рішення, щоб створити ефективну модель реабілітації та підтримки для своїх захисників.

Висновки до другого розділу

1. Здійснено аналіз ефективності реалізації програм допомоги ветеранам війни та членам їх сімей, що дозволило виявити ключові аспекти та недоліки наявної системи. Доведено, що соціальні програми є важливою складовою національної політики, спрямованої на реабілітацію, соціальну адаптацію та забезпечення належного рівня життя ветеранів війни та членів їх сімей. Проведений аналіз засвідчив, що, попри існування численних програм, ветерани війни та члени їх сімей стикаються з низкою викликів, серед яких найбільше занепокоєння викликають недостатня доступність медичної допомоги, складність отримання житлових пільг, бюрократичні перепони у фінансовій підтримці, а також обмеженість освітніх і професійних програм. Узагальнено, що основними проблемами є відсутність індивідуального підходу, недостатня інфраструктура реабілітаційних центрів, нерівномірний доступ до програм у регіонах та слабка інформаційна підтримка. Визначено, що для підвищення ефективності програм необхідно вдосконалити механізми їх реалізації через спрощення процедур, збільшення фінансування та інтеграцію сучасних технологій для забезпечення доступності та прозорості послуг. Зроблено висновок, що адресний підхід до фінансової підтримки, розвиток реабілітаційної інфраструктури та впровадження спеціалізованих освітніх програм сприятимуть поліпшенню матеріального, фізичного та психологічного стану ветеранів, забезпечуючи їх успішну реінтеграцію у цивільне суспільство.

2. На сьогоднішній день, основними викликами, які заважають ефективному функціонуванню системи соціального захисту ветеранів та членів їх сімей в Україні, є складність процедур отримання пільг, що

вимагають значних зусиль і часу. Відсутність належної автоматизації та цифровізації процесів створює додаткові труднощі, уповільнюючи доступ до необхідних соціальних виплат і послуг. Відсутність єдиного електронного реєстру, що об'єднує всі необхідні дані, лише ускладнює процес отримання пільг та координацію між державними органами. Також значним недоліком є фрагментованість системи управління соціальним захистом, що проявляється у неузгодженості між різними міністерствами та відомствами, відповідальними за надання пільг ветеранам. Вказане призводить до дублювання функцій та створення плутанини серед ветеранів, що ускладнює їхній доступ до допомоги. Фінансові обмеження, особливо на регіональному рівні, посилюють вказані проблеми, оскільки відсутність належного фінансування та довгострокового планування негативно впливають на якість та доступність соціальних послуг. Враховуючи зазначене, слід констатувати, що для покращення ситуації необхідні глибокі реформи, зокрема автоматизація процедур, покращення координації між органами влади та забезпечення стабільного й прозорого фінансування програм. Такий комплексний підхід сприятиме створенню більш ефективної системи соціального захисту ветеранів війни та членам їх сімей, яка відповідатиме їхнім актуальним потребам.

3. Аналіз систем соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей у країнах ЄС та НАТО показав, що ці держави використовують комплексний підхід, орієнтований на медичну допомогу, психологічну реабілітацію, соціальну інтеграцію та фінансову підтримку. Країни ЄС акцентують увагу на соціальних пільгах, професійній перепідготовці та освітніх програмах, спрямованих на повернення ветеранів до активного життя. Країни НАТО зосереджуються на розвинених програмах медичної реабілітації, лікуванні ПТСР та підтримці через співпрацю з благодійними організаціями. Загалом, підходи країн НАТО та ЄС демонструють ефективність інтегрованих рішень, що охоплюють різні аспекти реабілітації та адаптації ветеранів до мирного життя, а їх досвід може стати корисним для вдосконалення системи

соціального захисту ветеранів в Україні, враховуючи особливі потреби українських військових.

Основні наукові результати даного розділу опубліковано в працях автора [186; 187; 191].

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ

3.1 Визначення напрямів удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей

У сучасних умовах повномасштабної війни, що триває в Україні з лютого 2022 року, питання соціального захисту ветеранів набуло особливої важливості. Ветерани війни, які повертаються з бойових дій, стикаються з численними викликами, пов’язаними з їхньою реінтеграцією в суспільство, фізичним і психологічним відновленням, а також забезпеченням належного рівня життя для себе та своїх родин. Тому держава повинна не лише розробляти комплексні програми підтримки, але й адаптувати існуючі політики до нових реалій.

Публічне управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні є важливою складовою національної безпеки та соціальної політики. Однак численні виклики, зокрема обмеженість фінансових ресурсів, недостатня координація між органами влади та складні бюрократичні процедури, знижують ефективність даної системи. Удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та їх сімей має стати пріоритетним завданням, адже від цього залежить якість життя тих, хто віддав своє здоров’я та життя за захист країни. Нижче розглянуто основні напрями вдосконалення, які базуються на реальних потребах ветеранів війни та членів їх сімей та аналізі роботи відповідних державних органів.

Першим напрямом удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей є нормативно-правове забезпечення, тому одним із першочергових завдань є розширення законодавчої бази. Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх

соціального захисту" містить базові положення, але не враховує сучасних викликів [141]. Ветерани війни та члени їх сімей часто стикаються з неврегульованими процедурами отримання пільг, а також з відсутністю чітких механізмів реалізації прав на медичну допомогу чи соціальні послуги. Практичним прикладом є необхідність уточнення положень щодо забезпечення житлом ветеранів війни та членів їх сімей. Наразі черги на отримання житла є надто тривалими, а частина процедур лишається незрозумілою. Законодавчі зміни мають чітко визначити строки розгляду заявок, відповідальні органи та механізми моніторингу.

Проблему вдосконалення нормативно-правового забезпечення соціального захисту ветеранів війни в Україні досліджували різні організації та науковці. Зокрема, аналітичний центр Cedos у своєму дослідженні "Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби" наголошує на необхідності адаптації законодавства до сучасних викликів та забезпечення ефективної реалізації прав ветеранів війни та членів їх сімей на місцевому рівні [230]. Крім того, у "Білій книзі: Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців" підкреслюється важливість оновлення законодавчої бази для врахування потреб сучасних ветеранів війни та членів їх сімей, зокрема щодо забезпечення житлом та медичними послугами [119]. Також, В. Шевердіна розглядає недоліки чинного законодавства та пропонуються шляхи його вдосконалення для забезпечення належного соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей [234].

Отже, наявне нормативно-правове забезпечення, зокрема, Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" має доповнюватися положеннями, що забезпечують чіткі механізми реалізації прав ветеранів війни та членів їх сімей на медичну допомогу, соціальні послуги та житлові пільги. Важливим аспектом є створення розділу, який визначатиме порядок соціальної інтеграції ветеранів війни, зокрема через професійні та освітні програми. Крім того, законодавство повинно регламентувати використання сучасних цифрових інструментів, таких як

платформи “Дія. Ветеран”, які спрощують подання документів і моніторинг заявок. Для вирішення специфічних потреб ветеранів війни та членів їх сімей потрібен окремий закон, що регулюватиме процес фізичної та психологічної реабілітації.

Ключову роль у впровадженні таких змін відіграє Верховна Рада України, яка відповідає за прийняття нових законодавчих актів та змін до чинного законодавства. Процес удосконалення нормативно-правового забезпечення має супроводжуватися постійним моніторингом ефективності впроваджених заходів. Кабінет Міністрів України, у свою чергу, зобов’язаний забезпечити координацію діяльності між різними міністерствами та розробити підзаконні акти для практичного виконання законодавства, а Міністерство у справах ветеранів України виконує центральну роль у формуванні програм соціального захисту, створенні реєстрів ветеранів війни та ініціюванні нових законодавчих ініціатив.

У свою чергу, Міністерство соціальної політики має забезпечити стандартизацію надання соціальних послуг ветеранам війни та членам їх сімей та здійснювати контроль за реалізацією послуг на місцевому рівні. Органи місцевого самоврядування повинні виконувати державну політику, забезпечуючи доступ ветеранів війни та членів їх сімей до послуг у своїх регіонах. Важливу роль відіграють також громадські організації ветеранів, які представляють їхні інтереси, беруть участь у формуванні нормативних актів та здійснюють моніторинг реалізації політики.

Таким чином, комплексна реалізація вищевказаних заходів дозволить мінімізувати бюрократичні бар’єри, скоротити строки розгляду заявок та забезпечити прозорість у реалізації програм, а оновлена нормативно-правова база створить умови для підвищення довіри ветеранів війни та членів їх сімей до державних інституцій та поліпшення їхнього соціального забезпечення.

Ще одним напрямом публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, є інституційна координація. Станом на 2024 рік в Україні лишається проблема неузгодженості дій між органами публічної

влади, що відповідають за соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, та створює численні перешкоди в ефективному наданні послуг. Відсутність координації між органами управління призводить до дублювання функцій, затримок у реалізації програм та неефективного використання ресурсів. Важливим завданням є визначення чітких функцій кожного органу, щоб забезпечити злагоджену роботу системи соціального захисту ветеранів.

Проблему інституційної координації у сфері соціального захисту ветеранів в Україні досліджували різні науковці та організації. Зокрема, Ю. Іщенко у статті “Інституційна спроможність органів місцевого самоврядування в питаннях реінтеграції ветеранів” розглядав роль місцевих органів влади у цьому процесі та зробив висновок про необхідність перегляду традиційних підходів до реінтеграції ветеранів війни та членів їх сімей [239]. Крім того, Міжнародна організація з міграції у співпраці з Міністерством у справах ветеранів України провела загальнонаціональне опитування, результати якого представлені у звіті “Реінтеграція ветеранів в Україні” [240]. У даному дослідженні висвітлюються аспекти соціальної реінтеграції ветеранів та роль ветеранських організацій у забезпеченні інклюзивності. Дані дослідження підкреслюють важливість інституційної координації між різними державними органами та місцевими громадами для ефективного надання соціальних послуг ветеранам війни та членам їх сімей.

Міністерство у справах ветеранів України має стати центральним координаційним органом, який буде відповідальним за розробку стратегій, управління програмами соціального захисту та моніторинг їх реалізації. Воно повинно вести єдиний електронний реєстр ветеранів війни, що дозволить інтегрувати інформацію з усіх зацікавлених відомств, зокрема Міністерства охорони здоров’я, Міністерства соціальної політики та місцевих органів влади. Міністерство також має ініціювати необхідні законодавчі зміни для усунення дублювання функцій і покращення співпраці між структурами.

Міністерство соціальної політики відповідатиме за впровадження програм соціальної підтримки, таких як виплати, пільги та субсидії. Особливу

увагу слід приділити навчанню працівників регіональних департаментів соціального захисту, щоб вони могли ефективно обслуговувати ветеранів війни та членів їх сімей, а також спрощенню процедур подання заявок на допомогу через цифрові сервіси.

Міністерство охорони здоров'я зобов'язане забезпечувати розвиток мережі реабілітаційних центрів для ветеранів у кожному регіоні, організовувати підготовку медичних працівників для надання спеціалізованої допомоги, а також інтегрувати дані медичних установ із загальною електронною базою ветеранів війни, що дозволить забезпечити якісну медичну допомогу ветеранам війни, зокрема лікування посттравматичних стресових розладів.

На місцевому рівні обласні та районні адміністрації мають забезпечити реалізацію національних програм через мережу центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП). Вони повинні організовувати інформаційно-консультативні зустрічі з ветеранами війни та членами їх сімей, проводити просвітницьку роботу та допомагати у поданні документів для отримання пільг. Важливим є створення мобільних груп, які зможуть обслуговувати ветеранів війни та членів їх сімей у віддалених регіонах.

Державна служба зайнятості України повинна зосередитися на організації програм професійної перепідготовки ветеранів війни та сприяти їх інтеграції у ринок праці, що включає створення навчальних програм, адаптованих до сучасних потреб, а також співпрацю з роботодавцями для створення спеціальних вакансій для ветеранів війни. ЦНАПи також відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до інформації про доступні послуги. Вони повинні бути обладнані для надання всіх необхідних послуг ветеранам війни та членам їх сімей, від прийняття документів до консультацій та супроводу у процесі отримання пільг.

Аналізуючи вищезазначене, розв'язання проблем інституційної координації потребує створення єдиної електронної бази даних ветеранів війни, яка забезпечить оперативний доступ до інформації для всіх органів

влади. Регулярні міжвідомчі зустрічі мають стати основою для обговорення проблем і узгодження дій. Важливим кроком буде інтеграція всіх послуг у “єдине вікно”, яке полегшить ветеранам доступ до програм соціального захисту.

Таким чином, ефективна координація між органами публічного управління є ключем до забезпечення належного рівня соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Чіткий розподіл функцій між Міністерством у справах ветеранів, Міністерством соціальної політики, Міністерством охорони здоров’я, місцевими адміністраціями, Державною службою зайнятості та ЦНАПами дозволить створити дієву систему, яка відповідатиме реальним потребам ветеранів війни та членів їх сімей, а також сприятиме уникненню бюрократичних перепон і підвищенню якості надання послуг.

Медичне та психологічне забезпечення ветеранів війни та членів їх сімей також є одним із найважливіших напрямів соціальної політики в Україні. Для його ефективного функціонування потрібна координація зусиль різних органів публічної влади. Згідно з дослідженням, проведеним Міжнародним благодійним фондом “Українська фундація громадського здоров’я” за підтримки ПРООН, лише 42% ветеранів війни підписали декларації з лікарями первинної ланки, що свідчить про необхідність покращення доступу до медичних послуг для ветеранів війни та членів їх сімей [241].

Міністерство охорони здоров’я України (далі – МОЗ) відіграє ключову роль у розробці національної програми реабілітації, яка повинна охоплювати стандарти лікування фізичних травм, реабілітацію після поранень, а також протоколи лікування посттравматичного стресового розладу. МОЗ також відповідає за підготовку медичних кадрів, зокрема психотерапевтів та реабілітологів, які працюватимуть із ветеранами. Важливим завданням МОЗ є контроль якості надання медичних послуг, що має забезпечуватися через регулярний моніторинг та впровадження відповідних стандартів.

Міністерство у справах ветеранів України відповідає за загальну

координацію програм реабілітації, оскільки його завдання включають формування переліку потреб ветеранів, запуск державних і партнерських програм, таких як “UNBROKEN”, та створення єдиного реєстру ветеранів із зазначенням їхніх медичних потреб. Міністерство також має сприяти розвитку локальних ініціатив та інтеграції найкращих практик реабілітації на національному рівні.

Обласні державні адміністрації забезпечують реалізацію державних програм на регіональному рівні. Вони повинні сприяти розвитку інфраструктури реабілітаційних центрів, організовувати фінансування з місцевих бюджетів та забезпечувати підтримку мобільних груп медичних фахівців для обслуговування ветеранів у віддалених районах. Центри надання адміністративних послуг в даному випадку виконують роль посередників між ветеранами війни і членами їх сімей та системою охорони здоров’я, надаючи консультації, допомогу в підготовці документів і забезпечуючи інформування про доступні послуги.

Міністерство цифрової трансформації України відповідає за цифровізацію процесів доступу до медичних послуг ветеранів війни та членів їх сімей. Розробка електронних сервісів, таких як розділ у додатку “Дія” для запису на прийом до лікаря, подання заявок та моніторингу якості послуг, є одним із ключових завдань цього органу. Крім того, цифрові реєстри дозволять спростити обмін інформацією між державними органами.

Роль громадських організацій полягатиме у забезпеченні психологічної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей через програми групової терапії, створення гарячих ліній для психологічної допомоги та залучення міжнародних донорів для забезпечення сучасного обладнання. Масштабування програм, таких як “UNBROKEN” та “Protez Hub”, до рівня кожного регіону України сприятиме створенню мережі сучасних реабілітаційних центрів. Розширення реабілітаційної інфраструктури в регіонах зменшить навантаження на медичні установи великих міст.

Реформування сфери медичного забезпечення ветеранів має базуватися

на підготовці висококваліфікованих кадрів, розробці єдиних протоколів лікування ПТСР та забезпеченні фінансування на рівні державного і місцевих бюджетів. Упровадження даних змін дозволить створити систему, яка не лише відповідає сучасним викликам, але й гарантує ветеранам доступ до якісної медичної допомоги, сприяючи їхній успішній адаптації до мирного життя.

Якщо розглядати соціальну та професійну адаптацію ветеранів ветеранів війни, як напрям для удосконалення публічного управління, варто зазначити, що повернення ветеранів війни до цивільної діяльності ускладнюється втратою попередніх навичок, відсутністю цивільної професії або наслідками отриманих фізичних та психологічних травм. У даному контексті контексті важливу роль відіграють державні органи, які повинні забезпечувати системний підхід до адаптації ветеранів війни, створюючи умови для їхнього працевлаштування, професійної перепідготовки та соціальної підтримки.

Питання соціальної та професійної адаптації ветеранів війни в Україні досліджували різні науковці та організації. Зокрема, І. Шапшалов у своїй кваліфікаційній роботі “Соціальна адаптація ветеранок і ветеранів війни до цивільного життя” розглядав особливості соціальної адаптації ветеранів та аналізує державні стратегії реінтеграції, а М. Мальований, Ю. Улянич та О. Підлубна у статті “Соціальна та професійна адаптація військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей в Україні” досліджують важливість професійної та соціальної адаптації ветеранів війни та членів їх сімей [243].

Міністерство соціальної політики України має розробляти та впроваджувати державні програми професійної адаптації, які враховують реальні потреби ветеранів війни та ситуацію на ринку праці. Також воно відповідає за координацію взаємодії з іншими міністерствами, такими як Міністерство цифрової трансформації, для створення сучасних курсів перекваліфікації, наприклад, у сферах ІТ, будівництва чи інженерії. Державна служба зайнятості повинна організовувати спеціалізовані центри підтримки ветеранів, що надають консультації, допомогу в пошуку роботи та курси підготовки. До обов’язків служби також входить формування національної

бази вакансій, яка відповідатиме потребам ветеранів, та стимулювання роботодавців через податкові пільги чи субсидії.

Міністерство освіти і науки повинно інтегрувати програми перепідготовки в систему освіти, забезпечити доступ ветеранів до навчальних закладів на пільгових умовах і гарантувати якість навчальних програм через сертифікацію. Водночас Міністерство цифрової трансформації має розробляти онлайн-курси та платформи для навчання ветеранів сучасним технологіям. Важливою є співпраця з приватним сектором, який може запропонувати стажування, навчання або працевлаштування ветеранів.

Міністерство у справах ветеранів України повинно виявляти потреби ветеранів через регулярні опитування та дослідження, забезпечувати їх актуальною інформацією про доступні програми навчання та підтримки, а також координувати роботу місцевих органів влади. Регіональні адміністрації мають розробляти місцеві програми підтримки, організовувати ярмарки вакансій і забезпечувати інфраструктуру для професійної адаптації.

Практичні заходи, такі як національна програма Українського ветеранського фонду за підтримки Міністерства у справах ветеранів “Варто почати власну справу”, запуск онлайн-платформ для доступу до курсів і вакансій, а також проведення ярмарків вакансій, сприятимуть прискоренню адаптації ветеранів війни до нових умов [244]. Залучення бізнесу до програм стажування та працевлаштування дозволить створити реальні можливості для ветеранів війни реалізувати свій потенціал.

Таким чином, реалізація комплексних заходів дозволить суттєво покращити рівень зайнятості ветеранів війни, сприятиме їхній економічній стабільності та соціальній інтеграції. Завдяки спільним зусиллям державних органів, бізнесу та громадськості ветерани війни зможуть повернутися до мирного життя та відновити свою соціальну роль у суспільстві.

Фінансова підтримка та пільги є важливим напрямом системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Напрям вимагає значного вдосконалення через існуючі проблеми, такі як затримки виплат, їх

недостатній розмір і складність процедур отримання. Вирішення даних питань потребує залучення ключових органів публічного управління та скоординованих дій на державному і місцевому рівнях.

Після 2022 року в Україні науковці [232; 230; 245-246] досліджували питання фінансової підтримки та пільг для ветеранів війни та членів їхніх сімей. Зокрема, А. Колісник у статті "До питання про фінансово-правові підходи до регулювання підтримки ветеранів війни" аналізує бюджетно-правові та податково-правові аспекти державної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, підкреслюючи необхідність конкретизації заходів підтримки та розвитку податкових преференцій для цієї категорії населення [245]. Крім того, Офіс омбудсмана України спільно з ПРООН та урядом Нідерландів провели дослідження правових потреб ветеранів та членів їх сімей, яке виявило, що серед основних потреб ветеранів війни після звільнення з військової служби є гарантії та пільги, а також оформлення пенсій і соціальних виплат [246]. Також Український ветеранський фонд Міністерства у справах ветеранів опублікував дослідження "Потреби ветеранів", яке стало першим комплексним дослідженням потреб і запитів ветеранів війни та членів їх сімей, а також діючих військових, проведеним в Україні з 2014 року [232].

Виходячи з досліджень Міністерство у справах ветеранів України повинно стати центральним координатором програм підтримки, забезпечуючи розробку єдиної автоматизованої платформи для обліку ветеранів війни і моніторингу виплат, що дозволить уникнути дублювання даних, знизити вплив людського фактора і забезпечити точність та оперативність у виплатах. Міністерство фінансів України має передбачити належне фінансування цих програм у державному бюджеті, а також забезпечувати прозорість і контроль за витратами. Водночас Міністерство цифрової трансформації має вдосконалювати онлайн-платформи, такі як "Дія. Ветеран", інтегруючи їх із реєстрами ветеранів війни та спрощуючи доступ до послуг.

Також центри надання адміністративних послуг повинні надавати можливість подання заявок у паперовій формі для ветеранів війни та членів їх

сімей, які не мають доступу до цифрових технологій. Вони також мають забезпечити юридичну підтримку та консультування з питань оформлення пільг. Місцеві органи влади зобов'язані забезпечити виконання державних програм на місцях, адаптуючи їх до специфіки регіонів і потреб місцевих громад. Крім того, Державна податкова служба України повинна адмініструвати податкові пільги, впроваджуючи автоматичні механізми їх нарахування.

Важливими заходами також є створення механізмів зворотного зв'язку, таких як гарячі лінії та інформаційні центри, що дозволить оперативно реагувати на потреби ветеранів і вирішувати їхні проблеми. Паралельно слід збільшити розмір виплат відповідно до зростання вартості життя, а також передбачити нові види допомоги, такі як підтримка для створення власного бізнесу чи перекваліфікації.

Таким чином, для удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни у напрямі фінансової підтримки та пільг необхідна тісна співпраця між усіма органами публічного управління. Вдосконалення механізмів фінансової підтримки, розширення переліку пільг і підвищення доступності допомоги сприятимуть покращенню умов життя ветеранів війни та їхніх сімей, забезпечуючи належний рівень соціального захисту.

Також варто зауважити, що ветерани війни та члени їх сімей стикаються з відсутністю повної та своєчасної інформації про свої права, доступні програми підтримки та процедури їх реалізації, що призводить до низького рівня використання пільг та послуг, які гарантуються державою.

Питання інформаційної підтримки та правової обізнаності ветеранів війни та членів їх сімей в Україні розглядались у дослідженні аналітичного центру CEDOS де було зазначено, що в багатьох громадах відсутні окремі відділи чи працівники, які займаються наданням соціальних послуг ветеранам війни та членам їх сімей, що ускладнює їхню обізнаність про доступні послуги та права, а також підкреслено необхідність створення таких відділів та

проведення додаткового навчання для соціальних працівників, щоб покращити інформування ветеранів війни та членів їх сімей [230]. Крім того, Міністерство у справах ветеранів України спільно з Міністерством юстиції та Координаційним центром з надання правової допомоги підписали меморандум про співпрацю, спрямований на створення ефективної системи правового інформування ветеранів щодо захисту їхніх законних прав, що свідчить про визнання проблеми на державному рівні та необхідність її вирішення. Таким чином, дослідники та державні органи сходяться на думці, що недостатня обізнаність ветеранів війни та членів їх сімей про свої права та доступні послуги є суттєвою проблемою, яка потребує комплексного підходу для її вирішення.

Виходячи з досліджень, важливо, щоб інформаційна підтримка ветеранів війни та членів їх сімей стала одним із пріоритетних напрямів діяльності органів публічного управління. У таблиці 3.1. деталізовані основні заходи, рекомендовані для удосконалення напряму інформаційної підтримки та правової обізнаності, а також визначено відповідальні органи публічного управління у сфері інформаційної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей.

Таблиця 3.1.

Основні заходи та відповідальні органи у сфері інформаційної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей

Заходи	Відповідальні органи	Рекомендації
Створення регіональних інформаційних центрів	Міністерство у справах ветеранів України; обласні та місцеві державні адміністрації; ЦНАПи	– відкрити інформаційні центри у кожній області, які надаватимуть інформацію про права ветеранів ветеранів, та членів їх сімей, отримання пільг, можливості реабілітації та працевлаштування; – забезпечити доступ до кваліфікованих юристів та соціальних працівників.
Розробка єдиного державного порталу для ветеранів	Міністерство цифрової трансформації України; Міністерство у справах ветеранів України	– створити вебресурс, де ветерани війни та члени їх сімей зможуть отримати актуальну інформацію про свої права, доступні програми, контакти відповідних органів; – інтегрувати функцію онлайн-заявок на пільги, виплати, реабілітацію чи участь у програмах перепідготовки.
Гарячі лінії для консультацій	Міністерство соціальної політики України	– запустити гарячі лінії для ветеранів війни, де вони зможуть отримати консультації щодо своїх

	Місцеві органи влади	прав, процедур подання заявок на пільги, виплати чи реабілітацію; – забезпечити цілодобову роботу ліній із залученням фахівців із соціальної та правової допомоги.
Проведення інформаційних кампаній	Міністерство у справах ветеранів України Міністерство інформаційної політики України Громадські організації	– запустити медіакампанії на телебаченні, інтернеті та друкованих ЗМІ з метою інформування ветеранів війни та членів їх сімей про їх права та доступні послуги; – організовувати зустрічі ветеранів війни із представниками органів влади для обговорення нагальних питань.
Мобільні групи підтримки	Міністерство у справах ветеранів України Обласні та місцеві державні адміністрації	– створити мобільні групи, які відвідуватимуть віддалені населені пункти та надаватимуть інформаційну допомогу ветеранам війни та членам їх сімей; – забезпечити мобільні групи необхідним обладнанням для оформлення документів на місцях.
Освітні тренінги та семінари	Міністерство у справах ветеранів України Місцеві органи влади та громадські організації	– організувати навчальні семінари для ветеранів війни та членів їх сімей з питань захисту їхніх прав, отримання пільг, податкових знижок та інших аспектів соціального захисту; – навчати представників місцевих органів влади та працівників ЦНАПів ефективному консультуванню ветеранів війни.

Авторська розробка.

Таким чином, інформаційна підтримка та правова обізнаність є одними з важливих напрямів системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, оскільки впровадження регіональних інформаційних центрів, гарячих ліній, мобільних груп підтримки та інформаційних кампаній сприятиме покращенню доступу ветеранів війни та членів їх сімей до пільг і послуг. Ефективна координація між зазначеними у таблиці 3.1. органами влади, залучення громадських організацій та використання цифрових технологій допоможуть усунути інформаційні прогалини та значно підвищити рівень обізнаності ветеранів війни та членів їх сімей про їхні права та можливості.

Отже, враховуючи усі досліджені напрями удосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, було зроблено висновок, що вони мають базуватися на комплексному підході, який враховує реальні потреби у соціальній підтримці. Впровадження єдиної системи координації, вдосконалення законодавчої бази, розвиток медичних і

реабілітаційних послуг, спрощення доступу до пільг та підвищення рівня інформаційної підтримки є ключовими кроками на шляху до побудови ефективної системи соціального захисту. Реалізація вищевказаних заходів забезпечить не лише покращення якості життя ветеранів війни та членів їх сімей, але й зміцнить соціальну стабільність у державі.

3.2 Впровадження новітніх технологій у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей

У сучасному світі стрімкого розвитку технологій виникає необхідність впровадження інноваційних рішень у різні сфери суспільного життя, зокрема в соціальний захист ветеранів та членів їх сімей. Новітні технології мають потенціал не лише для підвищення ефективності надання послуг, але й для покращення доступу до медичної, психологічної та реабілітаційної допомоги. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну потреба в модернізації систем соціального захисту стала ще актуальнішою, оскільки кількість ветеранів значно зросла, і це вимагає створення нових підходів до управління соціальними програмами.

Питання впровадження новітніх технологій у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей досліджували провідні українські та міжнародні експерти, які акцентували увагу на значенні цифрових технологій для підвищення ефективності публічного управління. Програма розвитку ООН (UNDP) дослідила запуск ветеранського посвідчення у мобільному додатку “Дія” і дійшла висновку, що цифровізація спрощує доступ ветеранів війни та членів їх сімей до адміністративних послуг, таких як ідентифікація, подача заявок на пільги, медичну та соціальну підтримку [25]. Також ООН представила цифрові рішення для підтримки ветеранів та їхніх родин на форумі “DigitForDefenders”, наголошуючи на потенціалі інтеграції цифрових платформ для спрощення доступу до соціальних послуг [181]. А. Жаворонок та І. Лопащук зосередилися на цифровізації соціальної сфери для забезпечення

економічної безпеки, наголосивши на важливості автоматизованих систем управління даними ветеранів війни та членів їх сімей під час кризових ситуацій [49]. Л. Мельничук і Р. Шевченко досліджували проблеми державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, зазначаючи, що цифрові технології можуть інтегрувати послуги для ветеранів на єдиній платформі, полегшуючи доступ до пільг та реабілітаційних програм [93]. І. Шапошникова та М. Макар вивчали інноваційні технології у роботі ветеранами війни та членами їх сімей. зокрема використання цифрових інструментів для реабілітації та соціалізації [185]. Д. Ярошик у своїй бакалаврській роботі аналізувала державне управління соціальною сферою в Україні, пропонуючи інтеграцію цифрових технологій для підвищення ефективності соціального захисту [194].

Одним із ключових завдань є адаптація існуючих систем соціального захисту до нових реалій, що вимагають диджиталізації та автоматизації багатьох процесів. Окреслене дозволить створити гнучкі механізми управління допомогою, які відповідатимуть індивідуальним потребам кожного ветерана та його родини. Водночас, це сприятиме підвищенню оперативності та прозорості процесу надання послуг, що вкрай необхідно в умовах зростаючих соціальних викликів, особливо у воєнний час.

Незважаючи на очевидні переваги впровадження новітніх технологій, існує низка викликів, що перешкоджають їхньому ефективному застосуванню. Одним з найбільших викликів є нерівномірний доступ до послуг, особливо в регіонах, які постраждали від бойових дій або знаходяться у віддалених районах. Зазначене обмежує можливості ветеранів та членів їх сімей своєчасно отримувати необхідну допомогу та реабілітацію, що ускладнює їхню соціальну адаптацію та повернення до нормального життя в умовах війни.

Для подолання викликів, пов’язаних із нерівномірним доступом до послуг у сфері соціального захисту ветеранів та членів їх сімей, важливо забезпечити комплексний підхід, що враховує не лише потреби конкретних

груп, але й здатність системи адаптуватися до нових умов. Впровадження новітніх технологій може стати одним із ключових інструментів для подолання цих викликів, адже вони дозволяють спростити доступ до допомоги, оптимізувати процеси управління та забезпечити рівність можливостей для всіх отримувачів послуг. Однак, щоб технологічні рішення дійсно мали належний ефект, необхідно аналізувати їхню поточну ефективність та впроваджувати нові підходи, які можуть краще відповідати сучасним викликам.

Варто відмітити, що Україна вже зробила важливі кроки у впровадженні цифрових технологій для підтримки ветеранів війни та членів їхніх сімей, що свідчить про поступовий розвиток системи соціального захисту. Одним із центральних досягнень у цьому процесі стало створення цифрового реєстру ветеранів війни, який є не лише ключовим інструментом автоматизації, але й вагомою основою для подальшого розвитку інноваційних рішень у соціальній сфері. Цифровий реєстр значно спрощує процес доступу до соціальних програм, що зменшує кількість необхідних процедур і скорочує час, необхідний для обробки заявок [181]. Важливою особливістю є те, що цей реєстр дозволяє вести точний облік інформації про ветеранів війни і пільги, що знижує ризики помилок та унеможливлює втрату даних.

Важливим кроком до впровадження новітніх технологій стало створення електронного посвідчення ветерана війни через додаток “Дія”, який дає можливість використовувати електронний документ у різних життєвих ситуаціях. Дана ініціатива не тільки зменшує паперову бюрократію, але й дозволяє ветеранам війни та членам їх сімей легко і швидко отримувати доступ до соціальних послуг, оформляти кредити, отримувати житло та інші ресурси [25]. Така цифрова інновація зменшує навантаження на державні установи, оскільки автоматизація процесів дозволяє зосередитися на ключових функціях соціальної допомоги замість рутинних адміністративних процедур.

Необхідно також підкреслити, що успішна реалізація новітніх технологій стала можливою завдяки підтримці міжнародних партнерів.

Організації на кшталт ООН та уряду Швеції активно сприяли впровадженню сучасних технологій, що допомогло Україні не лише запровадити цифровий реєстр, але й забезпечити його ефективне функціонування. Така підтримка сприяє подальшому розвитку цифрових рішень для підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, а також дозволяє підвищити якість надання послуг і зробити їх доступнішими для всіх учасників [25]. Загалом, впровадження цифрового реєстру ветеранів війни в Україні відіграє критичну роль у реформуванні системи соціального захисту, роблячи її більш доступною, ефективною та прозорою.

При цьому не слід завбуати про електронний документообіг у соціальній сфері України, який відіграє важливу роль у підвищенні ефективності та оперативності процесів подання та обробки заявок на отримання соціальних пільг. Однією з ключових систем, яка використовується для цих цілей, є Єдина інформаційна система соціальної сфери, що значно скорочує час на обробку документів та знижує адміністративне навантаження на органи публічної влади. Згадане дозволяє ветеранам та членам їх сімей отримувати соціальні послуги швидше, без необхідності тривалого очікування або звернення до різних установ. Автоматизовані процеси обробки заяв мінімізують можливість помилок або затримок, що раніше виникали через паперові архіви.

Крім того, подання заяв у цифровому форматі не тільки прискорює доступ до соціальних програм, але й сприяє боротьбі з корупцією, адже кожна заявка відстежується та обробляється через прозорі системи. Вказане значно зменшує бюрократичні перепони і робить процес більш зрозумілим для громадян, зокрема для ветеранів війни та членів їх сімей, що мають особливі потреби у швидкому доступі до соціальних послуг. Використання електронних систем знижує ризики втрати інформації, оскільки всі дані зберігаються у цифрових архівах, що виключає можливість їх пошкодження або втрати, характерну для паперових документів.

Важливо зазначити, що електронні документи мають повну юридичну силу відповідно до законодавства України про електронні документи та

електронний документообіг. Окреслене означає, що громадяни можуть безперешкодно користуватися електронними документами для отримання соціальних пільг і послуг, що робить взаємодію з державними установами максимально зручною. Додатково, платформи на кшталт додатку “Дія” надають можливість подавати заявки, отримувати інформацію та користуватися послугами в онлайн-форматі, що особливо важливо для ветеранів, які часто потребують швидкого доступу до соціальних послуг [194]. Таким чином, електронний документообіг значно спрощує взаємодію ветеранів та членів їхніх сімей з органами публічної влади, роблячи процес отримання пільг швидшим, зручнішим та прозорішим.

Окремо варто відзначити успішні приклади впровадження новітніх технологій у медичній сфері України, що сприяють значному покращенню доступу до медичних послуг для ветеранів війни та членів їх сімей. Зокрема, важливим досягненням є запровадження електронних медичних карток, які надають лікарям швидкий та безперешкодний доступ до всієї необхідної медичної інформації пацієнтів. Вказане значно спрощує процес лікування, особливо для ветеранів війни, які часто потребують тривалого медичного нагляду та реабілітації. Завдяки електронним карткам медичні працівники можуть вчасно отримати всі необхідні дані, що зменшує ризики помилок та сприяє наданню більш точних і своєчасних медичних послуг.

Не менш важливою є роль телемедичних рішень, які дають можливість лікарям консультувати ветеранів війни дистанційно, що є вкрай важливим у віддалених регіонах чи зонах бойових дій, де доступ до медичних закладів може бути обмеженим або небезпечним. Окреслене не тільки підвищує доступність медичної допомоги, але й суттєво зменшує навантаження на лікарів, дозволяючи надавати консультації пацієнтам у режимі реального часу без необхідності фізичної присутності [224]. Впровадження платформ для цілодобових консультацій дозволяє забезпечити безперервний зв’язок між медичними працівниками та ветеранами війни, що є важливим у ситуаціях екстреної допомоги чи хронічних захворювань.

Особливо слід підкреслити значення 24/7 платформ для медичних консультацій, які надають можливість пацієнтам отримувати медичну допомогу у будь-який час доби. Згадане рішення є надзвичайно важливим для ветеранів війни та членів їх сімей, особливо тих, хто перебуває у віддалених або небезпечних регіонах. Цілодобовий доступ до лікарів дозволяє вирішувати невідкладні питання без фізичної присутності в медичній установі, що знижує ризики для здоров'я та забезпечує безперервну медичну підтримку. Такі платформи є важливим інструментом для підтримки медичних працівників на передовій, зменшуючи їх навантаження та підвищуючи оперативність реагування [224].

Крім того, використання відкритого програмного забезпечення для електронних медичних карток дозволяє інтегрувати дані з різних джерел та робити їх доступними для аналізу й спільного використання лікарями. Згадане забезпечує єдність інформації, що важливо в умовах мобільності медичних послуг та надання допомоги під час бойових дій. В умовах війни, коли доступ до медичних послуг може бути обмежений, такі рішення є критично важливими для забезпечення безперервного медичного догляду [228].

Таким чином, впровадження електронних медичних карток, телемедицини та 24/7 платформ для медичних консультацій є важливим кроком у розвитку системи охорони здоров'я для ветеранів війни та членів їх сімей. Проте подальші зусилля повинні бути спрямовані на вдосконалення цих рішень і розширення їхнього застосування в усіх регіонах країни для досягнення максимальної ефективності та доступності. Одним із ключових напрямків є розширення використання цифрових платформ, що дозволить створити інтегровану систему для управління всіма соціальними програмами та допомогою. Така платформа дасть змогу поєднати медичні, реабілітаційні та психологічні послуги в єдиному цифровому просторі, що сприятиме підвищенню ефективності надання допомоги ветеранам та членам їх сімей, дозволяючи їм отримувати послуги в зручний спосіб, незалежно від їхнього місцезнаходження.

Доречно зауважити, що цифрові платформи дозволять значно спростити процес взаємодії між ветеранами та органами публічної влади. Замість довготривалого процесу подання заяв у паперовій формі, ветерани війни та члени їх сімей зможуть подавати заявки на пільги, реєструватися на медичні обстеження чи реабілітаційні програми через один цифровий портал [41, с. 256]. Вказане зменшить адміністративне навантаження на державні установи і забезпечить швидкий доступ до необхідних послуг. Така централізація дозволить уникнути дублювання даних та покращить координацію між різними органами влади, що є важливим для забезпечення комплексної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей.

Створення єдиної цифрової платформи для ветеранів війни та членів їх сімей, що об'єднуватиме всі наявні соціальні програми, може суттєво спростити доступ до пільг. Дана платформа матиме інтеграцію з державними реєстрами та базами даних, що зменшить бюрократичні процедури і дозволить ветеранам війни та членам їх сімей швидко знаходити та подавати заявки на необхідні послуги – медичні, житлові, фінансові або освітні.

Основна мета цієї платформи − централізація всіх послуг у єдиній системі, що дозволить користувачам (ветеранам війни та членам їх сімей) подати заявки на допомогу в онлайн-режимі, відстежувати їхній статус, отримувати консультації та доступ до додаткових сервісів, таких як курси перекваліфікації.

Принагідно, зауважити, що запровадження такої платформи має значні переваги, серед яких:

- зниження бюрократії: платформа дозволить скоротити час обробки заявок через інтеграцію з державними базами, що зменшить кількість паперових процедур;
- покращення доступності: ветерани війни та члени їх сімей зможуть отримувати послуги без необхідності фізичного відвідування державних установ, особливо це буде корисно для ветеранів війни у віддалених регіонах;
- аналітика та ефективність: платформа дозволить збирати дані про те,

як ветерани війни та члени їх сімей використовують пільги, що дозволить аналізувати ефективність програм та оперативно реагувати на проблеми;

– прозорість та зниження корупційних ризиків: всі транзакції та подання заявок фіксуватимуться в системі, що унеможливлює зловживання або втрату документів.

Відповідальність за розробку платформи має бути розподілена між кількома ключовими органами:

– Міністерство цифрової трансформації України: відповідальне за технічну розробку платформи, її інтеграцію з державними реєстрами та загальне управління проєктом;

– Міністерство соціальної політики України: відповідає за змістовну частину платформи, а саме за наповнення інформацією про програми соціального захисту та пільги;

– Міністерство у справах ветеранів України: має тісно співпрацювати з іншими відомствами для моніторингу потреб ветеранів війни та членів їх сімей і адаптації програм під реальні виклики;

– приватний сектор: партнерські ІТ-компанії можуть залучатися до розробки платформи, забезпечення підтримки та оновлень.

Реальні кроки для реалізації:

– перший етап (6 місяців – 1 рік) − розробка технічного завдання та створення базової версії платформи з можливістю подачі заявок та відстеження їхнього статусу;

– другий етап (1-2 роки) − інтеграція платформи з існуючими державними реєстрами (державні реєстри майна, реєстр ветеранів та ЄДРПОУ), що дозволить автоматизувати процес перевірки та підтвердження заявок;

– третій етап (2-3 роки): розширення функціоналу платформи, включаючи можливість реєстрації на курси перекваліфікації, доступ до онлайн-консультацій та автоматичне нарахування пільг;

– четвертий етап (3-5 років) − створення аналітичної системи для

відстеження використання пільг і програм. Вказане дозволить не тільки покращити надання послуг, але й оцінювати ефективність програм у реальному часі.

Прогнозована ефективність впровадження єдиної цифрової платформи для ветеранів війни та членів їх сімей має різні аспекти залежно від термінів реалізації та вдосконалення функціоналу. У короткостроковій перспективі, протягом першого року після запуску, основна мета полягатиме у наданні можливості ветеранам війни та членам їхніх сімей подавати заявки на соціальні пільги та послуги в режимі онлайн. Окреслене значно скоротить черги у фізичних центрах обслуговування та прискорить обробку запитів. Одночасно зменшиться навантаження на персонал державних установ, що працюють із заявами на пільги, що дозволить більш ефективно розподіляти ресурси та час. Цифрова платформа в цьому контексті забезпечить не тільки зручність для користувачів, але й підвищить загальну продуктивність системи соціального захисту.

У середньостроковій перспективі, через 2-3 роки після запуску платформи, її інтеграція з державними реєстрами дозволить автоматизувати більшість процесів, пов’язаних із перевіркою документів та верифікацією даних. Вказане забезпечить мінімізацію людського фактора і зменшить кількість помилок під час обробки запитів. Окрім цього, розширення функціоналу платформи, включаючи додаткові послуги, такі як освітні можливості та консультаційна підтримка, створить цілісну систему соціальної підтримки, що працюватиме як для ветеранів війни, так і для членів їх сімей. Підвищена автоматизація та доступ до нових сервісів забезпечать значне зростання ефективності програм соціального захисту.

На рівні довгострокової перспективи, після 3-5 років з моменту впровадження платформи, її розвиток перейде на новий рівень завдяки створенню аналітичної системи для моніторингу використання пільг та ефективності програм. Збір та аналіз даних у реальному часі дозволить державі краще розуміти потреби ветеранів війни та членів їх сімей та

відповідно коригувати програми соціального захисту, що також дасть можливість оперативно впроваджувати необхідні зміни та вдосконалення на основі реальних статистичних даних, що підвищить гнучкість та адаптивність системи в цілому.

Так, можна сказати, що впровадження цифрової платформи забезпечить ефективне вирішення поточних проблем, з якими стикаються ветерани війни та члени їх сімей, а також створить передумови для подальшого розвитку системи соціального захисту на основі актуальних даних і потреб. Після детального аналізу і пропозицій, варто перейти до таблиці 3.2., яка структуровано відображатиме всі етапи впровадження.

Таблиця 3.2.

Етапи реалізації та відповідальні сторони впровадження єдиної цифрової платформи для ветеранів війни та членів їх сімей

Етап реалізації	Опис етапу	Відповідальні сторони	Терміни виконання	Ключові завдання
Розробка технічного завдання	Формулювання вимог до платформи, створення проєктної документації.	Міністерство цифрової трансформації України [117], Міністерство охорони здоров'я України [114], Міністерство соціальної політики України [115].	*6 місяців*	Розробка ТЗ для платформи, погодження функціоналу і інтеграцій з реєстрами.
Пілотний запуск	Створення мінімально функціональної версії платформи	Міністерство цифрової трансформації України [117].	*1 рік*	Запуск базових функцій: подача заявок, моніторинг статусу, повідомлення про нові пільги.
Інтеграція з реєстрами	Підключення до державних баз даних (Реєстр ветеранів, Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України, Державний реєстр речових	Державні реєстраційні служби.	*1-2 роки*	Інтеграція з реєстрами, автоматизація перевірки документів, спрощення процесу верифікації.

	прав на нерухоме майно).			
Розширення функціоналу	Додаткові сервіси: консультації, курси перекваліфікації, партнерські програми	Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство соціальної політики України, приватні компанії.	*3-5 років*	Впровадження нових послуг: перекваліфікація, консультації, інтеграція з приватними ініціативами.
Аналітика та моніторинг	Збір даних щодо використання пільг для аналізу та прийняття управлінських рішень.	Публічні аналітичні центри.	*Постійно*	Створення аналітичних панелей для моніторингу ефективності програм, регулярне оновлення даних.

Авторська розробка.

Враховуючи зазначене, слід констатувати, що створення єдиної цифрової платформи для ветеранів війни та членів їх сімей не тільки спростить доступ до пільг і програм, але й зробить систему більш прозорою та ефективною. Впровадження такої платформи надасть можливість відслідковувати ефективність програм у реальному часі, автоматизувати більшість процесів та покращити взаємодію між ветеранами і органами публічної влади.

Одним із найважливіших елементів є також впровадження системи телемедицини як новітньої технології, що дозволить ветеранам війни та членам їх сімей отримувати медичну допомогу дистанційно. Окреслене особливо важливо для тих, хто проживає у віддалених регіонах або в зонах з обмеженим доступом до медичних закладів. Завдяки телемедичним платформам лікарі зможуть надавати консультації, ставити діагнози та призначати лікування, що значно покращить якість і своєчасність надання медичних послуг [55, с. 71]. Віддалене спостереження за станом здоров'я ветеранів війни, особливо тих, хто потребує регулярної реабілітації або має хронічні захворювання, дозволить зменшити ризики ускладнень і забезпечить постійний контроль.

Додатково, технології ШІ та Big Data мають величезний потенціал для

оптимізації управління соціальними програмами. Застосування ШІ може дозволити аналізувати великі обсяги даних про ветеранів війни та членів їх сімей, їх стан здоров’я та соціальні потреби, що дасть можливість державним установам приймати обґрунтовані рішення щодо розподілу ресурсів і адаптації програм під конкретні потреби ветеранів [71, с. 141]. Наприклад, аналіз історії хвороб та поведінкових даних може допомогти визначити, які послуги чи пільги потрібні ветерану війни в кожен момент часу, що зробить допомогу більш персоналізованою та ефективною.

Одним із важливих аспектів використання ШІ є можливість створення індивідуальних програм для кожного ветерана війни. На основі аналізу даних, таких як стан здоров’я, соціальні умови та історія звернень, державні установи можуть розробити програми підтримки, які будуть найбільш актуальними для конкретного ветерана війни [74, с. 208]. Згадане дозволить уникнути перевантаження програм, скоротить час на обробку заявок і забезпечить більш точну та своєчасну підтримку. Цифрові платформи можуть також забезпечити ефективну координацію між різними державними установами, що займаються питаннями соціального захисту ветеранів ветеранів та членів їх сімей. Наприклад, інтеграція даних між Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством соціальної політики України та Міністерством у справах ветеранів України дозволить уникати дублювання процесів, зменшити бюрократичні перепони і забезпечити швидку взаємодію між органами влади. Окреслене, своєю чергою, дозволить створити єдину комплексну систему, де всі соціальні та медичні послуги будуть доступні в одному цифровому просторі.

Ще однією важливою перевагою цифрових платформ є підвищення прозорості процесів надання послуг. Всі дії щодо надання допомоги ветеранам війни та членам їх сімей можуть бути відстежені через єдину систему, що забезпечить прозорість усіх операцій і дозволить уникнути корупційних ризиків [185, с. 1]. Вказане також дозволить ветеранам самостійно відслідковувати статус своїх заявок, що зменшить кількість звернень до

установ з питаннями та спростить загальний процес надання послуг.

Так, можна стверджувати, що розширення використання цифрових платформ та інтеграція новітніх технологій в систему соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей може суттєво покращити якість надання послуг і оптимізувати використання державних ресурсів. Застосування телемедицини, технологій ШІ та Big Data дозволить створити більш персоналізовану систему підтримки, яка реагуватиме на актуальні потреби ветеранів і забезпечуватиме прозорість у взаємодії з державними установами. Для кращого розуміння принципів функціонування та взаємодії різних елементів у межах єдиної цифрової платформи, варто звернути увагу на рис. 3.1., яка детально продемонструє всі складові цього процесу. Вона допоможе візуалізувати інтеграцію адміністративних, медичних та аналітичних функцій у системі соціального захисту ветеранів.

В цілому, можна констатувати, що модель інтеграції цифрових рішень забезпечить комплексну підтримку ветеранів війни та членів їх сімей через єдину систему, де всі необхідні послуги будуть доступні з одного джерела. Вона допоможе створити більш ефективний механізм координації між державними установами, оптимізує використання ресурсів і забезпечить прозорість на всіх рівнях надання соціальних послуг. Проте, для забезпечення максимальної ефективності системи соціальної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, необхідно зосередитися на конкретних функціональних аспектах цієї платформи. Покращення доступу до соціальних послуг через цифрові рішення стане ключовим етапом у цьому процесі. Воно включатиме створення єдиної платформи для управління всіма соціальними програмами, а також розширення можливостей для електронного запису на реабілітаційні та медичні послуги. Не менш важливим є інтеграція цифрових інструментів для надання психологічної підтримки, що сприятиме покращенню якості життя ветеранів та членів їх сімей.

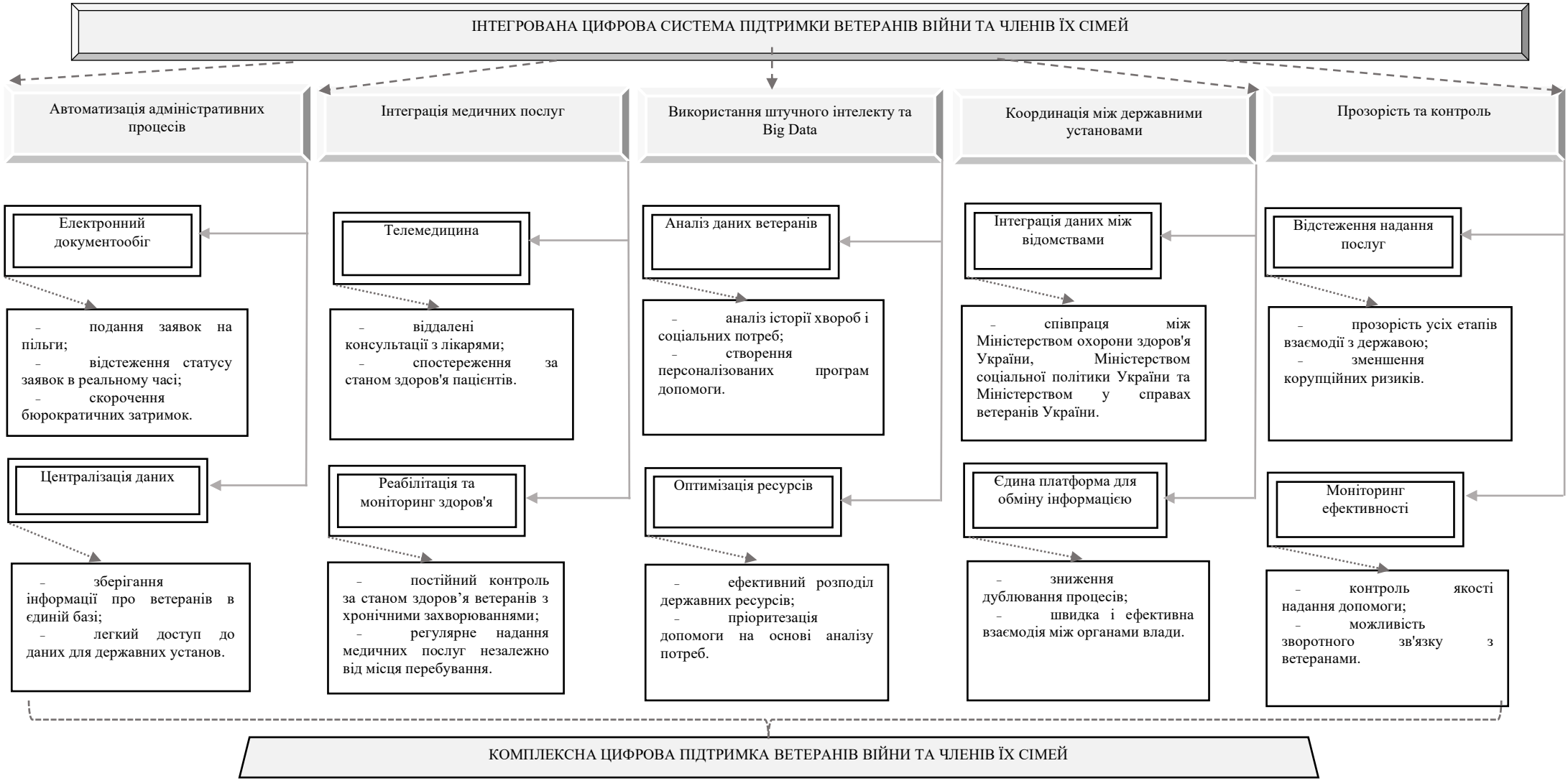

Рис. 3.1. Модель інтеграції цифрових рішень публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, *авторська розробка*

.

В цілому, можна констатувати, що модель інтеграції цифрових рішень забезпечить комплексну підтримку ветеранів війни та членів їх сімей через єдину систему, де всі необхідні послуги будуть доступні з одного джерела. Вона допоможе створити більш ефективний механізм координації між державними установами, оптимізує використання ресурсів і забезпечить прозорість на всіх рівнях надання соціальних послуг. Проте, для забезпечення максимальної ефективності системи соціальної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, необхідно зосередитися на конкретних функціональних аспектах цієї платформи. Покращення доступу до соціальних послуг через цифрові рішення стане ключовим етапом у цьому процесі. Воно включатиме створення єдиної платформи для управління всіма соціальними програмами, а також розширення можливостей для електронного запису на реабілітаційні та медичні послуги. Не менш важливим є інтеграція цифрових інструментів для надання психологічної підтримки, що сприятиме покращенню якості життя ветеранів та членів їх сімей.

Єдина платформа для управління всіма соціальними програмами ветеранів має стати ключовим елементом цифрової інфраструктури. Вона дозволить ветеранам війни та членам їх сімей отримувати доступ до всіх соціальних пільг і програм через один інтерфейс, що включатиме можливість подачі заявок на житлові, медичні, психологічні та інші види допомоги без необхідності відвідувати декілька різних установ. Така централізована платформа спростить комунікацію між державними органами, ветеранами війни та членами їх сімей, зменшить час на обробку заявок і підвищить оперативність надання допомоги.

Завдяки централізації всіх програм в одній системі, державні установи зможуть ефективніше обробляти інформацію про ветеранів війни, уникнувши дублювання даних і забезпечивши прозорість процесу. Даний підхід оптимізує використання державних ресурсів, оскільки автоматизація процесів скорочує кількість помилок і прискорює виконання адміністративних завдань. Важливим аспектом буде інтеграція цієї платформи з іншими державними

системами, що дозволить покращити координацію між різними відомствами та забезпечить повну комплексну підтримку ветеранів війни та членів їх сімей.

Окремо слід розглянути розширення можливостей електронного запису на реабілітаційні та медичні послуги. Вказане дозволить ветеранам війни швидко й легко записуватися на необхідні медичні процедури чи реабілітацію, зокрема через мобільні додатки або веб-платформи. Психологічна підтримка є важливим аспектом реабілітації ветеранів, і інтеграція новітніх технологій для її забезпечення може суттєво покращити якість життя ветеранів [191, с. 225]. Використання онлайн-платформ для психологічних консультацій дозволить ветеранам війни отримувати допомогу віддалено, що особливо актуально для тих, хто не має змоги регулярно відвідувати спеціалістів. Впровадження таких рішень, як чат-боти, мобільні додатки або гарячі лінії, створить постійну можливість звертатися за психологічною допомогою, незалежно від місця знаходження або часу.

Окрім віддалених консультацій, психологічна підтримка через цифрові платформи може включати інтерактивні інструменти для моніторингу емоційного стану ветеранів війни. Окреслене дозволить спеціалістам своєчасно реагувати на зміни у стані психічного здоров’я ветеранів війни і пропонувати відповідні методи підтримки. Такий підхід може значно зменшити кількість кризових ситуацій та сприяти швидшій соціальній адаптації ветеранів війни.

Загалом, покращення доступу до соціальних послуг через цифрові рішення має на меті створення інтегрованої та зручної системи, яка дозволить ветеранам війни та членам їх сімей швидко та ефективно отримувати всі необхідні послуги. Створення єдиної платформи, розширення можливостей електронного запису та інтеграція інструментів для психологічної підтримки суттєво підвищать якість життя ветеранів та членів їх сімей і оптимізують роботу державних установ, сприяючи більш оперативному реагуванню на потреби ветеранів.

Проте, не можна оминути увагою і те, що для забезпечення ефективного

впровадження новітніх технологій у соціальну сферу, зокрема в систему підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, важливо створити надійну нормативну базу, яка стане основою для всіх інноваційних рішень. Дана база повинна забезпечити правові рамки, які регулюватимуть впровадження цифрових платформ, захист персональних даних, автоматизацію процесів і забезпечення доступу до пільг та соціальних послуг. Оскільки цифрові рішення часто потребують адаптації існуючих законів або розробки нових актів, цей процес повинен враховувати не лише технічні аспекти, а й правові зобов'язання держави перед ветеранами війни та членами їх сімей.

Доречно додати, що для успішної реалізації цифрових рішень, як новітніх технологій в соціальному захисті ветеранів війни та членів їх сімей необхідно створити законодавчу основу, що забезпечить впровадження і підтримку інноваційних технологій. Законодавчі акти повинні чітко визначати процедури використання цифрових платформ, відстеження і обробки даних, зберігання інформації та захисту персональних даних ветеранів. Важливо також передбачити заходи для мінімізації можливих ризиків, пов'язаних із використанням новітніх технологій, таких як витоки даних або їх некоректне використання. Така нормативна база повинна бути гнучкою, аби легко адаптуватися до технологічних змін, які відбуватимуться в майбутньому.

Зокрема, важливо забезпечити інтеграцію системи захисту даних з урахуванням європейських та міжнародних стандартів, що регулюють безпеку особистих даних. Окреслене створить належні умови для функціонування єдиної цифрової платформи та гарантуватиме прозорість і безпеку під час обміну інформацією між державними установами. Впровадження цифрових рішень потребує чітких інструкцій щодо їх використання на рівні державних інституцій, і тому необхідно розробити правові акти, що регламентуватимуть ці процеси.

Окрім створення правової основи, важливо також розробити механізми фінансового та організаційного стимулювання. Без належного фінансування і підтримки держави впровадження інноваційних технологій може залишитися

на стадії ідей або пілотних проєктів. Необхідно розробити програми державного фінансування та заохочення приватних партнерів до участі в реалізації цих проектів [180, с. 151]. Співпраця між державним і приватним сектором, зокрема через механізми державно-приватного партнерства, може значно прискорити процес впровадження цифрових технологій у систему соціального захисту ветеранів.

Держава повинна забезпечити стимулювання приватних ініціатив, включаючи податкові пільги, грантові програми або прямі інвестиції в інноваційні рішення. Також варто передбачити організаційні стимули, що сприятимуть активній участі приватних компаній у впровадженні технологій для ветеранів. Це може бути, наприклад, надання технічної підтримки або спрощення процесів ліцензування для розробників інноваційних рішень. У результаті, такі механізми стимулювання допоможуть державі і приватним компаніям спільно вирішувати виклики соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей через технологічні інновації.

Також важливо підкреслити, що нормативно-правова база повинна постійно оновлюватися, відповідаючи сучасним технологічним викликам. Механізми фінансового та організаційного стимулювання мають бути гнучкими та адаптивними до нових технологій. Співпраця з міжнародними організаціями та донорами сприятиме впровадженню найкращих цифрових практик. Таке нормативне забезпечення створить правові та фінансові умови для розвитку цифрових рішень у соціальному захисті ветеранів ветеранів війни та членів їх сімей, забезпечуючи їх реалізацію на державному рівні. Принагідно далі детальніше розглянути функціональні можливості платформи, проаналізувати її ключові структурні елементи, які забезпечують ефективну реалізацію соціальних програм та послуг для ветеранів наведені на рис 3.2.

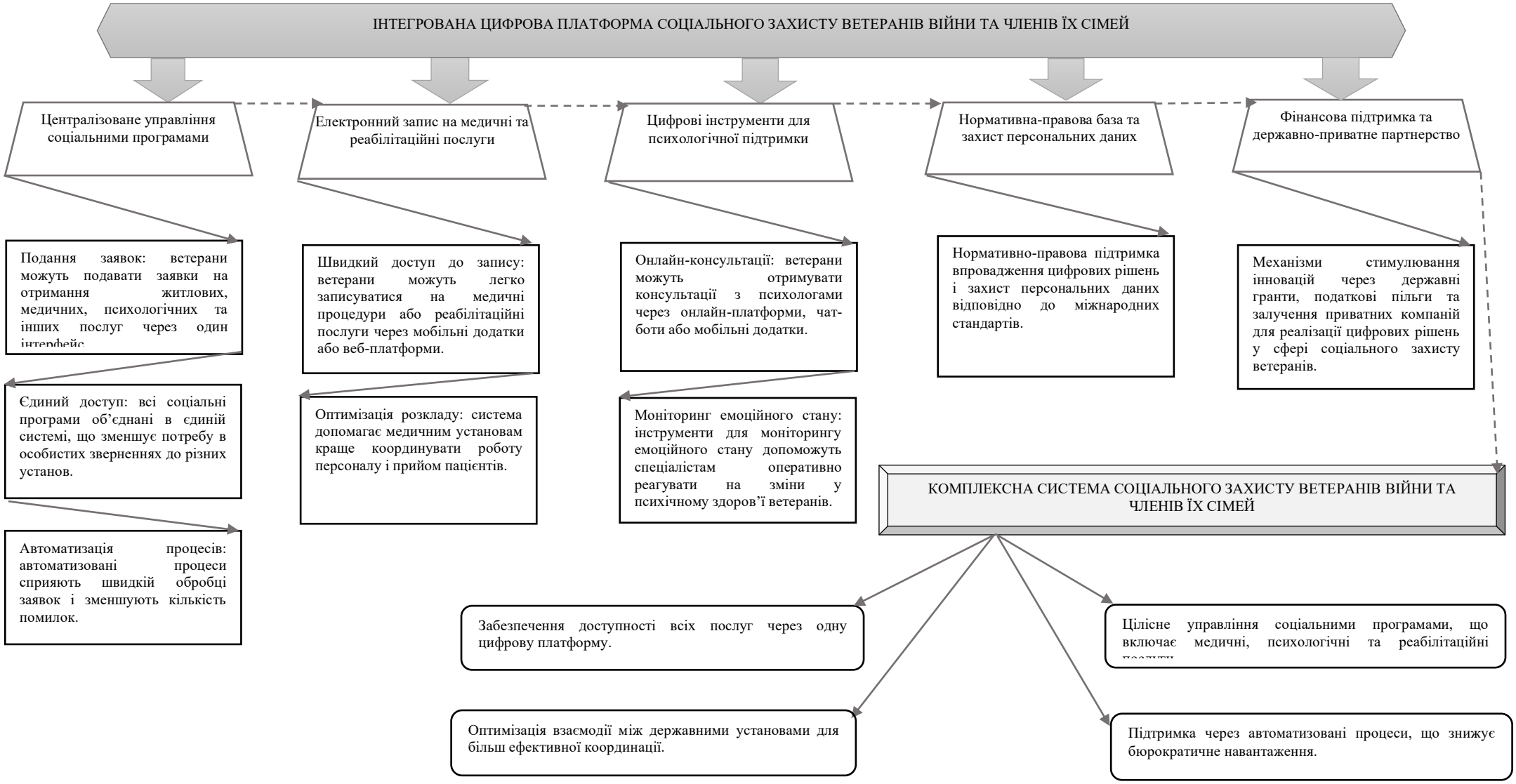

Рис. 3.2. Концепція інтегрованої цифрової платформи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, *авторська розробка.*

В цілому, можна стверджувати, що інтеграція цифрових рішень у соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей значно покращить якість та доступність послуг, оптимізуючи взаємодію між органами публічної влади і ветеранами. Єдина цифрова платформа забезпечить централізоване управління програмами, ефективну координацію між відомствами та швидку обробку заявок, що скоротить час надання послуг. Особливо важливими є можливості електронного запису на медичні та реабілітаційні процедури, а також психологічна підтримка через онлайн-інструменти, що забезпечить доступність допомоги незалежно від місця знаходження ветеранів. Крім того, успішна реалізація цифрової платформи залежатиме від надійної нормативної бази та фінансового стимулювання, що дозволить забезпечити стабільний розвиток та підтримку інновацій на державному рівні.

Отже, на завершення можна підсумувати, що підвищення ефективності надання послуг ветеранам війни та членам їх сімей через новітні технології є не лише короткостроковою необхідністю, але й довгостроковою стратегією для розвитку соціальної сфери. Завдяки цифровим рішенням можна забезпечити ветеранам війни швидкий та зручний доступ до необхідних послуг, що значно покращить якість їхнього життя. Інтеграція технологій дозволить не лише скоротити час надання допомоги, але й забезпечити персоналізований підхід до кожного ветерана війни та члена його сім’ї, враховуючи їх індивідуальні потреби та специфічні обставини.

Однією з головних рекомендацій є створення єдиної цифрової платформи, яка об’єднає всі соціальні програми, реабілітаційні та медичні послуги в одному інтерфейсі. Такий підхід дозволить не лише оптимізувати взаємодію між ветеранами війни, членами їх сімей та державними установами, але й сприятиме підвищенню прозорості процесів. Усі дії щодо надання послуг будуть відстежувані через єдину систему, що дозволить мінімізувати корупційні ризики та забезпечить кращий контроль якості. Автоматизація процесів, таких як подання заявок і електронний запис, значно зменшить бюрократичні перепони, що, у свою чергу, знизить адміністративне

навантаження на органи публічної влади. У довгостроковій перспективі важливо продовжувати розвивати і вдосконалювати системи штучного інтелекту та Big Data, які здатні аналізувати великі обсяги даних про ветеранів, що допоможе передбачати їхні потреби та автоматично коригувати програми допомоги. Такі технології дозволять державним установам не тільки ефективніше розподіляти ресурси, але й робити соціальні послуги більш гнучкими та адаптованими до змін у потребах ветеранів війни та членів їх сімей.

Окрім того, варто приділити увагу довгостроковому співробітництву між державними установами та приватним сектором, що дозволить інтегрувати найновіші технології та моделі управління в соціальну сферу. Залучення приватних ініціатив, грантові програми та державно-приватні партнерства можуть сприяти постійному вдосконаленню технологічних рішень, що забезпечить стійкий розвиток і гарантуватиме своєчасне впровадження інноваційних рішень у системі соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

Загалом, розвиток цифрових рішень у соціальному захисті ветеранів війни та членів їх сімей має розглядатися як довгострокова стратегія, яка потребує постійного оновлення та вдосконалення відповідно до сучасних технологічних тенденцій. Інноваційні технології, такі як цифрові платформи, штучний інтелект та інструменти для віддаленої підтримки, дозволять не лише покращити якість надання послуг, але й забезпечать стабільну, ефективну та довгострокову роботу системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

3.3 Моделі ефективної взаємодії держави з ветеранськими та громадськими організаціями

Ефективна система соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей ґрунтується на тісній взаємодії держави з громадянським суспільством,

зокрема з ветеранськими та громадськими організаціями. Держава виконує ключову роль у формуванні правових, фінансових та організаційних механізмів підтримки ветеранів війни та членів, проте її можливості часто обмежуються масштабами бюрократичних структур і ресурсними обмеженнями. Тому співпраця з громадськими організаціями стає важливим інструментом для більш гнучкого та ефективного реагування на потреби ветеранів війни та членів їх сімей.

Дослідження моделей ефективної взаємодії держави з ветеранськими та громадськими організаціями є актуальним, оскільки таке партнерство забезпечує комплексний підхід до соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в умовах сучасних викликів.

О. Галицький та Р. Гришова досліджували світовий досвід державної підтримки ветеранів війни та наголосили на необхідності співпраці держави з громадськими організаціями для імплементації цих практик в Україні, зокрема для ефективного надання соціальних послуг [30].

О. Грішнова та В. Лисенко зосередилися на проблемах реінтеграції ветеранів війни у цивільне життя, акцентуючи увагу на взаємодії між державою та ветеранськими організаціями для вирішення питань зайнятості [37]. А. Іванов розглядав особливості соціальної та гуманітарної політики України під час війни, звертаючи увагу на важливість партнерства держави з громадськими структурами для посилення соціальної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей [54].

Ю. Кравченко, А. Терент’єва та Р. Кропивницький досліджували стійкість публічного управління соціальною безпекою, наголошуючи на значущості залучення громадських організацій у системі соціального забезпечення [69].

К. Майстренко аналізувала стратегічне планування у сфері соціальної безпеки ветеранів війни, підкреслюючи роль інтеграції громадських ініціатив у загальну систему публічного управління [83]. М. Токар дослідив внесок громадських організацій у розвиток публічно-управлінських відносин,

виділивши їхній вплив на покращення ефективності соціальної політики та підтримки ветеранів війни та членів їх сімей [165].

З огляду на зростання кількості ветеранів війни внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації, ветеранські організації виконують надзвичайно важливу роль у наданні послуг, адаптації до цивільного життя та реабілітації. Вони є посередниками між державою та ветеранами війни, надаючи персоналізовану допомогу, яку державні структури не завжди можуть забезпечити. Така співпраця дозволяє значно розширити можливості державних програм, зробивши їх більш доступними та результативними [183, с. 70]. Сучасна ситуація показує, що взаємодія держави з громадськими організаціями має значний потенціал, проте залишається недостатньо розвиненою через низку організаційних та бюрократичних перешкод. Відсутність систематичної координації призводить до дублювання зусиль та втрати ефективності. Окреслене обмежує можливості як держави, так і громадських організацій у досягненні оптимальних результатів. Загалом, необхідність розширення та вдосконалення співпраці між державою і громадськими організаціями є ключовою для побудови стійкої системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, а отже, створення ефективних моделей взаємодії забезпечить кращу координацію, ресурсну підтримку та оптимізує процеси надання соціальної підтримки ветеранам війни та членам їхз сімей.

Не можна не підкреслити, що існуючі моделі співпраці між державними органами та ветеранськими організаціями відіграють надзвичайно важливу роль у реалізації програм соціальної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, однак для досягнення максимальної ефективності необхідно проаналізувати їх детальніше. Ветеранські організації часто стають першою лінією допомоги для тих, хто повертається до цивільного життя після служби або бойових дій, що робить їх невід’ємною складовою системи соціального захисту [58, с. 233]. Держава, хоча й виступає основним гарантом надання соціальних послуг, нерідко не встигає за темпами зростання потреб ветеранів

війни та членів їх сімей, що зумовлює необхідність у більш тісній співпраці з громадськими структурами.

Основними формами взаємодії є участь громадських організацій у виконанні державних програм реабілітації, соціальної адаптації та працевлаштування ветеранів війни та членів їх сімей. Наприклад, у межах державних програм соціальної реабілітації громадські організації часто беруть на себе виконання таких важливих завдань, як забезпечення психологічної підтримки, організація соціальних і освітніх заходів, а також допомога у працевлаштуванні [165, с. 17]. Вони працюють з ветеранами війни на місцях, що дозволяє державі охопити значно більшу кількість осіб і зменшити навантаження на державні служби.

Додатково, розширення мережі реабілітаційних центрів через залучення міжнародних партнерів та публічно-приватного партнерства є одним із ключових напрямів для значного покращення доступу до якісних медичних і реабілітаційних послуг для ветеранів війни та членів їх сімей. Особливо важливим це стає у віддалених регіонах, де інфраструктура недостатньо розвинена і де ветерани стикаються з труднощами в отриманні необхідної допомоги. Залучення міжнародних організацій та приватних інвесторів створює унікальні можливості для впровадження інноваційних підходів та найкращих світових практик у сфері реабілітації.

Також важливо враховувати модель делегування функцій, де держава делегує певні завдання громадським організаціям, забезпечуючи їх фінансуванням або іншими ресурсами. Такі організації надають соціальні послуги ветеранам, наприклад, юридичну допомогу, підтримку у працевлаштуванні чи реабілітації. Залучення приватних інвесторів до управління реабілітаційними центрами є одним із найбільш ефективних способів підвищити якість надання послуг та зменшити фінансове навантаження на державу. Приватні інвестори можуть впроваджувати сучасні методи управління, що підвищить ефективність роботи центрів, а також залучати нові технології та прогресивні підходи до реабілітації. Наприклад,

приватні компанії можуть інтегрувати інноваційні моделі фінансування, такі як соціальні облігації або грантові програми, що дозволить збільшити фінансову стійкість проєктів. Завдяки використанню моделі державно-приватного партнерства інвестори отримають пільгові умови для ведення бізнесу, що стимулюватиме їхню участь у проєктах, а держава отримає високоякісні реабілітаційні послуги для ветеранів війни без значного додаткового навантаження на бюджет.

До переваг моделі партнерства можна віднести:

- фінансову стійкість: завдяки участі кількох зацікавлених сторін (держави, міжнародних організацій та приватних інвесторів) фінансове навантаження на реалізацію проектів буде рівномірно розподілене. Це означає, що у випадку економічних труднощів або нестабільності на ринку, проект залишиться фінансово стійким завдяки різноманітним джерелам фінансування. Такий підхід знижує ризик повного припинення роботи центрів і забезпечує довготривалу підтримку наданих послуг;
- покращення якості послуг: приватні інвестори мають комерційний інтерес у підвищенні ефективності центрів, що стимулює їх до впровадження інноваційних методів управління та новітніх технологій. Окреслене дозволить значно підвищити якість медичних та реабілітаційних послуг, що надаються ветеранам війни та членам їх сімей. Крім того, приватні компанії можуть бути зацікавлені у використанні цифрових платформ для моніторингу здоров'я ветеранів війни, що дозволить більш ефективно слідкувати за процесом реабілітації та робити необхідні корективи в реальному часі;
- доступ до сучасних технологій: залучення міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО або Червоний Хрест, відкриває можливості для використання передових методик реабілітації та новітніх медичних технологій. Дані організації мають доступ до останніх інновацій у лікуванні посттравматичних стресових розладів, фізичної реабілітації після травм, використання робототехніки та інших інструментів, які можуть значно прискорити процес відновлення ветеранів війни. Міжнародні партнери також

можуть допомогти з тренуванням персоналу реабілітаційних центрів, забезпечуючи їх сучасними знаннями та навичками, необхідними для соціальної роботи з ветеранами війни та членами їх сімей.

При цьому необхідно враховувати те, що для забезпечення фінансової стійкості проєкту розширення реабілітаційних центрів доцільно використовувати декілька джерел фінансування, що дозволить мінімізувати ризики нестачі ресурсів. Можливі варіанти фінансування включають:

- державні субсидії та гранти: держава може надавати субсидії або гранти для залучення приватних інвесторів. Окреслене створить додатковий стимул для приватного сектору брати участь у проєктах, які орієнтовані на надання соціальних послуг;
- гранти міжнародних організацій: такі організації, як ООН, НАТО, Європейський Союз або Світовий банк, можуть виділяти цільові гранти для створення або модернізації реабілітаційних центрів. Вказані гранти можуть покривати як технічне оснащення, так і навчання персоналу;
- інвестиційні програми для приватного сектору: для залучення приватних інвесторів можна створити спеціальні інвестиційні програми або соціальні облігації, що дозволять інвесторам отримати пільги або часткові повернення вкладених коштів на пільгових умовах;
- громадські та благодійні фонди: важливо також залучати ресурси через благодійні організації та громадські фонди, які активно підтримують проекти соціальної спрямованості. Зазначене може включати пожертви та краудфандингові кампанії, спрямовані на підтримку ветеранів війни та членів їх сімей.

Загалом, модель державно-приватного партнерства із залученням міжнародних організацій та інвесторів забезпечить стійке фінансування, підвищить якість послуг та відкриє доступ до найсучасніших технологій реабілітації. Даний підхід дозволить створити мережу реабілітаційних центрів, що відповідатиме світовим стандартам та надаватиме високоякісну допомогу ветеранам війни та членам їхніх сімей, що сприятиме їхньому швидшому

відновленню та поверненню до нормального життя.

Важливо відмітити, що реалізація розширення мережі реабілітаційних центрів для ветеранів війни у рамках державно-приватного партнерства має бути здійснена згідно з наступними етапами, що охоплюють процес від планування до безперервного моніторингу та оцінки результатів:

перший етап "оцінка потреб (6-12 місяців)": має бути проведено детальний аналіз для виявлення географічних областей, де інфраструктура є недостатньо розвиненою або зовсім відсутня. У рамках цього етапу: держава спільно з міжнародними партнерами має провести аудит існуючих медичних закладів, проаналізувати потреби у реабілітаційних послугах; необхідно оцінити регіональні потреби в залежності від кількості ветеранів війни, що потребують медичної або психологічної допомоги, а також стану існуючих медичних закладів; слід визначити пріоритетні регіони для створення нових центрів або модернізації наявних об'єктів;

другий етап "Укладання партнерських угод (3-6 місяців)": після завершення оцінки потреб необхідно формалізувати партнерські відносини між державними установами, міжнародними організаціями та приватними інвесторами. На цьому етапі: має бути укладено юридичні та фінансові угоди, що регламентують обов'язки кожної сторони у процесі створення та фінансування реабілітаційних центрів; потрібно визначити моделі управління та відповідальність за кожен аспект роботи центрів; держава має надати законодавчу базу та забезпечити координацію проєктів, а також гарантувати дотримання правових норм для залучення інвесторів; приватним інвесторам слід надати пільги або субсидії, що сприятиме їхньому залученню до проєкту;

третій етап "Створення або модернізація центрів (1-2 роки)": на цьому етапі потрібно розпочати будівництво нових центрів або модернізацію наявних. Основні заходи включають: має бути побудовано нові центри у визначених регіонах або модернізовано існуючі, включаючи оновлення технічної інфраструктури, закупівлю медичного обладнання та поліпшення умов для пацієнтів; має бути залучено міжнародних експертів і фахівців для

розробки стандартів надання реабілітаційних послуг на рівні світових стандартів;

четвертий етап “Моніторинг та оцінка (постійно)”: після впровадження реабілітаційних центрів необхідно налагодити систему моніторингу та оцінки їхньої ефективності. Основні заходи включають: має бути запроваджена система регулярного моніторингу якості послуг, що дозволить своєчасно виявляти недоліки та коригувати програми; слід проводити регулярний збір даних щодо використання центрів, що допоможе оперативно вносити вдосконалення в організацію роботи реабілітаційних програм.

Таким чином, реалізація вищевказаних етапів дозволить значно покращити доступність реабілітаційних послуг для ветеранів війни і членів їх сімей та забезпечити їхню ефективність на довгостроковій основі. Для більш глибокого розуміння багатосторонньої моделі розширення реабілітаційних центрів через залучення міжнародних організацій, державних установ та приватних інвесторів, слід розглянути рис. 3.3., який відображає ключові елементи цього процесу.

Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що інноваційна модель розширення мережі реабілітаційних центрів через багатостороннє партнерство відкриває нові можливості для покращення якості та доступності реабілітаційних послуг для ветеранів та членів їх сімей. Співпраця між державними установами, міжнародними організаціями та приватними інвесторами дозволяє залучати сучасні технології, фінансові ресурси та глобальний досвід, що підвищує ефективність реабілітаційної системи. Такий підхід сприятиме довгостроковому розвитку інфраструктури, забезпечуючи стійку підтримку ветеранів та їхніх родин на шляху до повної реінтеграції в цивільне життя.

Особливо важливою є роль громадських організацій у наданні психологічної допомоги та соціальної підтримки ветеранам війни та членам їх сімей.

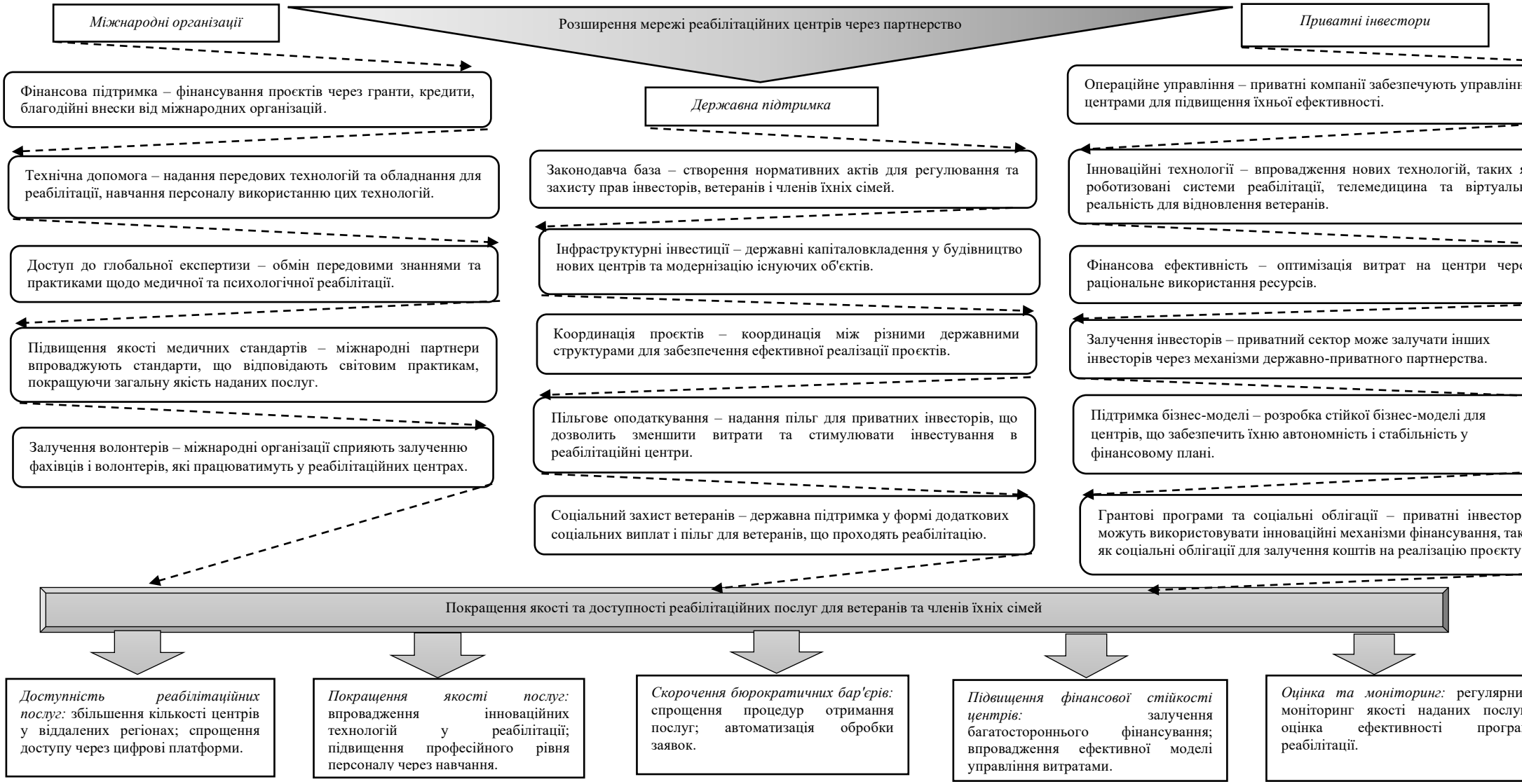

Рис. 3.3. Інноваційна модель розширення мережі реабілітаційних центрів для ветеранів війни та членів їх сімей через багатостороннє партнерство, *авторська розробка.*

Ветерани війни стикаються з психологічними травмами, такими як посттравматичний стресовий розлад, і тут громадські організації відіграють незамінну роль, пропонуючи спеціалізовані послуги, яких часто бракує в державних медичних установах [167, с. 201].

Зокрема, вони надають не тільки психологічну допомогу, але й можливість ветеранам війни та членам їх сімей брати участь у групах підтримки, що полегшує процес соціальної інтеграції. Завдяки своїй безпосередній роботі з ветеранами війни та членами їх сімей, громадські організації можуть швидше та ефективніше реагувати на індивідуальні потреби кожного.

Крім того, ветеранські організації активно залучаються до реалізації програм професійної адаптації та працевлаштування. У багатьох випадках саме вони виступають посередниками між ветеранами війни та роботодавцями, організовуючи тренінги та програми перепідготовки [37, с. 151]. Згадане дозволяє державі не тільки вирішувати проблему працевлаштування ветеранів війни, але й інтегрувати їх у цивільну економіку на умовах, які найбільше відповідають їхнім навичкам та потребам. З іншого боку, громадські організації також забезпечують консультування з правових та соціальних питань, допомагаючи ветеранам орієнтуватися у системі соціальних гарантій та прав, що надаються державою.

Додатково варто зазначити, що державна підтримка діяльності громадських організацій, зокрема через фінансування грантових програм та залучення до розробки нових ініціатив, створює умови для більш тісної інтеграції їхніх зусиль із державною системою соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Незважаючи на наявні успіхи, існує потреба у вдосконаленні механізмів фінансування і координації, щоб забезпечити максимальну ефективність таких програм [54, с. 63]. Досвід співпраці показує, що злагоджена взаємодія може значно підвищити рівень соціальної допомоги та зробити процес реабілітації та адаптації ветеранів війни більш послідовним і результативним.

В цілому, поточні моделі співпраці між державними установами та громадськими організаціями, які залучені до підтримки ветеранів, мають значний потенціал для подальшого розвитку. Ветеранські організації виконують функції, які державні структури не завжди можуть повністю реалізувати через брак ресурсів або оперативності. Розширення та зміцнення такої співпраці допоможе не лише покращити надання послуг, але й забезпечити кращу координацію між всіма суб'єктами системи соціального захисту. Зважаючи на вищезгадані виклики та можливості для покращення взаємодії між державними установами та ветеранськими організаціями, доцільно звернути увагу на міжнародний досвід країн НАТО та ЄС.

Необхідно зауважити, що інші держави вже пройшли шлях інтеграції громадських організацій у державні програми соціального захисту, що дозволяє їм досягати більшої ефективності у наданні допомоги ветеранам війни та членам їх сімей. Досвід цих країн може стати цінним джерелом ідей та практичних рішень, які Україна може адаптувати до своїх реалій, забезпечуючи більш стійку систему соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Так, слід підкреслити, що країни, такі як Франція, Німеччина, Польща, Італія, Іспанія, Швеція та Фінляндія, мають добре розвинені системи соціальної підтримки ветеранів війни, де громадські організації відіграють важливу роль. Вони забезпечують не тільки підтримку на місцевому рівні, але й безпосередньо впливають на розробку державних політик, спрямованих на захист прав та інтересів ветеранів війни.

У Німеччині, наприклад, ветеранські організації активно беруть участь у розробці реабілітаційних програм та наданні психологічної підтримки, що дозволяє державі досягти більшої гнучкості в реалізації таких ініціатив. В Італії та Іспанії громадські організації організовують програми соціальної адаптації та працевлаштування, допомагаючи ветеранам війни швидше повернутися до цивільного життя [69, с. 8]. Вказані країни показують, як ефективна співпраця між державними органами та ветеранськими організаціями може суттєво покращити надання послуг, особливо в умовах

обмежених державних ресурсів.

Країни НАТО, такі як США, Канада, Велика Британія, Норвегія, Данія та Нідерланди, також демонструють значні успіхи в інтеграції громадських організацій у систему підтримки ветеранів війни. У США, наприклад, громадські організації, такі як Veterans of Foreign Wars та American Legion, відіграють ключову роль у захисті прав ветеранів війни та забезпеченні їх соціальної підтримки. Вони не тільки допомагають у наданні послуг, але й лобіюють зміни до законодавства, що стосуються ветеранів війни, працюючи в тісній співпраці з державними органами [30, с. 90; 83, с. 114]. Така модель дозволяє адаптувати державну політику відповідно до потреб військовослужбовців.

У Норвегії та Данії громадські організації є важливими партнерами держави у реалізації програм соціальної підтримки. Вони забезпечують доступ до медичних послуг, психологічної допомоги та програм соціальної реінтеграції [144, с. 34]. Подібні моделі співпраці допомагають зменшити навантаження на державні інститути та підвищити рівень ефективності соціальної допомоги, завдяки активному залученню громадянського суспільства до процесів надання послуг ветеранам війни та членам їх сімей.

Так, міжнародний досвід країн НАТО та ЄС наочно демонструє, як інтеграція громадських організацій може підвищити ефективність державних програм підтримки ветеранів війни та членів їх сімей. Завдяки такій співпраці держави можуть краще розподіляти ресурси, швидше реагувати на потреби ветеранів війни та членів їх сімей та забезпечувати більш комплексний підхід до вирішення їхніх проблем. З огляду на успішний досвід країн НАТО та ЄС, очевидно, що модель державно-приватного партнерства може суттєво покращити ефективність державних програм підтримки ветеранів. Однак для України залишається важливим розглянути існуючі виклики та бар'єри, які перешкоджають оптимальній співпраці між державними структурами та громадськими організаціями. Незважаючи на позитивні результати, яких вже вдалося досягти в деяких аспектах співпраці, на шляху до її вдосконалення

існують значні проблеми, що потребують комплексного підходу до їх вирішення [193, с. 381].

Однією з найбільш очевидних проблем у співпраці між державними структурами та громадськими організаціями є надмірна бюрократизація процесів. Часто адміністративні процедури стають на заваді швидкому та ефективному вирішенню питань, пов'язаних із наданням допомоги ветеранам віцни та членам їх сімей. Відсутність гнучкості у прийнятті рішень може затримувати реалізацію важливих ініціатив і обмежувати можливості громадських організацій у оперативному наданні послуг [14, с. 295; 79, с. 6]. Така ситуація ускладнює не лише співпрацю між державою та організаціями, але й сам процес підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, який потребує швидких і дієвих рішень.

Недостатня координація між різними органами та структурами також є значним бар’єром. Часто громадські організації та державні установи працюють паралельно, не обмінюючись інформацією та ресурсами, що призводить до дублювання зусиль і неефективного використання наявних можливостей [43, с. 67]. Згадане створює проблеми з розподілом ресурсів та ефективним плануванням ініціатив, що в кінцевому результаті обмежує масштаб та вплив програм допомоги. Лише узгодженість дій та обмін інформацією між усіма учасниками процесу можуть створити умови для більш результативної співпраці.

Проблеми з фінансуванням також залишаються однією з найбільш критичних перешкод. Громадські організації, особливо ті, що працюють на місцевому рівні, часто змушені шукати зовнішні джерела підтримки через обмежене державне фінансування [62, с. 30]. Окреслене ускладнює довгострокове планування та реалізацію програм допомоги ветеранам війни та членам їх сімей. Недостатнє фінансування також не дозволяє організаціям розширювати спектр послуг, які вони можуть надавати, і знижує їхню здатність реагувати на зростаючі потреби [67, с. 209].

З огляду на вищезгадані виклики, однією з ключових пропозицій є

впровадження децентралізованих підходів до співпраці між державними установами та громадськими організаціями. Замість централізованих платформ, які можуть уповільнювати процеси через бюрократичні перешкоди, варто зосередитися на створенні локальних ініціатив, що будуть адаптовані до потреб кожного регіону. Регулярні консультації між представниками місцевих органів влади та ветеранськими організаціями можуть стати ефективним інструментом для оперативного реагування на виклики та проблеми. Зокрема, це може включати створення робочих груп, які будуть зустрічатися на місцевому рівні для вирішення конкретних питань, таких як працевлаштування ветеранів війни, їхня реабілітація чи доступ до соціальних послуг.

Для забезпечення прозорості та координації можна впровадити механізм спільного прийняття рішень, де громадські організації матимуть рівні права з державними структурами у визначенні пріоритетів та розподілі ресурсів. Зазначене сприятиме більшій участі громадськості у процесі управління та забезпечить адаптивність до швидкозмінних обставин [78, с. 218]. Такий підхід може допомогти зменшити бюрократичні бар’єри та прискорити впровадження необхідних змін у системі соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей.

Ще однією важливою пропозицією є посилення ролі громадських організацій у контролі за виконанням державних програм. Включення громадських організацій до процесу моніторингу та оцінки результатів державних ініціатив дозволить отримати зворотний зв'язок безпосередньо від тих, хто працює з ветеранами війни на місцях [192, с. 186]. Вказане сприятиме вчасній корекції та вдосконаленню програм, роблячи їх більш ефективними та відповідними реальним потребам ветеранів війни та членів їх сімей.

Для покращення фінансової стійкості варто також розглянути можливість запровадження моделі публічно-приватних партнерств (далі − ППП). Такі моделі співпраці дозволяють залучати не лише державні кошти, але й фінансові ресурси з боку приватного бізнесу, що сприятиме більш

стабільному та довготривалому фінансуванню ветеранських програм [94, с. 230]. Приватний сектор може виступати не лише донором, а й активно брати участь у створенні робочих місць для ветеранів війни, надаючи їм можливості для професійного розвитку та інтеграції у цивільне життя. Крім того, приватні підприємства можуть інвестувати у розвиток реабілітаційних центрів або соціальних програм, що додатково знижує навантаження на державний бюджет.

Важливим аспектом також є модель грантового партнерства на конкурсній основі для громадських організацій, які працюють у сфері соціального захисту ветеранів [174, с. 163]. Впровадження грантів дозволить організаціям отримувати фінансування на конкретні проєкти та ініціативи, спрямовані на підтримку ветеранів війни та членів їх сімей. Така модель фінансування дозволить гнучко реагувати на потреби регіонів і забезпечить належну підтримку найбільш успішних і ефективних ініціатив. Крім того, грантові програми сприятимуть розвитку конкуренції між громадськими організаціями, стимулюючи їх підвищувати якість послуг і прозорість своєї діяльності.

Для забезпечення ефективної комунікації між усіма учасниками процесу необхідно створити інформаційно-консультаційні центри, які будуть надавати допомогу як громадським організаціям, так і державним структурам. Такі центри можуть функціонувати на рівні регіонів, сприяючи обміну інформацією та досвідом між різними суб’єктами, що дозволить уникнути дублювання зусиль і сприятиме більш ефективній координації дій.

Так, можна констатувати, що для подолання існуючих проблем та бар’єрів у співпраці між державою та громадськими організаціями, необхідно впровадити децентралізовані моделі управління, створити нові механізми фінансування та активізувати співпрацю з приватним сектором. Зазначені заходи допоможуть не тільки знизити навантаження на державний бюджет, але й забезпечать стійку та ефективну систему підтримки ветеранів на всіх рівнях.

Однак, для досягнення реальних змін у сфері соціального захисту ветеранів віни та членів їх сімей, запропоновані рекомендації повинні бути підкріплені чіткими механізмами їх реалізації. Лише системний підхід дозволить інтегрувати громадські організації у державні програми таким чином, щоб підвищити їх ефективність і забезпечити гнучке реагування на потреби ветеранів війни та членів їх сімей. Важливо не лише визначити кроки для вирішення поточних проблем, але й розробити стратегію, яка б систематизувала всі ці рекомендації у єдиний, цілісний процес [219]. Саме тому доцільно впровадити інтегровану модель партнерства для соціальної підтримки ветеранів, яка сприятиме комплексному та скоординованому підходу до взаємодії між державою, громадськими організаціями та приватним сектором. Запропонована модель враховуватиме всі ключові аспекти взаємодії, починаючи від децентралізованих рішень і закінчуючи інноваційними механізмами фінансування. Інтеграція усіх учасників у рамках цієї моделі створить ефективну та стійку систему підтримки ветеранів, яка буде здатна швидко адаптуватися до нових викликів і змін соціальних умов, забезпечуючи стабільну та результативну допомогу ветеранам і членам їх сімей.

Доцільно наголосити на тому, що інтегрована модель партнерства для соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей повинна стати ключовим підходом для організації ефективної співпраці між органами публічної влади, громадськими організаціями та приватним сектором. Дана модель має вирішити основні проблеми, такі як бюрократичні перешкоди, брак фінансування та недостатня координація між учасниками процесу. Щоб досягти цього, модель повинна складатися з декількох ключових компонентів, що сприятимуть успішній реалізації програм підтримки ветеранів війни та членів їх сімей.

Одним із центральних елементів має бути координаційний орган, який відповідатиме за стратегічне управління ініціативами у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Доцільно, щоб цей орган був

представлений Міністерством у справах ветеранів України, яке стане основною координуючою структурою. Однак, для ефективної реалізації політики соціального захисту ветеранів війни, цей орган має працювати в тісній співпраці з іншими ключовими державними структурами, зокрема Міністерством соціальної політики України та Міністерством охорони здоров'я України. Спільні зусилля цих міністерств дозволять забезпечити комплексний підхід до вирішення різноманітних соціальних та медичних проблем ветеранів та їхніх сімей.

Важливим аспектом функціонування цього органу є те, що він також повинен інтегрувати представників громадських організацій, які працюють з ветеранами та членами їх сімей. Вказані організації мають безпосередній доступ до реальних потреб ветеранів війни, що допоможе формувати більш актуальні та ефективні програми. До складу координаційного органу також необхідно залучити експертів у сфері соціального захисту, психології, реабілітації та медицини, щоб враховувати наукові підходи до вирішення проблем, з якими стикаються ветерани та члени їх сімей.

Ще однією важливою складовою цього органу повинні бути представники приватного сектору, особливо ті, хто бере участь у програмах ППП [90, с. 31]. Їх внесок може включати як фінансову підтримку програм, так і інвестиції в інфраструктуру, створення нових робочих місць для ветеранів, розвиток реабілітаційних центрів та інші соціальні ініціативи. Залучення приватних компаній до соціальних програм надасть можливість реалізувати інноваційні підходи до вирішення поточних проблем ветеранів війни та членів їх сімей.

Основними функціями координаційного органу мають бути:

- розподіл ресурсів: орган відповідатиме за справедливий і прозорий розподіл фінансових, людських та матеріальних ресурсів, що забезпечить ефективність реалізації програм підтримки;
- моніторинг виконання програм: регулярний контроль за виконанням програм дозволить відстежувати їх ефективність, коригувати

недоліки та оптимізувати використання ресурсів;

- визначення пріоритетних напрямків допомоги: орган повинен визначати ключові сфери допомоги, орієнтуючись на реальні потреби ветеранів війни та членів їх сімей у різних регіонах;
- організація регулярних консультацій: орган має сприяти постійному діалогу між усіма учасниками процесу, включаючи представників громадських організацій, державних структур, експертів та ветеранів війни. Регулярні зустрічі, робочі групи та обмін досвідом дозволять підвищити узгодженість дій і швидше реагувати на виникаючі проблеми.

Така структура дозволить забезпечити комплексний і злагоджений підхід до вирішення питань соціального захисту ветеранів та членів їх сімей. Інтеграція різних сторін у єдину систему дасть змогу враховувати всі аспекти соціального захисту – від фінансування і надання послуг до моніторингу і вдосконалення програм. Крім того, координаційний орган сприятиме створенню довготривалих та стійких програм, які відповідатимуть сучасним викликам і потребам ветеранів війни, допомагаючи їм інтегруватися в цивільне життя та підтримувати членів своїх сімей.

На регіональному рівні має бути створена широка мережа робочих груп, які відповідатимуть за адаптацію загальнонаціональних програм до специфічних потреб кожного регіону. Згадані робочі групи мають складатися з представників місцевих органів влади, громадських організацій, що працюють із ветеранами війни та членами їх сімей, соціальних працівників, волонтерів, а також самих ветеранів війни. Такий підхід дозволить забезпечити індивідуальний підхід до кожного регіону, враховуючи його особливості, а також сприятиме ефективнішому реагуванню на місцеві виклики.

Робочі групи повинні бути відповідальними за такі ключові напрямки:

- реабілітація ветеранів та членів їх сімей: забезпечення доступу до медичних послуг, психологічної допомоги та фізичної реабілітації. Особлива увага має приділятися ветеранам війни із пораненнями та їх сім’м, що потребують підтримки у процесі адаптації;

- працевлаштування: розробка програм з професійного перенавчання ветеранів війни та надання допомоги у їх працевлаштуванні. Робочі групи повинні співпрацювати з місцевими підприємствами та центрами зайнятості для створення можливостей для ветеранів війни та членів їх сімей;
- психологічна підтримка та соціальна адаптація: організація програм для надання психологічної допомоги ветеранам війни, які повертаються до цивільного життя, а також їхнім сім'ям, які стикаються зі складними психологічними та соціальними викликами.

Щоб забезпечити належне фінансування зазначених ініціатив, необхідно впровадити декілька моделей:

- конкурсні грантові програми для підтримки проєктів громадських організацій, спрямованих на вирішення конкретних проблем ветеранів війни та членів їх сімей. Вказане дозволить сприяти розвитку нових інноваційних підходів, що відповідають специфічним потребам різних регіонів, а також забезпечить гнучкість у реагуванні на виклики;
- публічно-приватні партнерства та державне фінансування з приватним управлінням: співпраця з приватними компаніями може значно розширити можливості для розвитку інфраструктури, що необхідна для підтримки ветеранів та їхніх родин. В рамках моделі приватні підприємства беруть на себе управління закладами, які фінансуються державою, що може включати управління реабілітаційними центрами чи житловими комплексами. Приватні компанії також можуть інвестувати в реабілітаційні центри, розвиток сучасних медичних установ, що пропонують фізичну та психологічну реабілітацію, а також підтримувати проєкти із професійного навчання та створення робочих місць для ветеранів та членів їх сімей.

Такий підхід дозволить не лише залучити додаткові ресурси, але й підвищити стійкість програм у довгостроковій перспективі, забезпечуючи їх ефективну реалізацію на всіх рівнях. Окрім цього, важливою складовою має стати система моніторингу та оцінки, що дозволить громадським організаціям брати участь у контролі виконання програм. Вказане забезпечить зворотний

зв'язок між ветеранами війни, членами їх сімей та державними структурами, а також дасть можливість коригувати програми для підвищення їхньої ефективності.

Також на рівні регіонів необхідно створити інформаційно-консультаційні центри, які допомагатимуть громадським організаціям і державним структурам співпрацювати. Зазначені центри мають стати платформами для обміну інформацією та надання оперативних консультацій щодо реалізації програм, що значно поліпшить якість надання послуг ветеранам війни та членам їх сімей.

При цьому не слід забувати про, активне залучення громадських організацій до процесу формування публічного управління, яке є надзвичайно важливим для забезпечення ефективного соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Громадські організації, працюючи безпосередньо з ветеранами війни, мають глибоке розуміння їх реальних потреб, проблем і викликів, з якими вони стикаються щодня [172, с. 5]. Даний практичний досвід дозволяє їм запропонувати актуальні рішення, які краще відповідають ситуації на місцях. Тому, коли державні установи залучають громадські організації до процесу розробки нормативно-правових актів та програм соціального захисту, вони отримують унікальну можливість адаптувати політики до конкретних викликів і потреб ветеранів війни та членів їх сімей.

Такий підхід допомагає уникнути абстрактних рішень, які можуть не мати практичного застосування або не враховувати індивідуальні особливості тих чи інших ситуацій. Активна участь громадських організацій у формуванні публічного управління забезпечує більшу гнучкість державних ініціатив, що дозволяє швидше реагувати на змінні обставини. Зокрема, вони можуть пропонувати коригування до вже існуючих програм або виступати з ініціативами нових проектів, які враховуватимуть поточні соціальні та економічні зміни. Залучення громадських організацій також сприяє кращому розподілу ресурсів і підвищує прозорість процесу прийняття рішень [160, с. 42]. Вони можуть оцінювати реальну ефективність тих чи інших програм,

виступаючи з рекомендаціями щодо їх вдосконалення, а також допомагають відслідковувати їх виконання.

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що моделі ефективної взаємодії публічного управління з ветеранськими та громадськими організаціями є важливим кроком до створення стійкої та ефективної системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Завдяки впровадженню координаційних органів на національному та регіональному рівнях, система зможе забезпечити узгодженість дій між органами публічної влади, громадськими організаціями та приватним сектором. Активне залучення громадських організацій до формування державних політик дозволить краще враховувати реальні потреби ветеранів, що підвищить адаптивність та актуальність публічних ініціатив.

Крім того, розвиток ППП дозволить не тільки розширити фінансові можливості програм соціальної підтримки, але й сприятиме створенню нових робочих місць для ветеранів, розвитку реабілітаційних центрів та інших важливих інфраструктурних проєктів. Таке співробітництво сприятиме стійкості та довготривалій стабільності соціальних програм, знижуючи навантаження на державний бюджет.

Висновки до третього розділу

1. Дослідження було спрямоване на напрями вдосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. Було узагальнено ключові напрями розвитку даної сфери, проаналізували існуючі проблеми та запропонували комплексний підхід для їх вирішення. У процесі розгляду визначено основні проблеми, такі як недоліки нормативно-правового забезпечення, відсутність інституційної координації, обмеженість доступу до якісних медичних та реабілітаційних послуг, недостатній рівень інформаційної підтримки та складнощі з реалізацією прав ветеранів війни та членів їх сімей. В результаті запропоновано конкретні рішення, серед яких

розробка єдиної електронної бази даних ветеранів війни, удосконалення нормативної бази, створення регіональних центрів підтримки, розширення цифрових платформ, інтеграція публічно-приватних ініціатив та активне залучення громадських організацій. Вдосконалення вищевказаних напрямів дозволить забезпечити системний соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей.

2. Розглянуто можливості інтеграції новітніх технологій у сферу соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей з метою підвищення ефективності та доступності послуг. Впровадження єдиної цифрової платформи дозволить централізувати управління медичними, реабілітаційними та психологічними послугами, що значно полегшить доступ до них для всіх ветеранів війни. Вказане сприятиме зменшенню адміністративних бар'єрів, прискоренню процесів обробки заявок і підвищенню прозорості роботи державних установ. Важливим аспектом є застосування телемедичних рішень, що забезпечать дистанційний доступ до медичної допомоги, зокрема для ветеранів війни у віддалених або небезпечних регіонах. Завдяки цьому ветерани війни зможуть своєчасно отримувати необхідні консультації та лікування, що сприятиме підтримці їхнього здоров'я в умовах складної інфраструктурної ситуації. Інтеграція технологій штучного інтелекту та Big Data відкриває нові можливості для аналізу та прогнозування потреб ветеранів, що дозволить зробити соціальні програми більш персоналізованими. Згадане забезпечить адаптацію допомоги до конкретних обставин кожного ветерана, підвищуючи ефективність надання послуг та оптимізацію ресурсів. Загалом, розроблені рекомендації спрямовані на створення сучасної системи соціального захисту, яка відповідатиме викликам сьогодення та забезпечуватиме ветеранам війни та членам їх сімей належну підтримку у найзручніший спосіб.

3. Дослідження моделей ефективної співпраці держави з ветеранськими та громадськими організаціями спрямоване на вдосконалення системи соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей через інтеграцію

зусиль органів публічної влади, громадянського суспільства та приватного сектору. Аналіз довів, що ключовими елементами такої співпраці є створення координаційних органів, впровадження публічно-приватного партнерства, залучення громадських організацій до формування публічної політики, а також розробка інноваційних фінансових механізмів, таких як грантові програми та залучення міжнародних інвесторів. Запропоновано інноваційну модель партнерства, що включає національні та регіональні координаційні структури, мережу реабілітаційних центрів, заснованих на ППП, і системи моніторингу ефективності. Такий підхід не лише підвищує якість та доступність послуг, але й сприяє стійкості системи в умовах сучасних викликів. Взаємодія держави з ветеранськими та громадськими організаціями доводить свою ефективність, сприяючи оперативності, гнучкості та адресності надання допомоги ветеранам війни та членам їх сімей, що забезпечує їхню соціальну інтеграцію та стійку підтримку у довгостроковій перспективі.

Основні наукові результати даного розділу опубліковано в працях автора [192; 193; 219].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукової проблеми, яка полягає у теоретичному аналізі механізмів публічного управління сферою соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей та розробленні рекомендацій щодо їх удосконалення через впровадження єдиної цифрової платформи та багатосторонньої моделі співпраці.

Одержані в процесі дослідження результати дають підстави зробити наступні висновки.

1. На основі досліджень вчених було запропоновано уточнення визначення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей як інтегрованої системи заходів, рішень та механізмів, які реалізуються органами державної влади, місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та міжнародними партнерами з метою забезпечення адаптації, реабілітації, реінтеграції ветеранів війни та членів їх сімей у мирне життя, яка спрямована на надання належного рівня соціальної підтримки, включаючи медичну допомогу, психологічну реабілітацію, житлове забезпечення, доступ до освіти, працевлаштування, а також необхідний правовий супровід, і базується на принципах адресності, відкритості, міжвідомчої координації, міжнародного співробітництва та соціальної відповідальності. Досліджено проблеми нормативно-правової бази, недоліки координації між органами влади, обмеженість фінансування та відсутність комплексного підходу до надання соціальних послуг. Визначено, що сучасні виклики, спричинені повномасштабним вторгненням, актуалізували потребу у вдосконаленні механізмів публічного управління, враховуючи досвід децентралізації, міжнародні практики та партнерства з громадянським суспільством. Запропоновано моделі інституційно-організаційного забезпечення, орієнтовані на адресність, відкритість, інтеграцію ресурсів і залучення місцевих громад для ефективного вирішення потреб ветеранів та членів їх сімей, спрямовані на соціальну стабільність і

розвиток суспільства.

2. Проаналізовано нормативно-правове регулювання України у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, а також відповідність підходів до формування системи законодавства у цій сфері кращим практикам та стандартам. Українське законодавство забезпечує широкий спектр соціальних гарантій, зокрема матеріальну допомогу, доступ до медичних і реабілітаційних послуг, підтримку професійної адаптації та психологічну реабілітацію. Разом з тим, реалізація гарантій залежить від підзаконних актів, що регулюють порядок надання послуг. Підходи та стандарти, представлені документами ЄС, ООН, МОП та станрдарти НАТО, акцентують увагу на соціальній інтеграції, психологічній підтримці та професійній реабілітації ветеранів. Попри загальну відповідність українського законодавства міжнародним підходам до формування системи соціального захисту та соціальної підтримки означених категорій осіб, потребують вдосконалення механізми соціального захисту ветеранів війни, механізми психологічної підтримки, реабілітації, а також такі механізми соціального забезпечення членів сімей загиблих військовослужбовців. Встановлено, що удосконалення цих механізмів сприятиме створенню комплексної системи соціального захисту, здатної ефективно відповідати на сучасні виклики.

3. Досліджено інституційно-організаційний механізм регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, зокрема оцінено діяльність органів публічної влади, громадських та міжнародних організацій. Спираючись на дослідження вчених, було запропоновано уточнення тлумачення інституційно-організаційного механізму у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, як комплексної системи, яка включає нормативно-правові, адміністративні, фінансові та технічні інструменти, що координують діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства та міжнародних інституцій, а також забезпечують ефективну реалізацію політики соціального захисту через інтеграцію ресурсів, координацію управлінських процесів і

створення умов для надання соціальних послуг, реабілітації, адаптації, працевлаштування, юридичної та психологічної підтримки, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя ветеранів війни та членів їх сімей. Встановлено, що ключову роль у координації цих процесів відіграє Міністерство у справах ветеранів України, яке розробляє політики з реабілітації, професійної адаптації та соціальної підтримки. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю забезпечує фінансову допомогу, компенсує витрати на лікування та надає технічні засоби реабілітації. Центри соціальних служб реалізують програми підтримки на місцевому рівні, пропонуючи консультації, психологічну допомогу та програми реінтеграції. Громадські організації, такі як Veteran Hub та Юридична Сотня, активно підтримують ветеранів війни та членів їх сімей у правовому та психологічному аспектах, а також впливають на формування законодавства. Європейський союз, Міжнародні організації, включно з ООН, Червоним Хрестом, сприяють реалізації програм реабілітації, соціальної адаптації та створенню реабілітаційних центрів, надаючи фінансову та технічну допомогу. Визначено, що ефективність означеного механізму регулювання залежить від тісної взаємодії органів публічної влади, громадських ініціатив та міжнародних партнерів, що забезпечує комплексний підхід до вирішення потреб ветеранів війни та членів їх сімей.

4. Проведено комплексний аналіз програм допомоги ветеранам війни та членам їх сімей з метою оцінки їх ефективності у сприянні інтеграції ветеранів у цивільне життя. Виявлено, що в Україні діють різноманітні програми, спрямовані на підтримку ветеранів та їхніх родин, які охоплюють медичні, житлові, фінансові та освітні пільги. Вказані програми відіграють важливу роль у забезпеченні соціального захисту ветеранів, полегшенні їхньої адаптації та наданні необхідної допомоги після служби. Однак, попри наявність таких програм, ветерани та їхні родини стикаються з численними викликами, що обмежують їхню ефективність. Серед головних проблем є недостатнє отримання медичних послуг. Багато ветеранів мають обмежений

доступ до якісної медичної допомоги, що створює труднощі для тих, хто потребує спеціалізованого лікування або реабілітації. Доступ до необхідних послуг часто ускладнюється через недостатню кількість медичних ресурсів. Житлове забезпечення також викликає труднощі. Ветерани нерідко стикаються з обмеженими можливостями отримати житло через тривалі черги та обмежене фінансування. Зазначене створює серйозні перешкоди для їхньої адаптації, оскільки вирішення житлового питання є ключовим для стабільності родин ветеранів. Фінансова підтримка, хоч і надається, залишається недостатньою для покриття базових потреб ветеранів війни та членів їх сімей. Складність у доступі до грошової допомоги та бюрократичні перешкоди також уповільнюють отримання необхідних ресурсів, що посилює фінансові труднощі багатьох сімей ветеранів війни. Крім того, існують проблеми з доступом до освітніх пільг і перекваліфікації. Багато ветеранів війни не мають можливості отримати нові знання або професійні навички через складні процедури отримання пільг та недостатню обізнаність про існуючі програми. Вказане обмежує їхні можливості для подальшого розвитку та інтеграції в цивільне життя. Загалом, програми допомоги ветеранам в Україні є важливими, але їхня ефективність обмежується через низку перешкод, які потребують вирішення для забезпечення повноцінної реінтеграції ветеранів та членів їх сімей у суспільство.

5. Ідентифіковано ключові проблеми у реалізації соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні, серед яких основними є складність процедур отримання пільг, недостатня цифровізація процесів, відсутність єдиного електронного реєстру, низька координація між органами публічної влади та обмежене фінансування. Бюрократичні бар’єри, дублювання функцій, нерівномірний розподіл ресурсів та фрагментарність системи створюють перешкоди для доступу до соціальних послуг, таких як реабілітація, психологічна підтримка та перекваліфікація. Для усунення цих недоліків необхідні системні реформи, які включають спрощення процедур, автоматизацію процесів, стабільне фінансування та покращення міжвідомчої

координації, що дозволить забезпечити ефективний соціальний захист, орієнтований на реальні потреби ветеранів війни та членів їх сімей.

6. Узагальнено системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей у країнах ЄС та НАТО, що дозволило визначити ефективні практики для вдосконалення публічного управління у даній сфері соціального захисту. Проведений порівняльний аналіз охопив ключові напрями підтримки, такі як медична реабілітація, психологічна допомога, програми професійної перепідготовки, фінансова підтримка та житлові пільги. Виявлено, що у Франції та Німеччині акцент робиться на комплексній медичній допомозі, Польща, Італія та Іспанія орієнтуються на професійну адаптацію та житлові програми, тоді як Швеція і Канада відзначаються довготривалою психологічною підтримкою. США демонструють ефективність сучасних медичних послуг і значних фінансових субсидій, Велика Британія та Нідерланди залучають благодійні організації для соціальної інтеграції ветеранів. Дослідження підтверджує, що адаптація міжнародного досвіду до українських реалій сприятиме створенню дієвої системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, враховуючи їхні медичні, соціальні та економічні потреби.

7. Визначено ключові напрями вдосконалення публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, з урахуванням сучасних викликів. Досліджено необхідність створення єдиної цифрової платформи для інтеграції соціальних послуг, що забезпечить спрощення доступу до медичних, житлових, фінансових та освітніх програм, мінімізацію бюрократичних процедур, прозорість та підзвітність. Проаналізовано важливість розширення мережі реабілітаційних центрів із залученням міжнародних партнерів та приватного сектору для покращення доступності та якості реабілітаційних послуг, особливо у віддалених регіонах. Визначено значущість підвищення інформованості ветеранів війни та членів їх сімей про доступні програми через інформаційні кампанії, залучення громадських організацій та ЗМІ. Запропоновані заходи спрямовані на створення

комплексної, прозорої та ефективної системи соціального захисту, орієнтованої на реальні потреби ветеранів війни та членів їх сімей, яка сприятиме їхній успішній реінтеграції, забезпеченню соціальної стабільності та покращенню якості життя.

8. Визначено актуальність впровадження новітніх технологій у систему соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей для підвищення її ефективності. Досліджено основні проблеми у сфері соціального захисту, зокрема складність доступу до послуг, бюрократичні затримки та недостатню прозорість у реалізації програм. Визначено, що цифрові рішення можуть значно покращити якість управління соціальними програмами, доступ до медичної, психологічної та реабілітаційної допомоги. Проаналізовано перспективи впровадження телемедицини, єдиної цифрової платформи та використання інструментів штучного інтелекту і Big Data для персоналізації та прогнозування потреб ветеранів війни та членів їх сімей. На основі проведеного аналізу розроблено рекомендації щодо створення єдиної цифрової платформи, яка інтегрує всі соціальні програми, автоматизує процеси надання допомоги та забезпечує прозорість і доступність послуг. Запропоновані технологічні рішення спрямовані на усунення існуючих проблем, забезпечення рівного доступу до підтримки для всіх ветеранів війни та членів їх сімей, а також підвищення ефективності системи соціального захисту, особливо в умовах викликів, пов’язаних із війною.

9. Запропоновано ефективні моделі взаємодії держави з ветеранськими та громадськими організаціями для забезпечення комплексного соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, які передбачають посилення координації через створення спеціального координаційного органу, що об’єднає органи публічної влади, громадські організації, експертів і представників приватного сектору. Також акцент зроблено на впровадженні цифрових платформ для оптимізації інформаційних потоків, забезпечення прозорості розподілу ресурсів і підвищення доступності соціальних послуг. Окремо розглянуто важливість розвитку публічно-приватного партнерства, що

дозволить залучати додаткові фінансові ресурси та створювати сучасну інфраструктуру для реабілітації та працевлаштування ветеранів війни та членів їх сімей. Запропоновані моделі забезпечують не лише оптимізацію процесів надання соціальної допомоги ветеранам війни та членам їх сімей, але й формують стійку систему підтримки, здатну адаптуватися до нових викликів, підвищуючи якість життя та соціальну стабільність у суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні потреби та бачення можливостей для кар'єрного і професійного зростання ветеранів. Онлайн опитування серед ветеранів та діючих військовослужбовців. *Український ветеранський фонд*. 15-25 січня 2024 року. 20 с. URL: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/pracevlashtuvanna.pdf

2. Андронік О. Л., Макогін О. І. Нормативно-правове забезпечення системи соціального захисту в Україні. *Економіка та суспільство*. Вип. № 56. 2023. с. 6. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3016/2938

3. Анпілогова Б. Ю. Соціальний захист як особливий соціально-правовий феномен. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. *Серія Право*. Вип. № 79. 2023. С. 291-297. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/288621/282278

4. Баженова О. В., Варналій З. С., Чеберяко О. В. Соціальна безпека людини в умовах військової агресії: індикатори та оцінювання (на прикладі України). Проблеми сучасних трансформацій. *Серія: економіка та управління*. Вип. № 8. 2023. с. 10. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-8-07-02/2023-8-07-02

5. Баранов А. Сучасний стан розвитку публічного управління в Україні. *Аспекти публічного управління.* 2019. № 8. С. 5-12. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/666-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-984-1-10-20191111.pdf

6. Бастричев В. С. Деякі аспекти соціального захисту учасників бойових дій в Україні. Тези доповідей III Всеукраїнської науковопрактичної конференції. Хмельницький, 2018. С. 11-16. URL: https://hist.km.ua/images/2021/konferentsiji/zbirnik-tez_ubd_khmelnitskij_2018.pdf

7. Безпаленко О. В. Вектори соціальної політики для України в

умовах викликів війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* Вип. № 4. 2022. с. 8. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-07-04/2022-4-07-04

8. Белова І. М., Семенишена Н. В. Суть, основні напрями та функції соціального захисту населення. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. *Економічні науки*. Вип. № 34. 2021. С. 92-107. URL: https://journals.pdu.khmelnitskiy.ua/index.php/podilian_bulletin/article/view/70/57

9. Бех В. П. Соціальна політика як стратегія менеджменту соціальної роботи. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. *Серія. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління.* С. 3-20. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3926/Bekh.pdf?sequence=1&isAllowed=y

10. Бєлоусов В. Д. Особливості нормативного забезпечення соціальної безпеки сучасної держави. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Вип. № 1. 2024. С. 293-297. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/299956/292398

11. Білоус І. І. Поняття соціальної безпеки та її роль в системі національної безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6955

12. Бойко-Бузиль Ю. Правові та психологічні основи поняття "реінтеграція учасників бойових дій". Вісник Львівського університету. *Серія психологічні науки.* Вип. № 9. 2021. С. 28-34. URL: http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/9_2021/6.pdf

13. Бондар М. І. Соціальне забезпечення та соціальний захист в Україні. *Економіка та суспільство*. Вип. № 34. 2021. С. 1-8. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/976/934

14. Бондаренко Д. Основні групи населення, які потребують соціального захисту в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". *Серія: "Юридичні науки".* Вип. № 4 (40), 2023. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-

paper/2023/dec/32546/231576maket4-192-197.pdf

15. Боровик І. Які пільги передбачені в Україні для ветеранів війни та членів їх сімей. *Парламент UA.* 23 січня 2023 року. URL: https://parlament.ua/news/yaki-pilgi-peredbacheni-v-ukraini-dlya-veteraniv-vijni-ta-chleniv-ih-simej/

16. Борщевський В., Василиця О., Матвєєв Є. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. *Держава та регіони*. Вип. № 2. 2022. С. 30-35. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2022/5.pdf

17. Бражко О. В. Модернізація національної системи України соціального захисту населення в період воєнного стану. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* Вип. № 31. 2022. С. 31-34. URL: https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/31-2022/5.pdf

18. Буряк Є. В., Редько К. Ю., Чорновол А. О., Орленко О. В. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти). Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. *Серія економічна. Серія юридична.* Вип. № 34. 2022. С. 135-143. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/617-Article%20Text-1129-1-10-20221018.pdf

19. Бутник О. О. Аналіз моделей соціальної політики в країнах з розвинутими ринковими відносинами: досвід для України. *Державне управління: управління та розвиток.* Вип. № 5. 2018. 5 с. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/33.pdf

20. В Україні сформують нову ветеранську політику. *Інтерв'ю для Соціальної інформаційної платформи з очільницею Міністерства у справах ветеранів Ю. Лапутіною.* 29 липня 2024 року. URL: https://social.com.ua/lyshe-u-nas/intervyu/v-ukrayini-sformuyut-novu-veteransku-polityku/

21. Важливі відповіді щодо реабілітації поранених військових — інтерв'ю з уповноваженим президента. *Enable Me.* URL: https://www.enableme.org.ua/ua/article/vazlivi-vidpovidi-sodo-reabilitacii-poranenih-vijs-kovih-interv-u-z-upovnovazenim-prezidenta-10715

22. Варналій З. С., Чеберяко О. В., Мєдвєдкова Н. С. Інституціональні засади формування державної політики забезпечення соціальної безпеки людини у воєнний період. *Збірник наукових праць*. Одеса. № 9 (310), 2023. С. 81-89. URL : https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1873017

23. Величко-Трифонюк Р. 2023 рік – від полю бою до соціального фронту. Що (не)змінилося для ветеранів. *Українська правда.* 31 грудня 2023 року. URL: https://www.pravda.com.ua/columns/2023/12/31/7435302/

24. Величко-Трифонюк Р. Ветеранські програми: важливо, щоб те, що на папері, було і в реальному житті. *Армія Inform.* 16 лютого 2023 року. URL: https://armyinform.com.ua/2023/02/16/veteranski-programy-vazhlyvo-shhob-te-shho-na-paperi-bulo-i-v-realnomu-zhytti-ruslana-velychko-tryfonyuk/

25. Ветеранське посвідчення запущено в мобільному додатку Diia. *Програма розвитку ООН.* URL: https://www.undp.org/ukraine/press-releases/veterans-id-launched-diia-mobile-application

26. Вовк С., Вовк Т. Формування конкурентного середовища у соціальній сфері України. *Підприємництво та інновації.* Вип. № (9), 2019. С. 131-135. URL: http://www.ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/216/203

27. Воробйова Г. В. Актуальні проблеми міжнародних відносин та безпеки. *Актуальні проблеми політики*. Вип. № 68. 2021. С. 90-95. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0df66490-8ca0-473e-a3df-490e99bf13c6/content

28. Ворона П. В. Шляхи соціальної реабілітації учасників українсько-російської війни на Сході України: зарубіжний досвід. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. *Серія : Державне управління.* Вип. № 3. 2018. С. 55-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_3_9

29. Галан Л. Перезавантаження Міністерства ветеранів: яким воно має бути. *24 Канал.* 10 лютого 2024. URL: https://24tv.ua/perezavantazhennya-ministerstva-veteraniv-yak-tse-realizuvati_n2491471

30. Галицький О., Гришова Р. Світовий досвід реалізації державної

політики підтримки осіб з інвалідністю та його імплементація в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. Вип. № 6. 2019. С. 82-91. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2019/24.pdf

31. Галія Ч. Соціальна політика: поняття, цілі та правове забезпечення. *Трудове право*. Вип. № 11. 2020. С. 80-85. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/14.pdf

32. Головко В. В. Особливості державної політики соціального захисту населення в умовах воєнного стану в Україні. Вісник НУЦЗ України. *Серія: Державне управління*. Вип. № 2(17). 2022. С. 65-73. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16874/1/Golovko.pdf

33. Гончарова К. Треба бути воїном до кінця. Як ветерани проходять реабілітацію після поранень. *РДК Україна*. 26 грудня 2023 року. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/treba-buti-voyinom-kintsya-k-veterani-prohodyat-1703448048.html

34. Горбатенко І. А. Соціальна політика: світовий досвід і особливості реалізації в Україні. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. *Серія: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін* Вип. № 26. 2019. С. 80-85. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/27273/Gorbatenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

35. Горемикіна Ю. В. Моніторинг і оцінювання якості ефективності соціальних послуг: прикладний аспект. *Демографія та соціальна економіка*. Вип. № 3. 2016. С. 120-132. URL: https://dse.org.ua/arhcive/28/10.pdf

36. Грень Т. Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. *Серія: Публічне управління та адміністрування.* Том 33 (72) № 6. 2022. С. 80-84. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/13.pdf

37. Грішнова О., Лисенко В. Реінтеграція учасників бойових дій у цивільне життя: проблеми зайнятості та шляхи їх розв'язання. Вчені записки Університету "КРОК". Вип. № 2 (74). 2024. С. 146-156. URL:

https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/726/738

38. Гуманітарна допомога від Червоного Хреста України. URL: https://redcross.org.ua/news/2022/07/34451/

39. Денисенко К. Державна політика у сфері соціального захисту: аналіз понятійно-категоріального апарат. *Ефективність державного управління*. Вип. № 2 (51). 2017. Ч. 1. С. 95-101. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/311-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-408-1-10-20211214.pdf

40. Держбюджет-2023: Мінветеранів передбачено 6,8 млрд грн на підтримку захисників та членів їхніх сімей. *Єдиний веб-портал виконавчої влади України.* 03 листопада 2022 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/derzhbyudzhet-2023-minveteraniv-peredbacheno-68-mlrd-grn-na-pidtrimku-zahisnikiv-ta-chleniv-yihnih-simej

41. Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2024, № 805-2024-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/307-2024-%D0%BF#Text

42. Дмитренко Е. С. Особливості фінансового, правового та організаційного забезпечення соціального забезпечення соціального громадян в умовах євроінтеграції України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* Том 3 (44). 2022. С. 234-242. URL: https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3655/3606

43. Дубич К. В. Реформування соціальних послуг в Україні: сучасний стан і проблеми впровадження. *Аспекти публічного управління*. Вип. № 3(17). 2015. С. 64–69. URL: http://ccc-tck.org.ua/storage/cso_cc/3.4.pdf

44. Дубич К. В. Сучасна система надання соціальних послуг України. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* Вип. № 3. 2015. URL:

http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=821

45. Дяченко М. М. Поняття та засади адміністративно-правового статусу учасника бойових дій в Україні. Київський часопис права. Вип. № 1. 2024. С. 148-153. URL: http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/415/401

46. Евсеева О. О. Ефективність діяльності органів місцевого самоврядування в реалізації соціальної політики. *Проблеми економіки.* Вип. № 1. 2013. С. 159-164. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2013-1_0-pages-159_164.pdf

47. Євдокимова І. А. Соціальна робота в Україні: тенденції розвитку й проблеми в довоєнний період та в умовах війни з Росією. Міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи. Вип. № 12. 2022. С. 6-13. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/21434-Article%20Text-38763-3-10-20231129.pdf

48. Євдокимова І. А., Бутиліна О. В. Соціальна робота в Україні: спроба прогнозування. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. *Серія. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. № 81. 2021. С. 82-87. URL: https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/81/21.pdf

49. Жаворонок А. В., Лопащук І. А. Цифровізація соціальної сфери в контексті забезпечення економічної безпеки держави. *Економічний простір*. Вип. № 189. 2024. С. 253-258. URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1420/1367

50. Жиленко Р. В. Соціальна адаптація військовослужбовців в сучасній науковій літературі. Науковий вісник Ужгородського університету. *Серія: "педагогіка. соціальна робота".* Вип. № 2 (45). 2019. С. 61-69. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24862/1/%D0%96%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%BD%20%D0%92%E2%80%99%D1%8F%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf

51. Жук О., Сільвестрова О., Гапончук О. Соціальні виклики в сучасному українському суспільстві в умовах воєнного стану та в повоєнний період. *Ввічливість. Humanitas*. Вип. № 4. 2022. С. 22-29. URL: http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/752/693

52. З жовтня в держадміністраціях запрацюють структурні підрозділи з питань ветеранської політики. *Армія Inform*. 3 серпня 2023 року. URL: https://armyinform.com.ua/2023/08/03/z-zhovtnya-v-derzhadministracziyah-zapraczyuyut-strukturni-pidrozdily-z-pytan-veteranskoyi-polityky/

53. Зінченко М. Станом на грудень 60% бюджету Міністерства ветеранів невикористані. *Громадське радіо*. 23 грудня 2023 року. URL: https://hromadske.radio/news/2023/12/23/stanom-na-hruden-60-biudzhetu-ministerstva-veteraniv-nevykorystani-levytska

54. Іванов А. В. Соціальна і гуманітарна політика в Україні в умовах війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. *Серія: Публічне управління та адміністрування.* Том 34 (73) № 2. 2023. С. 62-65. URL: https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/10.pdf

55. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір*: колективна монографія за ред. д.е.н. Омельяненка В. А. Суми*: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с. URL: https://iidskt.org.ua/wp-content/uploads/Monografiya_Vidnovlennya_2022.pdf

56. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. А.О. Ярошенко, Т. В. Семигіна, Н.В. Сухицька. За ред. А.О. Ярошенко. К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 289 с. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22665/Istoriia%20Ta%20Teoriia%20Sotsialnoi%20Polityky%20Ukrainy.pdf;jsessionid=2999CB9C3C595E885743F0D87DF3EA6D?sequence=1

57. Кальницька М. А. Суб'єкти реалізації державної політики соціального розвитку. Науковий вісник НЛТУ України. *Scientific Bulletin of UNFU.* Т. 28, № 4. 2018. С. 74-77. URL:

https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2018/28_4/15.pdf

58. Кальницька М. Соціальна сфера України: чиники та функціональні особливості її розвитку. *Економічний дискурс*. Вип. № 2. 2017. С. 229-239. URL: http://188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/1877/1/ED-17-2-229-239.pdf

59. Кіріллова Ю., Зновяк В., Казанська А. Потреби та перешкоди ветеранів при працевлаштуванні. *Соціологічне опитування*. Київ. 2023. с. 88. URL: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2023/07/Zvit_pereshkodi_precevlashtuvanii.pdf

60. Клименко А. Л. Стандарти і гарантії соціального забезпечення: міжнародноправовий і вітчизняний контекст: монографія. Харків: Юрайт, 2019. 176 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fc895ab2-e2d5-4878-98e8-fa5ca7b0d1fd/content

61. Клименко А. Сучасний стан правового регулювання соціального забезпечення громадян України. *Серія: Трудове право*. Вип. № 6. 2020. С. 72-77. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1896fd44-c7cf-4223-8d25-cb9c60aa16b8/content

62. Кобець Ю. Політична система україни в умовах воєнного стану: проблеми ефективності. Вісник Прикарпатського університету. *Серія: Політологія*. Вип. № 16. 2024. С. 27-33. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/6.pdf

63. Колосок, А., Цимбалюк, І. Соціальний захист ветеранів війни. Ввічливість. Humanitas, Вип. № 3. 2024. С. 187-196. URL: http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/1849/1737

64. Колтун В., Кравченко М. Концептуальні підходи до забезпечення якості системи публічних послуг. *Актуальні питання у сучасній науці.* Вип. № 9 (15). 2023. С. 951-963. URL: https://www.researchgate.net/publication/378124902_KONCEPTUALNI_PIDHODI_DO_ZABEZPECENNA_AKOSTI_SISTEMI_PUBLICNIH_POSLUG_NA_PRIKLADI_SOCIALNIH_POSLUG

65. Кондратенко О.О. Міжнародний досвід щодо забезпечення

державою соціальної захищеності ветеранів війни. *Серія: Державне управління*. Вип. № 1 (61). 2018. С. 102-106. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2018/20.pdf

66. Копетюк М. Нормативно-правові аспекти визначення понять "соціальний захист" і "соціальне забезпечення". *Історико-правовий часопис*. Вип. № 1 (13). 2019. С. 66-69. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16437/1/15.pdf

67. Кравченко М. Соціальні послуги територіальних громад України: актуальні потреби, проблеми, можливості. *Актуальні питання у сучасній науці*. Вип. № 9 (15). 2023. С. 206-216. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/6329/6362

68. Кравченко О.О. Соціальне обслуговування і соціальне забезпечення як основі форми надання соціальних послуг: зміст, спрямованість та види. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. Вип. № 1. 2018. с. 8. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8871/1/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%9E..pdf

69. Кравченко Ю., Терент'єва А., Кропивницький Р. Стійкість публічного управління системою забезпечення соціальної безпеки: зарубіжний досвід. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Вип. № 8. 2024. с. 19 URL: https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/4400/4435

70. Кривошей В. М. Американська модель державної політики у сфері соціальної адаптації та захисту учасників бойових дій. *Публічне управління та митне адміністрування.* Вип. № 4 (23). 2019. С. 115-121. URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2019/4/15.pdf

71. Кудріна О. Ю., Масляк М. І. Інновації та інноваційна діяльність в системі публічного управління: елементи теорії, логіки та понятійного апарату. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* Вип. № 19. 2020. С. 139-143. URL: http://pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/19-2020/29.pdf

72. Кульчицька О. Протезування всіх, хто потребує в Україні протезів, є безоплатним. *Українське радіо*. 15 січня 2024 року. URL: https://ukr.radio/news.html?newsID=103197

73. Куницький О. Як в Україні реінтегрують ветеранів у цивільне життя. *У фокусі.* 04 грудня 2024 року. URL: https://www.dw.com/uk/veterani-rosijskoukrainskoi-vijni-ak-ih-reintegruut-u-civilne-zitta/a-67594023

74. Кучер Г. М. Інновації соціальної роботи в громаді із сім'ями, що опинилися в складних життєвих обставинах. *Педагогічні науки*. Вип. № 2 (82). 2018. С. 207-212. URL: https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4627/4093

75. Лапутіна Ю. Політика героїв: як держава взаємодіятиме з ветеранами. *Українська правда.* 14 листопада 2023 року. URL: https://www.pravda.com.ua/columns/2023/11/14/7428750/

76. Лапутіна Ю. Разом із місцевою владою маємо масштабувати державну ветеранську політику до рівня громад. *Єдиний веб-портал виконавчої влади України.* 03 серпня 2023 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/yuliia-laputina-razom-iz-mistsevoiu-vladoiu-maiemo-masshtabuvaty-derzhavnu-veteransku-polityku-do-rivnia-hromad

77. Линдюк С. Д. Забезпечення соціальної безпеки в умовах воєнного стану: зарубіжний досвід. *Науковий вісник: Державне управління*. Вип. № 1(15). 2024. С. 324-344. URL: https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/369/317

78. Линдюк С. Д. Концептуальні засади забезпечення соціальної безпеки в умовах воєнного стану. *Науковий вісник: Державне управління*. Вип. № 2. 2023. С. 202-220. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/327-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-794-1-10-20231204.pdf

79. Лісніченко М. В., Плинокос Д. Д., Галан О. Є. Проблеми трансформації соціально-трудових відносин зайнятості в умовах цифровізації економіки. *Економіка та суспільство.* Вип. № 50. 2023. с. 8. URL:

https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2403/2324

80. Лук'янова Н. Соціальна робота в Україні: концептуальні засади і трансформація в сучасних умовах. *Політичний менеджмент*. Вип № 5. 2009. С. 150-156. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/lukianova_cotsialna.pdf

81. Луциків І. В., Сороківська А. О., Котовська І. В. Дослідження особливостей інноваційного розвитку системи публічного управління України. *Економіка та суспільство.* 2017. Вип. 12. С. 124-128. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/19.pdf

82. Мазуренко Л. І. Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення. *Актуальні проблеми політики.* Вип. № 71. 2023. С. 223-231. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/71_2023/31.pdf

83. Майстренко К. Ефективність стратегічного планування у забезпеченні соціальної безпеки та підтримці євроінтеграційних процесів. *Держава та регіони*. Вип. № 1 (79). 2023. С. 112-116. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2023/1_2023.pdf

84. Майстренко К. Інноваційні підходи до планування регіонального розвитку: вплив на соціальну безпеку та євроінтеграцію. *Публічне управління та адміністрування в Україні.* Вип. 33. 2023. С. 226-230. URL: https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2023/33-2023/42.pdf

85. Малюга Л. Ю. Теоретико-правові основи адаптації соціального законодавства України до законодавства Європейського Союзу: монографія. Херсон: Видавничий дім "Гельветика", 2019. 406 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3FMB_Pravo/Malyuha--TEORETYKO-PRAVOVI-OSNOVY-yzm-preview-2.pdf

86. Малярчук О. І. Державна політика щодо соціального захисту ветеранів : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня "магістр" : 281 "Публічне управління та адміністрування"; ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2023. 99 с. URL:

https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3165/1/%d0%9a%d0%92%d0%90%d0%9b%d0%86%d0%a4%d0%86%d0%9a%d0%90%d0%a6%d0%86%d0%99%d0%9d%d0%90%20%d0%a0%d0%9e%d0%91%d0%9e%d0%a2%d0%90%20%d0%9c%d0%b0%d0%bb%d1%8f%d1%80%d1%87%d1%83%d0%ba.pdf

87. Маринюк В. Л. Ринок праці та його державне регулювання в сучасних умовах. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. Вип. № 6. 2023. С. 237-241. URL: https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/544/492

88. Марко І. Є., Марко Є. І., Чернишова І. М. Зарубіжний досвід забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. Вип. № 2(66). 2019. С. 135-142. URL: http://znp-cvsd.nuou.org.ua/article/view/195500/195901

89. Маслов К. С. Розвиток публічно-приватного партнерства на шляху відбудови у воєнний та післявоєнний час. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* Вип. № 34. 2023. С. 104-107. URL: https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2023/34-2023/20.pdf

90. Матвіїшин Є. Г. Перспективи використання державно-приватного партнерства для відбудови україни у повоєнний період. *Демократичне врядування.* Вип. № 2 (30). 2022. С. 29-41. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/jan/29791/verstkazdoi-31-45_0.pdf

91. Матюрін І. В. Цілі та завдання соціального захисту військовослужбовців в умовах реформування збройних сил та правоохоронних органів України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. Вип. № 23. С. 124-129. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2013/29.pdf

92. Медяник В. А. Сучасні напрями державної соціальної політики України: питання адміністративно-правового забезпечення. Юридичний науковий електронний журнал. Вип. № 7/2021. С. 176-178. URL: http://lsej.org.ua/7_2021/45.pdf

93. Мельничук Л., Шевченко Р. Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни: контур проблем. *Публічне управління та адміністрування: актуальні проблеми теорії та практики: тези доповідей І Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференція студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Київ, 22.12.2022 р.),* К. ДУТ, 2022. С.91-95. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/p_2628_62773067.pdf?file=p_2628_62773067.pdf

94. Мех Ю. В. Державно-приватне партнерство в секторі безпеки України: основні принципи та форми. Науковий вісник Ужгородського національного університету. *Серія: Право*. Вип. 74(2). 2022. С. 224-231. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/02/42.pdf

95. Мещан І. В. Соціальне партнерство як механізм надання соціальних послуг в об'єднаній територіальній громаді. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. Вип. № 72. 2016. С. 46-52. URL: http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2016/72/7.pdf

96. Микичак І. Близько 2 500 постраждалих українців направлено на спеціалізоване лікування до клінік Європи. *Єдиний веб-портал виконавчої влади України.* 20 січня 2023 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/blyzko-2-500-postrazhdalykh-ukraintsiv-napravleno-na-spetsializovane-likuvannia-do-klinik-ievropy-iryna-mykychak

97. Миколюк А. В. Публічне управління в умовах військового стану. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* Вип. № 29. 2022. С. 45-48. URL: https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/29-2022/8.pdf

98. Мікуляк К. А., Красноноженко В. О. Вплив війни на реалізацію соціального захисту громадян України. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук "Modern Economics"*. Вип. № 42. 2023. С. 85-90. URL: https://modecon.mnau.edu.ua/issue/42-2023/mikuliak.pdf

99. Мірошниченко О. Працевлаштування осіб з інвалідністю. Практичний посібник. Київ. 2023. с. 80. URL: https://pwd.employers.org.ua/uploads/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D1%86%D0

%B5%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%88%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%20%D0%B7%20%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8E.pdf

100. Мосійчук І. В., Грищук С. М. Суспільна адаптація осіб з інвалідністю: виклики та досягнення в сучасному світі. Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Актуальні питання лабораторної діагностики, медсестринства, реабілітації та громадського здоров'я", Житомир, 2023 р. С. 157-159. URL: http://eprints.zu.edu.ua/40067/1/6%d0%9c%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b9%d1%87%d1%83%d0%ba.pdf

101. Моторнюк У. І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави. *Економіка та держава*. Вип. № 12/2016. С. 23-26. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2016/7.pdf

102. Мукутун К. Пільги на житлово-комунальні послуги для ветеранів/-нок, УБД та їх сімей: роз'яснення від юристів. *Ветеран медіа*. 23 червня 2023 року. URL: https://veteranmedia.org/pilgy-na-zhytlovo-komunalni-poslugy-dlya-veteraniv-nok-ubd-ta-yih-simej-rozyasnennya-vid-yurystiv/

103. Наливайко Л. Соціальна політика та соціальний захист у країнах ЄС: сучасний стан та тенденції, Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Спеціальний випуск № 1. 2022. С. 7-12. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/S1/NV_DDUVS_spec_1_2022-7-12.pdf

104. Насібова О. Державне фінансове регулювання системи соціальних послуг. *Підприємництво та інновації*. Вип. №(10). 2019. С. 154-159. URL: http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/250/243

105. Огінська А. Ю. Соціальний захист населення та фінансовий механізм його реалізації: теоретико-концептуальний зріз. *Економіка та держава*. Вип. № 4. 2018. С. 131-136. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2018/29.pdf

106. Основи соціальної безпеки : навч. посіб. МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Кравченко Л. В. Умань: Візаві, 2022. 127 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/14859/1/%D0%9E%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%98%20%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%91%D0%95%D0%97%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%98.pdf

107. Островерх А. М. Світовий та вітчизняний досвід вирішення проблем соціального захисту військовослужбовців. Юридичний науковий електронний журнал. Вип. № 11. 2022. С. 351-352. URL: http://lsej.org.ua/11_2022/82.pdf [

108. Офіційний вебпортал: Верховної Ради України. URL: https://www.rada.gov.ua/

109. Офіційний веб-сайт: Veteran Hub. URL: https://veteranhub.com.ua/

110. Офіційний веб-сайт: Електронний контактний центр. URL: https://www.ukc.gov.ua/

111. Офіційний веб-сайт: Жіночого Ветеранського Руху. URL: https://www.uwvm.org.ua/uk/

112. Офіційний веб-сайт: Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів. URL: https://komspip.rada.gov.ua/news/main_news/76749.html

113. Офіційний веб-сайт: Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: https://minre.gov.ua/2024/05/31/vregulovano-okremi-pytannya-vyplaty-groshovoyi-kompensacziyi-za-zhytlo-deyakym-kategoriyam-veteraniv-ta-yihnih-rodyn/

114. Офіційний веб-сайт: Міністерства охорони здоров'я України. URL: https://moz.gov.ua/uk

115. Офіційний веб-сайт: Міністерства соціальної політики України. URL: https://www.msp.gov.ua/

116. Офіційний веб-сайт: Міністерства у справах ветеранів України.

URL: https://mva.gov.ua/

117. Офіційний веб-сайт: Міністерства цифрової трансформації України. URL: https://thedigital.gov.ua/

118. Офіційний веб-сайт: Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю. URL: https://www.ispf.gov.ua/

119. Офіційний веб-сайт: Юридична Сотня. Біла книга: Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців (2022). URL: https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-Bila-kniga.pdf

120. Павленко В. С. Захист прав військовослужбовців та їх сімей: міжнародно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. № 7. 2020. С. 131-133. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2020/34.pdf

121. Павлова О. Особливості соціальної політики в умовах воєнного стану в Україні. *Серія: Соціологія*. Том. 27 № 6. 2023. URL: https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1985/1948

122. Павлова О. Реалізація соціального потенціалу ветеранів військових дій як елемент трансформації українського суспільства. *Соціологія*. Том 26 № 25. 2023. С. 127-131. URL: https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1955/1918

123. Парасєй-Гочер А. О., Зуйков В. О. Особливості переживання втрати членами сім'ї загиблого воїна. *Психологія особистості*. Вип. № 55. 2023. С. 131-137. URL: http://habitus.od.ua/journals/2023/55-2023/23.pdf

124. Петькун С. М. Інституціональна складова державного управління соціальною безпекою в Україні. Журнал "Наукові інновації та передові технології". Вип. № 12(14). 2022. С. 31-30. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/3043/3056

125. Підрозділи з питань ветеранської політики у держадміністраціях з'являться 1 жовтня. *Lex Inform Юридичні новини України.* 03 серпня 2023 року. URL: https://lexinform.com.ua/v-ukraini/pidrozdily-z-pytan-veteranskoyi-polityky-u-derzhadministratsiyah-z-yavlyatsya-1-zhovtnya/

126. Пінчук Р. С., Письменна О. П. Правовий захист учасників бойових

дій та ветеранів війни. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 83. редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2019. С. 175-183. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8603b553-3aad-4188-a1b7-b7837aa583fa/content

127. Польовий П. В. Кадровий потенціал органів публічної влади в умовах розвитку цифрового суспільства: теоретичний аспект. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* Вип. № 2. 2022. с. 13. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/102.pdf

128. Попович, А. М. Трансформація системи соціальних послуг населенню Закарпаття. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Педагогіка. Соціальна робота. голов. ред. І. В. Козубовська. Ужгород: Говерла, Вип. № 1 (44). 2019. С. 141-145. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24906

129. Приходько О. М. Теоретичні аспекти формування та розвитку державної соціальної політики. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. Вип. № 1 (41). 2013. С. 54-59. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2013/10.pdf

130. Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: Указ Президента України від 02 квітня 2024 року, № 214/2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214/2024#Text

131. Про додатковий соціальний захист окремих категорій осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2024 року, № 279-2024-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2020-%D0%BF#Text

132. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів сімей загиблих (померлих) таких осіб санаторно-курортним

лікуванням: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2022 року, № 605-2022-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2015-%D0%BF#n8

133. Про затвердження Порядку надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 квітня 2024 року, № 416-2024-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2015-%D0%BF#Text

134. Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України: Указ Президента України від 22 серпня 2024 року, № 512/2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/512/2024#Text

135. Про невідкладні заходи щодо посилення соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей: Указ Президента України від 11 лютого 2000 року, № 228/2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/352/93#Text

136. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9 серпня 2024 року, № 3886-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text

137. Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 року, № 837-2024-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-94-%D0%BF#Text

138. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 01 січня 2024 року, № 3460-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-IV#Text

139. Про соціальний захист дітей війни: Закон України від 20 січня 2018, № 2249-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2195-15#Text

140. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 25 серпня 2024 року, № 3900-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text

141. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон

України від 28 червня 2024 року, № 3783-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text

142. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/reznikova-ukraineresilience2022_02.pdf

143. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні і культурні виміри. за ред. Л. Г. Скокової. Київ: Інститут соціології НАН України, 2021. 295 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/journal/monografiya21_04_22.pdf

144. Савинець О. Іноземний досвід комплектування збройних сил. Науковий вісник Ужгородського національного університету. *Серія: Право*. 2018. Вип. № 51. Т. 2. С. 34-38. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/34543

145. Самусь Ю. Розробка ефективних рішень для підтримки реінтеграції ветеранів в Україні. *UNDP Україна.* 9 вересня 2022. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/news/rozrobka-efektyvnykh-rishen-dlya-pidtrymky-reintehratsiyi-veteraniv-v-ukrayini

146. Сергієнко В. К. Механізми реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра: Сумський державний університет, 2024. 46 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/96413/1/Serhiienko-bak_rob.pdf

147. Сидорович Р. Принципи правового регулювання інституту державної служби. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. *Серія: “Юридичні науки”.* Вип. № № 1 (41), 2024. С. 308-313. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2024/may/34614/yurnauky4144sydorovych.pdf

148. Сидорчук О. Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення: монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ,

2018. 492 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/sydorchuk_mon.pdf

149. Сидорчук О. Г., Хандій О. О. Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки. Економічний вісник Донбасу. Вип. № 1(55), 2019. С. 157-163. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/151394/20-Sydorchuk.pdf?sequence=1

150. Система соціального захисту в Україні: навч. посіб. МОН України, Уманський держ. пед. ун-т. імені Павла Тичини; уклад. О. О. Матрос. Умань: Візаві, 2021. 175 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13916/1/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%81%20%D0%9E.%D0%9E.%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.pdf

151. Системи соціальної підтримки ветеранів: Хорватія, Ізраїль, Велика Британія, Сербія та Данія. Аналітична записка [С. Брус, Я. Бухта, І. Шматко]; За заг.ред. Д. Султангалієва та Л. Галан Київ, 2023. 104 с. URL: https://www.pryncyp.com/wp-content/uploads/2024/02/soczpidtrymka-1.pdf

152. Скрипець В. Чому нам потрібно змінювати державну політику щодо ветеранів вже зараз? *Українська правда.* 02 березня 2023 року. URL: https://www.pravda.com.ua/columns/2023/03/2/7391702/

153. Скрипнюк О. В. Перспективи реалізації публічно-приватного партнерства в умовах війни та у період післявоєнної розбудови. *Публічне управління та митне адміністрування*. Вип. № 1 (36). 2023. С. 79-88. URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2023/1/12.pdf

154. Славкова О. П. Державна соціальна політика: проблеми та

перспективи. Вісник Сумського національного аграрного університету. *Серія "Економіка і менеджмент"*. Вип. № 2 (88). 2021. С. 48-52. URL: https://snaujournal.com.ua/index.php/journal/article/view/233/144

155. Смагло О. В. Соціальна політика: реалії та перспективи. Причорноморські економічні студії. Вип. № 38 (2). 2019. С. 70-73. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/38_2_2019/16.pdf

156. Смирнова І. І. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. Економічний вісник Донбасу. Вип. № 3(61). 2020. С. 205-212. URL: http://www.evd-journal.org/download/2020/3(61)/23-Smyrnova.pdf

157. Соколов В. М. Завдання соціальної безпеки державних службовців. *Юридична наука*. Вип. № 10 (112). 2020. С. 84-92. URL: https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/530/503

158. Соціальна допомога і соціальна робота: виклики сучасності: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 11–12 трав. 2023 р.) упоряд.: О. Жук, В. Малиновський, О. Сільвестрова, І. Сушик. Луцьк: ЛНТУ, 2023. 352 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22402/1/kolosok_tezy_2023.pdf

159. Соціальна реінтеграція ветеранів в Україні. Підсумковий аналітичний звіт МОМ ООН міграція. 2023. 44 с. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1861/files/documents/2024-01/veterans-social_reintegration_ukr.pdf

160. Соціальні права. Виклики воєнного часу: конф. "Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики" (м. Київ, 6 лип. 2023 р.). Харків: Право, 2023. 412 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/kas_rish/Zbirnik_tez_6_konferen_6_07_2023.pdf

161. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30-ти років та ключові аспекти 2021 року: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2021. 112 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-

12/block_grom_susp.pdf

162. Стащук О. В., Гергола С. В., Комар-Стаховська К. П. Стан соціального захисту та соціального забезпечення населення України в умовах війни. В Економіко-правовий розвиток сучасної України: матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. Одеса. 2022. С. 6-8. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/313f8075-ed9e-4bcc-bfb7-bbdc1bfc77f0/content

163. Ткаченко І. М. Суб'єктний механізм реалізації соціальної функції держави щодо захисту ветеранів: зару-біжний досвід. Наукові записки. *Серія: Право.* Вип. № 6. 2019. С. 104–110. URL: https://cusu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/6_spec_II_2019/104-110.pdf

164. Ткачук К. Від воїнів до цивільних: шлях реінтеграції ветеранів в Україні. *Юридична Сотня*. 13 червня 2024 року. URL: https://legal100.org.ua/vid-voyiniv-do-czyvilnyh-shlyah-reintegracziyi-veteraniv-v-ukrayini/

165. Токар М. Громадські організації України в системі розвитку публічно-управлінських відносин: монографія. Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. 412 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/35987

166. Токар М. Ю. Особливості суб'єктності громадської організації в публічно-управлінських відносинах сервісно орієнтованих держави і суспільства. *Теорія та практика державного управління.* Вип. № 3(66). 2019. С. 69-77. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/20594-Article%20Text-42674-1-10-20231117.PDF

167. Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 2-3 червня 2022 р.). Тернопіль: Університетська думка, 2022. 348 с. URL:

http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/issue/view/3/5

168. Третьякова Г. У 2023 році Верховна Рада ухвалила 18 законів, що стосуються соціальної сфери. *Delo. ua.* 25 грудня 2023 року. URL: https://delo.ua/society/u-2023-roci-verxovna-rada-uxvalila-18-zakoniv-shho-stosuyutsya-socialnoyi-sferi-nardep-galina-tretyakova-427628/

169. У Державному бюджеті на 2023 рік 6 млрд 838,6 млн грн закладено на фінансування державної ветеранської політики в Україні. *Укрінформ.* 17 вересня 2024. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3607107-u-budzeti2023-peredbacili-68-milarda-na-minveteraniv.html

170. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія. С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiivse.pdf

171. Ульяненко В. Пільги для дітей військових: яку допомогу надає держава та як її отримати. *Главком.* 22 вересня 2023 року. URL: https://glavcom.ua/country/society/pilhi-dlja-ditej-vijskovikh-jaku-dopomohu-nadaje-derzhava-ta-jak-jiji-otrimati--957954.html

172. Урба С. І. Державна політика соціального захисту населення в системі економічної безпеки України. *Економіка та суспільство*. Вип. № 53. 2023. с. 8. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2644/2561

173. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 248 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/syst_soc_zab.pdf

174. Федорович І. М., Шевчук Я. О. Соціальний захист населенняв умовах воєнного стану:сучасний стан та перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід.*Вип. № 4/2024. С. 162-167. URL: https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3041/3077

175. Філіпчук В. Р. Соціальний захист населення: зміст категорії та

відповідність викликам глобалізації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. *Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* Вип. № 20. 2018. ч. 3. С. 106-110. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/24.pdf

176. Хмарська І. А., Кучерява К. Я., Клімова І. О. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. Вип. № 42. 2022. с. 8. URL: http://eprints.zu.edu.ua/34619/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%9A%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf

177. Хомин О. Й., Бутрин О. І. Соціальний захист населення: суть поняття та еволюція. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. *Серія: Економічна*. Вип. № 1. 2015. С. 245-254. URL: http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/economy/article/view/688/676

178. Хто створює перешкоди для ветеранів, які хочуть скористатися законними пільгами, та як покращити ситуацію. *Інформатор Україна*. 27 листопада 2023 року. URL: https://informator.ua/uk/hto-stvoryuye-pereshkodi-dlya-veteraniv-yaki-hochut-skoristatisya-zakonnimi-pilgami-ta-yak-pokrashchiti-situaciyu

179. Циганок В. М. Сучасний стан законодавства України про соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей. Електронне наукове видання "Аналітично-порівняльне правознавство". *Аналітично-порівняльне правознавство.* Вип. № 6. 2023. С. 377-381. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/294609/287413

180. Цирфа Г. О. Нові законодавчі категорії та нові можливості для вдосконалення системи соціального захисту осіб із статусом ветеранів війни. Вісник НТУУ "КПІ". *Політологія. Соціологія. Право*. Вип. № 4 (44). 2019. С. 150-155. URL: https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/199756/199946

181. Цифрові рішення для ветеранів та членів їхніх сімей представлені на форумі "DigitForDefenders Міністерства у справах ветеранів". *Програма*

розвитку ООН в Україні. 13 жовтня 2023 року. URL: https://www.undp.org/ukraine/press-releases/digital-solutions-veterans-and-their-family-members-presented-digitfordefenders-ministry-veterans-affairs-forum

182. Шавардіна В. Правова основа соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей за законодавством України: сучасний стан. *Право та інноваційне суспільство*. Вип. № 1(22). 2024. С. 32-38. URL: https://apir.org.ua/index.php/lais/article/view/430/365

183. Шаповал К.Г. Завдання соціального захисту державних службовців. *Соціальне право*. Вип. № 1. 2021. С. 68-73. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/538-Article%20Text-1003-1-10-20221003.pdf

184. Шапошникова І. В., Катрич В. М. Світовий досвід технологій соціальної роботи з інвалідами збройних сил та перспективи його реалізації в Україні. *Серія: Економіка та управління*. Вип. № 13. 2024. 8 с. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/07_01_13_2024_Shaposhnykova_Katrych.pdf

185. Шапошникова І. В., Макар М. М. Інноваційні соціальні технології у роботі з учасниками бойових дій. Проблеми сучасних трансформацій. *Серія: економіка та управління.* Вип. № 3. 2024. с. 6. URL: https://reicst.com.ua/pmtp/article/view/2024-3-03-01/2024-3-03-01

186. Шевченко Р. Загрози глобальної та регіональної безпеки та їх вплив на ветеранів війни і членів їх родини. *Сучасні загрози глобальній та регіональній безпеці : матер. Міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф. (м. Одеса, 29 жовтня 2023 р.) уклад. А. Полухіна* ; ГО “ГУЕЦ”. Одеса : Фенікс, 2023 р. С. 337- 339.

187. Шевченко Р. Мовна адаптація ветеранів війни та їхніх родин в умовах глобалізації: публічне управління та соціальний захист. Збереження національної ідеї та національної самосвідомості українського народу в контексті історичних подій ХХ–ХХІ століть : зб. наук. пр. Хмельницького ін-ту МАУП. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2023. Вип. 16. 258 с. С.233-236.

188. Шевченко Р. П Інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни: міжнародний досвід. *Державне управління:*

удосконалення та розвиток. Вип. № 2 лютий, 2024 р. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.25.

189. Шевченко Р. П. Державне регулювання соціального захисту ветеранів війни та членів їх родини: нормативно-правове забезпечення. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* Вип. № 10, 2023 р. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.15.

190. Шевченко Р. П. Інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни: міжнародний досвід. *Інвестиції: практика та досвід.* Вип. № 3. 2024. С. 184-188. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/Inv+3-2024_St29%20(1).pdf

191. Шевченко Р. П. Стратегії забезпечення соціального захисту ветеранів війни та їхніх родин: теоретичні концепції та практичні інновації. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф.* (м. Дніпро, 15 бер. 2024 р.) ; у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. І. 740 с. С. 224-227.

192. Шевченко Р. П. Удосконалення механізмів публічного управління для забезпечення доступу ветеранів до соціальних послуг в Україні. *Інвестиції: практика та досвід.* Вип. № 3, 2024 р. С. 184-188 DOI: 10.32702/2306 6814.2024.3.184.

193. Шевченко Р. Інтеграція міжнародного досвіду у публічному управлінні соціальним захистом ветеранів війни та їх родин в Україні. Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні: зб. наук. пр. гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2024. Вип. 13. 428 с. С. 377-383. Юридична сила електронних документів в Україні. *Вчасно ЕДО.* 26 червня 2024 року. URL: https://vchasno.ua/yurydychna-syla-elektronnykh-dokumentiv/

194. Ярошик Д. Ю. Державне управління соціальною сферою в Україні : бакалавр. диплом. робота. КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, Ф-т економіки та управління, Каф. нац. економіки та публічного упр. Київ, 2023. с. 71. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fc415e8d-7852-4925-ada3-

a2dfdfa818cc/content

195. Abraham H. Maslow. “Motivation and Personality”. Harper & Row, 1954. ISBN: 9780060419875

196. Alain Touraine. “Can We Live Together? Equality and Difference”. Stanford University Press, 2000. https://www.amazon.com/Can-We-Live-Together-Difference/dp/0804740437

197. Beveridge, William. “Social Insurance and Allied Services”. His Majesty's Stationery Office, 1942. http://pombo.free.fr/beveridge42.pdf

198. Bigo D., Martin-Maze M. (2014). D4.1 Report on Theory and Methodology for Mapping of Societal Security Networks. Source: Societal Security Network.

199. Brouwer M. (2017). Designing for Social Infrastructures in Complex Service Systems: A Human-Centered and Social Systems Perspective on Service Design. The Journal of Design, Economics, and Innovation, 3 (3), P. 183-196. URL: https://ojs.unbc.ca/index.php/design/article/view/1780/1346

200. Burgess J. P., Mouhleb N. (2007) Societal Security: Definitions and Scope for the Norwegian Setting, PRIO Policy Brief, 2. Oslo: PRIO.

201. Burgess J. Peter, ed. (2010). The Routledge Handbookof New Security Studies. London: Routledge.

202. Coyle, Sue. The Grand Challenges for Social Work: An Update. Social Work Today, (19, 5). 16-20. Retrieved from: http://viewer.zmags.com/publication/95df95ab#/95df95ab/17

203. Dgebuadze N., Solovey Y. How policymakers can support the veteran community in Ukraine: Results from a veteran reintegration survey. *IREX*. 21 october 2021. URL: https://www.irex.org/insight/how-policymakers-can-support-veteran-community-ukraine-results-veteran-reintegration-survey

204. Die politischen Reden des Fürsten Bismarck. Historisch-kritische Gesamtausgabe besorgt von Horst Kohl. 14 Bände. Cotta, Stuttgart 1892-1905. https://www.zvab.com/politischen-Reden-F%C3%BCrsten-Bismarck-Historisch-kritische-Gesammtausgabe/31701058990/bd

205. Fischer H. The Problems Facing VA Modernization Are Bigger Than Its Software Systems. *Objective Analysis. Effective Solutions*. April 28, 2023. URL: https://www.rand.org/pubs/commentary/2023/04/the-problems-facing-va-modernization-are-bigger-than.html

206. Gosta Esping-Andersen. "The Three Worlds of Welfare Capitalism". Princeton University Press, 1990. ISBN: 9780691028576

207. International Organization for Migration (IOM). *Veterans' Reintegration in Ukraine*. 17 september 17, 2024. 48 p. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1861/files/documents/VETERANS%E2%80%99%20REINTEGRATION%20IN%20UKRAINE_ENG-NEW.pdf

208. Kosstutschenko A. Rehab center in Ukraine's Irpin helps military veterans, wounded civilians. *VOA News*. July 28, 2022. URL: https://www.voanews.com/a/rehab-center-in-ukraine-irpin-helps-military-veterans-wounded-civilians/6677283.html

209. Ludwig von Bertalanffy. "General System Theory: Foundations, Development, Applications". George Braziller, 1968. https://www.amazon.com/General-System-Theory-Foundations-Applications/dp/0807604534

210. Lyndiuk S. Conceptual principles of ensuring societal security in the context of social change. *Public security and public order. Research Journal*. 2022. (29). P. 149–156.

211. Lyndiuk O., Buchyk V., Lyndiuk S. The main determinants of public policy on social security of Ukraine. *Public security and public order*. *Research Journal.* 2020. (24) P. 163–172.

212. Obinger, H., Schmitt, C. (2019) World war and welfare legislation in western countries. Journal of European Social Policy. 261–274. URL: https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0958928719892852

213. Odarchenko K., and Davlikanova E.. "Insights: How U.S. Experience Can Help Ukraine Serve Its Veterans Better". *Wilson Center*, May 1, 2024. URL: https://www.wilsoncenter.org/blog-post/insights-us-experience-can-help-ukraine-

serve-its-veterans-better

214. Postcard from Kyiv: Can Ukraine heal the mental scars of its veterans? *Chatham House.* URL: https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2024-09/postcard-kyiv-can-ukraine-heal-mental-scars-its-veterans

215. Rhinard M. (2021). Societal security in theory and practice. Nordic Societal Security Convergence and Divergence. URL: https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1529441/FULLTEXT01.pdf

216. Robert D. Putnam. “Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community”. Simon & Schuster, 2000. ISBN: 9780743203043

217. Robert Skidelsky, “John Maynard Keynes: 1883-1946: Economist, Philosopher, Statesman”, Macmillan, 2003. https://www.amazon.com/John-Maynard-Keynes-1883-1946-Philosopher/dp/0333903129

218. Shechenko R. Educational and professional programs for war veterans and members of their families: ensuring successful integration into society in Ukraine. Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej, Częstochowa, 2024, 62 2024) nr 1, s. 230. DOI https://doi.org/10.23856/6227

219. Societal Security in the Nordic Countries NordForsk Policy Paper 1–2013. URL: https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:707865/FULLTEXT01.pdf

220. Sundelius B. and Eldeblad J. (2023), Societal Security and Total Defense: The Swedish Way. URL : https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/prism/prism_10-2/prism_10-2_92-111_Sundelius-Eldeblad.pdf?ver=Iu9wZZTG2hmviHEGyxSNsw%3d%3d

221. Sundelius B., Grönvall J., Hamilton D., eds. (2006). Protecting the Homeland : European Approaches to Societal Security-Implications for the United States. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, Johns Hopkins University.

222. Talcott Parsons. “The Social System”. Free Press, 1951. https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf

223. Telemedicine in Ukraine: A system to support frontline healthcare workers. *Northwell Health*. May 25th, 2022. URL: https://www.northwell.edu/news/insights/telemedicine-in-ukraine-a-system-to-support-frontline-healthcare-workers

224. Thomas Piketty. "Capital in the Twenty-First Century". Harvard University Press, 2014. https://www.abebooks.com/9780674979857/Capital-Twenty-First-Century-Piketty-Thomas-0674979850/plp

225. Ukraine to provide housing to 2,400 veterans. *The Kyiv Independent.* 17 september 2024. URL: https://kyivindependent.com/ukraine-to-provide-housing-to-2-400-veterans/

226. UNHCR redoubles its aid inside Ukraine and the region. *UNHCR The UN Refugee Agensi*. 8 April 2022. URL: https://www.unhcr.org/news/briefing-notes/unhcr-redoubles-its-aid-inside-ukraine-and-region

227. Verel P. "PCS Professor Eyes Ukraine For Medical Records Transformation". *Fordham News*. 25 october 2023. URL: https://pcs.news.fordham.edu/fordham-news/pcs-professor-eyes-ukraine-for-medical-records-transformation/

228. Waever O. The Changing Agenda of Societal Security. Globalization and EnvironmentalChallenges : Reconceptualizing Security in the 21st Century. 2008. P. 581-593. URL : https://www.researchgate.net/publication/226042697_The_Changing_Agenda_of_Societal_Security

229. Національний інститут стратегічних досліджень. Працевлаштування ветеранів: проблеми та перспективи : аналітична записка (2023). 36 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/ke_pratsevlashtuvannya-veteraniv_18122023_0.pdf

230. Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби (2023). Cedos. URL: https://cedos.org.ua/researches/soczialni-poslugy-dlya-veteraniv-ta-veteranok-u-gromadah-vyklyky-ta-potreby/

231. Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо

формування державної політики у сфері соціального захисту ветеранів та членів їхніх сімей з урахуванням досвіду законодавчого регулювання соціальної підтримки ветеранів у США, Державі Ізраїль, Великій Британії, Канаді та Республіці Хорватія (2023). Аппарат Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32547.pdf

232. Потреби ветеранів 2023. Фонд ветеранів. 2023. – Режим доступу: https://veteranfund.com.ua/analitics/needs-of-veterans-2023/

233. Гетьман Є. А., Шевердіна В. І. (2024). Формування системи соціального захисту ветеранів війни: досвід Сполучених Штатів Америки та Великобританії // Вісник Національної академії правових наук України. Том 31, № 2. С. 207-217. DOI: 10.31359/1993-0909-2024-31-2-207.

234. Шевердіна В. І. (2024). До питання правової основи соціального забезпечення учасників бойових дій та ветеранів війни. *Право та інновації*. № 1 (45). DOI: 10.37772/2518-1718-2024-1(45)-10.

235. Слозанська Г., Горішна Н., Бибик Д. та Криницька І. (2023). Соціальна підтримка ветеранів російсько-української війни та їх сімей у воєнний та післявоєнний період. *Соціальна робота та освіта* , *10* (1), 47-62. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.5

236. Погосян Р. Е. (2023). Генезис становлення та розвитку захисту прав ветеранів війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. №7. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-7-01-20/2023-7-01-20

237. Косач І. А., Михайловська О. В., Філіпова Н. В. (2021). Інституційні засади формування сучасних організаційних структур в публічному управлінні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*, (24), 168-178. DOI: https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2021.24.29

238. Радчук Т.М. (2020). Класифікація механізмів публічного управління інноваційним розвитком економіки. *Публічне управління і адміністрування в Україні*, (19), 124-130. DOI: 10.32843/pma2663-5240-2020.19.22

239. Іщенко Ю. В. (2024). Інституційна спроможність органів місцевого самоврядування в питаннях реінтеграції ветеранів у післявоєнний період. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11. С. 67-72. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/67

240. Реінтеграція ветеранів в Україні: результати загальнонаціонального опитування (2021). Міжнародна організація з міграції (МОМ). URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1861/files/documents/VETERANS%E2%80%99%20REINTEGRATION%20IN%20UKRAINE_UKR-NEW.pdf

241. Офіс ПРООН в Україні (2023). Оцінка доступності та задоволеності медичною допомогою в Україні екскомбатантами АТО/ООС. Програма розвитку ООН (ПРООН). URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/otsinka-dostupnosti-ta-zadovolenosti-medychnoyu-dopomohoyu-v-ukrayini-ekskombatantamy/kamy-ato/oos

242. Шапшалов І. (2023). Соціальна адаптація ветеранок і ветеранів війни до цивільного життя : *кваліфікаційна робота бакалавра*. Херсонський державний університет. 76 с. URL: https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/17992/Shapshalov%20I_fpis_2023.pdf?sequence=1

243. Мальований М. І., Улянич Ю. В., Підлубна О. Д. (2022). Професійна та соціальна адаптація військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей в Україні. *Науковий вісник Уманського національного університету садівництва*. Вип. 101, ч. 2. URL: https://journal.udau.edu.ua/assets/files/101.2/18.pdf

244. Які програми для започаткування та розвитку ветеранського підприємництва діють в Україні. Офіційний вебсайт Міністерства у справах ветеранів України. URL: https://mva.gov.ua/ua/news/yaki-programi-dlya-zapochatkuvannya-ta-rozvitku-veteranskogo-pidpriyemnictva-diyut-v-ukrayini

245. Колісник А. (2024). До питання про фінансово-правові підходи до регулювання підтримки ветеранів війни. *Право та інновації*, (4 (48), 39–45.

https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-4(48)-5

246. Недовіра до установ: проблема у доступі до інформації. Результати дослідження потреб ветеранів в України. Офіс Омбудсмана України, ПРООН та уряд Нідерландів. URL: https://suspilne.media/922683-nedovira-do-ustanov-problema-u-dostupi-do-informacii-rezultati-doslidzenna-potreb-veteraniv-v-ukraini/

247. Як ветеранам та членам їх сімей захистити свої права та законні інтереси. Міністерство у справах ветеранів України. URL: https://mva.gov.ua/ua/news/yak-veteranam-ta-chlenam-yih-simej-zahistiti-svoyi-prava-ta-zakonni-interesi

248. Перелік суб'єктів надання послуг, включених до Реєстру суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей. Міністерство у справах ветеранів України. URL: https://mva.gov.ua/veteranam/perelik-subektiv-nadannya-poslug-vkluchenih-do-reestru-subektiv-nadannya-poslug-iz-psihologichnoi-dopomogi-dlya-veteraniv-i-chleniv-ih-simey

249. Гордієнко Є. П. Механізми реалізації державної політики соціального захисту учасників бойових дій в Україні (2021): *кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня "магістр"*. Чорноморський національний університет імені Петра Могили. URL: https://uacademic.info/ua/document/0821U102813

250. Сидоренко А. О. Соціальний захист членів сімей військовослужбовців: кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису (2024): *дисертація доктора філософії*. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/diss/sydorenka/d_sydorenka.pdf.p7s

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Шевченко Р. П. Державне регулювання соціального захисту ветеранів війни та членів їх родини: нормативно-правове забезпечення. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 10, 2023 р. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.15

2. Шевченко Р. П. Удосконалення механізмів публічного управління для забезпечення доступу ветеранів до соціальних послуг в Україні. Інвестиції: практика та досвід. № 3, 2024 р. С. 184-188 DOI: 10.32702/23066814.2024.3.184.

3. Шевченко Р. П Інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни: міжнародний досвід. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 2 лютий, 2024 р. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.25

4. Shechenko R. Educational and professional programs for war veterans and members of their families: ensuring successful integration into society in Ukraine. Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej, Częstochowa, 2024, 62 2024) nr 1, s. 230. DOI: https://doi.org/10.23856/6227

Статті, опубліковані у закордонних виданнях:

1. Semenenko O., Snapkova N., Merzliuk L., Shevchenko K., Shevchenko R. Gaps in the Military Law of Ukraine: Analysis of International Experience and Recommendations for the Regulation of the Armed Forces of the Country // Pakistan Journal of Criminology. Vol. 15, No. 03, July-September 2023. P. 373-389. Особистий внесок: автор провів аналіз національного законодавства у сфері військового права, зокрема ідентифікація основних прогалин у чинних нормативно-правових актах.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

6. Мельничук Л., Шевченко Р. Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни: контур проблем. Публічне управління та адміністрування: актуальні проблеми теорії та практики: тези доповідей І Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференція студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Київ, 22.12.2022 р.), К. ДУТ, 2022. С.91-95. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/p_2628_62773067.pdf?file=p_2628_62773067.pdf. Особистий внесок: окреслено головні проблеми у сфері соціального забезпечення ветеранів, зокрема недостатнє фінансування, бюрократичні перепони та неефективність існуючих програм підтримки.

7. Шевченко Р. Мовна адаптація ветеранів війни та їхніх родин в умовах глобалізації: публічне управління та соціальний захист. Збереження національної ідеї та національної самосвідомості українського народу в контексті історичних подій XX–XXI століть : зб. наук. пр. Хмельницького ін-ту МАУП. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2023. Вип. 16. 258 с. С.233-236.

8. Шевченко Р. Загрози глобальної та регіональної безпеки та їх вплив на ветеранів війни і членів їх родини. Сучасні загрози глобальній та регіональній безпеці : матер. Міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф. (м. Одеса, 29 жовтня 2023 р.) уклад. А. Полухіна ; ГО “ГУЕЦ”. Одеса : Фенікс, 2023 р. С. 337- 339.

9. Шевченко Р. Інтеграція міжнародного досвіду у публічному управлінні соціальним захистом ветеранів війни та їх родин в Україні. Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні: зб. наук. пр. гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2024. Вип. 13. 428 с. С. 377-383.

10. Шевченко Р. П. Стратегії забезпечення соціального захисту ветеранів війни та їхніх родин: теоретичні концепції та практичні інновації. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2024 р.) ; у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. І. 740 с. С. 224-227.

Додаток Б

Довідки про впровадження

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
09117, пл. Соборна 8/1, м. Біла Церква, Київська обл., Україна, тел./факс (04563) 5-12-88
e-mail: bnau-rectorat@ukr.net

04.09.2024 № 01-12/550

ДОВІДКА
про впровадження у навчальний процес результатів дисертації аспіранта Шевченка Романа Петровича на тему: «Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні», що представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

У процесі виконання дисертаційного дослідження аспірант Роман Шевченко поглибив теоретичні та обґрунтував науково-практичні й методичні аспекти удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні.

Отримані результати дисертаційної роботи, а саме: розроблені теоретичні положення та практичні рекомендації використовують у навчальному процесі економічного факультету Білоцерківського національного аграрного університету для викладення освітніх компонентів «Механізми публічного управління та адміністрування» і «Соціальна та гуманітарна політика» ступеня вищої освіти «Магістр» для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» із спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». Разом з тим використання результатів дослідження сприяло збільшенню взаємодії економічного факультету з громадськими організаціями та ветеранськими спільнотами, що, в свою чергу, покращило якість соціальних проєктів, реалізованих університетом.

Д.е.н., професор,
проректор з наукової та
інноваційної діяльності
Білоцерківського національного
аграрного університету Ольга ВАРЧЕНКО

Д.е.н., професор,
декан економічного факультету,
Білоцерківського національного
аграрного університету Ігор ПАСКА

БІЛОЦЕРКІВСЬКА МІСЬКА РАДА
Київської області
вул. Я.Мудрого, 15, м. Біла Церква, Київська область, 09117, тел./факс (0456) 39-21-59, тел. (04563) 5-11-23
E-mail: bc_mvk@bc-rada.gov.ua Код ЕДРПОУ 26376300

04.09.2024р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Шевченка Романа Петровича на тему: "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні", що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Результати досліджень Романа Петровича Шевченка на тему "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні" були впроваджені в діяльність Білоцерківської міської ради з метою підвищення ефективності соціальної підтримки ветеранів та їхніх сімей. Зокрема, на основі дослідження було запроваджено нові підходи до інтеграції державних та місцевих програм підтримки, що включали модернізацію нормативно-правової бази для полегшення доступу до соціальних послуг. Також були вдосконалені механізми співпраці між органами влади та неурядовими організаціями, що дозволило більш оперативно реагувати на потреби ветеранів, особливо в питаннях психологічної реабілітації, медичної допомоги та забезпечення житлом.

Крім того, Білоцерківська міська рада взяла до уваги зарубіжний досвід, зокрема моделі, впроваджені в таких країнах, як США, Польща, Фінляндія, Франція та інші, де державні програми підтримки ветеранів інтегровані з громадськими ініціативами та приватним сектором. Такий підхід дозволив застосувати інноваційні механізми надання соціальних пільг і допомоги, що сприяло створенню нових можливостей для працевлаштування ветеранів та їх інтеграції у місцеве економічне і соціальне життя. Завдяки впровадженню результатів дослідження Шевченка Р.П., Білоцерківська міська рада змогла покращити координацію соціальних програм, залучити додаткові ресурси через партнерство з благодійними організаціями та підвищити рівень соціальної підтримки для ветеранів, враховуючи як українські реалії, так і успішні міжнародні практики.

Секретар міської ради Володимир ВОВКОТРУБ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АНТИКОРУПЦІЙНИЙ КОМІТЕТ ОБ'ЄДНАНИЙ»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Л. Курбаса, 5, кв. 17
40361834

Вих. №_____ «10» 09 2024 р.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Шевченка Романа Петровича на тему: "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні",
що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Результати досліджень Романа Петровича Шевченка на тему "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні" були впроваджені в діяльність Громадської організації "Антикорупційний комітет об'єднаний" з метою підвищення ефективності реалізації програм соціального захисту для ветеранів та їхніх родин. В основі використаних результатів дослідження було вдосконалення управлінських механізмів, що стосуються прозорості процесів надання соціальних пільг і допомоги, а також забезпечення більшої підзвітності державних органів у сфері соціального забезпечення ветеранів.

Зокрема, було створено нові механізми контролю за розподілом фінансових ресурсів та впроваджено процедури моніторингу використання коштів, виділених на соціальні програми для ветеранів, що дозволило підвищити ефективність витрат і мінімізувати корупційні ризики.

Організація також активно використовувала розроблені Шевченком Р.П. рекомендації щодо посилення співпраці між громадськими організаціями, державними установами та міжнародними донорами з метою створення більш відкритої та ефективної системи соціального захисту

Важливим елементом впроваджених рекомендацій стало також сприяння активній участі громадськості у процесі контролю за виконанням програм соціального захисту, що забезпечило підвищення рівня довіри до системи соціальної допомоги та зменшення бюрократичних бар'єрів.

Голова громадської організації Ігор СНІГУР

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«Спілка землевпорядників, власників земельних ділянок та землекористувачів Київської області»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Театральна 11, к. 32
ЄДРПОУ 36596681

Вих. №_____ «12» 09 2024 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Шевченка Романа Петровича на тему: "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні", що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Результати досліджень Шевченка Романа Петровича на тему: "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні", були використані у діяльності Громадської організації "Спілка землевпорядників, власників земельних ділянок та землекористувачів Київської області" для покращення умов соціального захисту ветеранів війни серед членів організації. Впровадження цих рекомендацій дозволило:

- організувати більш ефективну комунікацію з ветеранами війни та членами їх сімей для оперативного вирішення їхніх соціальних питань;
- покращити систему надання соціальних послуг, використовуючи нові механізми, розроблені в рамках дослідження, що включало більш прозору взаємодію з державними установами та іншими зацікавленими сторонами;
- підвищити рівень інформованості ветеранів щодо їхніх прав та можливостей отримання соціальної допомоги.

Завдяки впровадженню результатів досліджень Шевченка Романа Петровича організація змогла значно підвищити якість соціального захисту своїх членів, забезпечивши оперативну підтримку ветеранів війни та членів їх сімей.

Голова Ради Громадської організації
"Спілка землевпорядників, власників
земельних ділянок та землекористувачів Київської області" Віктор БАКАЙ

УЗИНСЬКА МІСЬКА РАДА
БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО РАЙОНУ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
вул. Незалежності, 16/1, м. Узин, Київська область, 09161, тел./факс: (0456) 32- 11- 55/32-12-55
www.uzyn_gov@ukr.net код ЄДРПОУ04054990

«16» 10 2024 р. №03-10-948 на № _____ від «___» _____ 2024 р.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження Шевченка Романа Петровича на тему: "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні",
що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Результати досліджень Романа Петровича Шевченка, отримані при виконанні її дисертаційної роботи на тему "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні", були використані в діяльності Узинської міської територіальної громади.

В результаті досліджень було розроблено комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей на місцевому рівні. Зокрема:

- **адаптація механізмів управління до потреб ветеранів**: Узинська міська громада впровадила нові підходи до організації роботи місцевих органів влади щодо надання соціальних послуг, враховуючи специфічні потреби ветеранів та їхніх сімей;
- **підвищення рівня координації між соціальними службами та державними структурами**: було впроваджено нові методи координації, що сприяли більш оперативному та злагодженому наданню допомоги ветеранам, зокрема через організацію "єдиного вікна" для звернень;
- **запровадження індивідуальних програм соціальної підтримки**: на основі результатів дослідження були розроблені персоналізовані програми підтримки ветеранів війни та їхніх сімей, що включають комплексне надання послуг у сферах медичного обслуговування, психологічної реабілітації, працевлаштування та правової допомоги.

Голова Узинської міської територіальної громади Віталій ГРИНЧУК

Україна * Київська область * Узинська район * Узинська МІСЬКА РАДА * Білоцерківський район * Ідентифікаційний код 04054990

ДСНС України
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
(НУЦЗ України)

вул. Чернишевська, 94, м. Харків, 61023, тел./факс (057) 700-31-71, (057) 715-63-91, тел. (057) 707-34-20
www.nuczu.edu.ua ЄДРПОУ 08571363 nuczu@dsns.gov.ua

06.09.24 № _____ На № від

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Шевченка Романа Петровича на тему: "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні", що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії" за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Результати досліджень Романа Петровича Шевченка на тему "Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в Україні" були впроваджені в діяльність Національного університету цивільного захисту України з метою покращення освітніх програм для ветеранів війни та їхніх сімей. На основі дослідження було розроблено комплекс навчальних курсів та програм підвищення кваліфікації, спрямованих на адаптацію ветеранів до мирного життя та їхнє успішне працевлаштування.

Програми включали підготовку у сферах, що мають високий попит на ринку праці, таких як інформаційні технології, управління безпекою та кризовими ситуаціями, а також соціальне підприємництво. Було вдосконалено механізми взаємодії між університетом, державними органами та громадськими організаціями для створення сприятливих умов для навчання ветеранів, включаючи гнучкий графік занять, дистанційне навчання та спеціальні психологічні тренінги для соціальної адаптації.

Важливим аспектом було врахування зарубіжного досвіду, зокрема програм реінтеграції ветеранів у США та Канаді, де особлива увага приділяється професійному розвитку та освіті ветеранів як ключовому елементу їхньої інтеграції у суспільство після служби. В університеті також було впроваджено програми менторства, де досвідчені фахівці з різних галузей надають консультації та підтримку ветеранам у процесі навчання та вибору кар'єрного шляху. Такий підхід дозволив створити сприятливі умови для здобуття нових знань і навичок, що сприяло успішній інтеграції ветеранів на ринку праці, підвищенню їхньої кваліфікації та загальному рівню соціальної захищеності.

Ректор університету
кандидат педагогічних наук, доцент,
лауреат Державної премії України в галузі освіти,
Заслужений працівник освіти України Ігор ТОЛОК

Державна служба України з надзвичайних ситуацій * Національний університет цивільного захисту України * код * №08571363

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
вул. Героїв Майдану, буд. 8, м. Хмельницький, 29000. Тел. (038-2) 71-80-00, факс 71-75-70
E-mail: info@univer.km.ua. Розрахунковий рахунок UA 718201720344221004200032328 в ДКСУ у м. Києві.
МФО 820172. Код ЄДРПОУ 14163438

28.02.2025 № 0250/25
На № _____ від _____

ДОВІДКА

Видана Шевченку Роману Петровичу, аспіранту кафедри публічного управління та адміністрування у тому, що його дисертаційна робота на тему: «Удосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей» є частиною науково-дослідних робіт «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0117U000103, термін дії: 2017–2026 рр.) та «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції України (номер державної реєстрації 0120U104417, термін дії: 2020–2030 рр.). Зокрема аспірант на громадських засадах дослідив інституційні та правові аспекти удосконалення механізмів соціального захисту ветеранів війни.

Ректор університету **Олег ОМЕЛЬЧУК**

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Код 14163438
УКРАЇНА

Додаток Г

Нормативно-правове регулювання публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей

Документ	*Основні положення*	Категорії осіб, на яких поширюється дія	Аналіз/Вплив
Закони України			
“Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”	Матеріальна допомога, медичне обслуговування, соціальна інтеграція	*Ветерани війни та їхні сім'ї*	Забезпечує всебічний соціальний захист ветеранів, охоплюючи всі ключові сфери: медичну, матеріальну та соціальну підтримку
“Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”	Пенсійне забезпечення військовослужбовців і членів їх сімей, додаткові виплати у разі поранення або інвалідності	*Військовослужбовці та їхні сім'ї*	Гарантує пенсійні виплати та передбачає пільги для військовослужбовців із пораненнями
“Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”	Соціальна підтримка військовослужбовців і їхніх родин, житлові та матеріальні пільги	*Військовослужбовці та їхні сім'ї*	Сприяє соціальній стабільності військових родин, надаючи житлові та матеріальні пільги
“Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні”	Реабілітація осіб з інвалідністю, спеціалізовані реабілітаційні центри	*Особи з інвалідністю, включаючи ветеранів*	Покращує доступ до медичних і реабілітаційних послуг, особливо для ветеранів з інвалідністю
Постанови Кабінету Міністрів України			
“Про додатковий соціальний захист окремих категорій осіб”	Додаткова матеріальна допомога та соціальні пільги для окремих категорій ветеранів	*Окремі категорії ветеранів і їхні родини*	Важливий документ для підтримки найвразливіших категорій ветеранів і їхніх родин
“Про затвердження Порядку надання статусу члена сім’ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України”	Надання статусу членам сімей загиблих, правові гарантії соціальної підтримки	*Сім'ї загиблих військовослужбовців*	Забезпечує родинам загиблих офіційний статус, необхідний для отримання соціальних гарантій
“Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни”	Видача посвідчень ветеранів, нагрудні знаки, пільги для ветеранів	*Ветерани війни та члени їхніх сімей*	Офіційне визнання заслуг ветеранів через надання спеціальних відзнак та посвідчень

“Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на забезпечення постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, членів сімей загиблих (померлих) таких осіб санаторно-курортним лікуванням”	Забезпечення фінансування санаторно-курортного лікування для ветеранів, учасників АТО, ООС та членів їх сімей	*Постраждалі учасники Революції Гідності, АТО, ООС, члени сімей загиблих*	Сприяє забезпеченню реабілітації ветеранів через надання їм санаторно-курортного лікування, що допомагає підтримати фізичне та психологічне здоров'я
“Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб”	Ментальна, фізична, психологічна реабілітація ветеранів та членів їх сімей	*Ветерани війни, члени їхніх сімей*	Забезпечує комплексну реабілітацію, включаючи професійну адаптацію
Укази Президента України			
“Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України”	Державна підтримка ветеранів і членів їх сімей, одноразові виплати, соціальні пільги	*Ветерани війни, члени їхніх сімей*	Посилює соціальну підтримку через одноразові виплати та медичну допомогу
“Про невідкладні заходи щодо посилення соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей”	Житлові пільги, медичне забезпечення, психологічна допомога військовим та їхнім родинам	*Військовослужбовці та члени їхніх сімей*	Забезпечує стабільні умови життя військовослужбовців та їхніх родин
“Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України”	Нові вимоги до проходження військової служби, соціальний захист військовослужбовців	*Військовослужбовці та члени їхніх сімей*	Модернізує умови військової служби з метою покращення соціальних гарантій

Таблицю складено автором на основі аналізу джерел [41; 130; 131; 132; 133; 134; 135; 136; 137; 138; 141].

Додаток Д

Структура соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей Міністерством у справах ветеранів України, *розробка автора.*

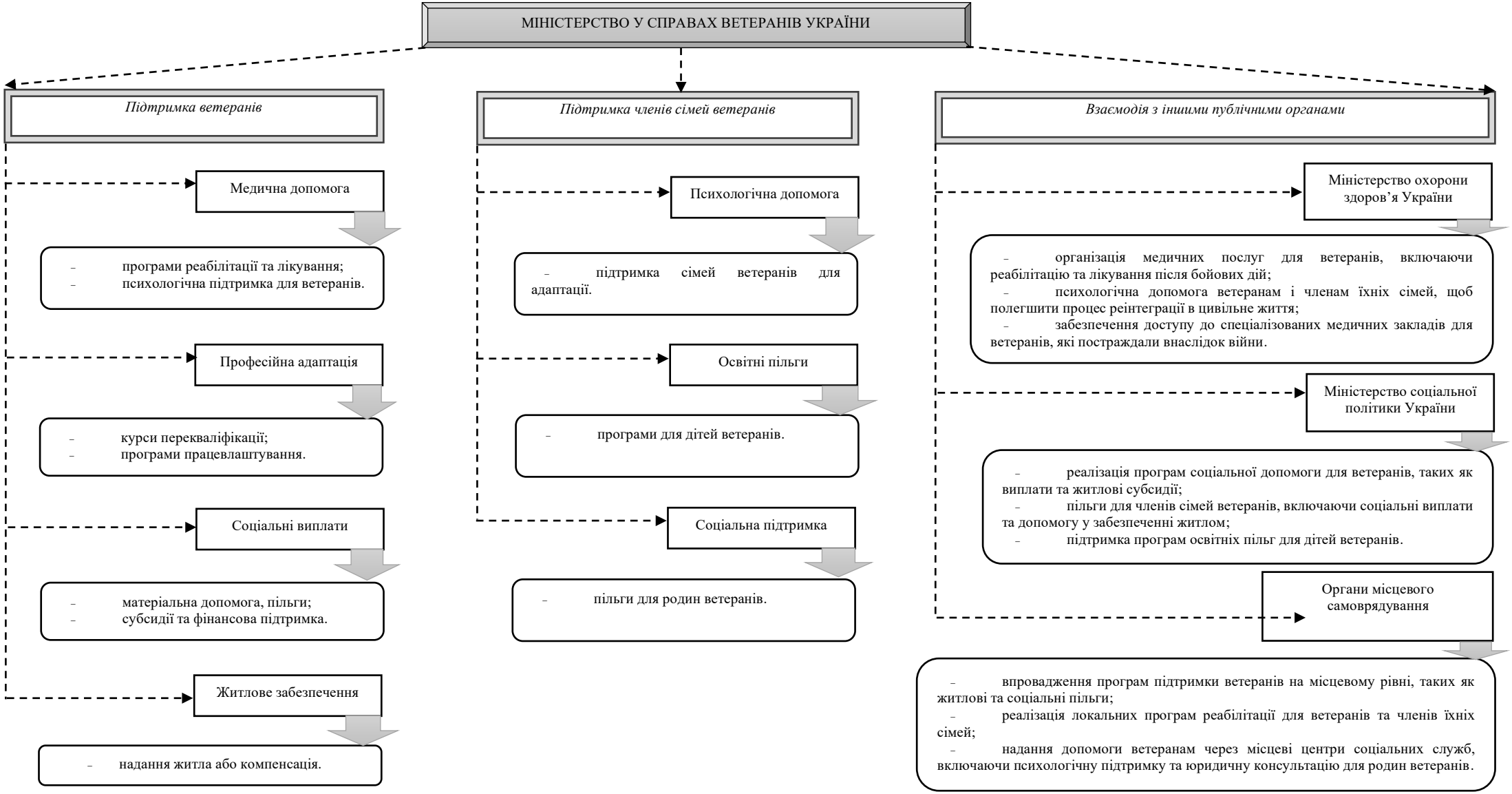

Додаток Е

Порівняння соціальних пільг для ветеранів війни у країнах ЄС та НАТО